

COURSE OUTLINE BRIEFS

DEPARTMENT OF
**URDU AND ORIENTAL
LANGUAGES**

FACULTY OF
**ARTS AND
HUMANITIES**

OVERVIEW

Urdu is one of the most important and richest languages of the subcontinent, whose significance extends far beyond South Asian Islam. The Department of Urdu is to instill in the students a spirit of critical inquiry, capability to look beyond their parochial surroundings and analytical vision to place and define them in the wider social, cultural, political and ideological environment. The Department is striving to sensitize, aestheticize and humanize the students enabling them to become leaders of change.

The University inherited Urdu Department from erstwhile Government College Sargodha where it was established in 1960 to impart quality training to a wide spectrum of students both local and foreign in Urdu language and literature. The Department of Urdu has made considerable progress in terms of variety of programs, teaching and research quality and employability.

The Department is currently offering BS, MA, MPhil and PhD programs and keeping in view the growing demand, the Department has started Self-Support classes in MA and BS programs to accommodate the prospective students. Consequently, the induction of students has increased rapidly and now the Department is hosting more than 700 students and research scholars who are pursuing their education to excel in the field of literary studies and teaching.

The Department also focuses on language and literature of Persian and Punjabi. The Persian Courses being offered by the department will enable the student to get a fair command over the Persian language & literature and to analyze literary works and better comprehend the writing quality. Punjabi courses will enable students to develop an advanced knowledge of language & literature especially in acquiring a direct access to basic social, cultural, and historical sources in the Punjab.

The Department has highly qualified fourteen PhD and five MPhil faculty members to impart not only knowledge but also wisdom through literature. The Faculty members have published more than 50 books on theoretical and applied literary studies. Furthermore, they have published more than 150 research articles in HEC recognized journals.

Academic Programs offered

1. BS Urdu
2. MA Urdu
3. MPhil Urdu
4. PhD Urdu
5. BS Persian
6. MA Persian
7. MPhil Persian
8. MA Punjabi

BS URDU

Eligibility: At least 45% marks in intermediate or equivalent.

Duration: 04 Year Program (08 Semesters)

Degree Requirements: 142 Credit Hours

Semester-1

Course Code	Course Title	Credit Hours
URCE-5101	English Compulsory (Grammar)	3(3-0)
URCP-5106	Pakistan Studies	2(2-0)
URCM-5101	Introduction to Mathematics	3(3-0)
PSYC-5101	Introduction to Psychology	3(3-0)
URDU-5102	Persian	3(3-0)
SOCI-5101	General Sociology	3(3-0)
URDU-5104	Poetic Genres	3(3-0)

Students have to choose two course out of PSYC-5101, URDU-5102 and SOCI-5101.

Semester-2

URCE-5102	English (Language Comprehension & Presentation Skills)	3(3-0)
URCI-5105	Islamic Studies	2(2-0)
STAT-5121	Introduction to Statistics	3(3-0)
URDU-5105	Philosophy	3(3-0)
URDU-5106	Education	3(2-1)
URDU-5107	Iqbal Studies (Persian)	3(3-0)
URDU-5108	Prose Genres (Foundation)	3(3-0)
URCC-5110	Citizenship Education and Community Engagement	3(1+2)

Students have to choose two course out of STAT-5121, URDU-5105 and URDU-5106.

Note: URCC-5110 is a non credit hour course.

Semester-3

URCE-5103	English (Academic Writing)	3(3-0)
URCI-5109	Introduction to Information & Communication Technologies	3(3-0)
URDU- 5109	History of Modern South Asia	3(3-0)
URDU-5110	Political History of Pakistan	3(3-0)

SOCI-6113	Cultural Anthropology	3(3-0)
URDU-5112	Pakistani Languages: Punjabi	3(3-0)
URDU-5113	Literary and Linguistic Terms	3(3-0)

Students have to choose three course out of URDU-5109, URDU-5109, SOCI-6113 and URDU-5112.

Semester-4

URCE-5104	English (Introduction to English Literature)	3(3-0)
URDU-5114	Natural Science	3(3-0)
GEOG-5101	Fundamentals of Geography	3(3-0)
URDU-5116	Ecology	3(3-0)
ECON-5112	Introduction to Economics	3(3-0)
URDU-5118	History of Muslim Culture and Civilization	3(3-0)
URDU-5119	Literature of Pakistani Languages	3(3-0)

Students have to choose three course out of URDU-5114, GEOG-5101, URDU-5116 and ECON-5112.

Semester-5

URDU-6120	Urdu Dastan and Drama	3(3-0)
URDU-6121	Classical Urdu Ghazal	3(3-0)
URDU-6122	History of Urdu Literature (I)	3(3-0)
URDU-6123	Literary Criticism (I)	3(3-0)
URDU-6124	Styles of Urdu Prose	3(3-0)
URDU-6125	Urdu Grammar	3(3-0)
URDU-6126	World Literature	3(3-0)
URDU-6127	Translation: Art & Tradition	3(3-0)

Students have to choose one course out of URDU-6125, World Literature and URDU-6127.

Semester-6

URDU-6128	Urdu Novel	3(3-0)
URDU-6129	Classical Forms of Poem	3(3-0)
URDU-6130	History of Urdu Literature (II)	3(3-0)
URDU-6131	Literary Criticism (II)	3(3-0)
URDU-6132	Urdu Linguistics	3(3-0)
URDU-6133	Post -Modern Study of Urdu Literature	3(3-0)
URDU-6134	20 th Century Urdu Literature, Effects and Results	

Students have to choose one course out of URDU-6133 and URDU-6134.

Semester-7

URDU-6135	Urdu Short Story	3(3-0)
URDU-6136	Modern Urdu Ghazal	3(3-0)
URDU-6137	History of Urdu Literature (III)	3(3-0)
URDU-6138	Communication Skills	3(3-0)
URDU-6139	Urdu Journalism, Magazines and Periodicals	3(3-0)
URDU-6140	Principles of Research & Editing	3(3-0)
URDU-6141	Lexicon & Urdu Lexicography	3(3-0)
URDU-6142	The Feminist Study of Urdu Literature	3(3-0)

Students have to choose one course out of URDU-6140, URDU-6141 and URDU-6142.

Semester-8

URDU-6143	Iqbal Studies (Urdu)	3(3-0)
URDU-6144	Non Fictional Prose	3(3-0)
URDU-6145	Modern Urdu Poem	3(3-0)
URDU-6146	Applied Criticism (III)	3(3-0)
URDU-6147	Creative Prose and Applied Journalism	3(3-0)
URDU-6148	Thesis / Project	3(3-0)
URDU-6149	Literary Socialism	3(3-0)

Students have to choose one course out of URDU-6148 and URDU-6149.

MA URDU

Eligibility: At least 45% marks in Graduation or Equivalent

Duration: 02 Year Program (04 Semesters)

Degree Requirements: 72 Credit Hours

Semester-1

URDU-6201	Classical Urdu Ghazal	3(3-0)
URDU-6202	Urdu Fiction (I)	3(3-0)
URDU-6203	History of Urdu Language and Literature (I)	3(3-0)
URDU-6204	The Principals of Criticism (I)	3(3-0)
URDU-6205	The Styles of Urdu Prose	3(3-0)
URDU-6206	Grammar & Rhetoric	3(3-0)

Semester-2

URDU-6207	Classical Forms of Poetry	3(3-0)
URDU-6208	Urdu Fiction (II)	3(3-0)
URDU-6209	History of Urdu Language and Literature (II)	3(3-0)
URDU-6210	The Principals of Criticism (II)	3(3-0)
URDU-6211	Modern Urdu Prose (I)	3(3-0)
URDU-6212	Iqbal Studies (Urdu)	3(3-0)

Semester-3

URDU-6213	Iqbal Studies (Persian)	3(3-0)
URDU-6214	Modern Urdu Ghazal	3(3-0)
URDU-6215	History of Urdu Language & Literature (III)	3(3-0)
URDU-6216	Modern Urdu Prose (II)	3(3-0)
URDU-6217	Urdu Fiction (III)	3(3-0)
URDU-6218	The Study of Pakistani Languages	3(3-0)
URDU-6219	The World Classics	3(3-0)
URDU-6220	The Principles of Research & Editing	2(2-0)
URCC-5110	Citizenship Education and Community Engagement	3(1+2)

Students have to choose one course out of URDU-6218, URDU-6219 and URDU-6220.

Note: URCC-5110 is a non credit hour course.

Semester-4

URDU-6222	The Special Study of Meer & Ghalib's Poetry	3(3-0)
URDU-6223	Modern Urdu Poem	3(3-0)
URDU-6224	Literary Criticism (Applied)	3(3-0)
URDU-6225	The Post-Colonial Study of Urdu Literature	3(3-0)
URDU-6226	Urdu Linguistics	3(3-0)
URDU-6227	Creative Skills	3(3-0)
URDU-6228	Literary Socialism	3(3-0)
URDU-6229	Thesis	4(0-4)

Students have to choose one course out of URDU-6227, URDU-6228 and URDU-6229.

MPHIL URDU

Eligibility: At least 2.00 CGPA out of 4.00 in MA Urdu or BS Urdu in Semester System and 2nd Division in Annual System + Department Test.

Duration: 02 Year Program (04 Semesters)

Degree Requirements: 30 Credit Hours

Semester-1

URDU-7101	Research: Theory and Practical	3(3-0)
URDU-7102	Literary Criticism, Theory & Application	3(3-0)
URDU-7103	Literary Historiography: Principles and Tradition	3(3-0)
URDU-7104	Art of Translation: Principles and Tradition	3(3-0)

Semester-2

URDU-7105	Editing: Theory and Practical	3(3-0)
URDU-7106	Linguistics and Modern Criticism	3(3-0)
URDU-7107	Important Literary Trends	3(3-0)
URDU-7108	Role of Journals in Promotion of Research and Editing	3(3-0)
URDU-7109	Cultural Study of Literature	
URDU-7110	The Tradition of Ghalib & Iqbal Studies	

Students have to choose one course out of URDU-7108, URDU-7109 and URDU-7110.

Semester 3-4

URDU-7111	Thesis	6(0-6)
-----------	--------	--------

PHD URDU

Eligibility: At least first 1st Division or CGPA 3.00 out of 4.00 in MPhil/MS Urdu + Departmental Test

Duration: 03 Year Program (06 Semesters)

Degree Requirements: 24 Credit Hours

Semester-1

URDU-8101	Principles & Trends of Modern Research	3(3-0)
URDU-8102	The Study of Criticism and Tools of Criticism	3(3-0)
URDU-8103	The Critical Background of Urdu Poetry	3(3-0)

Semester-2

URDU-8104	The Principles and Trends of Modern Editing	3(3-0)
URDU-8105	The Critical Background of Urdu Fiction	3(3-0)
URDU-8106	Foreign Language (Persian)	3(3-0)

Semester 3-4

URDU-8107	Thesis	6(0-6)
-----------	--------	--------

BS PERSIAN

Eligibility: At least 45% marks in intermediate or equivalent.

Duration: 04 Year Program (08 Semesters)

Degree Requirements: 142 Credit Hours

Semester-1

Course Code	Course Title	Credit Hours
URCE-5101	English-I (Grammar)	3(3-0)
URCP-5106	Pakistan Studies	2(2-0)
URCM-5101	Introduction to Mathematics	3(3-0)
PERS-5101	Persian Grammar & Spoken Persian-1	3(3-0)
PSYC-5101	Introduction to Psychology	3(3-0)
ECON-5112	Introduction to Economics	3(3-0)
SOCI-5101	General Sociology	3(3-0)

Students have to opt two courses out of PSYC-5101, ECON-5112 and SOCI-5101

Semester-2

URCE-5102	English-II (Language Comprehension & Presentation Skills)	3(3-0)
URCI-5105	Islamic Studies	2(2-0)
STAT-5121	Introduction to Statistics	3(3-0)
PERS-5102	Introduction to the Territories of Persian Language-1	3(3-0)
PERS-5103	Philosophy	3(3-0)
EDUC-5001	Introduction to Education	3(3-0)
PERS-5104	History of Muslim Culture and Civilization	3(3-0)
URCC-5110	Citizenship Education and Community Engagement	3(1+2)

Students have to opt two courses out of PERS-5103, EDUC-5001 and PERS-5104.

Semester-3

URCE-5103	English-III (Academic Writing)	3(3-0)
URCI-5109	Introduction to Information & Communication Technologies	3(3-0)
PERS-5105	Rhetoric & Prosody	3(3-0)
PERS-5106	History of Modern South Asia	3(3-0)
PERS-5107	Political History of Pakistan	3(3-0)
SOCI-6113	Cultural Anthropology	3(3-0)
PERS-5108	Pakistani Languages: Punjabi	3(3-0)

Students have to opt three courses out of PERS-5106, PERS-5107, SOCI-6113 and PERS-5108.

Semester-4

URCE-5104	English-IV (Introduction to English Literature)	3(3-0)
PERS-5109	Introduction to the Territories of Persian language-II	3(3-0)
PERS-5110	Persian Prose & Poetic Genres	3(3-0)
PERS-5111	Natural Science	3(3-0)
GEOG-5101	Fundamentals of Geography	3(3-0)
PERS-5112	Ecology	3(3-0)
PERS-5113	Arabic	3(3-0)

Students have to opt three courses out of PERS-5111, GEOG-5101, PERS-5112 and PERS-5113.

Semester-5

PERS-6120	Persian Grammar & Spoken Persian-II	3(3-0)
PERS-6121	History of Persian Literature in Iran-I	3(3-0)
PERS-6122	Classical Persian Prose in Iran-I	3(3-0)
PERS-6123	Classical Persian Poetry in Iran-I	3(3-0)
PERS-6124	Persian Literary Criticism-I	3(3-0)
PERS-6125	Persian Literary Sources-I	3(3-0)

Semester-6

PERS-6126	Persian Grammar & Spoken Persian-III	3(3-0)
PERS-6127	History of Persian Literature in Iran-II	3(3-0)
PERS-6128	Classical Persian Prose in Iran-II	3(3-0)
PERS-6129	Classical Persian Poetry in Iran-II	3(3-0)
PERS-6130	Persian Literary Criticism-II	3(3-0)
PERS-6131	History of Persian Literature in Sub-Continent	3(3-0)

Semester-7

PERS-6132	Persian Grammar & Spoken Persian-IV	3(3-0)
PERS-6133	Classical Persian Prose in Sub-Continent	3(3-0)
PERS-6134	Classical Persian Poetry in Sub-Continent	3(3-0)
PERS-6135	History of Persian Literature in Iran-III	3(3-0)
PERS-6136	Iqbal Studies	3(3-0)
PERS-6137	Persian Manuscript Studies	3(3-0)
PERS-6138	Mysticism & Mystical Literature	3(3-0)
PERS-6139	Comparative Studies of Persian, Urdu and Punjabi	3(3-0)

Students have to opt one course out of PERS-6137, PERS-6138, PERS-6139.

Semester-8

PERS-6140	Creative Writing	3(3-0)
PERS-6141	Modern Persian Texts	3(3-0)
PERS-6142	Persian Research Methodology	3(3-0)
PERS-6143	Thesis / History of Persian Language	3(3-0)
PERS-6144	Persian Literary Sources-II	3(3-0)
PERS-6145	Persian Research Centers	3(3-0)
PERS-6146	Persian Folk Literature	3(3-0)
PERS-6147	Persian Calligraphy	3(3-0)

Students have to opt one course out of PERS-6145, PERS-6146, PERS-6147.

MA PERSIAN

Eligibility: At least 45% marks in Graduation or Equivalent

Duration: 02 Year Program (04 Semesters)

Degree Requirements: 66 Credit Hours

Semester-1

PERS-6101	Persian Grammar & Spoken Persian (I)	3(3-0)
PERS-6102	Classical Persian Prose (I)	3(3-0)
PERS-6103	Classical Persian Poetry (I)	3(3-0)
PERS-6104	History of Persian Literature in Iran	3(3-0)
PERS-6105	Literary Criticism in Sub-Continent	3(3-0)
PERS-6106	Introduction to Basic Arabic Grammar	3(3-0)

Semester-2

PERS-6107	Persian Grammar & Spoken Persian (II)	3(3-0)
PERS-6108	Iranology	3(3-0)
PERS-6109	Persian Literary Sources (English & Persian)	3(3-0)
PERS-6110	History of Persian Literature in Sub-Continent	3(3-0)
PERS-6111	Literary Criticism in Iran	3(3-0)
URCI-5109	Introduction to Information & Communication Technologies (I)	3(3-0)

Semester-3

PERS-6113	Iqbal Studies	3(3+0)
PERS-6114	Classical Persian Prose (II)	3(3+0)
PERS-6115	Classical Persian Poetry (II)	3(3+0)
PERS-6116	Advance Spoken Persian (I)	2(2+0)
PERS-6117	Computer Studies (II)	2(2+0)
PERS-6118	Persian Manuscript Studies	2(2+0)
PERS-6119	Rhetoric & Prosody	2(2-0)
PERS-6120	Comparative Studies of Persian, Urdu and Punjabi Languages	2(2-0)
URCC-5110	Citizenship Education & Community Management	3(1+2)

Students have to choose one course out of the courses No. PERS-6118, PERS-6119 and PERS-6120.

Note: URCC-5110 is a non credit hour course.

Semester-4

PERS-6122	Advance Spoken Persian (II)	3(3+0)
PERS-6123	Modern Persian Literature	3(3+0)
PERS-6124	Persian Research Methodology	3(3+0)
PERS-6125	Thesis / History of Persian Language	3(3+0)
PERS-6126	Persian Research Centers	3(3-0)
PERS-6127	Persian Folk Literature	3(3-0)
PERS-6128	Persian Calligraphy	3(3-0)

Students have to choose one course out of the course No. PERS-6126, PERS-6127 and PERS-6128

MPHIL PERSIAN

Eligibility: At least 2.00 CGPA out of 4.00 in MA Persian or BS Persian in Semester System and 2nd Division in Annual System + Department Test.

Duration: 02 Year Program (04 Semesters)

Degree Requirements: 30 Credit Hours

Semester-1

PERS-7101	History of Persian Literature	3(3-0)
PERS-7102	Persian Grammar	3(3-0)
PERS-7103	Modern Persian Literature	3(3-0)
PERS-7104	Bibliographic Sources and Research Methodology	3(3-0)

Semester-2

PERS-7105	Classical Texts	3(3+0)
PERS-7106	Rhetoric and Prosody	3(3+0)
PERS-7107	Translation, Interpretation & Spoken Persian	3(3+0)
PERS-7108	Foreign Language (English)	3(3+0)

Semester 3-4

PERS-7108	Thesis	6(0+6)
-----------	--------	--------

MA PUNJABI

Eligibility: At least 45% marks in Graduation or Equivalent

Duration: 02 Year Program (04 Semesters)

Degree Requirements: 66 Credit Hours

Semester-1

PUNJ-6101	Punjabi Classical Poetry	3(3+0)
PUNJ-6102	Punjabi Sufi Poets	3(3+0)
PUNJ-6103	Punjabi Old Prose, Punjabi Religious & Seerah Literature	3(3+0)
PUNJ-6104	History Of Punjabi Literature (From Beginning To 18 th Century)	3(3+0)
PUNJ-6105	Punjabi Modern Prose (Short Story & Novel)	3(3+0)
PUNJ-6106	Theoretical Criticism & Schools of Thought	3(3+0)

Semester-2

PUNJ-6107	Punjabi Sufi Poets	3(3+0)
PUNJ-6108	Romantic Tales In Punjabi Literature	3(3+0)
PUNJ-6109	Special Study of Heer Waris Shah	3(3+0)
PUNJ-6110	History Of Punjabi Literature	3(3+0)
PUNJ-6111	Punjabi Modern Prose	3(3+0)
PUNJ-6112	Applied Criticism	3(3+0)

Semester-3

PUNJ-6113	Punjabi Ghazal	3(3+0)
PUNJ-6114	Modern Punjabi Poetry	3(3+0)
PUNJ-6115	Gurmukhi Script, Punjabi Linguistics	3(3+0)
PUNJ-6116	Introduction to Global Literature	3(3+0)
PUNJ-6117	Introduction to Computer	3(3+0)
PUNJ-6118	Introductory Study of the Local Literature (Elective)	3(3+0)
PUNJ-6119	Literature of other Provinces of Pakistan (Elective)	3(3+0)
PUNJ-6120	Research and Research Principles (Elective)	2(2-0)
URCC-5110	Citizenship Education and Community Engagement	3(2+1)

Students have to choose one course out of the course No. PUNJ-6117, PUNJ-6118, PUNJ-6119 and PUNJ-6120.

Note: URCC-5110 is a non credit hour course.

Semester-4

PUNJ-6122	Punjabi Ghazal	3(3+0)
PUNJ-6123	Modern Punjabi Poetry	3(3+0)
PUNJ-6124	Folk Literature	3(3+0)
PUNJ-6125	Waran, Epics	3(3+0)
PUNJ-6126	Journalism & Report Writing	3(3+0)
PUNJ-6127	Patriotic Literature	3(3+0)
PUNJ-6128	Thesis	6(0+6)

Students have to choose one course out of the course No. PUNJ-6126, PUNJ-6127 and PUNJ-6128.

BS
URDU

The course introduces the students to the underlying rules to acquire and use language in academic context. The course aims at developing grammatical competence of the learners to use grammatical structures in context in order to make the experience of learning English more meaningful enabling the students to meet their real life communication needs. The objectives of the course are to, reinforce the basics of grammar, understand the basic meaningful units of language, and introduce the functional aspects of grammatical categories and to comprehend language use by practically working on the grammatical aspects of language in academic settings. After studying the course, students would be able to use the language efficiently in academic and real life situations and integrate the basic language skills in speaking and writing. The students would be able to work in a competitive environment at higher education level to cater with the long term learners' needs.

Contents

1. Parts of speech
2. Noun and its types
3. Pronoun and its types
4. Adjective and its types
5. Verb and its types
6. Adverb and its types
7. Prepositions and its types
8. Conjunction and its types
9. Phrases and its different types
10. Clauses and its different types
11. Sentence, parts of sentence and types of sentence
12. Synthesis of sentence
13. Conditional sentences
14. Voices
15. Narration
16. Punctuation
17. Common grammatical errors and their corrections

Recommended Texts

1. Eastwood, J. (2011). *A basic English grammar*. Oxford: Oxford University Press.
2. Swan, M. (2018). *Practical English usage* (8th ed.). Oxford: Oxford University Press.

Suggested Readings

1. Thomson, A. J., & Martinet, A. V. (1986). *A practical English grammar*. Oxford: Oxford University Press
2. Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S., Finegan, E., & Quirk, R. (1999). *Longman grammar of spoken and written English*. Harlow Essex: MIT Press.
3. Hunston, S., & Francis, G. (2000). *Pattern grammar: A corpus-driven approach to the lexical grammar of English*. Amsterdam: John Benjamins.

The course is designed to acquaint the students of BS Programs with the rationale of the creation of Pakistan. Pakistan studies curriculum is the name of a curriculum of academic research and study that encompasses the culture, demographics, geography, history, and politics of Pakistan. The students would be apprised of the emergence, growth and development of Muslim nationalism in South Asia and the struggle for freedom, which eventually led to the establishment of Pakistan. While highlighting the main objectives of national life, the course explains further the socio-economic, political and cultural aspects of Pakistan's endeavours to develop and progress in the contemporary world. For this purpose, the foreign policy objectives and Pakistan's foreign relations with neighbouring and other countries are also included. This curriculum has been developed to help students analyse the socio-political problems of Pakistan while highlighting various phases of its history before and after the partition and to develop a vision in them to become knowledgeable citizens of their homeland.

Contents

1. Contextualizing Pakistan Studies
2. Geography of Pakistan: Geo-Strategic Importance of Pakistan
3. Freedom Movement (1857-1947)
4. Pakistan Movement (1940-47)
5. Muslim Nationalism in South Asia
6. Two Nations Theory
7. Ideology of Pakistan
8. Initial Problems of Pakistan
9. Political and Constitutional Developments in Pakistan
10. Economy of Pakistan: Problems and Prospects
11. Society and Culture of Pakistan
12. Foreign Policy Objectives of Pakistan and Diplomatic Relations
13. Current and Contemporary Issues of Pakistan
14. Human Rights: Issues of Human Rights in Pakistan

Recommended Texts

1. Kazimi, M. R. (2007). *Pakistan studies*. Karachi: Oxford University Press.
2. Sheikh, J. A. (2004). *Pakistan's political economic and diplomatic dynamics*. Lahore: Kitabistan Paper Products.

Suggested Readings

1. Hayat, S. (2016). *Aspects of Pakistan movement*. Islamabad: National Institute of Historical and Cultural Research.
2. Kazimi, M. R (2009). *A concise history of Pakistan*. Karachi: Oxford University Press.
3. Talbot, I. (1998). *Pakistan: A modern history*. London: Hurst and Company.

This course is built upon the mathematical concepts, principles and techniques that are useful in almost all undergraduate programs. Mathematics is the science that deals with the logic of shape, quantity and arrangement. Math is all around us, in everything we do. It is the building block for everything in our daily lives, including mobile devices, architecture (ancient and modern), art, money, engineering, and even sports. The main objectives of the course are to enhance student's competency in application of mathematical concepts in solving problems and to improve their level of quantitative approach. Upon the successful completion of this course students would be able to develop understanding: Mathematical functions, Building and solving linear and quadratic equations, Matrices and Determinants with application, sequences and series, and basic Financial Mathematics. To prepare the students, not majoring in mathematics, with the essential tools of financial, algebra and geometry to apply the concepts and the techniques in their respective disciplines.

Contents

1. Linear Equations and Quadratic Equations: Formation of Linear equation
2. Solving Linear equation involving one variable
3. Solution of Quadratic equation by factorization method
4. Solution of quadratic equation by square completion methods
5. Solution of quadratic equation by quadratic formula
6. Application of quadratic equation
7. Sequences and Series
8. Matrices and Determinants: Introduction of matrices
9. Types of matrices
10. Matrix operations, Inverse of matrix
11. The determinants and its properties
12. Solution of system of linear equations by determinants: Cramer's rule, Inverse Matrices Method
13. Mathematics of Finance: Simple interest, Compound interest
14. Annuities
15. Sets and Sets Operations
16. Permutation and combinations
17. Introduction to mathematical induction and binomial theorem
18. Basic Concepts of Trigonometry
19. Fundamental Identities of Trigonometry

Recommended Texts

1. Frank, S. B. (1993). *Applied mathematics for business, economics, and the social Sciences* (4th ed.). New York: McGraw-Hill publisher.
2. Nauman, K. (2019). *Basic mathematics-I: Algebra and trigonometry* (2nd ed.). Lahore: Al-Hassan Pub.

Suggested Readings

1. Kaufmann, J. E. (1994). *College algebra and trigonometry*. Boston: PWS-Kent Pub. Co.
2. Swokowski, E. W. (1993). *Fundamentals of algebra and trigonometry*. Boston: PWS-Kent Pub. Co.

This course has been designed to ensure an effective orientation of students towards the discipline of psychology so that they may come to appreciate the diversity of the subject and its pragmatic significance. This course provides an introduction to the concepts and theories of psychology and to their application to real life situations. Main objectives of the course include to make students familiar with the essential features of human personality; to inculcate a sense of personal relevance of Psychology as a subject with the potential of gaining better insight into one's own self and others. Upon the successful completion of course students will have an introductory knowledge of selected areas of basic psychological enquiry and they will be able to: differentiate between scientific and non-scientific information about human behaviors and mental processes, describe major developments and research methods used in psychology; Explain psychological processes involved in sensation, perception, learning, memory, motivation, emotion, states of consciousness and health; Analyze the variety of factors affecting sensation, perception, consciousness, learning, memory, motivation, emotion, and health; and can apply psychological concepts and principles to situations in everyday life.

Contents

1. Introduction to Psychology: Definition of psychology, Goals of psychology, Major schools of thought in psychology, Major fields of psychology
2. Basic research Methods in Psychology: Survey research, Experimental research, Case study method
3. Biological Basis of Behavior: Brain and nervous system, Structure and function of major brain areas, Neurotransmitters and their functions
4. Sensation and Perception: Difference between sensation and perception, Principles of perception, Role of perception in human cognition
5. Motivation and Emotion: Concept & Theories of motivation and emotion
6. Learning: Definition of Learning, Types of Learning (i) Classical Conditioning (ii) Operant Conditioning, (iii) Observational Learning
7. Memory and Intelligence: Definition and stages of human memory, Types of memory, Concept of intelligence, Basic theories of intelligence
8. Personality development: Concept & Theories; Tips to improve personality
9. Health and Stress, Stress and Coping, Stress, Health, and Coping in the Workplace, Effective Measure to deal with stress and ways to cope.
10. Application of Psychology in Our Social Lives

Recommended Texts

1. Weiten, W. (2017). *Psychology: Themes and variations* (10th ed.). Boston: Cengage Learning.
2. Nolen-Hoeksema, S., & Hilgard, E. R. (2015). *Atkinson and Hilgard's introduction to psychology* (16th ed.). New Dehli: Cengage Learning.

Suggested Readings

1. Flanagan, C., Berry, D., Jarvis, M., & Liddle, R. (2015). *AQA psychology*. London: Illuminate Publishing - Cheltenham.
2. Coon, D., Mitterer, J. O., & Martini, T. S. (2018). *Introduction to psychology: Gateways to mind and behavior* (15th ed.). Boston: Cengage Learning.

زبان فارسی، زبان نیاکان ماست. این زبان دولتی، مذهبی، ادبیات و مردم شبه قاره بوده است. زبان در ضمن پژوهش در مورد تاریخ، جغرافیه، مردمشناسی و زبانهای بومی این ناحیه ویژگی خودش دارد. پس درک این زبان برای ما لازم است، تا خود را بشناسیم. چون شبه قاره قلمروی زبان فارسی مانده است. ما صد هزار کتاب به زبان فارسی داریم که نیاکان ما نگاشته اند. زبان اردو که زبان ملی ماست از زبان فارسی اخذ شده است. زبان فارسی نقش خودش بر زبان و ادبیات اردو هم دارد. پس برای ما مسلمانان لازم است که زبان فارسی را یاد بگیریم تا ارث نیاکان ما را بشناسیم و جهان نو برای خود کشف کنیم. برای دانشجویان کارشناسی (اردو) درس فارسی ویژگی فوق العاده دارد، چون فارسی اساس زبان اردو است. بدون آشنایی با فارسی نمی توان به زبان اردو پیشرفت کرد. در این درس دانشجویان نیم ساله چهارم کارشناسی با زبان فارسی آشنا می شوند. در این دوره فشرده ساخت زبان فارسی، افعال گذشته، حال و آینده و مصادر را می فهمند. متون برگزیده از سعدی، غالب و اقبال را درک می کنند. پس از گزراندن این درس دانشجو می تواند ساخت زبان فارسی بفهمد افعال و مصادر فارسی را بشناسد جمله های مقدماتی را بسازد متونی از ادبیات فارسی را درک کند.

Contents

مندرجات

1. دستور زبان فارسی، آشنائی با ساخت جمله فارسی
2. ارکان معرفي جمله و کاربرد آن
3. معرفي افعال، انواع و شناخت آن
4. معرفي مصدر و آشنائی با مصادر مهم فارسی
5. آشنائی، ساخت و کاربرد فعل ماضی مطلق، فعل ماضی بعید و فعل ماضی قریب
6. آشنائی، ساخت و کاربرد فعل ماضی استمراری و فعل ماضی ناتمام
7. آشنائی، ساخت و کاربرد فعل ماضی شکیه. بررسی تفاوت افعال ماضی
8. معرفي مضارع و آشنائی با مضارع های مهم فارسی
9. آشنائی، ساخت و کاربرد فعل مضارع اخباری و فعل مضارع ملموس
10. آشنائی، ساخت و کاربرد فعل آینده، فعل امر و فعل نهی
11. فهم حمد تعالی اثر سعدی شیرازی
12. فهم نعت رسول ﷺ اثر غالب
13. فهم حکایات گلستان سعدی شیرازی
14. فهم شعر فارسی اقبال
15. مکالمه به زبان فارسی

Recommended Texts

مصادر

1. یدالله ثمره (1368 ش)، آموزش زبان فارسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
2. سبط حسن رضوی، علی رضا نقوی (1996م)، گلشن فارسی، راولپنڈی: نمایندگی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در پاکستان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. محمد علی فروغی (1364 ش)، کلیات سعدی، تهران: انتشارات علمی
2. غالب (1965م)، کلیات غالب فارسی، لاهور: شیخ مبارک علی سنز
3. فرشیدورد خسرو (1382 ش)، دستور مفصل امروز، تهران: انتشارات سخن
4. ارژنگ، غلامرضا (1381 ش)، دستور زبان فارسی امروز، تهران: نشر قطره

Sociology is the study of society, patterns of social relationships, social interaction, and culture that surrounds everyday life. It is a social science that uses various methods of empirical investigation and critical analysis to develop a body of knowledge about social order and social change. Subject matter can range from micro-level analyses of society to macro-level analyses. The course is designed to introduce the students with basic sociological concepts and to get familiarity with the overall discipline. The focus of the course shall be on basic concepts like scope and significance of Sociology, How Sociology is related as well as distinct from other social sciences. It focuses on the constituent parts of the society i.e. social systems and structures, socio-economic changes and social processes. This will also give an understanding of the Culture, elements of culture and the relationship of culture and personalities. The course will provide due foundation for further studies in the field of sociology.

Contents

1. Introduction to Sociology: The Science of Society, Scope and significance
2. Fields of Sociology: Sociology and other Social Sciences
3. Social interaction and social structure: The Nature and Basis of Social Interaction
4. Social Processes: Social structure Status, Roles, Power and Authority, Role Allocation
5. Culture: Meaning and nature of culture, Elements of culture: Norms, values beliefs, sanctions
6. Culture and Socialization, Transmission of Culture, Cultural Lag, Cultural Variation
7. Cultural Integration, Cultural Evolution, Cultural Pluralism, Culture and personality
8. Socialization & personality: Socialization, Agents of socialization
9. Personality: components of personality
10. Deviance and social control: Deviance and conformity
11. Mechanism and techniques of social control, Agencies of social control
12. Social organization: Definition, meaning and forms, Social groups; Functions of groups
13. Social Institutions: forms, nature and inter-relationship
14. Community: definition and forms (Urban and rural).
15. Social Institutions: Structure and functions of Institutions
16. Family, Religion, Education, Economy and political institution

Recommended Texts

1. Giddens, A. (2018). *Sociology* (11th ed.). Cambridge: Polity Press.
2. Macionis, J. J. (2016). *Sociology* (16th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Suggested Readings

1. Anderson, M. and Taylor, F. H. (2017). *Sociology: The essentials* (9th ed.). Boston: Cengage Learning.
2. Schaefer, T. R. (2012). *Sociology* (13th ed.). New York: McGraw-Hill.
3. Henslin, M. J. (2011). *Sociology: A down to Earth approach* (11th ed.). Toronto: Pearson.

اردو ادب میں شاعری کے لغوی و اصطلاحی مفہوم سے آگاہی فراہم کی جائے گی اور یہ کہ معیاری و عمدہ شاعری تخلیق کرنے کے لیے کن کن خصوصیات کو مدنظر رکھنا چاہیے۔ وزن، بحر، عروض، قافیہ، ردیف، مصرع، شعر، مطلع، مقطع وغیرہ کا تعارف کروایا جائے گا، نیز شاعری کی اصناف اور اردو ادب میں اس کی اہمیت کو بیان کیا جائے گا۔ اس کے علاوہ قصیدہ، مرثیہ اور مثنوی کی روایت اور ان کا فکری و فنی لحاظ سے جائزہ لیا جائے گا۔ اردو ادب میں ان کا تعارف، اہمیت اور روایت بیان کی جائے گی اور اس کے ساتھ ہی دیگر شعری اصناف میں حمد، نعت، ہجو، واسوخت، شہر آشوب، رباعی، قطعہ، مسمط اس کی اقسام ترکیب بند، ترجیع بند، آزاد نظم، نثری نظم، نظم معری اور غزل کی روایت اور فن کے ساتھ تین غزل گو شعرا کا خصوصی مطالعہ کیا جائے گا۔ اس کورس سے طلبہ و طالبات اردو کی شعری اصناف سے شناسا ہو جائیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- شاعری
شاعری کی تعریف اور خصوصیات
اہمیت وزن ، بحر، عروض
قافیہ، ردیف، مصرع، شعر، مطلع ، مقطع
- 2- شعری اصناف بلحاظ موضوع
حمد، نعت ، قصیدہ، مرثیہ، ہجو
شہر آشوب ، واسوخت، ریختی
غزل (تین شاعر)
- 3- شعری اصناف بلحاظ بیئت
مثنوی، رباعی
قطعہ، مسمط، ترکیب بند، ترجیح بند
مستزاد، نظم معری
آزاد نظم، نثری نظم
رباعی، مرثیہ

Recommended Texts

درBSمصا

- 1- رفیع الدین ہاشمی ، ڈاکٹر (2012)، اصناف ادب ، لاہور: سنگ میل
- 2- خلیق انجم، ڈاکٹر (1968)، اصناف ادب اردو، علی گڑھ: سرسید بک ڈپو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- افتخار شفیع (2011) ، اصناف شاعری ، لاہور: کتاب سرائے
- 2- علی محمد، ڈاکٹر ، اشفاق احمد ورک، ڈاکٹر (2016)، اصناف نظم و نثر، لاہور: الفصیل ناشران کتب
- 3- گیان چند، ڈاکٹر (1989)، ادبی اصناف، گجرات بھارت: گجرات اردو اکادمی

The course aims at developing linguistic competence by focusing on basic language skills in integration to make the use of language in context. It also aims at developing students' skills in reading and reading comprehension of written texts in various contexts. The course also provides assistance in developing students' vocabulary building skills as well as their critical thinking skills. The contents of the course are designed on the basis of these language skills: listening skills, pronunciation skills, comprehension skills and presentation skills. The course provides practice in accurate pronunciation, stress and intonation patterns and critical listening skills for different contexts. The students require a grasp of English language to comprehend texts as organic whole, to interact with reasonable ease in structured situations, and to comprehend and construct academic discourse. The course objectives are to enhance students' language skill management capacity, to comprehend text(s) in context, to respond to language in context, and to write structured response(s).

Contents

1. Listening skills
2. Listening to isolated sentences and speech extracts
3. Managing listening and overcoming barriers to listening
4. Expressing opinions (debating current events) and oral synthesis of thoughts and ideas
5. Pronunciation skills
6. Recognizing phonemes, phonemic symbols and syllables, pronouncing words correctly
7. Understanding and practicing stress patterns and intonation patterns in simple sentences
8. Comprehension skills
9. Reading strategies, summarizing, sequencing, inferencing, comparing and contrasting
10. Drawing conclusions, self-questioning, problem-solving, relating background knowledge
11. Distinguishing between fact and opinion, finding the main idea, and supporting details
12. Text organizational patterns, investigating implied ideas, purpose and tone of the text
13. Critical reading, SQ3R method
14. Presentation skills, features of good presentations, different types of presentations
15. Different patterns of introducing a presentation, organizing arguments in a presentation
16. Tactics of maintaining interest of the audience, dealing with the questions of audience
17. Concluding a presentation, giving suggestions and recommendations

Recommended Texts

1. Mikulecky, B. S., & Jeffries, L. (2007). *Advanced reading power: Extensive reading, vocabulary building, comprehension skills, reading faster*. New York: Pearson.
2. Helgesen, M., & Brown, S. (2004). *Active listening: Building skills for understanding*. Cambridge: Cambridge University Press.

Suggested Readings

1. Roach, C. A., & Wyatt, N. (1988). *Successful listening*. New York: Harper & Row.
2. Horowitz, R., & Samuels, S. J. (1987). *Comprehending oral and written language*. San Diego: Academic Press.

Islamic Studies engages in the study of Islam as a textual tradition inscribed in the fundamental sources of Islam; Qur'an and Hadith, history and particular cultural contexts. The area seeks to provide an introduction to and a specialization in Islam through a large variety of expressions (literary, poetic, social, and political) and through a variety of methods (literary criticism, hermeneutics, history, sociology, and anthropology). It offers opportunities to get fully introductory foundational bases of Islam in fields that include Qur'anic studies, Hadith and Seerah of Prophet Muhammad (PBUH), Islamic philosophy, and Islamic law, culture and theology through the textual study of Qur'an and Sunnah. Islamic Studies is the academic study of Islam and Islamic culture. The basic sources of the Islamic Studies are the Holy Qur'an and Sunnah or Hadith of the Holy Prophet Muhammad ﷺ. The learning of the Qur'an and Sunnah guides the Muslims to live peacefully.

Contents

1. Study of the Qur'an (Introduction to the Qur'an, Selected verses from *Surah Al-Baqarah, Al-Furqan, Al-Ahzab, Al-Mu'minoon, Al-An'am, Al-Hujurat, Al-Saff*)
2. Study of the Hadith (Introduction to Hadith literature, Selected Ahadith (Text and Translation))
3. Introduction to Qur'anic Studies
4. Basic Concepts of Qur'an
5. History of Quran
6. Basic Concepts of Hadith
7. History of Hadith
8. Kinds of Hadith
9. Uloom –ul-Hadith
10. Sunnah & Hadith
11. Seerat ul-Nabi (PBUH), necessity and importance of Seerat, role of Seerah in the development of personality, Pact of Madinah, Khutbah Hajjat al-Wada' and ethical teachings of Prophet (PBUH).
12. Legal Position of Sunnah
13. Islamic Culture & Civilization
14. Characteristics of Islamic Culture & Civilization
15. Historical Development of Islamic Culture & Civilization
16. Comparative Religions and Contemporary Issues
17. Impact of Islamic civilization

Recommended Books

1. Hassan, A. (1990). *Principles of Islamic jurisprudence*. New Dehli: Adam Publishers.
2. Zia-ul-Haq, M. (2001). *Introduction to al-Sharia al-Islamia*. Lahore: Aziz Publication.

Suggested Readings

1. Hameedullah, M. (1957). *Introduction to Islam*. Lahore: Sh M Ashraf Publisher.
2. Hameedullah, M. (1980). *Emergence of Islam*. New Dehli: Adam Publishers.
3. Hameedullah, M. (1942). *Muslim conduct of state*. Lahore: Sh M Ashraf Publisher.

This is the general Statistics course designed for under graduate programs of arts and social sciences. Statistics is an integral part of arts and social science research. We live in a world where there is no shortage of numerical data and there is increasing demand for people who know how to make sense of it independent of the field of work. The goal of this course is to turn the students into one of such category. In this course, students will learn the basics of descriptive and inferential statistics and the most commonly used statistical techniques found in arts and social science research. The course is designed to give the students an in depth understanding of how these statistical techniques work but minimizing the mathematical burden on the student. While more focus will be given on the statistical analysis with the help of some statistical softwares SPSS, Excel etc. Moreover, the teacher will also focus on interpretation of statistical data results which are obtained from the statistical softwares. So these activities will improve the analytical and research activities of arts and social science students.

Contents

1. Introduction to Statistics: Descriptive and Inferential Statistics, Limitations of Statistics, Scope of Statistics, Variable, Data, Types of Variable and Data, Scales of Measurements.
2. Display of Data: Tabulation of Data, Graphical Display, Histogram, Bar Charts, Pie Chart, Stem and Leaf Plots.
3. Measures of Central Tendency: Mean Median, Mode, Box Plot, and Application in Real Life.
4. Measures of Dispersion: Range, Quartile Deviation, Mean Deviation, Variance and Standard Deviation, Coefficient of Variation, Z-score and their Application.
5. Normal Distribution: Normal Distribution and its Application,
6. Sampling and Sampling Distribution.
7. Hypothesis Testing: z test, t-test, Chi-square test
8. Regression Analysis: Simple Linear Regression, Multiple Regression.
9. Correlation Analysis: Simple correlation, multiple correlation, partial correlation, partial correlation.
10. Test of independence between qualitative variables
11. All the observational analysis will be carried out using MS Excel and SPSS.

Recommended Texts

1. Weiss, N. A. (2017). *Introductory statistics* (10th ed.). England: Pearson Education.
2. Mann, P.S. (2016). *Introductory statistics* (9th ed.). New York: John Wiley & Sons.

Suggested Readings

1. Ross, S. M. (2010). *Introductory statistics* (3rd ed.). New York: Academic Press.
2. Dunn, D.S. (2001). *Statistics and data analysis for the behavioral sciences*. New York: McGraw Hill
3. Chaudhry, S. M. & Kamal, S. (2010). *Introduction to statistical theory part I &II*. Pakistan: Ilmi Kitab Khana.

The course is designed to introduce the students with philosophical concepts and the discipline. It also provides them a deep understanding about nature and structure of philosophical thoughts of in various eras of history like Greek philosophy, Ionocis philosophers, Muslim theology, and modern philosophical theories. The course aims at enabling learners to develop a mature and in-depth understanding of linguistic and literary concepts, also the origins of those ideas and concepts that are our common intellectual vocabulary. The special focus is given to famous philosophers Socrates, Plato, Aristotle, Pythagoras, Anximines, Muslim rationalist, social thinkers and their thoughts, and consequently their contribution to today's world. Significant concepts of Mutailites and Asharites school of thought are also included to enhance student's understanding and critical thinking. The course will provide due foundation for other fields and careers. At the time of completion, students would be able to demonstrate advance knowledge of philosophy, so as they can apply hands on approach of philosophical principles & practicing tools for being an individual indulged in an ever changing human society.

Contents

1. Introduction of Greek philosophy.
2. Philosophical thoughts of Socrates, Plato, Aristotle.
3. The Ionocis philosophers.
4. Anximines, Pythagoras, Heraclitus's basic philosophy.
5. School of muslim theology.
6. Mutailites and Asharites school of thought.
7. Muslim Rationalist and social thinkers.
8. Modern philosophical theories.

Recommended Texts

1. Stace, W.T. (2010). *A critical history of Greek philosophy*. London: Macmillan & Co.
2. Sharif, M. M. (1963). *History of Muslim philosophy*. Kempten: Allgauer Hematverlag.

Suggested Readings

1. Russell, B. (2013). *History of western philosophy* (Collectors ed.). London: Rutledge.
2. Sharif, M.M. (2013). *Muslim Thought: its origin and achievements* (Master's thesis, Boston University, Boston, USA). Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/b701/5bf4998a0e52ea26b5d0277213242b67e50f.pdf>.
3. Cahan, M. S. (2015). *The World of Philosophy*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Durant, W. (1991). *The story of philosophy: The lives and opinions of greater philosophers*. New York: Pocket Books.

The focus of this course will be on developing an understanding of the major concepts and terminologies used in education. Emphasis will be given on analyzing various sociological, psychological, political, economic and ideological forces that influence the process of education in a society. Curriculum and instructions are yet other factors in understanding educational phenomenon in a better way. The course also equips learners with guidance and counseling techniques to enhance their professional practices through teaching learners to play the role of teacher as counsellor. It also encompasses the basic concept of assessment to understand how academic aptitude and achievements be quantified with minimum error of measurement. As exhaustive changes have been taking place around the world at higher education, therefore, the course takes a helicopter view of higher education developments at global level while knitting existing issues involved from policy to practices in education.

Contents

1. Concept and Terminologies of Education
2. Philosophical Foundations of Education
3. Psychological Foundations of Education
4. Socio-economic Foundations of Education
5. Aims of Education
6. Learning and Methods of Learning
7. Curriculum and Instruction
8. Society, Community and Education
9. Guidance and Counseling
10. Measurement, Assessment and Evaluation in Education
11. Development of Higher Education
12. Issues of Education in Pakistan

Recommended Texts

1. Bartlett, S., & Burton, D. (2020). *Introduction to education studies*. California: SAGE Publications Limited.
2. Egbert, J., & Sanden, S. (2019). *Foundations of education research: Understanding theoretical components*. New York: Routledge.

Suggested Readings

1. Butin, D. W. (Ed.). (2014). *Teaching social foundations of education: Contexts, theories, and issues*. New York: Routledge.
2. Sadovnik, A. R., Cookson Jr, P. W., Semel, S. F., & Coughlan, R. W. (2017). *Exploring education: An introduction to the foundations of education* New York: Routledge.
3. Ornstein, A. C., Levine, D. U., Gutek, G., & Vocke, D. E. (2016). *Foundations of education*. Nashville: Nelson Education.
4. Semel, S. F. (Ed.). (2010). *Foundations of education: The essential texts*. New York: Routledge.

علامہ اقبال لاهوری مردی است کہ بہ مسلمانان شبہ قارہ را امید آزادی داد۔ این مرد فیلسوف نہ فقہ مسلمانان شبہ قارہ را فراخواند، مسلمانان جهان را ہم بہ آئین نیاکان ملت اسلام راہنمائی کرد۔ مفکر پاکستان حضرت علامہ اقبال لاهوری افکار خود را از قرآن گرفته و بوسیلہ فلسفہ بہ زبان شعر جوانان زمان خود و آئندہ را مخاطب می کند۔ زبان بومی اقبال پنجابی بود اما وی زبان فارسی را بعد از زبان بومی خود برای شعر برگزید۔ اقبال لاهوری زبان فارسی را از اردو شیرین تر گفته است۔ درس مطالعہ اقبال(فارسی) درسی است در مورد ہمین مرد فیلسوف اسلامی قرن بیستم میلادی است کہ نامش علامہ اقبال لاهوری است۔ در این درس محیط دینی، سیاسی و معاشی مسلمانان شبہ قارہ و جهان آن زمان بہ دانشجویان نشان داده می شود۔ زندگینامہ علامہ لاهوری بررسی می شود۔ اثر محیط زمان اقبال بر زندگی و فکرش سنجیدہ می شود۔ آثار فارسی، اردو و انگلیسی وی معرفی کردہ می شود۔ متون آثار فارسی وی یعنی اسرار خودی، رموز بیخودی، پیام مشرق، زبور عجم، جاوید نامہ، پس چہ باید کرد ای اقوام شرق و ارمغان حجاز فہمیدہ می شود و فکر اقبال از این آثار سنجیدہ می شود۔ پدیدہ اسرار خودی درک می شود۔ اندیشہ رموز بیخودی شناختہ می شود۔

Contents

مندرجات

1. زندگینامہ علامہ اقبال لاهوری
2. بررسی پدیدہ "اسرار خودی"
3. سیر اندیشہ "رموز بی خودی"
4. معرفی و فکر "پیام مشرق"
5. درک متنی از "پیام مشرق"
6. معرفی و فکر "زبور عجم"
7. درک متنی از "زبور عجم"
8. معرفی و فکر "جاوید نامہ"
9. درک متنی از "جاوید نامہ"
10. معرفی و فکر "پس چہ باید کرد ای اقوام شرق"
11. درک متنی از "پس چہ باید کرد ای اقوام شرق"
12. معرفی و فکر "ارمغان حجاز"
13. درک متنی از "ارمغان حجاز"

Recommended Texts

مصادر

1. فرید مرادی(1388ش)، کلیات اقبال، تهران: انتشارات نگاہ
2. خلیفہ عبدالحکیم (1983م)، فکر اقبال، لاہور: بزم اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. غلام مصطفی خان (1977م)، اقبال اور قرآن، لاہور: ادارہ ثقافت اسلامیہ
2. عبدالشکور احسن (1977م)، اقبال کی فارسی شاعری کا تنقیدی جائزہ، لاہور: اقبال اکادمی پاکستان
3. محمد بقائی ماکان (1380ش)، تصوف در تصور اقبال، تهران: انتشارات فردوس
4. محمد بقائی ماکان (1379ش)، شرار زندگی، تهران: انتشارات فردوس

اردو ادب میں نثر کے لغوی و اصطلاحی مفہوم سے آگاہی فراہم کی جائے گی اور ایک معیاری و عمدہ نثر تخلیق کرنے کے لیے کن کن خصوصیات کو مدنظر رکھنا چاہیے، ان کا تعارف کروایا جائے گا۔ نثر کی اقسام اور اس کے اسلوب کا جائزہ لیتے ہوئے اردو ادب میں نثر کی اہمیت کو بیان کیا جائے گا۔ اردو نثر کے ذہنی خیرے کو دو حصوں میں تقسیم کیا جاتا ہے، افسانوی نثر اور غیر افسانوی نثر۔ افسانوی و غیر افسانوی نثر کی حدود اور ان کے مابین حد فاصل کی نشاندہی کی جائے گی۔ افسانوی اصناف میں داستان، ناول، افسانہ کی روایت اور ان کا فکری و فنی لحاظ سے جائزہ لیں گے اور اس کے ساتھ ہی غیر افسانوی نثر میں ڈراما، سوانح عمری، آپ بیتی، خاکہ نگاری، سفر نامہ، رپورٹاژ، انشائیہ، مضمون، کالم اور مکتوب کو فکری و فنی کے لحاظ سے تفصیلاً بیان کریں گے، جسے طلبہ و طالبات کو افسانوی اور غیر افسانوی اصناف کے بارے میں معلومات حاصل ہوں گی۔

Contents

مندرجات

- 1- نثر تعریف، خصوصیات، اہمیت، اقسام، اسلوب
- 2- افسانوی اصناف
داستان
ناول
افسانہ
- 3- غیر افسانوی اصناف: بلحاظ موضوع
ڈراما
سوانح عمری
آپ بیتی
خاکہ نگاری
سفر نامہ
رپورٹاژ
انشائیہ
مضمون
کالم
مکتوب

Recommended Texts

مصادر

- 1- رفیع الدین ہاشمی، ڈاکٹر (2012)، اصناف ادب، لاہور: سنگ میل
- 2- خلیق انجم، ڈاکٹر (1968)، اصناف ادب اردو، علی گڑھ: سرسید بک ڈپو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- علی محمد، ڈاکٹر، اشفاق احمد ورک، ڈاکٹر (2016)، اصناف نظم و نثر، لاہور: الفصیل ناشران کتب
- 2- گیان چند، ڈاکٹر (1989)، ادبی اصناف، گجرات بھارت: گجرات اردو اکادمی

In recent years, community engagement has become a central dimension of governance as well as policy development and service delivery. However, efforts to directly involve citizens in policy processes have been bedeviled by crude understandings of the issues involved, and by poor selection of techniques for engaging citizens. This course will provide a critical interrogation of the central conceptual issues as well as an examination of how to design a program of effective community engagement. This leads to an examination of the politics of planning, conceptualizations of "community" and, to the tension between local and professional knowledge in policy making. This course will also analyze different types of citizen engagement and examine how to design a program of public participation for policy making. Approaches to evaluating community engagement programs will also be a component of the course. Citizenship education is education that provides the background knowledge necessary to create an ongoing stream of new citizens participating and engaging with the creation of a civilized society.

Contents

1. Introduction to Citizenship Education and Community Engagement: Orientation
2. Introduction to Active Citizenship: Overview of the ideas, Concepts, Philosophy and Skills
3. Identity, Culture and Social Harmony: Concepts and Development of Identity
4. Components of Culture and Social Harmony, Cultural & Religious Diversity
5. Multi-cultural society and inter-cultural dialogue: bridging the differences, promoting harmony
6. Significance of diversity and its impact, Importance and domains of inter-cultural harmony
7. Active Citizen: Locally active, Globally connected
8. Importance of active citizenship at national and global level
9. Understanding community, Identification of resources (human, natural and others)
10. Human rights, Constitutionalism and citizens' responsibilities: Introduction to human rights
11. Universalism vs relativism, Human rights in constitution of Pakistan
12. Public duties and responsibilities
13. Social Issues in Pakistan: Introduction to the concept of social problem, Causes and solutions
14. Social Issues in Pakistan (Poverty, Equal and Equitable access of resources, unemployment)
15. Social Issues in Pakistan (Agricultural problems, terrorism & militancy, governance issues)
16. Social action and project: Introduction and planning of social action project
17. Identification of problem, Ethical considerations related to project
18. Assessment of existing resources

Recommended Texts

1. Kennedy, J. K., & Brunold, A. (2016). *Regional context and citizenship education in Asia and Europe*. New York: Routledge Falmer.
2. Macionis, J. J., & Gerber, M. L. (2010). *Sociology*. New York: Pearson Education.

Suggested Readings

1. British Council. (2017). *Active citizen's social action projects guide*. Scotland: British Council.
2. Larsen, K. A., Sewpaul, V., & Hole, G. O. (Eds.). (2013). *Participation in community work: International perspectives*. New York: Routledge.

Academic writing is a formal, structured and sophisticated writing to fulfill the requirements for a particular field of study. The course aims at providing understanding of writer's goal of writing (i.e. clear, organized and effective content) and to use that understanding and awareness for academic reading and writing. The objectives of the course are to make the students acquire and master the academic writing skills. The course would enable the students to develop argumentative writing techniques. The students would be able to the content logically to add specific details on the topics such as facts, examples and statistical or numerical values. The course will also provide insight to convey the knowledge and ideas in objective and persuasive manner. Furthermore, the course will also enhance the students' understanding of ethical considerations in writing academic assignments and topics including citation, plagiarism, formatting and referencing the sources as well as the technical aspects involved in referencing.

Contents

1. Academic vocabulary
2. Quoting, summarizing and paraphrasing texts
3. Process of academic writing
4. Developing argument
5. Rhetoric: persuasion and identification
6. Elements of rhetoric: Text, author, audience, purposes, setting
7. Sentence structure: Accuracy, variation, appropriateness, and conciseness
8. Appropriate use of active and passive voice
9. Paragraph and essay writing
10. Organization and structure of paragraph and essay
11. Logical reasoning
12. Transitional devices (word, phrase and expressions)
13. Development of ideas in writing
14. Styles of documentation (MLA and APA)
15. In-text citations
16. Plagiarism and strategies for avoiding it

Recommended Texts

1. Swales, J. M., & Feak, C. B. (2012). *Academic writing for graduate students: Essential tasks and skills* (3rd ed.). Michigan: The University of Michigan Press.
2. Bailey, S. (2011). *Academic writing: A handbook for international students* (3rd ed.). New York: Routledge.

Suggested Readings

1. Craswell, G. (2004). *Writing for academic success*. London: SAGE.
2. Johnson-Sheehan, R. (2019). *Writing today*. Don Mills: Pearson.
3. Silvia, P. J. (2019). *How to write a lot: A practical guide to productive academic writing*. Washington: American Psychological Association.

The course introduces students to information and communication technologies and their current applications in their respective areas. Objectives include basic understanding of computer software, hardware, and associated technologies. They can make use of technology to get maximum benefit related to their study domain. Students can learn how the Information and Communications systems can improve their work ability and productivity. How Internet technologies, E-Commerce applications and Mobile Computing can influence the businesses and workplace. At the end of semester students will get basic understanding of Computer Systems, Storage Devices, Operating systems, E-commerce, Data Networks, Databases, and associated technologies. They will also learn Microsoft Office tools that includes Word, Power Point, Excel. They will also learn Open office being used on other operating systems and platforms. Specific software's related to specialization areas are also part of course.. Course will also cover Computer Ethics and related Social media norms and cyber laws.

Contents

1. Introduction, Overview and its types.
2. Hardware: Computer Systems & Components, Storage Devices and Cloud Computing.
3. Software: Operating Systems, Programming and Application Software,
4. Introduction to Programming Language
5. Databases and Information Systems Networks
6. The Hierarchy of Data and Maintaining Data
7. File Processing Versus Database Management Systems
8. Data Communication and Networks
9. Physical Transmission Media & Wireless Transmission Media
10. Applications of smart phone and usage
11. The Internet, Browsers and Search Engines
12. Websites Concepts, Mobile Computing and their applications.
13. Collaborative Computing and Social Networking
14. E-Commerce & Applications, IT Security and other issues
15. Cyber Laws and Ethics of using Social media
16. Use of Microsoft Office tools (Word, Power Point, Excel), mobile apps or other similar tools depending on the operating system
17. Other IT tools/software specific to field of study of the students if any

Recommended Texts

1. Vermaat, M. E. (2018). *Discovering computers: digital technology, data and devices*. Boston: Course Technology Press.
2. Schneider, G. M., & Gersting, J. (2018). *Invitation to computer science*. Boston: Cengage Learning.

Suggested Readings

1. Timothy J. O'Leary & Linda I. (2017). *Computing essentials*, (26th ed.). San Francisco: McGraw Hill Higher Education.

South Asia or Southern Asia is the southern region of Asia, which is defined in both geographical and ethno-cultural terms. The region consists of Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, India, Maldives, Nepal, Pakistan, and Sri Lanka. This course is designed to develop awareness among the students about the intellectual heritage in South Asia to inculcate historical consciousness about South Asia and to develop among the students a holistic historic vision of South-Asia History. The course will deal briefly with the dawn of Indian civilization, political fragmentation of South-Asia, the Classical age, the Muslim Rule and the rise of the British East-India Company (1740-1857). The course will provide an overall understanding of the historical trajectories of South Asia reflect upon the society and state in South Asian before and after the British intervention, delineate upon social and cultural aspects of South Asia and transformations during the British period and understand the role of international factors and national movement for the independence of India from the British rule.

Contents

1. South Asian History: An Introduction
2. Modernity and Antiquity: Interpretation of Ancient India
3. Pre-modern Accommodations of Difference: the Making of Indo Islamic Culture
4. The Mughal Empire: State, Economy and Society
5. India between Empires: Decline or Decentralization?
6. The Transition to Colonialism: Resistance and Collaboration
7. The First Century of British Rule, 1757-1857: State and Economy
8. Company Raj and Indian Society, 1757-1857: Re-invention and Reform of Tradition
9. 1857: Rebellion, Collaboration and Transition to Crown Raj
10. High noon of Colonialism, 1858 to 1914: State and Political Economy
11. A Nation in Making? 'Rational' Reform, 'Religious' Revival and Swadeshi Nationalism, 1858 to 1914
12. Colonialism under Siege: State and Political Economy after World War I
13. Gandhian Nationalism and mass politics in the 1920s
14. The Depression Decade: Society, economics and politics
15. Nationalism and Colonialism during WWII
16. The Partition of India and the Creation of Pakistan
17. 1947: Memories and meanings

Recommended Texts

1. Bose, Sugata and Ayesha Jalal (2011), *Modern South Asia: history, culture, political economy*. Lahore: Sang-e-Meel Publications.
2. Marcovitz, Claude (ed.) (2002), *A History of modern India, 1480-1950*. London: Anthem Press.

Suggested Readings

1. Keay, John (2010). *India: A history from the earliest civilization to the boom of the twentieth century*. London: Harper Press.
2. Rahman, Tariq (2019). *Interpretation of Jihad in South Asia: an intellectual history*. Karachi: Oxford University Press.

The objective of this course is to develop an academic insight of the students to understand the process of development of institutions, structures and political culture in Pakistan. The course is also aimed at enlightening the students regarding important socio-religious and political debates with their historical perspective in the political process of the country. It will also critically evaluate the role and performance of institutions, political parties and leadership in the history of Pakistan. The course will look into different episodes of democracy and dictatorship and their achievements and failures with implications for the state and society. The course is intended to improve conceptual understanding of students about dynamics of state in Pakistan and current challenges to its polity with special reference to regional and global political developments. The students will be able to understand and analyze political dynamics of Pakistan in broader historical context.

Contents

1. Colonial Context and the Development of Indian Nationalism
2. Emergence and Development of State, 1947-51
3. Major challenges and Issues in Pakistan's Polity
4. The Collaborative Destruction of Democracy, 1951-58
5. First Martial Law Regime, 1958-69
6. Dismemberment of Pakistan, 1969-71
7. New Era of Democracy, 1971-77
8. Back to Martial Law, 1977-88
9. A Troubled Transition, 1988-99
10. Persistent Praetorianism: Pakistan's Fourth Military Regime
11. Civil Government to Civil Government: First Successful Transition
12. Contemporary Challenges and Opportunities

Recommended Texts

1. Shaikh, Farzana (2009). *Making sense of Pakistan*. New York: Columbia University Press.
2. Ahmed, Ishtiaq (2013). *The Pakistan military in Politics: origins, evolution, consequences*: New Delhi: Amaryllis Publishers.

Suggested Readings

1. Bose, Sarmila (2011). *Dead Reckoning: Memories of the 1971 Bangladesh War*. New York: Oxford University Press.
2. Talbot, Ian (1999). *Pakistan: A Modern History*. Lahore: Vanguard.
3. Lieven, Anatol (2011). *Pakistan: A Hard Country*. London: Penguin Books Ltd.

This course introduces the discipline of anthropology and the work of anthropologists. It does so by focusing on a series of questions that anthropologists have developed compelling answers to like: Why do people believe different things? Why are some societies characterized by inequalities? How do people communicate who they are to others? And are people in advanced societies truly healthier and happier than those in less advanced societies? This “question-based” approach encourages students to ask these questions of their own culture and society as they think critically and actively engage with, and learn from, examples from throughout the world and throughout history. The main emphasis of cultural anthropology is on the study of cultural variation among humans. It is in contrast to social anthropology, which perceives cultural variation as a subset of a posited anthropological constant. Cultural anthropology has a rich methodology, including participant observation. Students will leave the course with a broad understanding of how anthropologists answer such questions and with a greater awareness of the cultural and social diversity that exists in the world.

Contents

1. Introduction: Anthropology and Cultural Anthropology, Fields of Anthropology
2. Anthropological Research Methods, Cultural Anthropology and other Social Sciences
3. Significance of Cultural Anthropology
4. Culture: Definition, Properties and Taxonomy
5. Evaluation and Growth of Culture, Evolution of Man, Evolution of Culture
6. Schools of Thought in Cultural Anthropology
7. Food Getting
8. Food Collection
9. Food Production
10. The Origin and Spread of Food Production
11. Marriage and Family, Marriage and Mate Selection, The Family: Types and Functions
12. Kinship System: Structure, Terminology, Rules and Types of Descent
13. Religion and Magic
14. The Universality of Religion
15. Religious Beliefs and Practices
16. Witchcraft and Sorcery
17. Culture Change, Process of Cultural Change, Cultural Change in the Modern World
18. Problems of Cultural Change in Pakistani society

Recommended Texts

1. Bodley, H. J. (2016). *Cultural anthropology: Tribes, states, and the global system*. (6thed.). US: Rowman & Littlefield
2. Ember, R. C., Ember, M. and Peregrine, N. P. (2014). *Social and cultural anthropology* (14thed.). London: Pearson.

Suggested Readings

1. Russell, H. B. (2012). *Research methods in anthropology; Qualitative and quantitative approach*. (2nded.). Landon: Sage Publication
2. Marvin, H. (2007). *Cultural anthropology*, (7thed.). New York: Harper and Row.

دنیا بھر کے انسانوں کے ہاں جذبات کا اشتراک ملتا ہے۔ انسان خواہ جس بھی رنگ، نسل، مذہب یا عقیدے سے تعلق رکھتا ہو، اس کی بنیادی جبلتیں ایک جیسی ہی ہوتی ہیں، جس کی وجہ سے پوری دنیا میں تخلیق کیا جانے والا ادب بنیادی موضوعات کے حوالے سے ایک دوسرے سے ملتا جلتا ہے۔ یہی ادب کا بنیادی مقصد بھی ہے کہ انسانوں کے مابین مشترکہ اوصاف کو تلاش کیا جائے، کیونکہ اسی اشتراک سے صحت مند اور ترقی یافتہ معاشرے تخلیق پا سکتے ہیں۔ پنجابی پاکستان میں سب سے زیادہ بولی جانے والی زبان ہے۔ سرگودھا یونیورسٹی پنجاب کے جس حصے میں واقع ہے، وہ تاریخی لحاظ سے بہت اہمیت کا حامل ہے۔ اس کورس کو نصاب میں شامل کرنے کا مقصد یہ ہے کہ اردو کے طالب علم اپنے اردگرد بولی جانے والی سب سے بڑی زبان کے ادب سے بنیادی تعارف حاصل کر سکیں۔ اس میں پنجابی کلاسیکی شاعری سے لے کر جدید ادب تک کے ادبی رجحانات کو مد نظر رکھتے ہوئے موضوعات کو شامل کیا گیا ہے۔

Contents

مندرجات

- 1- پنجابی زبان کا تعارف
- 2- پنجابی افسانہ، ارتقائی جائزہ
- 3- نواز کی افسانہ نگاری
- 4- پروین ملک کی افسانہ نگاری میں ورکنگ ویمن کے مسائل
- 5- پنجابی ڈرامہ، ارتقائی جائزہ
- 6- پنجابی لوک ادب کی تاریخ
- 7- پنجابی کلاسیکی شاعری کا اجمالی جائزہ
- 8- بابا فرید، شاہ حسین، حافظ برخوردار رانجھا، سلطان بابو، بلھے شاہ، وارث شاہ، میاں محمد بخش خواجہ غلام فرید، مولوی دلپذیر بھیروی اور اکبر چھدروی کا تعارفی مطالعہ
- 9- مندرجہ بالا شعرا کے منتخب متن کا مطالعہ
- 10- پنجابی غزل کا ارتقائی جائزہ
- 11- پیر فضل گجراتی، تنویر بخاری، اکرام مجید، عبیر ابوذری، انور مسعود، احمد راہی باقی صدیقی، افضل ساحر، استاد دامن اور امرتا پریتم کے منتخب کلام کا مطالعہ

Recommended Texts

مصادر

- 1- محمد آصف خاں (1996ء)، پنجابی بولی دا پچھوکر، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- قریشی، عبدالغفور (1987ء)، پنجابی ادب دی کہانی، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- بابا فرید (2009ء)، آکھیا بابا فرید نے، مرتبہ محمد آصف خاں، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- بلھے شاہ (2006ء)، آکھیا بلھے شاہ نے، مرتبہ محمد آصف خاں، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 3- شاہ حسین (2002ء)، کافیاں شاہ حسین، مرتبہ محمد آصف خاں، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

اردو ادب میں مشرقی و مغربی ادبی اصطلاحات کے بنیادی مباحث اور لغوی و اصطلاحی مفہوم کے حوالے سے معلومات دی جائیں گی اور اردو ادب میں اصطلاحات کی وجہ سے اس کے ذخیرے میں اضافہ ہوا ہے۔ مشرق و مغرب میں تانیثیت، کلاسیکیت، رومانویت، وجودیت، جدیدیت، ما بعد جدیدیت، مارکسیت، نو مارکسیت، ساختیات، اور پس ساختیات کے نام سے شروع ہونے والی مختلف تحریکوں کے اردو ادب پر رونما ہونے اثرات کی نتیجے میں ان کے فوائد اور نقصانات پر بحث کی جائے گی۔ اس کے ساتھ ساتھ علم بیان بدیع اور صنائع بدائع کے حوالے سے بات کرتے ہوئے دیگر ادبی اصطلاحات، فصاحت، بلاغت، اساطیر، ایہام، روح عصر، طرز احساس، داخلیت، خارجیت، آفاقیت، آمد و آورد، رعایت لفظی، مضمون آفرینی، محاکات اور تمثالیات کے متعلق معلومات فراہم کرنے سے طلبہ و طالبات کے علم میں اضافہ ہو گا۔

Contents

مندرجات

- 1- فصاحت و بلاغت، مثالیت
- 2- داخلیت، خارجیت، آفاقیت
- 3- سہل ممتنع، کلاسیکیت
- 4- رومانویت، جدیدیت، علامتیت، تجریدیت، تانیثیت
- 5- ایہام، اظہاریت، نرگسیت، حقیقت نگاری، وجودیت
- 6- آمد و آورد، سرقہ و توارد
- 7- مضمون آفرینی، معنی آفرینی، محاکات، تمثالیات، اساطیر
- 8- روح عصر، طرز احساس
- 9- تشبیہ، استعارہ، مجاز مرسل، کنایہ، حسن تعلیل، تضاد، ایہام
- 10- تلمیح، مراعاة النظر، تجنیس تام، لف و نشر، ترصیع، رعایت
- 11- مارکسیت، نو مارکسیت، ساختیات، پس ساختیات، مابعد جدیدیت، مابعد نوآبادیات

Recommended Texts

مصادر

- 1- ابوالاعجاز حفیظ صدیقی (1985)، کشاف تنقیدی اصطلاحات، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- عتیق اللہ (1995)، ادبی اصطلاحات کی وضاحتی فرہنگ، دہلی: اردو مجلس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- سہیل احمد خاں، ڈاکٹر محمد سلیم الرحمن (۲۰۰۵)، منتخب ادبی اصطلاحات، لاہور: شعبہ اردو جی سی یونیورسٹی
- 2- انور جمال (1993)، ادبی اصطلاحات، اسلام آباد: نیشنل بک فاؤنڈیشن
- 3- شمس الرحمن فاروقی (س ن)، درس بلاغت، نئی دہلی: قومی کونسل برائے فروغ اردو زبان

The course is designed to provide the familiarity and comprehension of English literary pieces. The students may not be familiar or well-versed in the various genres of literature prior to taking this course. The course provides training and skills necessary to engage, understand, critically analyze, and enjoy the literary genres of literature: short story, poetry, novel and drama. The students will explore the basic concepts of literary technique, narrative, poetic, and dramatic structures and innovations to engage with the more advanced cognitive aspects of literature. In addition to these theoretical skills, students will also read below the surface of the texts for their historical, ethical, psychological, social, and philosophical value by developing insights in how literature gives us a window into both the experiences of others and wider appreciation for the human condition. The course explores literary production in English against local context in particular, by emphasizing shifts in thought as well as genre innovation, i.e. medieval to modern. It provides an introduction to key texts, authors and literary periods, exploring the relationship of texts to their contexts and considering multiple perspectives in the different literary genres.

Contents

1. Poems, Milton: *Book IX*, lines 897–959.
2. Shakespeare: All the World is a Stage.
3. Browning: My Last Duchess
4. Wordsworth: The Leech Gatherer
5. Keats: Ode to Autumn
6. Walter De La Mare: Tartary
7. Short Stories, *The Necklace*
8. The Woman Who had Imagination
9. Shadow in the Rose Garden
10. Essays, *My Tailor*
11. Whistling of the Birds
12. One Act Play, *Riders to the Sea*
13. Novel, *Animal Farm*

Recommended Texts

1. Kennedy, X.J. & Gioia, D. (2014). *Literature: An introduction to fiction, poetry, drama, and writing*. Boston: Pearson.
2. Mays, K. J. (2014). *The Norton introduction to literature*. New York: Norton.

Suggested Readings

1. Bausch, R & Cassill, R.V. (2006). *The Norton anthology of short fiction*. New York: Norton & Company.
2. Gardner, J. E., Lawn, B., Ridl, J., & Schakel, p. (2016). *Literature: A portable anthology*. Boston: Bedford St. Martins.

Natural science is a branch of science concerned with the description, prediction, and understanding of natural phenomena, based on empirical evidence from observation and experimentation. Mechanisms such as peer review and repeatability of findings are used to try to ensure the validity of scientific advances. Natural science can be divided into two main branches: life science (biological science) and physical science. Physical science is subdivided into branches, including physics, chemistry, geology and earth science. As both biodiversity and conservation are vital to the continuing successes of breeding programmes and greater understanding of natural population dynamics. Both are essential to adaptation to changing climatic conditions. Empirical sciences, natural sciences use tools from the formal sciences, converting information about nature into measurements which can be explained as clear statements of the "laws of nature. However this course of natural science is more concerned with biological science ecology / environmental science.

Contents

1. What is life, what are life characteristics, natural science, biology and its branches
 2. Concept of cell and cell theory, concept of organism, population, community, and ecosystem and its components.
 3. Major types of biomes in the world
 4. What is environment and its components
 5. Energy flow in the ecosystem, trophic levels, food chains, food web
 6. Biogeochemical cycles, water cycle, nitrogen cycle etc
 7. Impact of humans on the environment. Effects of human population and activities.
 8. Effects of pollutant, greenhouse effect, global warming, acid rains, water pollution and ozone depletions etc
 9. Non Renewable and Renewable sources of energy and their conservation
 10. Conservation of environment; conservation of nature, biodiversity and ecosystem
- Course pre-requisites Biology in F Sc or biology, general science or environmental science in matric.

Recommended Texts

1. Keddy, P.A. (2017). *Plant ecology origins, processes, consequences*. Cambridge University Press.
2. Canadell, J.G., Diaz, S., Heldmaier, G., Jackson, R.B., Levia, D.F., Schulze, E.D. & Sommer, U. (2019). *Ecological studies*. Heidelberg: Springer.

Suggested Readings

1. Fath, B. (2018). *Encyclopedia of ecology*. Amsterdam: Elsevier.
2. Ajith, H., Urmas, P., Pastur, G.M. & Iverson, L.R. (2018). *Ecosystem services from forest landscapes: broadscale considerations*. 1st Edition. Heidelberg: Springer International Publishing AG.

This course is graduate-level course to expose students with the founding principles of Geography and geographical knowledge. A systematic descriptive introduction to the diverse elements of landscape including geomorphic, climatic, and biotic elements, human settlement and land-use patterns; cartographic approaches to the analysis of selected processes of landscape change. This course provides an opportunity for understanding part of the complex physical and biological environment in which human beings live. The nature and processes of geo-system and its constituent parts: atmosphere, lithosphere, hydrosphere and biosphere; structure and composition of the atmosphere: atmospheric circulation, weather and climate, energy transmission, spatial variation of energy inputs and energy budget; structure and composition of the earth: tectonics and related processes; hydrological cycle and its components: precipitation, evapotranspiration, groundwater, surface water and the oceans; vegetation zones of the world: world soils, ecosystems, biomes, energy and matter flows.

Contents

1. Introduction, Definitions, scope and branches of Geography
2. Roots of the discipline and basic geographic concepts
3. Themes and traditions of Geography
4. Tools of Geography, The Universe, Galaxies and solar system
5. The Earth as a planet, Celestial positions, its shape and size
6. Rotation, revolution and related phenomena
7. Spheres of the earth, Lithosphere, Atmosphere, Hydrosphere
8. Biosphere, Man-environment interaction, Population
9. Major Economic activities, Settlements
10. Pollution

Lab. Work

1. Comprehension of atlases
2. Map reading skills, location of places
3. Features and relevant work related to topics of the theoretical section.

Recommended Texts

1. Arbogast, A. F. (2007). *Discovering physical geography*. London: John Wiley and Sons.
2. Christopherson, R. W. (2009). *Geo systems: An introduction to physical geography*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Suggested Readings

1. De Blij, H. J and Muller, P. O. (1996). *Physical geography of the global environment*. New Jersey: John Wiley and sons Inc.
2. Strahler, A. (2013). *Introduction to physical geography*. New Jersey: John Wiley & Sons.
3. Seamon, D. (2015). *A geography of the life world; movement, rest and encounter*. New York: Routledge.

Ecology is the scientific analysis and study of interactions among organisms and their environment. Environmental science focuses on the interactions between the physical, chemical, and biological components of the environment, including their effects on all types of organisms. The introduction of contaminants into the natural environment that causes adverse change is called pollution. The environmental problems like global warming, acid rain, air pollution, urban sprawl, waste disposal, ozone layer depletion, water pollution, climate change and many more affect every human, animal and nation on this planet. Biodiversity plays a fundamental role in maintaining the aesthetic value of the environment, the integrity of the natural environment, and promotes the overall well-being of all plant and animal life. This calls for the need for biodiversity conservation for the survival of all living things and their natural habitat. This course aims to develop understanding about core concepts of ecology, environment and biodiversity. And the impact and solution of global environmental concerns.

Contents

1. Ecology: Introduction, scope aims and applications
2. Ecological factors and their importance
3. Ecosystem ecology, types, Components of ecosystem
4. Environment: Introduction
5. Types of pollutions (air, water and soil, noise, radioactive, thermal, infectious agents)
6. Greenhouse effect: Global warming, Climate change
7. Heavy metal pollution: Adverse effects of heavy metals on plants and animals
8. Industrial pollution: adverse effects of industrial pollution
9. Bioremediation: phytoremediation
10. Biodiversity: Depletion (Habitat loss, overgrazing, soil salinization, water logging)
11. Introduction to biodiversity conservation
12. Forest: introduction and importance, deforestation

Recommended Texts

1. De, A. K. and De, A. K. (2009). *Environment and ecology*. New Delhi: New age international publishers.
2. Shankar. (2018). *Environment 6th revised edition*. Chennai: Shankar IAS Academy book publications.

Suggested Readings

1. Odum, E.P. (1985). *Basic ecology*: W.B.Saunders
2. Smith, R.L. (1998). *Elements of ecology*. New York: Harper and Row Publishers
3. Waisel, Y. (1972). *Biology of halophytes*. Elsevier Science
4. Verma, P.S. and Agarwal, V.K. (2005). *Cell biology, genetics, molecular biology, evolution and ecology*. S. Chand & Company pvt. Ltd.

The course is designed for beginners with either no formal background or very little acquaintance with economics. It develops the ability to explain core economic terms, concepts, and theories. The objective is to give the students a clear understanding of the basic concepts, tools of analysis, and terminologies used in microeconomics and macroeconomics. Emphasis will be on the use of graphs, diagrams, and numerical tables/schedules for exposition. A country's economy consists of three major economic agents; consumers, firms, and government. Analyzing the choices made by these economic agents is one of the main subjects of microeconomics. Students will learn how the decisions made by economic agents are represented in the market as demand and supply of commodities. Students will also learn about the determinants of macroeconomic conditions (national output, employment, and inflation), aggregate supply and demand, business cycles, public finance, international trade, and monetary and fiscal policy. The teacher is expected to draw examples from the surrounding world to clarify the concepts.

Contents

1. Introduction to economics and preliminaries
2. Theory of consumer behavior
3. Demand, Supply, market equilibrium and elasticities
4. Theory of production
5. Revenue and cost analysis of a firm
6. Theory of Market Structure
7. Firm's Behavior under perfect competition, monopoly, and monopolistic competition
8. Introduction to macroeconomics
9. National income and various concepts of national income
10. Consumption and saving function
11. Investment and its types,
12. Concept of aggregate demand and supply and their equilibrium
13. Concept of multiplier and accelerator
14. Monetary and fiscal policies
15. Inflation and unemployment (PHILLIPS CURVE)
16. Balance of payment problems and remedies
17. Public finance and taxation, debt and expenditure

Recommended Texts

1. Mankiw, N. G. (2018). *Principles of microeconomics* (8th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.
2. Diulio, E. A. & Salvatore, D. (2011). *Schaum's outline of principles of economics* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill Education.

Suggested Readings

1. Mankiw, N. G. (2019). *Macroeconomics* (10th ed.). New York: Worth Publishers.
2. Nicholson, W. & Snyder, C. M. (2010). *Intermediate microeconomics and its application* (11th ed.). Mason, OH: South-Western Cengage Learning.
3. Froyen, R. T. (2013). *Macroeconomics: theories and policies* (10th ed.). University of North Carolina at Chapel Hill: Pearson.

The primary focus of this course is to provide the understanding of the Muslim Culture and Civilization while studying the history of Islamic Empires in the world. It covers a vast span of time from pre Islamic era to introduction and spread of Islam in various parts of the world. After brief definition of culture and civilization, the course looks into pre-Islamic conditions of Arabian, Peninsula, the society and culture during the period of Prophet Muhammad (PBUH) and under pious caliphate period. The course then focuses the civilizational achievements under the rule of Umayyad, Abbasid, Fatimid of Egypt and Umayyads of Spain. It also looks into the society and culture under during Muslim rule in India. In this course students will be acquainted with the history of establishment of distinct Muslim cultures in various regions and also the patterns of interaction and process of acculturation. It will also highlight the achievements of Islamic Civilization and becoming of Islam as a world civilization.

Contents

1. Defining the Culture and Civilization
2. Society and Culture of Pre-Islamic Arabia
3. Emergence of Islam as Religion and Civilization
4. Major Characteristics of Islamic Culture and Civilization
5. Development of Islamic Culture during the period of Holy Prophet (PBUH) and Pious Caliphs
6. Development of Muslim Culture under Umayyads and Social and Intellectual advancement in the fields of Education , Science, Art, Architecture and History writing
7. Advancement of Culture and Civilization under Abbasid Rule: Progress in the fields of Science, Literature, Philosophy and Geography
8. The Development of Islamic Fiqh and Sufism in Abbasid Period
9. Muslims in Spain: Cordova and Granada as a centers of Islamic Art, Architecture and Science
10. Fatimid Rule in Egypt and Developments in the felids of Arts and Science
11. Muslim Rule in India: State, Society and Culture in the Sultanate of Delhi
12. State , Society and Religious Trends During Mughal Period

Recommended Texts

1. Armstrong, Karen. (2002). *Islam: a short history*. New York: The Modern Library.
2. Hodgson, Marshall G.S (2009). *The venture of Islam*, 3vols. Chicago: The University of Chicago.

Suggested Readings

1. Nasr, Seyyed Hossein. (2002) *Islam: religion, history, and civilization*. San Francisco: Harper One.
2. Chand, Tara. (1979). *Influence of Islam on Indian culture*. Lahore: Lahore Book Traders.

زیر نظر کورس میں پاکستانی زبانوں کی روایت، لسانی ڈھانچے، موضوعات، خصوصیات، دیگر زبانوں سے ان کے اشتراکات و افتراقات، حروف تہجی اور رسم الخط کے لحاظ سے جائزہ لیا جائے گا۔ صوبہ پنجاب کی مادری زبان پنجابی کو فروغ دینے والے اہم شعرا کے حالات زندگی اور ان کی علمی و ادبی خدمات کا جائزہ لیا جائے گا، جن میں سے وارث شاہ اور خواجہ فریدنواز کا خصوصی مطالعہ کیا جائے گا۔ اس کے ساتھ ساتھ سندھی زبان کے آغاز و ارتقاء، لسانی خصوصیات، رسم الخط اور اس کے شعرا میں سے شاہ عبداللطیف بہٹائی اور شیخ ایاز کے حالات زندگی پر بحث کرتے ہوئے ان کا خصوصی مطالعہ کیا جائے گا۔ پشتو زبان کے ابتدائی آثار بیان کرتے ہوئے اس کے شعرا میں خوشحال خان خٹک اور رحمان بابا کے علمی و ادبی کارناموں کا تذکرہ کریں گے۔ آخر میں بلوچی زبان کی مختصر روایت و ارتقا پر گفتگو کرتے ہوئے اس کے شاعر مست توکلی کے سوانحی حالات اور ان کا بلوچی زبان کے فروغ میں پیش کی جانے والی خدمات کا جائزہ لیا جائے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- پاکستانی زبانیں: تعارف و تاریخ
- 2- پنجابی ادب کی مختصر روایت
وارث شاہ،
خواجہ فریدنواز
- 3- سندھی ادب کی مختصر روایت:
شاہ عبداللطیف بہٹائی
شیخ ایاز
- 4- پشتو ادب کی مختصر روایت
خوشحال خان خٹک
رحمان بابا
- 5- بلوچی ادب کی مختصر روایت
مست توکلی

Recommended Texts

مصادر

- 1- شہزاد احمد (س ن)، پاکستانی ادب، اسلام آباد: اکادمی ادبیات پاکستان
- 2- رشید امجد (2002)، پاکستانی ادب، اسلام آباد: اکادمی ادبیات پاکستان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- معین الدین عقیل (1999)، پاکستانی زبان و ادب، مسائل و مناظر، لاہور: الوقار پبلی کیشنز
- 2- انعام الحق جاوید (2004)، پنجابی ادب و ارتقا، لاہور: الفیصل ناشران کتب
- 3- انعام الحق جاوید (1997)، پنجابی زبان و ادب کی مختصر تعریف، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 4- عبدالروف نوشہروی (س ن)، پشتو ادب، لاہور: ادارہ مطبوعات پاکستان

افسانوی نثر کے ارتقا میں داستان اور ڈرامے کا ایک اہم کردار ہے۔ افسانوی نثر کی جدید اقسام کی تفہیم و تعبیر کے لیے ضروری ہے کہ ان کے تاریخی پس منظر، زمانی ارتقا اور کلاسیکی منظر نامے سے کماحقہ آگاہی حاصل کی جائے۔ اس کورس کی مدد سے طلبہ و طالبات میں ڈرامے اور داستان کے فن کی تفہیم پیدا کرنے کے ساتھ، انہیں اردو داستان اور ڈرامے کے اہم رجحانات اور نمائندہ لکھنے والوں سے متعارف کروایا جائے گا۔ علاوہ ازیں ان کے اندر ڈراموں کی جانچ پرکھ اور داستانوں کے تجزیاتی مطالعات کرنے کی صلاحیت پیدا کی جائے گی۔ ان مقاصد کو حاصل کرنے کے لیے سب سے پہلے مذکورہ اصناف کی مبادیات اور فنی معیارات کی تشریح کی جائے گی۔ بعد ازاں داستان اور ڈرامے کے منتخب کردہ نمونوں کی مدد سے طلبہ و طالبات کو ان اصناف کے فنی معیارات و امتیازات پہچاننے اور ان کا تجزیہ کرنے کی عملی مشقیں کروائی جائیں گی۔

Contents

مندرجات

- 1- داستان کی مبادیات
- 2- اردو داستان کی روایت: اجمالی جائزہ
باغ و بہار: میر امن
کہانی رانی کیتکی: انشا اللہ خان انشا
داستان امیر حمزہ: غالب لکھنوی
جادہ تسخیر: محمد حیدر علی خان
- 3- ڈرامہ: صنفی مبادیات اور مختصر روایت
رستم و سہراب: آغا حشر
انار کلی: امتیاز علی تاج
تعلیم بالغاں: خواجہ معین الدین
قرۃ العین، معدن محبت: اشفاق احمد

Recommended Texts

مصادر

- 1- گیان چند جین، ڈاکٹر (1996)، اردو کی نثری داستانیں، کراچی: انجمن ترقی اردو
- 2- اسلم قریشی، ڈاکٹر (1987)، ڈرامے کا تاریخی اور تنقیدی پس منظر، لاہور: مغربی پاکستان اردو اکیڈمی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- سہیل بخاری، ڈاکٹر (1987ء)، اردو داستان، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- اے بی اشرف، ڈاکٹر (2011)، مسائل ادب: تنقید و تجزیہ، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 3- فرمان فتح پوری (2016)، اردو نثر کا فنی ارتقا، لاہور: الوفا پبلی کیشنز

کلاسیکی غزل کی مبادیات، موضوعات اور فنی خصائص کا مطالعہ کیا جائے گا۔ غزل کے اظہاری قرینوں اور موضوعاتی تنوعات کو سماجی، سیاسی معاشی اور تہذیبی تناظر میں واضح کیا جائے گا۔ کلاسیکی غزل کی روایت کو پندرہویں صدی، سولہویں اور سترہویں صدی کی دکنی غزل، اٹھارویں اور انیسویں صدی کی دلی اور لکھنوی غزل کے رجحانات، امکانات اور تجربات کو زیر بحث لایا جائے گا۔ کلاسیکی غزل کے خصوصی مطالعے میں ولی دکنی، میر درد، میر تقی میر، غلام ہمدانی مصحفی، حیدر علی آتش، مرزا غالب، مومن خاں مومن، اور داغ دہلوی کی فکری و فنی انفرادیت کو سامنے لایا جائے گا۔ کلاسیکی اور جدید غزل کے امتیازات نمایاں کیے جائیں گے۔ اس طرح طلبہ کلاسیکی غزل کی بہتر تفہیم اور تجزیے کے قابل ہو سکیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- کلاسیکی غزل: فکریات، فنی خصائص
- 2- کلاسیکی غزل کی اور روایت
دکنی دور
اٹھارہویں صدی
لکھنوی دور
کلاسیکی غزل کا آخری دور
- 3- نمائندہ کلاسیکی غزل گو شعرا کا خصوصی مطالعہ
ولی دکنی
خواجہ میر درد
میر تقی میر
خواجہ حیدر علی آتش
غلام ہمدانی مصحفی
مرزا اسد اللہ خان غالب
مومن، داغ

Recommended Texts

مصادر

- 1- محمد خاں اشرف، ڈاکٹر (1965)، ولی تحقیقی و تنقیدی مطالعہ، لاہور: مکتبہ میری لائبریری
- 2- تقی عابدی، ڈاکٹر، (2002)، انشاء اللہ خاں انشاء، حیات، شاعری اور کارنامے، لاہور: القمر انٹر پرائزز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- عبادت بریلوی، ڈاکٹر، (2010)، غزل اور مطالعہ غزل، کراچی: انجمن ترقی اردو پاکستان
- 2- یوسف حسین خاں، ڈاکٹر، (2011)، اردو غزل، لاہور: القمر انٹر پرائزز
- 3- وزیر آغا، ڈاکٹر، (1998)، اردو شاعری کا مزاج، لاہور: مکتبہ عالیہ

”تاریخ ادب اردو“ ایک کثیر جہتی کورس ہے۔ اس کے ذریعے طلبہ و طالبات اردو زبان کی ابتدا کی روایت سے واقفیت حاصل کریں گے۔ بہمنی، گجراتی اور بیجاپور کے ادب کی شعری روایت میں غزل اور مثنوی کے آغاز کا جائزہ لینے کے ساتھ اردو نثر کے آغاز میں صوفیہ کے کردار کا بھی جائزہ لیا جائے گا۔ نیراٹھارویں صدی میں ہندوستان میں سیاسی سماجی اور ادبی صورتِ حال واضح کی جائے گی، جس سے طالب علم اس صدی کے ادب کو صحیح سیاق و سباق میں دیکھنے کے قابل ہو سکیں گے۔ ایہام گوئی اور اصلاح زبان کے زیر اثر پروان چڑھنے والے ادب کا جائزہ لیا جائے گا اور میرو سودا کے عہد کے شعری رجحانات پر گفتگو کی جائے گی۔ طالب علم اردو زبان کی ابتدا کی روایت سے واقفیت حاصل کریں گے۔ ہندوستان میں مختلف ادوار حکومت کی سیاسی سماجی اور ادبی صورتِ حال کی وضاحت سے طلبہ ارتقائی سفر سے آشنا ہو سکیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- اردو زبان و ادب کی ابتدائی روایت
- 2- بہمنی و گجراتی ادب کی روایت
- 3- گولکنڈہ اور بیجا پور کی شعری روایت (مثنوی، غزل)
- 4- بیجا پور کی شعری روایت
- 5- اردو نثر کے فروغ میں صوفیہ کا حصہ
- 6- ولی اور ہم عصر شعری رویہ
- 7- اٹھارویں صدی کے شمالی ہند کا سماجی، تہذیبی اور ادبی مطالعہ
- 8- ایہام گوئی کی تحریک
- 9- ایہام گوئی کا رد عمل
- 10- اصلاح زبان کے زاویے
- 11- میرو سودا کا دور، شعری رجحانات

Recommended Texts

مصادر

- 1- محمد حسن، ڈاکٹر، (1988)، دہلی میں اردو شاعری کا سیاسی و تہذیبی پس منظر، دہلی: ادارہ تصنیف
- 2- محی الدین قادری زور، ڈاکٹر، (1958)، دکنی ادب، دہلی: بک امپوریم اردو بازار

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- حسن اختر، ملک، (1986)، اردو شاعری میں ایہام گوئی کی تحریک، لاہور: یونیورسٹی بکس
- 2- نور الحسن ہاشمی، (2010)، دہلی کا دبستان کا شاعری، کراچی: انجمن ترقی اردو
- 3- جمیل جالبی، ڈاکٹر، (2008)، تاریخ ادب اردو، (جلد اول دوم)، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 4- تبسم کاشمیری، ڈاکٹر، (2016)، اردو ادب کی تاریخ، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

ادبی تفہیم و تجزیہ کے لیے تنقید کی اہمیت اساسی ہے۔ یہ کورس بی ایس کے طلبہ و طالبات کو تنقید کے بنیادی اصول، مختلف دبستان اور ان کے پس منظری علوم، دبستانوں کے طریقہ ہائے کار سے روشناس کرائے گا۔ اس کورس میں طالب علموں کو، تنقید اور تخلیق کے درمیان بنیادی تعلق سمجھایا جائے گا اور تنقید کے جمالیاتی، عمرانی اور نفسیاتی دبستانوں کے ساتھ ساتھ دیگر طریقہ ہائے تنقید سے آگاہی دی جائے گی۔ علاوہ ازیں مغرب کے معروف ناقدین، یعنی ارسطو، لان جائنس، آرنلڈ، ایلپٹ، سوسیٹر اور نارتھ روپ فرائی کے بنیادی تصورات اور ان کی مختلف تحریروں کی روشنی میں تنقید کے نظریات، اصول اور روایت کو پڑھایا جائے گا۔ اس کورس کی تدریس کا بنیادی مقصد تنقید کے بنیادی اصول اور طریقہ کار کے ادراک کے ساتھ ساتھ آنے والے سمسٹر میں عملی تنقید کے لیے طلبہ و طالبات کو تیار کرنا مقصود ہے۔

Contents

مندرجات

- 1- مبادیات تنقید
- 2- تنقید اور تخلیق کا ربط باہم
- 3- تنقید ی نظریے (دبستان)
تنقید کا جمالیاتی نظریہ
تنقید کا عمرانی نظریہ
تنقید کا نفسیاتی نظریہ
- 4- مغربی تنقید کی روایت کا مختصر خاکہ
ارسطو کی بوطیقا کا مطالعہ
لان جائنس تصور علویت
میتھیو آرنلڈ۔ تصور ادب
شاعری کا سماجی منصب
ٹی ایس ایلپٹ۔ روایت انفرادی صلاحیت۔ شاعری کا مطالعہ
سوسیٹر۔ ساختیات کا لسانی ماڈل
نارتھ روپ فرائی۔ ہیئت اور ابہام

Recommended Texts

مصادر

- 1- سلیم اختر، ڈاکٹر، (2012)، تنقیدی دبستان، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 2- احتشام حسین، (1968)، تنقیدی نظریات، لکھنؤ: ادراہ فروغ اردو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- سید عبداللہ، ڈاکٹر، (2002)، اشارات تنقید، لاہور: مغربی پاکستان اردو، اکیڈمی
- 2- سجاد باقر رضوی، ڈاکٹر، (2008)، مغرب کے تنقیدی اصول، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 3- جمیل جالبی، ڈاکٹر (2016)، ارسطو سے ایلپٹ تک، اسلام آباد: نیشنل بک فاؤنڈیشن

زیر نظر کورس میں اردو نثر کے اسلوب پر تفصیلی بحث کی جائے گی۔ اسلوب کی تعریفات، مبادیات، حدود و قیود، ضرورت و اہمیت اور نثر پاروں میں اس کے کردار سے آگاہ کیا جائے گا۔ اسلوب کے تشکیلی عناصر، اسلوب اور لسانیات کے باہمی رشتے اور اسلوب اور اسلوبیات میں مماثلات اور امتیازات سے روشناس کرایا جائے گی۔ اردو نثر کے تمام اسالیب سے واقفیت دینے کے لیے انیسویں صدی سے اکیسویں صدی تک کے معروف انشا پردازوں کی اہم نثری تخلیقات کو پیش نظر رکھا جائے گا اور اس سلسلے میں مرزا اسد اللہ خاں غالب کے خطوط، سرسید کے مقالات، محمد حسین آزاد کی نیرنگ خیال، ابوالکلام آزاد کی غبار خاطر، مضامین پطرس، فرحت اللہ بیگ کا دلی کا ایک یادگار مشاعرہ، مشتاق احمد یوسفی کی آب گم، مختار مسعود کی سفر نصیب اور وجاہت مسعود کی محاصرے کا روزنامہ کا مطالعہ کیا جائے گا اور یوں طلبہ و طالبات نثر کے کلاسیکی دور سے عہد حاضر تک تمام اہم اسالیب سے مطلع ہو جائیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1 اسلوب کیا ہے؟
- 1- اسلوب کیا ہے، تعریف اور اہمیت
- 2- اسلوب کے تشکیلی عناصر
- 3- اسلوب اور لسانیات کے باہمی رشتے
- 4- اسلوب اور اسلوبیات (مماثلات و امتیازات)
- 5- خصوصی مطالعہ
- خطوطِ غالب از مرزا غالب
- مقالات سرسید از سر سید احمد خاں
- نیرنگ خیال از محمد حسین آزاد
- غبار خاطر از ابوالکلام آزاد
- مضامین پطرس از پطرس بخاری
- دلی کا ایک یادگار مشاعرہ از فرحت اللہ بیگ
- آب گم از مشتاق احمد یوسفی
- سفر نصیب از مختار مسعود
- محاصرے کا روزنامہ از وجاہت مسعود

Recommended Texts

مصادر

- 1- وقار عظیم، سید، (1998)، اردو ڈرامہ تنقیدی اور تجزیاتی مطالعہ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- اسلم قریشی، ڈاکٹر، (2000)، برصغیر کا ڈرامہ، لاہور: مقبول اکیڈمی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- اسلم قریشی، ڈاکٹر (1971)، ڈرامے کا تاریخی اور تنقیدی پس منظر، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- ڈاکٹر (2003)، فن ڈرامہ نگاری اور انارکلی، کراچی: مکتبہ نظامیہ پریس عبدالسلام
- 3- سلیم ملک، ڈاکٹر (2003)، امتیاز علی تاج: شخصیت اور فن، لاہور: اردو اکیڈمی پاکستان

زبان کے سائنسی مطالعہ اور اس کے تجزیاتی اور اصولی مباحث کو سمجھنے کے لیے قواعد کی ضرورت اور اہمیت سے انکار نہیں کیا جا سکتا۔ اردو ہمارے روز مرہ کی زبان سہی، تاہم اس کے قواعد و ضوابط کو سمجھنا بھی نہایت ضروری ہے۔ زبان و ادب کا طالب علم اُس وقت تک اچھا تخلیق کار، نقاد، محقق، حتیٰ کہ ایک اچھا قاری بھی نہیں بن سکتا، جب تک وہ زبان کے قواعد سے کماحقہ آگاہ نہ ہو، چنانچہ بی ایس اردو کے لیے اردو قواعد کے پرچے کا مقصد طلبہ و طالبات کو قواعد اردو اور اردو رسم الخط کے بنیادی ضوابط سے روشناس کرانا ہے۔ علم ہجا، حروفِ تہجی، اعراب، تلفظ اور املا کے مسائل پر بات کی جائے گی؛ کلمہ کی ساخت، مفرد، ترکیبی اور امتزاجی کلمات کے علاوہ اسم، فعل، ضمیر، صفت، تمیز اور جملہ کی بلحاظ ساخت، نوعیت اور املا جیسی اقسام پر بحث کی جائے گی۔

Contents

مندرجات	
1.	تلفظ
	علم ہجا اور حروف تہجی
	اعراب اور تلفظ
	املا کے مسائل
2.	کلمہ کی ساخت
	ساخت۔ مفرد کلمات
	ترکیبی کلمات
	امتزاجی کلمات
3.	کلمہ کی اقسام
	اسم، فعل، ضمیر، صفت، تمیز حرف
4.	مرکبات
	ناقص: اضافی، توصیفی، عطفی
	تام: جملہ اور اس کے بنیادی مباحث
5.	جملہ کی اقسام
	بلحاظ ساخت: سادہ جملہ، مرکب جملہ
	بلحاظ نوعیت: اسمیہ، فعلیہ
	فعل، فاعل: مفعول اور فعل و مبتدا کی مطابقت
	امالہ: مفرد و مرکب الفاظ میں

Recommended Texts

مصادر

- 1- خلیل بیگ (1983)، مرزا، ڈاکٹر، زبان اسلوب اور اسلوبیات، علی گڑھ: ادارہ زبان و اسلوب
- 2- فتح محمد ملک (2008)، اردو زبان اور رسم الخط، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- گوپی چند نارنگ، ڈاکٹر (2006)، اردو زبان اور لسانیات، رام پور: رضا لائبریری
- 2- محمد حمید عباسی (1959)، اردو رسم الخط اور اس کی اہمیت، لکھنؤ: ایشیائی لٹریچر سوسائٹی
- 3- معین الدین (1988)، اردو زبان کی تدریس، دہلی: ترقی اردو بیورو
- 4- عبد الحق، ڈاکٹر (1990)، اردو قواعد، کراچی: انجمن ترقی اردو

ادب انسانی جذبات کی ترجمانی اور جمالیاتی احساس کے حوالے سے مشترکہ اقدار کا حامل ہوتا ہے۔ ادبیاتِ عالم انسانی نفسیات، مشاہدات اور تجربات کے حوالے سے عالمگیر صفات کا حامل ہوتا ہے۔ اسی فکری تناظر کے تحت اس کورس کو ڈیزائن کیا گیا ہے۔ چونکہ اردو ادب بھی عالمی ادبیات میں اپنا الگ مقام رکھنے کے ساتھ ساتھ جمالیاتی اکائی کا ایک حصہ ہے، اسی لیے طالب علموں کو عالمی ادب کی کلاسیک سے روشناس کروایا جا رہا ہے۔ اس کورس میں مغربی اور لاطینی امریکہ کے ان نامور ادیبوں کو شامل کیا گیا ہے، جنہوں نے اردو ادب پر بالواسطہ یا بلا واسطہ اپنا اثر چھوڑا ہے۔ اس کورس میں قدیم ادبی شہ پاروں سے لے کر جدید تر فن پارے شامل کیے گئے ہیں، یوں اردو ادب کا طالب علم ان ادبی اقدار اور تخلیقی محرکات سے آگاہ ہو گا، جو عالمی کلاسیک کی تشکیل میں نمایاں کردار ادا کرتے ہیں۔

Contents

مندرجات

- 1- شعری ادب _____
بومر، جہاں گرد کی واپسی، ترجمہ: محمد سلیم الرحمن
کالی داس، شکنتلا، ترجمہ: اختر حسین راء پوری
رومی، مثنوی مولوی معنوی، ترجمہ: قاضی سجاد حسین
شیکسپیئر، ہیملٹ، ترجمہ: فراق گورکھپوری
پابلو نیرودا، کپتان کی نظمیں، ترجمہ: خالد سعید
- 2- نثری ادب
موپسان، محبت کا ایک دور، ترجمہ: لیاقت رضا جعفری
کامیو، بے گانہ، ترجمہ: بلقیس ناز
ویکوم محمد بشیر، منتخب کہانیاں، ترجمہ: اجمل کمال
گیبریل گارسیا ماکیز، تنہائی کے سو سال، ترجمہ: ڈاکٹر نعیم کلاسرا
میلان کنڈیرا، پہچان، ترجمہ: محمد عمر میمن

Recommended Texts

مصادر

- 1- حامد بیگ، مرزا، ڈاکٹر (1988)، مغرب کے نثری تراجم، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- حسن عسکری (2004)، مجموعہ حسن عسکری، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- صباحت مشتاق، ڈاکٹر (2018)، عالمی ادب کے تراجم، اسلام آباد: پورب اکادمی
- 2- صفدر رشید، ڈاکٹر (2018)، فن ترجمہ کاری، اسلام آباد: پورب اکادمی
- 3- محمد سلیم الرحمن (2010)، مشاہیر ادب: یونانی، لاہور: قوسین
- 4- نثار قریشی، ڈاکٹر (1986)، ترجمہ: فن اور روایت، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

ترجمہ ، محض ایک مضمون کا نام نہیں، بلکہ قوموں اور زبانوں کی تاریخ کا مطالعہ بھی ہے۔ تاریخ کا مطالعہ شخصیات کا مطالعہ نہیں ہوتا، بلکہ یہ واقعات ، عہد اور اصناف کے مطالعے پر مشتمل ہوتا ہے۔ ایسے میں یقیناً شخصیات کا ذکر بھی آتا ہے، جن کی وجہ سے اصنافِ ادب کی بنیادیں رکھی گئیں اور انہیں ارتقائی مراحل طے کرنے کا موقع ملا۔ یوں عہد بہ عہد اصناف کا مطالعہ ، زبان کے عہد بہ عہد مطالعے سے عبارت ہوتا ہے اور زبان کا سارا سفر ان اصناف کے ذریعے سے ظاہر ہو رہا ہوتا ہے۔ اس تناظر میں ترجمہ کاری کی اہمیت بہت زیادہ ہوجاتی ہے۔ آج اقوام عالم سے ہمارا باقاعدہ تعلق اور رابطہ بے حد ضروری ہے اور ان روابط کے استحکام کے لیے دیگر اقوام کے مزاج ، علمی فتوحات، رہن سہن، کلچر اور مذہبی انداز فکر سے آشنا ہونا بے حد لازمی امر ہے۔ ایسے میں ترجمہ کاری ایک ایسا عمل ہے ، جس کے ذریعے سے ہم درج بالا مذکورہ و مطلوبہ مقاصد میں کام یاب ہوسکتے ہیں۔

Contents

مندرجات

- 1- ترجمہ نگاری کا فن اور اس کے بنیادی مباحث
- 2- ترجمہ نگاری میں لفظ، خیال اور کلچر کا پرتو
- 3- ترجمہ میں معنی کا اخراج
- 4- اردو میں ترجمہ نگاری کی روایت
- 5- فارسی سے اردو میں ترجمہ
- 6- عربی سے اردو میں ترجمہ
- 7- انگریزی سے اردو میں ترجمہ
- 8- دیگر زبانوں سے اردو میں ترجمہ
- 9- ترجمہ کی مشقیں

Recommended Texts

مصادر

- 1- اعجاز راہی، ڈاکٹر، (2002)، اردو زبان میں ترجمے کے مسائل (روداد سیمینار)، اسلام آباد، مقتدرہ قومی زبان
- 2- مرزا حامد بیگ ، ڈاکٹر (1995)، ترجمے کا فن، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- رشید امجد ، ڈاکٹر (1997)، پاکستانی افسانہ، اسلام آباد: سرسیدین
- 2- مرزا حامد بیگ، ڈاکٹر، (1998)، مغرب کے نثری تراجم، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 3- نثار احمد قریشی، ڈاکٹر (1985)، ترجمہ ، روایت اور فن ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

اردو ناول افسانوی ادب میں بہت نمایاں صنف ہے۔ اس کورس کا مقصد بی ایس کے طلبہ و طالبات اردو ناول کے پس منظر، پیش منظر، روایت اور اہم ناولوں کے تجزیاتی مطالعہ سے روشناس کروانا ہے۔ اردو کے نمائندہ ترین ناولوں کی تدریس سے جہاں طالب علموں پر اردو ناول کے مختلف فکری و فنی دروا ہوں گے، وہیں وہ اردو ناول کے معیارات، موضوعات اور تکنیک سے بھی روشناس ہوں گے۔ اس کورس کی تدریس سے طالب علموں کو ناولوں کے متن کی قرات کا بھی موقعہ ملے گا۔ علاوہ ازیں اردو ناول کی روایت جستہ جستہ طالب علموں تک ناولوں کی مدد سے پہنچائی جائے گی۔ اس مقصد کے حصول کے لیے اردو کے اولین ناول نگار ٹیپٹی نذیر احمد، عبدالحلیم شرر، مرزا ہادی رُساوا، عبداللہ حسین، مستنصر حسین تارڑ، قرۃ العین حیدر، شوکت صدیقی کے ناولوں کا مطالعہ و تجزیہ کیا جائے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- ناول کی مبادیات
- 2- اردو ناول کی روایت کا اجمالی جائزہ
- 3- فسانہ مبتلا - تہذیبی و لسانی تناظر
- 4- فردوس بریں- تاریخی تناظر
- 5- امراؤ جان ادا- نفسیاتی و کرداری تناظر
- 6- اداس نسلیں - استعماریت، تقسیم ہند، ہجرت اور فسادات کے تناظر میں
- 7- بہاؤ- بشریات اور تہذیبی ارتقا کے ت
- 8- آخر شب کے ہم سفر- سیاسی اور انقلابی تحریکوں کے تناظر میں
- 9- جانگلوں جلد دوم- ہم عصر تاریخ کے تناظر میں
- 10- صفر سے ایک تک- جدید ناول کے تناظر میں

Recommended Texts

مصادر

- 1- ممتاز احمد خان، ڈاکٹر، (2008)، آزادی کے بعد اردو ناول، کراچی: انجمن ترقی اردو
- 2- ممتاز احمد خان، ڈاکٹر (1993)، اردو ناول کے بدلتے تناظر، کراچی: ویلکم

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- اسلوب احمد انصاری (2003)، اردو کے پندرہ ناول، علی گڑھ: یونیورسٹی بک ہاؤس
- 2- سید عامر سہیل، ڈاکٹر (2005)، قرۃ العین حیدر- ایک مطالعہ، ملتان: ملتان آرٹس فورم
- 3- عظیم الشان صدیقی (2009)، اردو ناول آغاز اور ارتقا، دہلی: ایجوکیشنل پبلشنگ ہاؤس
- 4- فاروق عثمان، ڈاکٹر (2002)، اردو ناول میں مسلم ثقافت، ملتان: بیکن بکس

کلاسیکی نظم کی ہیئت، ساخت اور موضوع کا مطالعہ کیا جائے گا۔ نظم کے اظہاری قرینوں اور موضوعاتی تنوعات کو سماجی، سیاسی معاشی اور تہذیبی تناظر میں واضح کیا جائے گا۔ اس کورس کا مقصد طلبہ و طالبات کو اردو نظم کی عہد بہ عہد ان کی صورت حال سے روشناس کرانا ہے۔ اردو مثنوی کی روایت میں سحر البیان اور گلزار نسیم کے انفرادیت اجاگر کی جائے گی۔ سودا اور ذوق کی قصیدہ گوئی کی نادرہ کاری اور لفظیاتی شکوہ کو نمایاں کیا جائے گا۔ میر انیس اور مرزا دبیر کی مرثیہ نگاری کا تقابلی مطالعہ، ان کی انفرادی شان کی عقدہ کنشائی کرے گا۔ محمد رفیع سودا کے شہر آشوب سے اٹھارویں صدی ہندوستان کی مظہریاتی تعبیر ہو گی۔ نظیر اکبر آبادی کی نظم گوئی میں انسان دوستی اور عوامی آہنگ و لہجے کا مطالعہ کیا جائے گا۔ اس طرح طلبہ کلاسیکی اردو نظم کی عہد بہ عہد روایت اور موضوعاتی اور تکنیکی تنوعات کی تفہیم اور تعبیر کے قابل ہو سکیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- مثنوی :
روایت اور فکری مطالعہ
سحر البیان، گلزار نسیم
- 2- قصیدہ :
روایت اور فکری مطالعہ
سودا، ذوق
- 3- مرثیہ :
روایت اور فکری مطالعہ
میر انیس، مرزا دبیر
- 4- شہر آشوب:
روایت اور فکری مطالعہ
مرزا محمد رفیع سودا
- 5- اردو نظم :
روایت اور فکری مطالعہ
نظیر اکبر آبادی

Recommended Texts

مصادر

- 1- فرمان فتح پوری، ڈاکٹر، (2005)، اردو شاعری کا فنی ارتقا، ملتان: بیکن بکس
- 2- سید عبداللہ، ڈاکٹر، (1978)، سخن ور نئے اور پرانے، لاہور: مکتبہ لائبریری

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- ابو محمد سحر، (2010)، اردو میں قصیدہ نگاری، بھوپال: مکتبہ ادب
- 2- چاند، شیخ (1936)، سودا، دہلی: انجمن ترقی اردو
- 3- تنویر احمد علوی، (1963)، ذوق: سوانح و انتقاد، لاہور: مجلس ترقی ادب

اس کورس میں طلبہ و طالبات کو انیسویں صدی کے اردو ادب کی تاریخ کے بارے میں آگاہ کیا جائے گا، جس میں مذکورہ صدی کے اردو ادب کا سیاسی و تہذیبی پس منظر واضح کیا جائے گا۔ اس صدی کے ادبی دبستان خصوصاً لکھنوی دبستان کے شعرا، جن میں مصحفی، انشاء، آتش، ناسخ، جرات اور رنگین وغیرہ کے بارے میں پڑھایا جائے گا۔ نظیر اکبر آبادی کی نظم کے ذریعے ان کی عوامی شاعری کا مطالعہ کیا جائے گا۔ اردو نثر کے لیے فورٹ ولیم کالج کی خدمات کا جائزہ لیا جائے گا۔ غالب اور مومن کا تنقیدی مطالعہ اور سرسید تحریک کی ادبی خدمات کو پرکھنے کی کوشش کی جائے گی۔ علاوہ ازیں انجمن پنجاب کے موضوعاتی مشاعرے وغیرہ زیر بحث آئیں گے۔ اس کے علاوہ انیسویں صدی کی نثری اصناف، یعنی سفر نامہ، انشائیہ اور ناول پر بحث ہو گی۔

Contents

مندرجات

- 1- انیسویں صدی کے اردو ادب کا سیاسی و تہذیبی پس منظر
- 2- لکھنوی دبستان کے ادبی و لسانی زاویے
- 3- مصحفی، انشاء، آتش، ناسخ، جرات و رنگین
- 4- نظیر اکبر آبادی کی نظم نگاری
- 5- فورٹ ولیم کالج کا ادب
- 6- غالب و مومن کا دور
- 7- سرسید تحریک کی ادبی خدمات
- 8- انجمن پنجاب کے موضوعاتی مشاعرے
- 9- انیسویں صدی کی نثری اصناف
- سفر نامہ، انشائیہ، ناول

Recommended Texts

مصادر

- 1- گیان چند جین ، ڈاکٹر (1987) ، اردو مثنوی شمالی ہند میں ، نئی دہلی: انجمن ترقی اردو ہند
- 2- نور الحسن ہاشمی، ڈاکٹر ، (1990) ، دہلی کا دبستان شاعری ، کراچی: انجمن ترقی اردو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- ابو اللیث صدیقی ، ڈاکٹر (1980) ، لکھنؤ کا دبستان شاعری، کراچی : انجمن ترقی اردو
- 2- جمیل جالبی ، ڈاکٹر (2012) ، تاریخ ادب اردو (جلد سوم و چہارم) ، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 3- تبسم کاشمیری ، ڈاکٹر (2008) ، اردو ادب کی تاریخ، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 4- انور سدید، ڈاکٹر (2007) ، اردو ادب کی تحریکیں ، کراچی: انجمن ترقی اردو

اردو تنقید کی روایت کا رجحانات اور تناظرات کی روشنی میں احاطہ کیا جائے گا۔ شاعروں میں ہونے والی تاثراتی تنقید کے بعد اردو تذکروں نے تنقید کی ذمہ داری سنبھال لی۔ پھر محمد حسین آزاد نے آب حیات کے ذریعے تذکروں کو تنقید سے ملانے کی کوشش کی۔ مولانا حالی اردو کے پہلے باقاعدہ نقاد کہلا سکتے ہیں، جنہوں نے اردو میں تنقید کی بنیاد رکھ دی۔ اس کورس میں اردو شاعری پر تنقید اور تجاویز پر مشتمل الطاف حسین حالی کے مقدمہ شعر و شاعری کے ذریعے اردو تنقید کی ابتدائی کوششوں کا جائزہ لیا جائے گا۔ علاوہ ازیں احتشام حسین کی ترقی پسند تنقید کی منہاج کا جائزہ لیا جائے گا۔ محمد حسن عسکری کے تنقیدی تصورات اور وزیر آغا کے جدید تصورات، وارث علوی کی انقلابی افسانوی تنقید، اور گوپی چند نارنگ کی جدید تھیوریوں کی تفہیم کا مطالعہ پیش نظر ہو گا۔ اسلوبیات، ساختیات اور پس ساختیات کی تعبیر و تفہیم کو ممکن بنایا جائے گا۔

Contents

مندرجات

1. اردو تنقید: نظری مباحث
2. اردو تنقید کی روایت
3. مولانا الطاف حسین حالی: اردو شاعری کا تجزیہ
4. احتشام حسین: ترقی پسند تنقید
5. محمد حسن عسکری: فن برائے فن
6. تصور روایت
7. وزیر آغا: امتزاجی تنقید
8. شاعری کی تنقید
9. وارث علوی: افسانوی تنقید
10. محمد علی صدیقی: جدید تنقیدی تناظرات
11. گوپی چند نارنگ: ساختیاتی تنقید
12. جدید تنقیدی مباحث: اسلوبیات
13. ساختیات، پس ساختیات

Recommended Texts

مصادر

1. الطاف حسین حالی (2016)، مقدمہ شعر و شاعری، سرگودھا یونیورسٹی: شعبہ اردو
2. عبادت بریلوی (1980)، اردو تنقید کا ارتقا، کراچی: انجمن ترقی اردو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- احتشام حسین (2009)، تنقیدی نظریات، لکھنو: اتر پردیش اردو اکادمی
- 2- کلیم الدین احمد (1997)، اردو تنقید پر ایک نظر، لکھنو: ادارہ فروغ اردو
- 3- محمد حسن عسکری، (1998)، مجموعہ حسن عسکری، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

اس کورس کی مدد سے اردو میں لسانیات کی بنیادی معلومات کا اعادہ کیا جائے گا طالب علم زبان کو بطور علم کے سمجھنے کے قابل ہوسکیں گے۔ زبان اور بولی کے درمیان فرق سے تاریخی لسانیات کی بنیادی بحث سمجھنا ممکن ہوسکے گا۔ لسانیات کی اہم شاخوں، مثلاً تاریخی یا تقابلی لسانیات، توضیحی لسانیات، سماجی لسانیات پر توجہ دی جائے گی، علاوہ ازیں صرف و نحو، صوتیات و فونیمیات اور اسلوبیات و لغتیات کا جائزہ لیا جائے گا۔ علم لسان کے تجزیے کے ساتھ ساتھ جدید لسانیاتی علوم پر بھی بحث کی جائے گی۔ اس سلسلے میں زبانوں کے مختلف خاندانوں کے تعارف کی مدد سے ہند آریائی زبانوں، مثلاً سنسکرت، پراکرت، اپ بھرنش اور اردو زبان کے لسانی سفر کا مطالعہ کیا جائے گا، تاکہ طلبہ و طالبات اردو زبان کے آغاز و ارتقا کا لسانی جائزہ لینے کے قابل ہو سکیں گے۔ اس کے ساتھ ساتھ زبان کا فنی اور سائنسی سطح پر مطالعہ کرانے کی مشق بھی کروائی جائے گی۔ اردو زبان کے تاریخی تناظرات بھی واضح کیے جائیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- زبان کیا ہے
- 2- بولی اور زبان میں فرق
- 3- لسانیات کیا ہے
- 4- لسانیات کی شاخیں
- 5- علم لسان کی تاریخ
- 6- جدید لسانیات کا آغاز
- 7- زبانوں کے خاندان: تعارفی مطالعہ
- 8- ہند آریائی خاندان کی زبانوں کا تاریخ وار تسلسل
- 9- سنسکرت، پراکرت، اردو
- 10- اردو زبان کے آغاز کے نظریات
- 11- اردو زبان کے مختلف نام
- 12- اردو لغت نویسی کی روایت

Recommended Texts

مصادر

- 1- خلیل صدیقی (2001)، زبان کیا ہے، ملتان: بیکن بکس
- 2- اقتدار حسین، ڈاکٹر، (1990)، اردو لسانیات کے بنیادی اصول، دہلی: ایجوکیشنل بک ہاؤس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- گیان چند جین، ڈاکٹر (2000)، عام لسانیات، دہلی: قومی کونسل برائے فروغ اردو زبان
- 2- ڈیوڈ کرسٹل، (2000) لسانیات کیا ہے، دہلی: ترقی اردو بیور
- 3- مرزا خلیل احمد بیگ، ڈاکٹر (2010)، اردو زبان کی تاریخ، دہلی: ایجوکیشنل بک ہاؤس

اس کورس کا مقصد نوآبادیات کے مفہوم اور اس کے اردو ادب پر اثرات سے طلبہ و طالبات کو روشناس کرانا ہے۔ برصغیر قریب دو سو برس تک برطانیہ کی نوآبادی رہا ہے۔ اس دوران سماج اور علوم کی تشکیل نو ہوئی۔ استعماریت نے سماج کو مختلف طبقات اور شناختوں میں تقسیم کیا۔ اس نئی تشکیل نے زبانوں کے مزاج اور ادبی اسالیب و رجحانات پر گہرا اثر ڈالا۔ اردو میں استعماریت کے نتیجے میں نئی ادبی اصناف جیسے ناول، افسانہ، نظم، سوانح اور مضامین کا آغاز ہوا۔ اس کورس کی مدد سے طالب علم استعماریت کی مختلف صورتوں اور حکمت عملیوں سے واقف ہو سکیں گے۔ ادب اور سماج کے تبدیل ہوتے کردار کی تفہیم کے قابل ہو سکیں گے۔ وہ یہ دیکھنے کے قابل ہو جائیں گے کہ نوآبادیاتی دور نے اردو ادب کی تشکیل پر کس نوعیت کے اثرات مرتب کیے۔ ادب کی تشکیل میں تاریخی قوتوں کے کردار کو سمجھنا بھی ممکن ہو سکے گا۔ مزید برآں نوآبادیات سے آزادی کے بعد اردو ادیبوں نے اس کی بنائی ذہنی اور ادبی تشکیلات سے نکلنے کی جو کوششیں کیں، ان کا جائزہ بھی اس کورس کا حصہ ہو گا۔

Contents

مندرجات

- 1- مابعد نوآبادیات: تعارف
- 2- ہندوستان پر نوآبادیاتی اثرات: سیاسی، سماجی و علمی
- 3- اردو زبان و ادب پر نوآبادیات کے اثرات کا عمومی جائزہ
- 4- اردو شاعری پر نوآبادیاتی اثرات: انجمن پنجاب کا کردار
- 5- اردو ناول پر نوآبادیاتی اثرات، فسانہ آزاد
- 6- نوآبادیات اور اردو کی غیر افسانوی نثر
- 7- مابعد نوآبادیاتی نظم، اکبر الہ آبادی
- 8- مابعد نوآبادیاتی افسانہ، حسن منظر
- 9- مابعد نوآبادیاتی تنقید، شمس الرحمن فاروقی

Recommended Texts

مصادر

- 1- باری علیگ (2012)، کمپنی کی حکومت، لاہور: کتاب محل
- 2- محمد نعیم (2011)، اردو ناول اور استعماریت، لاہور: کتاب محل

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- ناصر عباس نیر (2013)، ما بعد نوآبادیات: مغرب اور اردو کے تناظر میں، کراچی: آکسفورڈ یونیورسٹی پریس
- 2- حسن منظر (2007)، خاک کا رتبہ، کراچی: شہرزاد
- 3- شمس الرحمن فاروقی (2003)، تعبیر کی شرح، کراچی: اکادمی بازیافت

بیسویں صدی میں ایک نیا فکری نظام اور نیا ثقافتی ماحول ایشیا میں ظہور پذیر ہوا۔ انگریزی استبداد اور نوآبادیاتی نظام تشکیل پایا۔ ایسے میں زبان پر بھی اس کے واضح اثرات مرتب ہو رہے تھے اور اس کے ساتھ اس زبان کا ادب بھی ان ساری تبدیلیوں سے متاثر ہو رہا تھا۔ نثر کے ساتھ ساتھ شاعری میں بھی نئے اسالیب اور نئی ہیئتوں کے تجربات ہونے لگے۔ جدید ادب کا تعلق دراصل اسی بیسویں صدی عیسوی کے سیاسی، سماجی، معاشی، تہذیبی، مذہبی، ثقافتی اور سائنسی ماحول سے عبارت ہے۔ علی گڑھ کی تحریک، نظیر اکبر آبادی کے افکار، مزاحمت کی صورت حال، رومانوی تحریک، ترقی پسند تحریک، حلقہ اربابِ نوق کی تحریک، اسلامی ادب کی تحریک، تقسیم ہندوستان، پاکستان کی تشکیل، ہجرت و فسادات کے موضوعات اور جدید ادب کے مباحث، وجودی بحثوں نے نئے افکار اور نئے لسانی ڈھانچے مرتب کرنے کی سعی کی۔ اس عہد کے شعرا اور ادبا کا مطالعہ اصل میں بیسویں صدی عیسوی کے بدلتے ہوئے سیاسی، سماجی، معاشی، تہذیبی، مذہبی اور ثقافتی حالات و واقعات کا مطالعہ ہے اور اس مطالعے سے نئی نسل کو ان چونکا دینے والے جدید رویوں سے آگاہ کرنا ہے، جو یکایک ظہور پذیر ہوئے اور پھر پورے معاشرتی ماحول کو متاثر کرتے چلے گئے۔ اس کورس کے مطالعے سے طلبہ اپنے عہد اور اس کو متشکل کرنے والے تناظرات کو بہتر طور پر سمجھنے اور ادبی تخلیقات کو عصری سیاق میں تجزیہ کرنے کے قابل ہو سکیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- سماجی علوم، تعریف اور حدود
- 2- ادب اور سماجی علوم کا رشتہ
- 3- اردو ادب پر سماجی علوم کے اثرات، اجمالی مطالعہ
جدیدیت اور وجودیت کے اردو فکشن پر اثرات
انور سجاد (افسانے)
انیس ناگی (پتلیاں)
نفسیات اور تاریخ کے اردو شاعری پر اثرات
مولانا ظفر علی خان، اختر الایمان، جیلانی کامران، فہمیدہ ریاض
معاشیات اور لسانیات کے اردو تنقید پر اثرات
ڈاکٹر ممتاز حسن (مارکسی جمالیات)
خلیل بیگ (اردو کی لسانی تشکیل)

Recommended Texts

مصادر

- 1- شمیم حنفی، ڈاکٹر (2000ء)، تاریخ، تہذیب اور تخلیق تجربہ، لاہور: سنگ میل
- 2- شیما مجید (2010)، ادب فلسفہ اور وجودیت، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- افضل قاضی (1998)، وجودیت، لاہور: فکشن ہاؤس
- 2- شاہین مفتی (2001)، جدید اردو نظم میں وجودیت، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 3- قاضی جاوید، ڈاکٹر (2005)، وجودیت، لاہور: فکشن ہاؤس

اردو فکشن میں سب سے مقبول صنف افسانہ ہے۔ اس کورس کا مقصد طلبہ و طالبات میں افسانے کی تفہیم پیدا کرنا، انہیں اردو افسانے کے اہم رجحانات اور بہترین افسانہ نگاروں سے متعارف کروانا اور ان کے اندر افسانے کا تجزیہ کرنے کی صلاحیت پیدا کرنا ہے۔ ان مقاصد کو حاصل کرنے کے لیے سب سے پہلے فکشن کی مبادیات کی تشریح کی جائے گی۔ بعد ازاں مختلف افسانوں متون کی مدد سے طلبہ و طالبات کو افسانے کے موضوع اور فنی امتیازات پہچاننے اور ان کا تجزیہ کرنے کی عملی مشقیں کروائی جائیں گی۔ مرکز قرات (Close Reading) اور تشکیلی (Constructionist) طریقہ کار کی مدد سے یہ مقاصد حاصل کیے جائیں گے۔ اس کورس میں رومانی، ترقی پسندانہ، حقیقت پسندانہ، نفسیاتی، علامتی و تجربی، نسانی اور جدید افسانے کی ذیل میں سجاد حیدر یلدرم، حجاب امتیاز علی، پریم چند، احمد ندیم قاسمی، سعادت حسن منٹو، راجندر سنگھ بیدی، غلام عباس، انتظار حسین، انور سجاد، بانو قدسیہ، خالدہ حسین، رشید امجد، نیر مسعود اور اسد محمد خان کے افسانوں کا تجزیاتی مطالعہ کیا جائے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- افسانے کی مبادیات
- 2- اردو افسانے کی روایت اجمالی جائزہ
- 3- رومانوی افسانہ: سجاد حیدر یلدرم، حجاب امتیاز علی
- 4- ترقی پسند افسانہ: پریم چند، احمد ندیم قاسمی
- 5- حقیقت پسند افسانہ: سعادت حسن منٹو
- 6- نفسیاتی افسانہ: راجندر سنگھ بیدی، غلام عباس
- 7- علامتی و تجربی افسانہ: انتظار حسین، انور سجاد
- 8- نسانی افسانہ: بانو قدسیہ، خالدہ حسین
- 9- جدید افسانہ: رشید امجد، نیر مسعود، اسد محمد خان

Recommended Texts

مصادر

- 1- انوار احمد، ڈاکٹر، (2010) اردو افسانہ: ایک صدی کا قصہ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- قاضی عابد، ڈاکٹر، (2016) اردو افسانہ اور اساطیر، لاہور: مجلس ترقی ادب

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- گوپی چند نارنگ، ڈاکٹر (2004)، اردو افسانہ: روایت اور مسائل، لاہور: سنگ میل پبلیکیشنز
- 2- شہزاد منظر، (2007)، پاکستان میں اردو افسانے کے پچاس سال، کراچی: شہزاد پبلشر

الطاف حسین حالی کے "مقدمہ شعر و شاعری" نے غزل اور نظم گوئی کے نئے راہ نما اصول مقرر کیے، جن سے بیسویں صدی عیسوی کے ادب کا فکری و فنی کا منظر نامہ ترتیب پاتا ہے۔ جدید ادب اور جدید غزل کا تعلق دراصل اسی بیسویں صدی عیسوی کے سیاسی، سماجی، معاشی، تہذیبی، مذہبی، ثقافتی اور سائنسی ماحول سے عبارت ہے۔ جدید غزل کے تحت جن شعرا کو اس بدلتے عہد کی ترجمانی اور نمائندگی کا شرف حاصل ہے، ان میں یاس یگانہ چنگیزی، فراق گورکھ پوری، ناصر کاظمی، فیض احمد فیض، منیر نیازی، شکیب جلالی، جون ایلیا، ظفر اقبال، خورشید رضوی وغیرہ کے نام اور خدمات اہم ہیں۔ اس عہد کے غزل گو شعرا کا مطالعہ اصل میں بیسویں صدی عیسوی کے بدلتے ہوئے سیاسی، سماجی، معاشی، تہذیبی، مذہبی اور ثقافتی حالات و واقعات کا مطالعہ ہے۔ جدید اردو غزل کے اس کورس کا بنیادی مقصد دراصل طالب علموں کو اس نئے طرز احساس اور تخلیقی حسیت کو روشناس کروانا ہے جو طرز احساس بیسویں صدی کے تخلیقی تجربے کا ناگزیر حصہ بنا۔

Contents

مندرجات

- 1- جدید اردو غزل۔ فکریات اور تشکیلی عناصر،
- 2 زبان اور اسلوب
- 3 جدید اردو غزل کی روایت (رجحانات اور اسالیب کے تناظر میں)
- 4 جدید اردو غزل کے نمائندہ شعرا کا خصوصی مطالعہ
یاس یگانہ چنگیزی
فراق گورکھ پوری
ناصر کاظمی
شکیب جلالی
جون ایلیا
احمد فراز
ظفر اقبال

Recommended Texts

مصادر

- 1- ارشد محمود ناشاد (2008ء)، اردو غزل کا تکنیکی، بیہتی اور عروضی سفر، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- بشیر بدر، ڈاکٹر (2012)، آزادی کے بعد غزل کا تنقیدی مطالعہ، دہلی: ایجوکیشنل پبلشنگ ہاوس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- بدر منیر الدین، ڈاکٹر (1988)، بیسویں صدی کا شعری ادب، لاہور: پولیمر پبلی کیشنز
- 2- محمد روف (2015)، اردو غزل؛ مابعد نو آبادیاتی مطالعہ، فیصل آباد: روپی بکس
- 3- حسن رضوی (1996)، وہ تیرا شاعر، وہ تیرا ناصر لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

اس کورس میں بیسویں صدی میں شروع ہونے والی اہم ادبی تحریکوں کے آغاز اور اس کی ادبی اہمیت کو واضح کیا جائے گا۔ رومانوی، ترقی پسند تحریک اور حلقہ ارباب ذوق کے تحت اردو زبان و ادب کے ارتقائی مراحل کو واضح کیا جائے گا۔ تقسیم ہند، ہجرت اور فسادات نے اردو افسانہ، بالخصوص فکشن کو جس طرح موضوعاتی سطح پر متاثر کیا اس پر تفصیلی تدریس کو ممکن بنایا جائے گا۔ اس کورس کی مدد سے اردو کے معاصر منظر نامے سے طالب علم روشناس ہوگا۔ مزید یہ کہ اہم ادبی رجحانات جدیدیت، علامت نگاری اور لسانی تشکیلات کی تدریس ہوگی۔ اس تنقیدی پس منظر میں شعر و ادب اور افسانوی و غیر افسانوی نثر کو پیش نظر رکھا جائے گا۔ تاریخ کے اس کورس سے طلبہ بیسویں صدی کے تنقیدی رجحانات اور تخلیقی فن پاروں روشناس ہو جائیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- بیسویں صدی کی ادبی، سیاسی اور تہذیبی صورتحال
- 2- رومانوی تحریک
- 3- ترقی پسند تحریک
- 4- حلقہ ارباب ذوق
- 5- پاکستانی ادب کی تحریک
- 6- تقسیم ہند، ہجرت اور فسادات کا ادب
- 7- جدیدیت، علامت نگاری اور لسانی تشکیلات
- 8- مزاحمتی ادب کی تحریک
- 9- معاصر اردو شاعری
- 10- معاصر اردو نثر
- 11- معاصر غیر افسانوی نثر

Recommended Texts

مصادر

- 1- انور سدید، (2003)، اردو ادب کی مختصر تاریخ، لاہور: مغربی اردو اکیڈمی
- 2- تبسم کاشمیری، (2002)، اردو ادب کی تاریخ، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- جمیل جالبی، ڈاکٹر (2012)، تاریخ ادب اردو (چہارم)، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- خواجہ زکریا، ڈاکٹر (2016) مختصر تاریخ ادبیات مسلمانان پاکستان و ہند، لاہور: پنجاب یونیورسٹی
- 3- انور سدید، ڈاکٹر (2008)، اردو ادب کی تحریکیں، کراچی: انجمن ترقی اردو

اس کورس میں طلبہ و طالبات کو ابلاغ اور اس کے لوازم کے بارے میں آگاہ کیا جائے گا اور ابلاغی مہارتوں کی اہمیت کا احساس دلاتے ہوئے اس کی مختلف قسموں پر عبور حاصل کرنے کے شخصی و گروہی، لسانی و غیر لسانی مہارتیں سکھائی جائیں گی۔ گفتگو، سیمینار، لیکچر، مباحثے، مذاکرے، اسٹڈی سرکل اور اسی طرح فون، ای میل انٹرنیٹ، تحریری، تصویری ذرائع کے استعمال سے ابلاغ کے مختلف و متنوع طریق کار سے روشناس کرایا جائے گا۔ تدریسی عمل کے ساتھ ساتھ عملی مشقوں کے ذریعے بھی طلبہ و طالبات کی ابلاغی مہارتوں میں بہتری لانے کی کوشش کی جائے گی۔ اس سلسلے میں مقررین سے ملاقات کا اہتمام کیا جائے گا؛ سیمینار، کانفرنسوں اور مذاکروں میں شمولیت کے مواقع فراہم کیے جائیں گے۔ علاوہ ازیں کاروباری مہارتوں کو بھی پیش نظر رکھا جائے گا، مثلاً کاروباری خط کتابت، رپورٹ نویسی، فروخت کاری کی لسانی مہارت، انٹرویو دینے اور لینے کی مشق بھی کرائی جائے گی۔

Contents

مندرجات

- 1- ابلاغ اور اس کے لوازم
 - 2- فعال ابلاغ کی خصوصیات اور ممانعات
 - 3- ابلاغی مہارت: تعارف اور اہمیت
 - 4- ابلاغی مہارتوں کی قسمیں:
- 1 شخصی ابلاغ: لسانی: تقریری: گفتگو، سیمی نار لیکچر، پیش کش، لسانی تحریری: شخصی کوائف نامہ، فارم، رپورٹ، یادداشت، نوٹ، غیر لسانی: اشارے، تاثرات
- 2 گروہی ابلاغ: مباحثہ، مذاکرہ، اسٹڈی سرکل، مذاکرات، مصالحت کاری، سہل کاری،
- 3 ٹیکنالوجی اور ابلاغی مہارتیں: فون: شخصی اور رسمی استعمال، ای میل: شخصی اور رسمی ای میل، سماجی رابطہ کاری: نیٹ ورک میں شامل ہونا، شخصی معلومات
- کا اندراج، پیغام لگانا، تصویر اور ویڈیو لگانا، تبصرہ کرنا، موادنتہی کرنا
- 4 کاروباری ابلاغی مہارتیں: کاروباری خط، کاروباری رپورٹ، نمائندہ فروخت کاری کی لسانی مہارتیں

Recommended Texts

مصادر

- 1- وزیر آغا، ڈاکٹر (1970)، تخلیقی عمل، سرگودھا: مکتبہ اردو زبان، ریلوے روڈ
- 2- طارق سعید (1998)، اسلوب اور اسلوبیات، لاہور: المطبعۃ العربیہ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- محمد حسن عسکری (1989)، تخلیقی عمل اور اسلوب، کراچی: نفیس اکیڈمی، اردو بازار
- 2- سید وقار عظیم (1997)، فن افسانہ نگاری، علی گڑھ: ایجوکیشنل بک ہاوس
- 3- محمد شاہد حسین، ڈاکٹر (1994)، ڈرامہ اور روایت، نئی دہلی: حسین پبلی کیشنز

طلبہ کو صحافت بارے بنیادی معلومات دی جائیں گی، صحافت کے آغاز و ارتقا اور انیسویں و بیسویں صدی میں اردو صحافت کی روایت کے جائزہ لیتے ہوئے طلبہ میں صحافت کی اہمیت کو اجاگر کیا جائے گا۔ طلبہ کو منتخب اخبارات و رسائل کے مطالعہ سے ادبی صحافت کے انداز سے متعارف کرایا جائے گا۔ صحافت کی مختلف جہتوں (خبر نگاری، ادارہ نویسی، فیچر و کالم نگاری، اشتہار سازی) کے فن بارے آگاہی کے علاوہ مشق کرائی جائے گی، تاکہ وہ عملی زندگی میں صحافت کے شعبہ سے وابستہ ہو کر کام کر سکیں۔ اس حوالے سے انہیں اودھ پنچ، الہلال، ہمدرد، زمیندار، انقلاب، نوائے وقت، امروز اور جنگ جیسے اردو کے معروف اخبارات کے متعارف کرایا جائے گا؛ دوسری جانب تہذیب الاخلاق، مخزن، نگار، ادب لطیف، اردو، نقوش، سویرا، صحیفہ، فنون اور اوراق جیسے اردو کے ادبی رسائل و جرائد سے بھی روشناس کرایا جائے گا۔ طلبہ و طالبات انیسویں صدی سے موجودہ عہد تک کے اخبارات و رسائل کی علمی و ادبی خدمات اور اسی طرح اردو زبان کے بدلتے ہوئے اسلوب کو جان سکیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- صحافت کا آغاز و ارتقا
انیسویں صدی میں اردو صحافت
بیسویں صدی میں اردو صحافت
ابلاغیات
- 2- خبر سازی، ادارہ نویسی، فیچر نگاری، کالم نگاری، اشتہار سازی
اردو کے اخبارات
اودھ پنچ
الہلال، ہمدرد، زمیندار، انقلاب
نوائے وقت، امروز، جنگ
- 3- اردو کے ادبی رسائل و جرائد
تہذیب الاخلاق
مخزن، نگار، اردو
ادب لطیف، نقوش، سویرا
صحیفہ، فنون، اوراق

Recommended Texts

مصادر

- 1- عبدالسلام خورشید، ڈاکٹر، صحافت پاک و ہند میں، لاہور: مکتبہ کارواں کچہری روڈ
- 2- عبدالسلام خورشید، ڈاکٹر، فن صحافت، لاہور: مکتبہ کارواں کچہری روڈ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- مسکین علی حجازی، ڈاکٹر (۲۰۰۴)، ادارہ نویسی، سنگ میل پبلی کیشنز
- 2- مہدی حسن (۱۹۹۰)، جدید ابلاغ عامہ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

طلبہ و طالبات کی تعلیمی زندگی میں یہ اولین مرحلہ ہوتا ہے، جب وہ تحقیقی طریق کار سے روشناس ہوتے ہیں، چنانچہ اس کورس میں تحقیق و تدوین کی مبادیات اور اصولوں کا جائزہ لیا جائے گا۔ تحقیق کے مراحل: موضوع کا انتخاب، مفروضہ، خاکہ، بنیادی و ثانوی ماخذ کی جمع آوری، مطالعہ، نوٹ لینا، تسوید، مقالے کا اسلوب اور ہیٹ کا مطالعہ کیا جائے گا۔ بنیادی ماخذات: ذاتی کاغذات، دستاویزات، انٹرویو، خود نوشت، مکاتیب، روزنامے وغیرہ کی تفصیل زیر بحث آئے گی۔ حوالہ جات، حواشی اور کتابیات کا عالمی سطح پر رائج طریقوں کی مدد سے اردو میں رائج اصولوں سے تقابل سامنے آئے گا۔ تدوین کے مدارج، یعنی بنیادی نسخے کا تعین، قرأت متن، تصحیح متن، قیاسی تصحیح، تنقید متن، حواشی و تعلیقات کا مطالعہ کیا جائے گا۔ گویا اس کورس کا مقصد طلبہ و طالبات کو اس قابل بنانا ہے کہ وہ تحقیقی مقالے کے عنوان سے اس کی تکمیل تک کے تمام مراحل سے آگاہ ہو جائیں اور عملی طور پر ان تمام مراحل سے گزرنے کے قابل ہو سکیں۔

مندرجات

Contents

- 1- اصول تحقیق
مفہوم، مقاصد، اقسام، حدود، تحقیق اور اس کی اہمیت، تحقیق و تنقید کا تعلق
- 2- تحقیق کے مدارج
انتخاب موضوع، مفروضہ، خاکہ، مواد کی فراہمی، بنیادی اور ثانوی ماخذ، مطالعہ، نوٹ، مواد کی پرکھ، تسوید، اسلوب، کتابت، پروف خوانی، مقالے کی ہیٹ
- 3- ماخذات
بنیادی اور ثانوی ماخذ، تفصیل ماخذات
(ذاتی کاغذات، دستاویزات، انٹرویو، تصانیف، خود نوشت سوانح عمری، روزنامے، تقریریں، مکاتیب، اخبارات و رسائل، انٹرنیٹ)
- 4- اصول تدوین:
مفہوم، مقاصد، حدود، اہمیت، اقسام، تدوین اور تحقیق کا تعلق
- 5- تدوین کے مدارج:
متن، تصحیح متن، تحقیق و تنقید متن، قیاسی تصحیح، بنیادی نسخے کا تعین، مخطوطہ شناسی، منشائے مصنف کا تعین، حواشی و تعلیقات، ترقیمہ تخریج

Recommended Texts

مصادر

- 1- نذیر احمد، پروفیسر (2000)، تصحیح و تحقیق متن، کراچی: ادارہ یادگار غالب
- 2- تنویر احمد علوی، ڈاکٹر (2002)، اصول تحقیق و ترتیب متن، لاہور: سنگت پبلشر

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- خلیق انجم، ڈاکٹر، (2004)، متنی تنقید، لاہور: سنگت پبلشرز
- 2- سلطانہ بخش، ڈاکٹر (2012)، اردو میں اصول تحقیق، لاہور: اردو اکیڈمی
- 3- عابد رضا بیدار، (1982)، تدوین متن کے مسائل، پٹنہ: خدا بخش لائبریری

لغت نویسی ایک قدیم علم ہے اور مشرقی زبانوں میں بالعموم اس طرف ابتدا ہی سے توجہ دی جاتی رہی ہے۔ ماضی میں عربی، فارسی اور اردو میں بالعموم منظوم لغت لکھی جاتی رہی تھی، البتہ جدید لغت نویسی کا تعلق صنعتی اور سائنسی دور سے ہے۔ اردو لغت نویسی کی تاریخ کے مطالعے سے اندازہ ہوتا ہے کہ شروع دور میں لغت نویسی کی طرف مستشرقین نے توجہ کی۔ اردو کی پہلی لغت عبدالواسع ہانسوی نے مرتب کی لیکن اس لسانی کام کو سائنسی بنیادوں پر مختلف ممالک کے مستشرقین نے خاص اہمیت کا حامل عمل ٹھہرایا۔ لغت نویسی کی متنوع لسانی ضرورتوں اور اندراجات کے طریقوں نے لغت نویسی کے تکنیکی ڈھانچے کے مختلف معیارات کو روایت کو مستحکم کیا۔ اس ضمن میں انیسویں اور بیسویں صدی میں مقامی ماہرین السنہ نے خاص توجہ دیا اور اس روایت میں خاطر خواہ اضافے کیے۔ یہ کورس اردو لغت نویسی کی روایت، اصول، معیار اور اندراجات سے متعلق اہم معلومات سے طالب علم کو آگاہ کرے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- اصول لغت نویسی
معیاری لغت کے محاسن، مخففات لغت، اقسام لغت، طریقہ اندراج
- 2- اردو لغت نویسی کا پس منظر
- 3- مستشرقین کی مرتب کردہ لغات
گل کرسٹ (اے ڈکشنری آف انگلش اینڈ ہندوستانی)
پلیٹس (اے ڈکشنری آف اردو، کلاسیکل ہندی و انگلش)
- 4- اردو لغت نویسی کا دور جدید
فرہنگ اصفیہ
امیر اللغات
نور اللغات
جامع اللغات
- 5- 1947ء کے بعد لغت نویسی
مہذب اللغات
اردو لغت تاریخی اصول پر

Recommended Texts

مصادر

- 1- رؤف پاریکھ، ڈاکٹر، (2015)، لغت نویسی اور لغات، روایت اور تجزیہ۔ کراچی: فضلی سنز
- 2- مسعود ہاشمی، ڈاکٹر، (2000)، اردو لغت نویسی کا تحقیقی و تنقیدی جائزہ، نئی دہلی: ترقی اردو بیورو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- وارث سرہندی (1985)، کتب لغات کا لسانی اور تحقیقی جائزہ (۷ جلدیں)۔ اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- رؤف پاریکھ، ڈاکٹر، (2014)، اردو لغات اصول اور تنقید، کراچی: فضلی سنز
- 3- رؤف پاریکھ، ڈاکٹر، (2010)، اردو لغت نویسی، تاریخ، مسائل اور مباحث، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

اس کورس میں تانیثیت کی ادبی تھیوری کی مبادیات اور اصولوں کا جائزہ لیا جائے گا۔ اردو فکشن میں عورت کے تصور کی پدر سری معاشرت کے تناظر میں جائزہ لیا جائے گا۔ اس حوالے سے شاد عظیم آبادی کی صورت الخیال، راشد الخیری کی صبح زندگی اور عصمت چغتائی کے افسانوں کا خصوصی مطالعہ زیر بحث آئے گا۔ اردو شاعری میں عورت کے تصور کا پدر سری معاشرت کے تناظر میں جائزہ لیا جائے گا۔ اس حوالے سے اختر شیرانی، کشور نابید، عذرا عباس اور پروین شاکر کی نظموں کا خصوصی مطالعہ کیا جائے گا۔ اس کورس کا مقصد نسائی جذبات اور نسوانی کیفیات سے آگاہی ہے، جن کو سمجھنے بغیر صحت مند معاشرے کی تشکیل مشکل ہے۔ اردو ادیبوں اور شاعروں، بالخصوص اردو شاعرات نے عورت کے جذبات و کیفیات کی ترجمانی اور عکاسی کے لیے بتدریج بیباکانہ رویہ اپنایا ہے، جسے پدرسری معاشرے میں مشکل سے قبول کیا جاتا ہے، لیکن جس کو سمجھنے کی فی زمانہ بہت ضرورت ہے، تاکہ صنفی اعتبار سے غیر منصفانہ رویے کو دور کرنے میں مدد ملے۔

Contents

مندرجات

- 1- آزادی نسوان کی تحریک اور تانیثیت
- 2- تانیثیت بطور ادبی تھیوری
- 3- اردو فکشن میں عورت کا تصور : پدر سری معاشرت کے تناظر میں
صورت الخیال (شاد عظیم آبادی)
صبح زندگی (راشد الخیری)
افسانے (عصمت چغتائی)
- 4- اردو شاعری میں عورت کا تصور: پدر سری معاشرت کے تناظر میں
نظم اختر شیرانی
نظم کشور نابید
نظم عذرا عباس
نظم پروین شاکر

Recommended Texts

مصادر

- 1- عتیق اللہ (2003)، اردو میں خواتین کا ادب، نئی دہلی: ایم آر پبلی کیشنز
- 2- فاطمہ حسن (2018)، خاموشی کی آواز، کراچی: انجمن ترقی اردو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- فہمیدہ ریاض (2004)، ادب کی نسائی رد تشکیل، کراچی: وعدہ کتاب گھر
- 2- زاہدہ حنا (2010)، عورت: زندگی کا زنداں، کراچی: سٹی بک پوائنٹ
- 3- فاطمہ حسن (2005)، ادب: فیمینزم اور ہم، کراچی: وعدہ کتاب گھر

اردو زبان و ادب میں مختلف ادوار زیر بحث رہے ہیں، لیکن جب اقبال کا نام آتا ہے تو انہیں کسی دور میں نہیں، بلکہ خود ایک دور کی حیثیت سے پیش کیا جاتا ہے۔ زیر نظر کورس میں علامہ اقبال کے فکری نظام کو سمجھنے کی کوشش کی جائے گی، چنانچہ ان کے تصور خودی و بے خودی، تصور مرد مومن، تصور قومیت و ملت، تصور عشق رسول پر تفصیلی گفتگو کے مواقع فراہم کیے جائیں گے۔ ان تصورات کی تفہیم کے لیے اقبال کی چند طویل نظموں 'شمع و شاعر'، 'مسجد قرطبہ'، 'ذوق و شوق' اور 'ابلیس کی مجلس شوریٰ' کا فکری و فنی تجزیہ کیا جائے گا اور اس سلسلے میں پروفیسر اسلوب احمد انصاری، رفیع الدین ہاشمی اور دیگر ماہرین اقبال کے تجزیات سے استفادہ کیا جائے گا۔ اقبالیاتی کاوشوں کو سمجھنے کے لیے خلیفہ عبدالحکیم، محمد منور، یوسف حسین خان، جابر علی سید اور رفیع الدین ہاشمی کے کاوشوں کا جائزہ لیا جائے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- اقبال کے تصورات کا مطالعہ:
تصور خودی و تصور بے خودی
تصور مرد مومن، تصور قومیت و ملت، تصور عشق رسول
- 2- بانگ درا اور بال جبریل سے اقبال کی پانچ غزلوں کی تشریحات
- 3- اقبال کی پانچ معروف نظموں کا فکری و فنی مطالعہ:
شمع و شاعر
مسجد قرطبہ
ذوق و شوق
ابلیس کی مجلس شوریٰ
- 4- پانچ معروف اقبال شناسوں کا تعارف اور ان کی خدمات کا مختصر جائزہ:
خلیفہ عبدالحکیم، محمد منور، یوسف حسین خان
جابر علی سید اور رفیع الدین ہاشمی

Recommended Texts

مصادر

- 1- خلیفہ عبدالحکیم، ڈاکٹر (1998)، فکر اقبال، لاہور: بزم اقبال، طبع ششم
- 2- رفیع الدین ہاشمی، ڈاکٹر (1998)، اقبال کی طویل نظمیں، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- جابر علی سید (1978)، اقبال کا فنی ارتقاء، لاہور: بزم اقبال
- 2- افتخار احمد صدیقی، ڈاکٹر (1985)، عروج اقبال، لاہور: بزم اقبال
- 3- عابد علی عابد، سید (1972)، شعر اقبال، لاہور: بزم اقبال

اردو کے نثری سرمایے میں غیر افسانوی اصناف کا ایک اہم مقام ہے اور اردو کی ادبی روایت کی تشکیل میں ان اصناف کا نمایاں حصہ ہے۔ ان اصناف میں آپ بیتی، سفر نامہ، خاکہ، انشائیہ، مضمون اور رپورٹاژ شامل ہیں۔ یہ تمام اصناف اپنے موضوعاتی تنوع، فنی توازن اور سماجیاتی تناظرات کی بنا پر انتہائی اہمیت کی حامل ہیں۔ اس کورس کا مقصد طلبہ و طالبات کو مذکورہ بالا اصناف سے روشناس کرانا، ان کے مطالعے کی تفہیم پیدا کرنا، اور ان اصناف کے اہم رجحانات و معیارات سے آگاہ کرنا ہے۔ علاوہ ازیں تمام اصناف کے نمائندہ ادیبوں سے متعارف کروانا اور اصناف کے تجزیاتی مطالعات کرنے کی عملی صلاحیت پیدا کرنا ہے۔ ان مقاصد کو حاصل کرنے کے لیے سب سے پہلے ان اصناف کی مبادیات کا تعین کیا جائے گا۔ بعد ازاں منتخب کردہ متون کی مدد سے طلبہ و طالبات کو غیر افسانوی اصناف کے موضوعات اور فنی امتیازات پہچاننے اور ان کا تجزیہ کرنے کی عملی مشقیں کروائی جائیں گی۔ اس کے لیے مرکوز قرات، مباحثہ، مکالمہ اور تجزیاتی طریقہ اختیار کیا جائے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- آپ بیتی۔ تشکیلی عناصر اور روایت:
خصوصی مطالعہ
گرد راہ (ڈاکٹر اختر حسین رائے پوری)، شہاب نامہ (قدرت اللہ شہاب)، تمنا بے تاب (ڈاکٹر رشید امجد)
- 2- سفر نامہ۔ تشکیلی عناصر اور روایت:
خصوصی مطالعہ
نظر نامہ (محمود نظامی)، دھنک پر قدم (بیگم اختر ریاض الدین)، شیر دریا (رضا علی عابدی)
- 3- خاکہ نگاری۔ تشکیلی عناصر اور روایت
خصوصی مطالعہ
گنجینہ گوہر (شاہد احمد دہلوی)، گنج ہائے گراں مایہ (رشید احمد صدیقی)، جو ملے تھے راستے میں (احمد بشیر)
- 4- انشائیہ۔ تشکیلی عناصر اور روایت
خصوصی مطالعہ نرم دم گفتگو (غلام جیلانی اصغر)
- 5- رپورٹاژ۔ خصائص اور روایت
خصوصی مطالعہ ستمبر کا چاند (قرۃ العین حیدر)، پودے (کرشن چندر)

مصادر

Recommended Texts

- 1- فرمان فتح پوری (2016)، اردو نثر کا فنی ارتقا، لاہور: الوقار پبلی کیشنز
- 2- انور سدید، ڈاکٹر (2002)، اردو میں سفر نامے کی روایت، لاہور: مغربی پاکستان اکیڈمی

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- بشیر سیفی، ڈاکٹر، (س ن)، اردو میں خاکہ نگاری، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 2- جامی، محمد حسین (2014)، اردو خاکہ نگاری، لاہور: دار الشعور

جدید ادب اور جدید نظم کا تعلق بیسویں صدی عیسوی کے سیاسی، سماجی، معاشی، تہذیبی، مذہبی، ثقافتی اور سائنسی ماحول سے عبارت ہے۔ جدید نظم کے تحت جن شعرا کو اس بدلتے عہد کی ترجمانی اور نمائندگی کا شرف حاصل ہے، ان میں میرا جی، ن م راشد، مجید امجد، فیض احمد فیض، اختر الایمان، یوسف ظفر، مختار صدیقی، جیلانی کامران، منیر نیازی کے نام اور خدمات اہم ہیں۔ اس عہد کے نظم گو شعرا کا مطالعہ اصل میں بیسویں صدی عیسوی کے بدلتے ہوئے سیاسی، سماجی، معاشی، تہذیبی، مذہبی اور ثقافتی حالات و واقعات کا مطالعہ ہے اور اس مطالعے سے نئی نسل کو ان چونکا دینے والے جدید رویوں سے آگاہ کرنا ہے، جو معاشرتی ماحول کو متاثر کرتے چلے گئے؛ نیز نئے فکری اور فنی تناظر سے آشنائی اس موضوع کے تحت ایک اہم مطالعہ ہوگا۔ اسی طرح آزادانہ کی ہیئت کے بعد نثری نظم کا پیرایہ بھی متعارف ہوا اور اس کی بنیادی وجہ بھی اظہار میں آزادی اختیار کرنا تھا۔ یہ کورس جدید نظم کی فکری و فنی روایت کو سمجھنے میں اہم کردار ادا کرے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- جدید اردو نظم
تعارف، فکریات
تشکیلی عناصر
رجحانات اور اسالیب
ہئیتی تجربات
روایت کا مطالعہ
- 2- خصوصی مطالعہ
میراجی
ن-م راشد
مجید امجد
فیض احمد فیض
منیر نیازی
افضال احمد سید

Recommended Texts

مصادر

- 1- آفتاب احمد، ڈاکٹر (1995)، ن م راشد، شخص اور شاعر، کراچی: دانیال پبلشرز
- 2- جمیل جالبی، ڈاکٹر (1986)، ن م راشد، ایک مطالعہ، کراچی: مکتبہ اسلوب

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- تبسم کاشمیری، ڈاکٹر (1994)، لا = راشد، لاہور: نگارشات
- 2- آفتاب احمد، ڈاکٹر (1999)، فیض احمد فیض، شاعر اور شخص، کراچی: دانیال پبلشرز
- 3- رشید امجد، ڈاکٹر (1995)، میرا جی، شخصیت اور فن، لاہور: مغربی پاکستان اردو اکیڈمی

ادب کے معیار، موضوعات اور دیگر فکری اور فنی ادراکات کے لیے جو علمی طریقہ کار اختیار کیا جاتا ہے، عمومی زبان میں اسے تنقید کا نام دیا جاتا ہے۔ تنقید وہ بنیادی حربہ ہے، جس کی مدد سے ادب کا تجزیہ پیش کیا جاتا ہے۔ تنقید کے مختلف دیستان اپنے اپنے اصولوں کی بنیاد پر اپنا طریقہ کار وضع کرتے ہیں۔ طالب علم ابتدائی دو کورسز میں نظری تنقید کے بنیادی مباحث اور مشرق اور مغرب کی اہم تنقیدی روایت سے روشناس ہو چکے ہوتے ہیں۔ اس کورس کا مقصد پہلے سے تدریس شدہ نظری مباحث کی بنیاد پر طالب علموں کو تنقید کی عملی مشقیں کروانا ہے۔ اردو ادب کے مختلف شعری و نثری فن پاروں کی مدد سے کلاس روم میں تجزیے کروائے جائیں گے۔ اس طرح طالب علموں کے اندر بذات خود کسی بھی فن پارے کے تجزیہ کرنے کی تربیت ہو گی۔ یہ کورس پروگرام کے اختتام پر طالب علموں کو عملی مشقیں فراہم کرے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- عملی تنقید کے اصول اور طریقہ کار
- 2- جمالیاتی تجزیہ : غزل: مومن خان مومن
نظم: اختر شیرانی
افسانہ: نیاز فتح پوری
- 3- عمرانی تجزیہ: نظم: فیض احمد فیض
افسانہ: کرشن چندر
ناول: خدیجہ مستور
- 4- نفسیاتی تجزیہ: خاکہ: عصمت چغتائی
افسانہ: ممتاز مفتی
آپ بیتی: جوش ملیح آبادی
- 5- پینتی تجزیہ: نظم: محید امجد
افسانہ: اسد محمد خان
- 6- اسلوبیاتی تجزیہ: خواجہ حسن نظامی کی منتخب نثر، مرثیہ میر انیس
- 7- ساختیاتی تجزیہ: نظم میرا جی

Recommended Texts

مصادر

- 1- احتشام حسین، سید (1947)، تنقید اور عملی تنقید، لکھنؤ: ادارہ فروغ اردو
- 2- میرا جی (1986)، اس نظم میں، کراچی: مکتبہ افکار

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- انیس ناگی (1978)، تصورات، لاہور: جمالیات پبلشرز
- 2- گوپی چند نارنگ، ڈاکٹر (1991)، اردو تنقید اور اسلوبیات، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 3- کلیم الدین احمد (2014)، اردو شاعری پر ایک نظر (جلد اول، دوم)، اسلام آباد: نیشنل بک فاؤنڈیشن

یہ کورس دو حصوں پر مشتمل ہے۔ ایک حصے میں طلبہ و طالبات کو تخلیقی نثر کے خدوخال اور اہم عناصر سے روشناس کرایا جائے گا۔ نثر کی دلچسپ اور معروف اصناف خاکہ، افسانہ، ڈراما اور اس قسم کی دیگر متعدد اصناف کے بنیادی تقاضوں سے آگاہ کیا جائے گا اور نامور ادبا کے تحریروں کی مدد سے ان اصناف کے تخلیقی عمل سے گزارا جائے گا، تاکہ طلبہ و طالبات کسی تحریر کی روح تک پہنچ سکیں اور اسے لکھتے ہوئے اس کے بنیادی تقاضوں سے روشناس ہوں۔ آخر میں افسانوی کرداروں، صورت حال اور انجام کی تخلیقی تبدیلی کے ذریعے اس کی عملی مشقیں کرائیں جائیں گی؛ ساتھ ساتھ منظومات کی نثری تجسیم اور ریڈیو ٹی وی اسٹیج کے لیے ڈرامائی تشکیل کی مشق کرائی جائے گی، تاکہ طالب علم عمدہ اردو نثر تحریر کرنے کے قابل ہو سکیں۔ دوسرا حصہ صحافت کے اہم اجزا اور تکنیک سے آگاہی کے لیے ہے، جس سے طلبہ خبر، کالم، اشہار، فلم، ادارہ، فیچر اور سلوگن وغیرہ کی ایسی لسانی و فنی مہارت حاصل کر سکیں گے، جو صحافتی پیشہ ورانہ ذمہ داریاں ادا کرنے میں ضروری خیال کی جاتی ہیں۔

مندرجات

Contents

- 1- تخلیقی نثر سے کیا مراد ہے
- 2- تخلیقی نثر کے اہم اجزا
- 3- نظری، فنی مہارت
- 4- تخلیقی کی مشقیں
خاکہ
افسانہ
ڈرامہ، دیگر اصناف
- 5- افسانوی کرداروں، صورت حال اور انجام کی تخلیقی تبدیلی
- 6- منظومات کی نثری تجسیم
- 7- ریڈیو، ٹیلی، اسٹیج ڈرامے کی عملی ضرورتیں
- 8- خبر، کالم، اشہار (پرنٹ، الیکٹرانک)
ادارہ، فیچر، سلوگن
دستاویزی فلم

مصادر

Recommended Texts

- 1- وزیر آغا، ڈاکٹر (2005)، تخلیقی عمل، نئی دہلی: انٹرنیشنل اردو پیپلی کیشنز
- 2- طارق سعید (1992)، اسلوب اور اسلوبیات، لاہور: نگارشات

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- حسن عسکری (1989)، تخلیقی عمل اور اسلوب، کراچی: نفیس اکیڈمی
- 2- اسلم ڈوگر (1987)، فیچر، کالم اور تبصرہ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 3- مسکین علی حجازی، ڈاکٹر (1970)، ادارہ نویسی، لاہور: مرکزی اردو بورڈ

ادب اور سماج کا تعلق اسی دن سے قائم ہے، جب انسان نے اپنے تشکیل کردہ معاشرے کو اپنا موضوع بنایا تھا۔ سماج میں رونما ہونے والی ہر سیاسی، سماجی، معاشی، مذہبی اور ثقافتی تبدیلی کو ادب نے اپنے اندر جذب کیا، یہی وجہ ہے کہ ہم ادب کو سماج کا آئینہ دار قرار دیتے آئے ہیں، تاہم آج کے مابعد جدید عہد میں یہ بات بھی نمایاں طور پر سامنے آ رہی ہے کہ جس طرح سماج ادب کا حصہ بنتا ہے، اسی طرح ادب بھی ایک سماجی تشکیل میں اہم کردار ادا کرتا ہے۔ علم و آگہی کا یہ عمل دو طرفہ حقائق کا حامل ہے۔ ادبی سماجیات کے اس کورس میں جہاں سماجی تبدیلیوں کا ادب کا حصہ بنتے دیکھیں گے، وہاں اس بات کا بھی جائزہ پیش کیا جائے گا کہ ادب بذات خود ایک طرح کی سماجی تشکیل ہے، جس کا روایتی انداز کے ڈسکورس سے راست یا معکوس دونوں طرح کا رشتہ ہو سکتا ہے۔ اس کورس کے ذریعے ادب میں قائم ہونے والی سماجی تشکیل کا مطالعہ معاصر ادب کی روشنی میں کیا جائے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- ادبی سماجیات: تعارف حدود اور دائرہ کار
- 2- ادیب کی سماجیات:
- 3- خاندانی پس منظر پیشہ، معاشی اور سماجی صورت حال
- 4- ادیب کا سماجی کردار، تصور اور ارتقا
- 5- ادبی معیار کی سماجیات
- 6- ذوق اسلوب اور تکنیک کی سماجیات
- 7- ادبی سر پرستی کے اداروں کی سماجیات
- 8- دربار، سامعین، پبلشر، قارئین، ذرائع ابلاغ، اخبارات، رسائل و جرائد، سرکاری و غیر سرکاری ادبی ادارے و انجمنیں
- 9- ادب کی سماجی اثر پذیری
- 10- شعری اصناف کی سماجیات:
- 11- غزل، مرثیہ نظم
- 12- نثری اصناف کی سماجیات:
- 13- داستان، افسانہ، ناول مزاح

Recommended Texts

مصادر

- 1- جعفر حسن، ڈاکٹر (2011)، اطلاق سماجیات، نئی دہلی: مکتبہ جامعہ لمیٹڈ
- 2- محمد حسن، ڈاکٹر (1998)، اردو ادب کی سماجی تاریخ، نئی دہلی: قومی کونسل برائے فروغ اردو زبان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- محمد حسن، ڈاکٹر (2011)، ادبی سماجیات، نئی دہلی: مکتبہ جامعہ لمیٹڈ
- 2- غلام حسین ذوالفقار، ڈاکٹر (1998)، اردو شاعری کا سیاسی و سماجی پس منظر، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 3- مینجر پانڈے (2006)، ادب کی سماجیات، تصور اور تعبیر، نئی دہلی: انجمن ترقی اردو ہند

MA
URDU

طلبہ کو پانچ صدیوں کے شعری ادب کی روایت، اس کے موضوعات، ہیئت اور سیاسی و سماجی تناظر سے آگاہ کرنا اس کورس کا بنیادی مقصد ہے۔ غزل کے فنی و موضوعاتی تنوعات کو سماجی، سیاسی، معاشی اور تہذیبی تناظر میں واضح کیا جائے گا اور اس پس منظر میں کلاسیکی غزل کی روایت کو پندرہویں، سولہویں اور سترہویں صدی عیسوی کی دکنی غزل، جب کہ اٹھارویں اور انیسویں صدی عیسوی کی دلی اور لکھنؤ کی غزل کے رجحانات، امکانات اور تجربات کو زیر بحث لایا جائے گا اور اس عہد کا سیاسی و سماجی اور معاشی ادراک کروایا جائے گا۔ کلاسیکی غزل کے خصوصی مطالعے میں ولی دکنی، خواجہ میر درد، انشاء اللہ خان انشا، غلام ہمدانی مصحفی، خواجہ حیدر علی آتش، مومن خاں مومن اور داغ دہلوی کی فکری و فنی انفرادیت کو سامنے لایا جائے گا اور اس کے کلاسیکی اور جدید غزل کے اسلوبیاتی امتیازات واضح کیے جائیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- غزل
ہیئت، موضوع اور جزئیات
- 2- اردو غزل کی کلاسیکی روایت
- 3- دکنی غزل: فکری و فنی خصوصیات
تخصیصی مطالعہ:
ولی دکنی
- 4- دہلوی غزل: فکری و فنی خصوصیات
تخصیصی مطالعہ:
خواجہ میر درد، مومن خاں مومن، مرزا داغ دہلوی
- 5- لکھنؤی غزل: فکری و فنی خصوصیات
تخصیصی مطالعہ:
انشاء اللہ خان انشا، غلام ہمدانی مصحفی، خواجہ حیدر علی آتش

Recommended Texts

مصادر

- 1- نور الحسن ہاشمی، ڈاکٹر، (1997ء)، دہلی کا دبستان شاعری، کراچی: انجمن ترقی اردو پاکستان
- 2- ابو اللیث صدیقی، ڈاکٹر، (1994ء)، لکھنؤ کا دبستان شاعری، لکھنؤ: اتر پردیش اکادمی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- وزیر آغا، ڈاکٹر، (2008ء)، اردو شاعری کا مزاج، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- سید عبداللہ، ڈاکٹر، (2010ء)، ولی سے اقبال تک، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 3- یوسف حسین خان، ڈاکٹر، (2016ء)، اردو غزل، لاہور: القمر انٹر پرائیز اردو بازار
- 4- غلام حسین ذوالفقار، ڈاکٹر، (2015ء)، اردو شاعری کا سیاسی و سماجی پس منظر، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

اردو داستان اور ڈراما کے تحت اردو کے افسانوی ادب کے فن، تشکیلی عناصر اور ارتقا کا جائزہ لیا جائے گا۔ باغ و بہار میں دہلی اور مغل سلطنت کے تحت، مشرقی تہذیب کا جائزہ لیا جائے گا۔ فسانہ عجائب اور طلسم گوہر بار کو تہذیبی و مبادیاتی مباحث کی روشنی میں پرکھا جائے گا؛ اسی طرح اردو ناول کی مبادیات اور شعریات کے مطالعے کے ساتھ انیسویں صدی عیسوی میں اردو ناول کی روایت اور رجحانات کا جائزہ لیا جائے گا۔ ڈپٹی نذیر احمد کے ناول توبہ النصوح، رتن ناتھ سرشار کے جام سرشار، عبدالحلیم شرر کے فردوس بریں اور مرزا بادی رسوا کے امر او جان ادا کا تخصیصی مطالعہ زیر بحث آئے گا اور ان داستانوں اور ناولوں کے ذریعے ہندوستان کی سیاسی و سماجی اور معاشرتی تاریخ و تہذیب کا مطالعہ اس نصاب کے اہم عناصر ہیں۔ اس کے ساتھ ساتھ ناول نگاری کے ذریعے سے نفسیاتی مطالعات کو بھی فروغ ملے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- داستان کا فن اور روایت
- 2- ناول کا فن اور روایت
- 3- داستان اور ناول: فنی مماثلت اور افتراقات
- 4- داستان کے تخصیصی مطالعات
باغ و بہار از میر امن
فسانہ عجائب از رجب علی سرور بیگ
طلسم گوہر بار از منیر شکوہ آبادی
- 5- ناول کے تخصیصی مطالعات
توبہ النصوح از نذیر احمد
جام سرشار از رتن ناتھ سرشار
فردوس بریں از عبدالحلیم شرر
امر او جان ادا از مرزا بادی رسوا

Recommended Texts

مصادر

- 1- وقار عظیم، سید، پروفیسر، (2003ء)، داستان سے افسانے تک، علی گڑھ: ایجوکیشنل بک ہاؤس
- 2- عظیم الشان صدیقی، ڈاکٹر، (2008ء)، اردو ناول کا آغاز و ارتقا: 1857 سے 1914 تک، دہلی: ایجوکیشنل پبلشنگ ہاؤس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- گیان چند، ڈاکٹر، (1987ء)، اردو کی نثری داستانیں، لکھنؤ: اتر پردیش اردو اکادمی
- 2- اعجاز علی ارشد، ڈاکٹر، (1984ء)، نذیر احمد کی ناول نگاری، پٹنہ: بک امپوریم
- 3- سپہیل بخاری، ڈاکٹر، (1960ء)، اردو ناول نگاری مطالعہ، لاہور: مکتبہ جدید

طالب علموں کو اردو زبان اور ادب کی مختلف ابتدائی تحقیقات سے روشناس کرایا جائے گا۔ اردو زبان کے آغاز کے مختلف نظریات اور اس کی تشکیل کے عہد بہ عہد مراحل کا جائزہ لیا جائے گا۔ اردو شاعری کی ابتدائی روایت میں شمالی ہندوستان کی روایت سے آگاہی کے بعد گجری اور دکنی شاعری کے سلسلے میں کی جانے والی مختلف ادبی کاوشوں کی تدریس کی جائے گی۔ سورداس اور تلسی داس کے ساتھ ساتھ بھگت کبیر کی ہندی شاعری کا مختصر جائزہ بھی اس کورس میں شامل ہے۔ اٹھارویں صدی عیسوی کی دہلوی شعری ولسانی روایت کو سمجھے بغیر کلاسیکی شاعری کو سمجھنا اور سمجھانا ممکن نہیں ہو سکتا؛ نیز اس عہد میں اردو زبان اور قواعد و لغت نویسی کی روایت میں مستشرقین کی لسانی کاوشوں سے بھی متعارف کروایا جائے گا۔ زبان کے درج بالا موضوعات کے ساتھ ساتھ ان ادوار کی سیاسی، سماجی، تہذیبی اور معاشرتی حالات و واقعات کا جائزہ لیا جانا بھی لازمی عناصر میں شامل ہیں۔

مندرجات

Contents

- 1- اردو زبان کی ابتدا کے مباحث
- 2- اردو کے عہد بہ عہد نام
- 3- اردو ادب کی ابتدائی صورت حال
- 4- دکن میں اردو ادب
بیجاپور کا ادب، گولکنڈہ کا ادب
- 5- شمالی ہند کی ادبی صورت حال: ہندروہیں صدی تا سترہویں صدی
کبیر، سورداس، تلسی داس، بکٹ کہانی
اردو نظم کی ابتدائی روایت، جعفر زٹلی
- 6- اٹھارویں صدی میں اردو ادب
ایہام گوئی، اصلاح زبان کے مختلف زاویے
میر و سودا کا عہد، لکھنو کا دبستان
مستشرقین اور اردو زبان

Recommended Texts

مصادر

- 1- جمیل جالبی، ڈاکٹر، (1987ء)، تاریخ ادب اردو، جلد: اول، جلد دوم، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- تبسم کاشمیری، ڈاکٹر، (2003ء)، اردو ادب کی تاریخ، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- انور سدید، ڈاکٹر، (2004ء)، اردو ادب کی مختصر تاریخ، لاہور: مغربی اردو اکادمی
- 2- عبدالحق، مولوی، ڈاکٹر، (2014ء)، اردو کی ابتدائی نشو و نما میں صوفیائے کرام کا کام، ملتان: بیکن ہاؤس
- 3- محمود شیرانی، حافظ، (2009ء)، پنجاب میں اردو، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

اردو زبان کے باقاعدہ سفر کی عمر بھی اب پانچ سو سال کے لگ بھگ ہو چلی ہے۔ اس عرصے میں اردو نے کئی فکری و فنی منازل طے کیں؛ کئی اصناف کو جنم دیا اور ان کی آبیاری کی۔ بیسیوں رجحانات اپنے اندر سموئے اور متعدد لہجوں کو فروغ دیا۔ انہی رجحانات میں سے ایک رجحان اور رویہ نقد و نظر یا پھر مروجہ الفاظ میں تنقید کا بھی ہے۔ بلاشبہ تنقید کا عمل، تخلیق کے وجود میں آنے کے بعد شروع ہوتا ہے؛ نیز تخلیق کا وجود تنقید پر مقدم ہے۔ یقیناً ہر بڑی تخلیق، اپنے تنقیدی اصول اپنے ساتھ لے کر آتی ہے۔ تنقید کا بنیادی مقصد کسی تخلیق، کسی فن پارے کی عظمت کو واضح کرنا، کھرے کھوٹے میں امتیازی خط کھینچنا اور ادب کے طلبہ کے لیے تخلیقات کے مطالعے کے حوالے سے لالچ اور آسودگی پیدا کرنا ہے۔ اردو تنقید نگاری کی روایت میں مغربی ادب سے استفادے کے عناصر شامل ہیں؛ نیز مشرقی تنقید کے آثار، محرکات و اسباب، اصول و قواعد، رجحانات و موضوعات اور اردو تنقید کے اہم ناقدین کے نظریات زیر بحث لائے جائیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- مبادیاتِ تنقید
- 2- تنقید اور تخلیق کا تعلق
- 3- تنقید اور عمرانیات
- 4- تنقید اور جمالیات
- 5- ارسطو: نقل، المیہ
- 6- لانجائی نس: علویت
- 7- آرنلڈ: تنقید کا منصب، شاعری کا مطالعہ
- 8- مولانا حالی، مقدمہ شعر و شاعری
- 9- احتشام حسین: ادب اور سماج
- 10- محمد حسن عسکری: فن برائے فن، تصور روایت

Recommended Texts

مصادر

- 1- جمیل جالبی، ڈاکٹر، (2017ء)، ارسطو سے ایلٹیٹ تک، اسلام آباد: نیشنل بک فاؤنڈیشن
- 2- اشتیاق احمد، (2008ء)، اردو تنقید، مرتبہ، لاہور، القمر انٹرنیشنل اردو بازار

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- الطاف حسین حالی، (2016ء)، مقدمہ شعر و شاعری، فیصل آباد: مثال پبلشرز
- 2- احتشام حسین، (2007ء)، تنقیدی نظریات، لکھنؤ: اترپردیش اردو اکادمی
- 3- محمد حسن عسکری، ڈاکٹر، (2012ء)، مجموعہ محمد حسن عسکری، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

زبان و ادب کی تاریخ میں اردو کے نثری اسالیب کا مطالعہ بہت اہمیت کا حامل ہے۔ اس کا مقصد طلبہ و طالبات میں اردو نثر کے مختلف اسالیب بیان و اظہار کی تفہیم پیدا کرنا، انہیں نثری اسالیب کے عہد بہ عہد ارتقا اور ان کے اہم رجحانات سے روشناس کروانا اور نمایندہ اسالیب کے حامل ادیبوں سے متعارف کروانا اور ان کے اندر متنوع اسالیب کا تجزیہ کرنے کی صلاحیت پیدا کرنا ہے۔ ان مقاصد کو حاصل کرنے کے لیے سب سے پہلے اسلوب کی مبادیات کی تشریح کی جائے گی؛ بعد ازاں مختلف اسالیب کے نمونوں کی مدد سے طلبہ و طالبات کو اسلوب کی نوعیت، تشکیل اور فنی امتیازات پہچاننے اور ان کا تجزیہ کرنے کی تدریس کروائی جائے گی۔ متنوع اسالیب کے عہد بہ عہد مطالعے اور پہچان کے لیے متنوع اور اہم ترین صاحبان اسلوب ادیبوں کا مطالعہ کروایا جائے گا، یوں اردو زبان و ادب کی تین سو سالہ علمی و ادبی تاریخ کا بھی ایک خاکہ تیار ہو جائے گا اور اس کے ساتھ ان صدیوں کی سیاسی و سماجی اور معاشی تاریخ سے بھی آگاہی میسر آئے گی۔

مندرجات

Contents

- 1- اسلوب کیا ہے، تعریف اور اہمیت
- 2- اسلوب کے تشکیلی عناصر، خصوصی مطالعہ
- سب رس از ملاً وجہی
- عجائب القصص از شاہ عالم ثانی
- مادھونل اور کام کندلا از مظہر علی خان ولا
- خطوط غالب از اسد اللہ خاں غالب
- مقالات سرسید از سرسید احمد خاں
- نیرنگ خیال از محمد حسین آزاد
- مقالات شبلی از شبلی نعمانی
- غبار خاطر از ابوالکلام آزاد

Recommended Texts

مصادر

- 1- عابد علی، عابد، سید، ڈاکٹر، (2002ء)، اسلوب، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- سید عبداللہ، ڈاکٹر، (1994ء)، سرسید اور ان کے نامور رفقا کی اردو نثر کا فنی و فکری جائزہ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- سید عبداللہ، ڈاکٹر، (2000ء)، طیف نثر، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 2- فرمان فتح پوری، ڈاکٹر، (1989ء)، اردو نثر کا فنی ارتقا، کراچی: اردو اکیڈمی سندھ
- 3- محمداکرام، شیخ، (2015ء)، یادگار شبلی، لاہور: ادارہ ثقافت اسلامیہ

طلبہ کو اردو زبان کے قواعد و اصول کے بنیادی مباحث اور علم بدیع اور علم بیان کی مبادیات سے روشناس کرایا جائے گا۔ اس نصاب میں علم ہجا، علم الاملا اور تلفظ کے بنیادی مباحث سے آگاہی دینے کے بعد علم صرف اور علم نحو کے بنیادی مباحث کی تدریس کی جائے گی۔ اس طریقے سے معیاری اردو سکھانے میں یہ نصاب معاون ثابت ہوگا؛ مزید برآں اس میں علم بیان (تشبیہ، استعارہ، مجاز، مرسل، علامت) کے بنیادی مباحث بھی اور علم بدیع (صنعتوں) کے بنیادی مباحث بھی شامل ہیں۔ علم بیان سے ایک مفہوم کو مختلف طریقوں سے بیان کرنے کا سلیقہ بتانا مقصود ہے، جب کہ علم بدیع سے ایک بات کو خوب صورت طریقے سے بیان کرنا سکھایا جاتا ہے اور صنائع بدائع کی پہچان کرائی جاتی ہے۔ اہم بات یہ ہے کہ اس نصاب کے ذریعے سے زبان کی اہمیت اجاگر کرنے میں بھی مدد ملے گی؛ نیز قواعد زبان اور بیان و بدیع کے علوم کے ذریعے سے نثر و نظم (شاعری) کے مختلف اسالیب کو سمجھنے میں آسانی ہوگی۔

Contents

مندرجات

- 1- زبان کا تعارف: زبان کی تعریف و تشریح
علم ہجا
تلفظ اور املا
- 2- اردو صرف و نحو: مستقل الفاظ اور اس کی اقسام
حرف، اسم، ضمیر، صفت، فعل اور تمیز
تراکیب اور جملہ
تراکیب، جملہ، ساخت اور قسمیں
روزمرہ، محاورہ
- 3- علم بیان: تشبیہ، استعارہ، کنایہ، مجاز مرسل
- 4- علم بدیع: تجنیس، تضاد، ایہام، تعلیل، رعایت، لف و نشر
- 5- اردو علم عروض کا تعارف

Recommended Texts

مصادر

- 1- عبدالحق، مولوی، ڈاکٹر، (1958ء)، قواعد اردو، لاہور: لاہور اکیڈمی
- 2- ابو اللیث صدیقی، ڈاکٹر، (1971ء)، جامع القواعد، لاہور: مرکزی اردو بورڈ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- عابد علی، عابد، سید، ڈاکٹر، (1985ء)، البدیع، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- عابد علی، عابد، سید، ڈاکٹر، (1989ء)، البیان، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 3- بدرالحسن، (2010ء)، صحت الفاظ، نئی دہلی: فروغ اردو کونسل

طلبہ کو پانچ صدیوں کے شعری ادب کی روایت، اس کے موضوعات، ہیئت اور سیاسی و سماجی تناظر سے آگاہ کرنا کلاسیکی اصنافِ نظم کے مضمون کا بنیادی مقصد ہے، جس کے تحت کلاسیکی نظم کی ہیئت، ساخت اور موضوع کا مطالعہ کیا جائے گا اور نظم کی مختلف اصناف کے فنی و موضوعاتی تنوعات کو سماجی، سیاسی، معاشی اور تہذیبی تناظر میں واضح کیا جائے گا۔ فکری اور فنی اعتبار سے اردو مثنوی کی روایت میں سحر البیان اور گلزار نسیم کے انفرادیت اجاگر کی جائے گی۔ سودا اور ذوق کی قصیدہ گوئی کی نادرہ کاری اور لفظیاتی شکوہ کو نمایاں کیا جائے گا۔ میر انیس اور مرزا دبیر کی مرثیہ نگاری کا تقابلی مطالعہ، ان کی انفرادی شان کی عقدہ کشائی کرے گا۔ نظیر اکبر آبادی کی نظم گوئی میں انسان دوستی اور عوامی آہنگ و لہجے کا مطالعہ کیا جائے گا، جنہیں پہلا عوامی شاعر ہونے کا اعزاز بھی حاصل ہے۔ ان سب شعرا کی فکری و فنی انفرادیت کو سامنے لایا جائے گا اور اس کے ساتھ ساتھ کلاسیکی نظم کے اسلوبیاتی امتیازات واضح کیے جائیں گے اور اس عہد کا سیاسی و سماجی اور معاشی ادراک کروایا جائے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- موضوعاتی اصناف، تعارف
حمد، نعت، قصیدہ، مرثیہ
شہر آشوب، واسوخت، ہجو
- 2- ہیئت اصناف، تعارف
مثنوی، رباعی، قطعہ
مسمط، مثلث، مربع، مخمس، مسدس، مسبع
- 3- اردو قصیدہ: سودا اور ذوق
- 4- اردو مثنوی: میر حسن اور دیشنکر نسیم
- 5- اردو مرثیہ: میر انیس و میرزا دبیر
- 6- اردو ثقافتی اور عوامی نظم
نظیر اکبر آبادی

Recommended Texts

مصادر

- 1- غلام حسین ذوالفقار، ڈاکٹر، (2015ء)، اردو شاعری کا سیاسی و سماجی پس منظر، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 2- فرمان فتح پوری، ڈاکٹر، (2005)، اردو شاعری کا فنی ارتقا، ملتان: بیکن بکس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- وزیر آغا، ڈاکٹر، (2008ء)، اردو شاعری کا مزاج، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- فرمان فتح پوری، ڈاکٹر، (2006ء)، اردو کی بہترین مثنویاں، ملتان: بیکن بکس
- 3- شبلی نعمانی، علامہ، (مارچ 2015ء)، موازنہ انیس و دبیر، اسلام آباد: پورب اکادمی

یہ کورس بیسویں صدی عیسوی کی ناول اور افسانہ نگاری کا احاطہ کرتا ہے۔ اس کورس میں اردو افسانوی ادب کے ارتقا کے مراحل زیر بحث آئیں گے، جس کے ساتھ اردو ناول اور افسانے کی مبادیات و شعریات کے مطالعے کے ساتھ بیسویں صدی عیسوی میں اردو ناول کی روایت اور رجحانات کا جائزہ لیا جائے گا۔ بیسویں صدی کے نصف اول میں اردو ناول کا ارتقا نئی مطالعہ سامنے لایا جائے گا۔ اس مقصد کے لیے پریم چند کے ناول گنودان کا طبقاتی مطالعہ، عبد اللہ حسین کے ناول اداس نسلیں اور خدیجہ مستور کے ناول آنگن کا ہندوستان کے تہذیبی و ثقافتی، سماجی و معاشرتی، سیاسی و معاشی اور فنی مطالعہ کیا جائے گا۔ اردو افسانہ نگاری کو فنی مباحث، تشکیلی عناصر اور روایت کے رجحانات کے تناظر میں دیکھا جائے گا اور بیسویں صدی عیسوی کے موضوعاتی دائرہ کار کی تدریس کی جائے گی۔ سجاد حیدر یلدرم کا رومانی، پریم چند، اور منٹو کا حقیقت نگاری اور راجندر سنگھ بیدی کا اساطیری و ترقی پسندانہ تناظر واضح کیا جائے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- ناول
اردو ناول کی روایت، بیسویں صدی کا نصف اول
گنودان از پریم چند
اداس نسلیں از عبد اللہ حسین
آنگن از خدیجہ مستور
- 2- افسانہ:
افسانے کا فن، روایت اور ارتقا
سجاد حیدر یلدرم
پریم چند
سعادت حسن منٹو
راجندر سنگھ بیدی

Recommended Texts

مصادر

- 1- علی عباس حسینی، (1987ء)، ناول کی تنقید و تاریخ، علی گڑھ: ایجوکیشنل بک ہاؤس
- 2- شہزاد منظر، ڈاکٹر، (1995ء)، پاکستان میں اردو افسانے کے پچاس سال، کراچی: پاکستان اسٹڈی سنٹر

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- شاہد نواز، ڈاکٹر، (2018ء)، پاکستانی اردو ناول میں عصری تاریخ، سرگودھا: شعبہ اردو، یونیورسٹی آف سرگودھا
- 2- محمد نعیم، ڈاکٹر، (2019ء)، اردو ناول کا ثقافتی مطالعہ، لاہور: کتاب محل
- 3- گوپی چند نارنگ، ڈاکٹر، (1981ء)، اردو افسانہ، روایت اور مسائل، نئی دہلی: ایجوکیشنل پبلشنگ ہاؤس

معاشرت و سیاست کی عمومی تفہیم کے لیے تاریخ اور روایت کا مطالعہ ہر عہد میں ناگزیر رہا ہے۔ زیر نظر کورس میں انیسویں صدی کے زبان و ادب پر بات ہو گی۔ یہ وہ صدی ہے، جس میں مغل سلطنت مکمل طور پر شکست سے دو چار ہوئی، اسی صدی میں برصغیر کے رہنے والوں نے عظیم جنگ آزادی (1857ء) کا علم بلند کیا اور اسی صدی کے نصف آخر میں ایک ایسا متنوع فکری رجحان برپا ہوا، جو بعد کے زمانوں کی تاریخ مرتب کرنے میں اہم کردار ادا کرتا ہے۔ اردو ادب میں بھی یہ صدی انقلاب آفریں صدی ثابت ہوئی۔ فورٹ ولیم کالج، سر سید کی علی گڑھ تحریک، احیائے اسلامی کی تحریک، جمال الدین افغانی کی پین اسلامزم کی تحریک، نیز دہلی اور لکھنؤ کے دبستان شاعری اس کے اہم اجزا ہیں۔ اس نصاب کا بنیادی مقصد طلبہ کو انیسویں صدی کے تاریخی، سماجی، معاشرتی، مذہبی، ادبی اور ثقافتی تناظر میں ادب میں بدلتے ہوئے حالات و واقعات کا مطالعہ کروانا اور حالات و واقعات کا تنقیدی جائزہ لینے کے قابل بنانا ہے۔

مندرجات

Contents

حصہ اول:

انیسویں صدی میں ہندوستان کی سیاسی و سماجی صورت حال
فورٹ ولیم کالج کی نثری خدمات
1857ء سے قبل اردو نثر (دلی کالج، اخبارات، اندر سبھا)
سر سید کی اصلاحی تحریک (علی گڑھ تحریک) اور اردو ادب کی تشکیل نو

حصہ دوم:

انیسویں صدی میں دبستان لکھنؤ کی شعری روایت
انیسویں صدی میں دبستان دہلی کی شعری روایت
اردو شاعری کے بدلتے رجحانات، انجمن پنجاب
استعماریت اور اردو ادب

Recommended Texts

مصادر

- 1- جمیل جالبی، ڈاکٹر، (جون 2006ء)، تاریخ ادب اردو، جلد: سوم، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- انور سدید، ڈاکٹر، (2017ء)، اردو ادب کی تحریکیں، کراچی: انجمن ترقی اردو پاکستان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- جمیل جالبی، ڈاکٹر، (فروری 2012ء)، تاریخ ادب اردو، جلد: چہارم، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- انور سدید، ڈاکٹر، (2004ء)، اردو ادب کی مختصر تاریخ، لاہور: مغربی اردو اکادمی
- 3- تبسم کاشمیری، ڈاکٹر، (2017ء)، اردو ادب کی تاریخ، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

تنقید کا بنیادی مقصد کسی تخلیق، کسی فن پارے کی عظمت کو واضح کرنا، کھرے کھوٹے میں امتیازی خط کھینچنا اور ادب کے طلبہ کے لیے تخلیقات کے مطالعے کے حوالے سے آسودگی پیدا کرنا ہے۔ اس ترغیب کے بعد تنقید کے دوسرے افادی پہلو بھی ہیں، جس میں سب سے بڑا پہلو ایک باذوق معاشرہ تشکیل دینا ہے۔ پہلے حصے میں ادبی تجزیے کے دو پیراڈائم نفسیاتی اور ساختیاتی سمجھانے جائیں گے۔ دوسرے حصے میں تین مغربی نقادوں ایلٹ، ساسیور اور بارتھ کے تنقیدی افکار سے طلبہ کی شناسائی کا اہتمام کیا جائے گا اور آخری حصے میں تین اردو نقادوں کی نظری و عملی تنقید کی تشریح و توضیح ہو گی۔ اس کورس کو بنانے کے دو مقاصد ہیں۔ بیسویں صدی کے اہم تنقیدی نظریات و تصورات کو طلبہ تک پہنچانا اور ان میں ادبی تجزیے کی صلاحیت پیدا کرنا۔ کورس کو اس طرح ترتیب دیا گیا ہے کہ طلبہ تنقیدی رجحانات کے اہم نمائندوں کی تحریروں کے مطالعے سے تنقیدی نظریات اور ان کی اطلاقی جہات سے واقفیت پیدا کریں۔

مندرجات

Contents

- 1- بیسویں صدی کے جدید تنقیدی رویے
نفسیاتی تنقید
ساختیاتی تنقید
ٹی ایس ایلٹ: روایت اور انفرادی صلاحیت، شاعری کا سماجی منصب
ساسیور: ساختیاتی کا لسانی ماٹل
رولان بارتھ: ادب کا ساختیاتی مطالعہ
میرا جی: مشرق و مغرب کے نغمے
محمد علی صدیقی: نومارکسی تنقید
وارث علوی: فکشن کی تنقید
وزیر آغا: شاعری کی تنقید

Recommended Texts

مصادر

- 1- شارب ردولوی، (2001ء)، جدید اردو تنقید: اصول و نظریات، نئی دہلی: ایجوکیشنل پبلشنگ ہاوس
- 2- گوپی چند نارنگ، ڈاکٹر، (2012ء)، ساختیاتی، پس ساختیاتی اور مشرقی شعریات، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- میرا جی، (1999ء)، مشرق و مغرب کے نغمے، کراچی: آج کی کتابیں
- 2- وارث علوی، (1999ء)، جدید افسانہ اور اس کے مسائل، کراچی: آج کی کتابیں
- 3- وزیر آغا، ڈاکٹر، (2007ء)، امتزاجی تنقید کا سائنسی اور فکری تناظر، لاہور: اردو سائنس بورڈ

اردو کے نثری سرمایے میں افسانوی اصناف کا اہم مقام ہے؛ تاہم غیر افسانوی اصناف نثر کی اہمیت بھی کسی طرح کم نہیں، بل کہ حقایق کی بنیاد پر دو چند ہے۔ اردو کی نثری ادبی روایت کی تشکیل میں ان اصناف: سفر نامہ، خاکہ، انشائیہ اور مضمون کا نمایاں حصہ ہے۔ یہ تمام اصناف اپنے موضوعاتی تنوع، فنی توازن اور سماجیاتی تناظرات کی بنا پر انتہائی اہمیت کی حامل ہیں۔ اس کورس کا مقصد طلبہ کو جدید اصناف سے روشناس کروانا، ان کی تفہیم پیدا کرنا، اور ان کے اہم رجحانات و معیارات سے آگاہ کرنا ہے؛ نیز ان اصناف کے موضوعاتی نظام کے تحت کسی بھی معاشرے کی معاشرت، سیاست، جغرافیائی معلومات اور اعلیٰ اخلاقی اقدار سے آگاہ کرنا ہے۔ ان مقاصد کے تحت، ان اصناف کی مبادیات، منتخب کردہ ادبا کے متون کی مدد سے طلبہ کو جدید غیر افسانوی اصناف نثر کے موضوعات اور فنی امتیازات پہچاننے اور ان کا تجزیہ کرنا سکھایا جائے گا۔ منتخب ادیبوں کی نثری تحریروں کے مطالعے سے زبان و ادب کی علمی و ادبی تاریخ کا بھی ایک خاکہ تیار ہو گا اور مختلف ادوار کی سیاسی و سماجی اور معاشی تاریخ سے بھی آگاہی میسر آئے گی۔

مندرجات

Contents

- 1- جدید اردو نثر (خاکہ، سفر نامہ، مضمون، انشائیہ)
- 2- گنجینہ گوہر از شاہد احمد دہلوی
- 3- جو ملے تھے راستے میں از احمد بشیر
- 4- نظر نامہ از محمود نظامی
- 5- شیر دریا از رضا علی عابدی
- 6- آواز دوست از مختار مسعود
- 7- کل کی بات از محمد کاظم
- 8- نوید فکر از سبط حسن
- 9- اپنی صورت آپ از مشکور حسین یاد
- 10- نرم دم گفتگو از غلام جیلانی اصغر

Recommended Texts

مصادر

- 1- وزیر آغا، ڈاکٹر، (1990ء)، انشائیہ کے خود خال، لاہور: مکتبہ فکر و خیال
- 2- بشیر سیفی، ڈاکٹر، (1990ء)، خاکہ نگاری: فن و تنقید، راول پنڈی: شاخ سار پبلشرز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- انور سدید، ڈاکٹر، (1988ء)، اردو ادب میں سفر نامہ، لاہور: مغربی پاکستان اردو اکیڈمی
- 2- فرمان فتح پوری، ڈاکٹر، (1989ء)، اردو نثر کا فنی ارتقا، کراچی: اردو اکیڈمی سندھ
- 3- حق نواز، پروفیسر، (1988ء)، اردو ادب بیسویں صدی میں، مرتبہ، لاہور: مقبول اکیڈمی

زیر نظر کورس میں اقبال کی عہد بہ عہد ذہنی و نظری تبدیلیوں کے زیر اثر ان کی تصانیف کا مختصراً تعارف کرایا جائے گا۔ - برعظیم کے سیاسی تغیرات اور مسلمانان ہند کی بدلتی ہوئی تہذیبی و تمدنی ضروریات کے پیش نظر اقبال کی شاعری کے ادوار پر بحث کی جائے گی اور ان کے تصورات، بالخصوص خودی و بے خودی، مرد مومن، عقل و عشق، خیر و شر اور جبر و اختیار پر مفصل گفتگو کی جائے گی۔ اس سلسلے میں ان کی بعض طویل نظموں 'خضرراہ'، 'مسجد قرطبہ'، 'نوق و شوق' اور 'ابلیس کی مجلس شوریٰ' کا فکری و فنی جائزہ لیا جائے گا۔ اقبال کے نثری تصورات و خیالات اور فنی محاسن سے آگہی کے لیے ان کے مکاتیب کا موضوعاتی اور اسلوبی جائزہ بھی لیا جائے گا۔ علاوہ ازیں "اسرار خودی" اور "پس چہ باید کرد اے اقوام شرق" کے منتخب حصوں کے ترجمہ و تشریح کے ذریعے فکر اقبال کی تفہیم کی جائے گی۔

مندرجات

Contents

- 1- اقبال کی سوانح اور اردو تصانیف کا تعارف
 - 2- افکار اقبال
 - 3- نظریہ فن، مرد مومن، عقل و عشق، زمان و مکان، تقدیر (کم از تین کی تفہیم و توضیح) غزلیات اقبال
 - 4- بال جبریل، حصہ غزلیات (کم از کم پانچ غزلوں کا فکری و فنی مطالعہ) منظومات اقبال
 - 5- شمع اور پروانہ، مسجد قرطبہ، ساقی نامہ، ابلیس کی مجلس شوریٰ (کم از کم دو نظموں کا فکری و فنی مطالعہ) مقالات اقبال
 - 6- کم از کم دو نثری تحریروں کا مفصل مطالعہ خطبات اقبال
- اسلامی ثقافت کی روح، کیا مذہب کی ضرورت ہے (کم از کم ایک خطبے کا توضیحی مطالعہ)

Recommended Texts

مصادر

- 1- علامہ اقبال (1993)، کلیات اقبال اردو، لاہور: اقبال اکادمی پاکستان
- 2- افتخار احمد صدیقی، ڈاکٹر (1987)، عروج اقبال، لاہور: بزم اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- عبدالمعنی (1990)، اقبال کا نظام فن، لاہور: اقبال اکادمی پاکستان
- 2- جابر علی سید (1978)، اقبال کا فنی ارتقا، لاہور: بزم اقبال
- 3- رفیع الدین ہاشمی، ڈاکٹر (2004)، اقبال کی طویل نظمیں، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

علامه اقبال لاهوری مردی است که به مسلمانان شبه قاره را امید آزادی داد. این مرد فیلسوف نه فقد مسلمانان شبه قاره را فراخواند، مسلمانان جهان را هم به آئین نیاکان ملت اسلام راهنمایی کرد. مفکر پاکستان حضرت علامه اقبال لاهوری افکار خود را از قرآن گرفته و بوسیله فلسفه به زبان شعر جوانان زمان خود و آینده را مخاطب می کند. زبان بومی اقبال پنجابی بود اما وی زبان فارسی را بعد از زبان بومی خود برای شعر برگزید. اقبال لاهوری زبان فارسی را از اردو شیرین تر گفته است. درس مطالعه اقبال (فارسی) درسی است در مورد همین مرد فیلسوف اسلامی قرن بیستم میلادی است که نامش علامه اقبال لاهوری است. در این درس محیط دینی، سیاسی و معاشی مسلمانان شبه قاره و جهان آن زمان به دانشجویان نشان داده می شود. زندگینامه علامه لاهوری بررسی می شود. اثر محیط زمان اقبال بر زندگی و فکرش سنجیده می شود. آثار فارسی، اردو و انگلیسی وی معرفی کرده می شود. متون آثار فارسی وی یعنی اسرار خودی، رموز بیخودی، پیام مشرق، زبور عجم، جاوید نامه، پس چه باید کرد ای اقوام شرق و ارمغان حجاز فهمیده می شود و فکر اقبال از این آثار سنجیده می شود. پدیده اسرار خودی درک می شود. اندیشه رموز بیخودی شناخته می شود.

مندرجات

Contents

1. زندگینامه علامه اقبال لاهوری
2. بررسی پدیده "اسرار خودی"
3. سیر اندیشه "رموز بی خودی"
4. معرفی و فکر "پیام مشرق"
5. درک متنی از "پیام مشرق"
6. معرفی و فکر "زبور عجم"
7. درک متنی از "زبور عجم"
8. معرفی و فکر "جاوید نامه"
9. درک متنی از "جاوید نامه"
10. معرفی و فکر "پس چه باید کرد ای اقوام شرق"
11. درک متنی از "پس چه باید کرد ای اقوام شرق"
12. معرفی و فکر "ارمغان حجاز"
13. درک متنی از "ارمغان حجاز"

مصادر

Recommended Texts

1. فرید مرادی (1388ش)، کلیات اقبال، تهران: انتشارات نگاه
2. خلیفه عبدالحکیم (1983م)، فکر اقبال، لاہور: بزم اقبال

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. غلام مصطفی خان (1977م)، اقبال اور قرآن، لاہور: ادارہ ثقافت اسلامیہ
2. عبدالشکور احسن (1977م)، اقبال کی فارسی شاعری کا تنقیدی جائزہ، لاہور: اقبال اکادمی پاکستان
3. محمد بقائی ماکان (1380ش)، تصوف در تصور اقبال، تهران: انتشارات فردوس
4. محمد بقائی ماکان (1379ش)، شرار زندگی، تهران: انتشارات فردوس

الطاف حسین حالی کے مقدمہ شعر و شاعری نے غزل اور نظم گوئی کے نئے راہ نما اصول مقرر کیے، جن سے بیسویں صدی عیسوی کے ادب کا فکری و فنی کا منظر نامہ ترتیب پاتا ہے۔ جدید ادب اور جدید غزل کا تعلق دراصل اسی بیسویں صدی عیسوی کے سیاسی، سماجی، معاشی، تہذیبی، مذہبی، ثقافتی اور سائنسی ماحول سے عبارت ہے۔ جدید غزل کے تحت جن شعرا کو اس بدلتے عہد کی ترجمانی اور نمائندگی کا شرف حاصل ہے، ان میں یاس یگانہ چنگیزی، فراق گورکھ پوری، ناصر کاظمی، فیض احمد فیض، منیر نیازی، شکیب جلالی، جون ایلیا، ظفر اقبال، خورشید رضوی وغیرہ کے نام اور خدمات اہم ہیں۔ اس عہد کے غزل گو شعرا کا مطالعہ اصل میں بیسویں صدی عیسوی کے بدلتے ہوئے سیاسی، سماجی، معاشی، تہذیبی، مذہبی اور ثقافتی حالات و واقعات کا مطالعہ ہے۔ جدید اردو غزل کے اس کورس کا بنیادی مقصد دراصل طالب علموں کو اس نئے طرز احساس اور تخلیقی حسیت کو روشناس کروانا ہے، جو طرز احساس بیسویں صدی کے تخلیقی تجربے کا ناگزیر حصہ بنا۔

مندرجات

Contents

- 1- بیسویں صدی کے بدلتے ہوئے سماجی، سیاسی اور ادبی رجحانات کا مطالعہ
- 2- جدید اردو غزل کی مبادیات
- 3- جدید اردو غزل کی روایت، فکری و فنی مطالعہ
یاس چنگیزی یگانہ
فراق گورکھ پوری
ناصر کاظمی
ثروت حسین
احمد فراز
جون ایلیا
ظفر اقبال
- 4- تشریح متن کے لیے ہر شاعر کی دو دو غزلیں استاد خود منتخب کرے گا۔

Recommended Texts

مصادر

- 1- علی احمد فاطمی (1986) فراق گورکھ پوری، فن اور شخصیت، لکھنؤ: نصرت پبلشرز
- 2- حسن رضوی، ڈاکٹر (1996)، وہ تیرا شاعر، وہ تیرا ناصر، شخصیت اور فن، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- محبوب ظفر (2010)، احمد فراز، پاکستانی ادب کے معمار: شخصیت اور فن، اسلام آباد: اکادمی ادبیات پاکستان
- 2- بدر منیر الدین، ڈاکٹر (1988)، بیسویں صدی کا شعری ادب، لاہور: پولیمر پبلی کیشنز
- 3- نظیر صدیقی (1988)، جدید اردو غزل ایک مطالعہ، لاہور: گلوب پبلشرز

بیسویں صدی میں ایک نیا فکری نظام اور نیا ثقافتی ماحول ایشیا میں ظہور پذیر ہوا۔ انگریزی استبداد اور نوآبادیاتی نظام تشکیل پایا۔ ایسے میں زبان پر بھی اس کے واضح اثرات مرتب ہو رہے تھے اور اس کے ساتھ اس زبان کا ادب بھی ان ساری تبدیلیوں سے متاثر ہو رہا تھا۔ نثر کے ساتھ ساتھ شاعری میں بھی نئے اسالیب اور نئی ہیئتوں کے تجربات ہونے لگے۔ جدید ادب کا تعلق دراصل اسی بیسویں صدی عیسوی کے سیاسی، سماجی، معاشی، تہذیبی، مذہبی، ثقافتی اور سائنسی ماحول سے عبارت ہے؛ نیز زبان کے فروغ اور ارتقا کا مطالعہ اس بحث کا بنیادی حصہ ہے۔ علی گڑھ کی تحریک، نظیر اکبر آبادی کے افکار، مزاحمت کی صورتِ حال، رومانوی تحریک، ترقی پسند تحریک، حلقہ اربابِ ذوق کی تحریک، اسلامی ادب کی تحریک، تقسیم ہندوستان، پاکستان کی تشکیل، ہجرت و فسادات کے موضوعات اور جدید ادب کے مباحث، وجودی بحثوں نے نئے افکار اور نئے لسانی ڈھانچے مرتب کرنے کی سعی کی۔

مندرجات

Contents

- 1- بیسویں صدی میں برصغیر کی سیاسی و سماجی صورتِ حال
- 2- رومانوی تحریک، شاعری و نثر
- 3- ترقی پسند تحریک، شاعری، نثر اور تنقید
- 4- حلقہ اربابِ ذوق، شاعری و تنقید
- 5- ہجرت اور فسادات کا ادب، شاعری و افسانہ
- 6- 1960ء کے بعد کا اردو ادب
- لسانی تشکیلات
- جدیدیت
- علامت نگاری
- معاصر ادبی صورتِ حال

Recommended Texts

مصادر

- 1- انور سدید، ڈاکٹر، (2015ء)، اردو ادب کی تحریکیں، کراچی: انجمن ترقی اردو پاکستان
- 2- سلیم احمد (1998ء)، ادھوری جدیدیت، کراچی: نفیس اکیڈمی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- محمد حسن، ڈاکٹر، (1999ء)، رومانوی تحریک، کراچی: مکتبہ اسلوب
- 2- یونس جاوید، ڈاکٹر، (2011ء)، حلقہ اربابِ ذوق، اسلام آباد: دوست پبلی کیشنز
- 3- قمر رئیس، عزیز احمد (2000ء)، ترقی پسند ادب؛ پچاس سالہ سفر، کراچی: مکتبہ دانیال
- 4- تبسم کاشمیری، ڈاکٹر، (2005ء)، جدید اردو شاعری میں علامت نگاری، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

اس کورس میں اردو ڈراما، اردو آپ بیتی اور اردو میں طنز و مزاح کی روایت سے آگاہ کیا جائے گا۔ ڈرامہ کی تعریف، اس کی اقسام، اس کے تشکیلی عناصر، کلاسیکی زبانوں میں اس کی روایت سے آگاہی کے بعد اردو میں ڈرامے کی روایت اور ارتقا پر سیر حاصل گفتگو کی جائے گی۔ اس ضمن میں آغا حشر رستم و سہراب، امتیاز علی تاج کا انارکلی اور کمال احمد رضوی کے الف نون کا فکری اور فنی جائزہ لیا جائے گا۔ آپ بیتی کی تعریف، اس کی اقسام، اس کے تشکیلی عناصر، دیگر زبانوں میں اس کی روایت سے روشناس کرانے کے بعد اردو میں آپ بیتی کی روایت اور ارتقا پر تفصیلی بحث ہو گی۔ اس سلسلے میں قدرت اللہ کی آپ بیتی شہاب نامہ، خلیق ابراہیم خلیق کی راستے گرد کے مانند اور حمیدہ اختر حسین راء پوری کی ہمسفر کا فکری اور فنی جائزہ لیا جائے گا؛ جب کہ مزاح کی تعریف اور اس کے آغاز و ارتقا کے بارے میں آگاہی کے بعد اردو میں مزاح کی روایت اور ارتقا پر گفتگو ہو گی اور پطرس بخاری کے مضامین، مشتاق احمد یوسفی کی چراغ تلے اور محمد خالد اختر کی ریت پر لکیریں زیر بحث آئیں گی۔

Contents

مندرجات

- 1- ڈراما، فن اور روایت
رستم و سہراب از آغا حشر
انارکلی از امتیاز علی تاج
الف نون از کمال احمد رضوی
- 2- آپ بیتی، فن اور روایت
شہاب نامہ از قدرت اللہ شہاب
راستے گرد کے مانند از خلیق ابراہیم خلیق
ہم سفر از حمیدہ اختر راء پوری
- 3- مزاح، فن اور روایت
مضامین پطرس از پطرس بخاری
چراغ تلے از مشتاق احمد یوسفی
ریت پر لکیریں از محمد خالد اختر

Recommended Texts

مصادر

- 1- وقار عظیم، سید (1987)، اردو ڈرامہ تنقیدی اور تجزیاتی مطالعہ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- اسلم قریشی، ڈاکٹر (1963)، برصغیر کا ڈرامہ، لاہور: مجلس ترقی ادب

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- اسلم قریشی، ڈاکٹر (1971)، ڈرامے کا تاریخی اور تنقیدی پس منظر، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- عبدالسلام، پروفیسر (1961)، فن ڈرامہ نگاری اور انارکلی، کراچی: مکتبہ نظامیہ پریس
- 3- سلیم ملک، ڈاکٹر، امتیاز علی تاج (2003)، شخصیت اور فن، لاہور: اردو اکیڈمی پاکستان
- 4- وزیر آغا، ڈاکٹر (1993)، اردو ادب میں طنز و مزاح، لاہور: مکتبہ عالیہ، بار ششم

اردو فکشن میں افسانہ اور ناول کا نام آتا ہے۔ اردو ناول کے جدید رجحانات سے روشناس کرانے کے لیے پاک و ہند کے معروف ناول نگاروں، یعنی شوکت صدیقی، قرۃ العین حیدر، مستنصر حسین تاڑر اور مرزا اطہر بیگ کے ناولوں کا انتخاب کیا گیا ہے۔ اس کورس کا مقصد طلبہ و طالبات میں جدید فکشن کی تفہیم پیدا کرنا، انہیں اردو افسانے کے اہم رجحانات اور بہترین افسانہ نگاروں اور ناول نگاروں سے متعارف کروانا اور ان میں فکشن کا تجزیہ کرنے کی صلاحیت پیدا کرنا ہے۔ ان مقاصد کو حاصل کرنے کے لیے سب سے پہلے فکشن کی مبادیات کی تشریح کی جائے گی۔ بعد ازاں مختلف افسانوی متون کی مدد سے طلبہ و طالبات کو افسانے کے موضوع اور فنی امتیازات پہچاننے اور ان کا تجزیہ کرنے کی عملی مشقیں کروائی جائیں گی۔ مرکوز قرات (Close Reading) اور تشکیلی (Constructionist) طریقہ کار کی مدد سے یہ مقاصد حاصل کیے جائیں گے۔

مندرجات

Contents

- 1- ناول:
جدید فکشن، موضوعاتی، بیہتی اور اسلوبی تجربات
خصوصی مطالعہ
خدا کی بستی از شوکت صدیقی
آخر شب کے ہم سفر از قرۃ العین حیدر
راکھ از مستنصر حسین تاڑر
غلام باغ از مرزا اطہر بیگ
افسانہ:
- 2-
خصوصی مطالعہ
غلام عباس
انتظار حسین
رشید امجد
اسد محمد خان
- 3- اردو افسانوی ادب کی معاصر صورت حال

Recommended Texts

مصادر

- 1- اسلوب احمد انصاری (2003)، اردو کے پندرہ ناول، علی گڑھ: یونیورسٹی پبلشنگ ہاؤس
- 2- ممتاز احمد خان، ڈاکٹر (1993)، اردو ناول کے بدلتے تناظر، کراچی: ویلکم بک پورٹ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- وارث علوی (2002)، فکشن کی تنقید کا المیہ، کراچی: مکتبہ، آج کی کتابی
- 2- سلیم آغا قرلباس، ڈاکٹر (2000)، اردو افسانے کے جدید رجحانات، کراچی: انجمن ترقی اردو پاکستان
- 3- فردوس انور قاضی، ڈاکٹر (2007)، اردو ادب کے افسانوی اسالیب، اسلام آباد: بانر ایجوکیشن کمیشن

پاکستان ایک کثیر لسانی خطہ ہے، جہاں کئی زبانیں بولی جاتی ہیں۔ ہر زبان کی اپنی ایک شناخت، تاریخ اور ادبی حیثیت ہے، تاہم یہ زبانیں اپنے اندر کئی مشترک عناصر رکھتی ہیں۔ طلبہ کو پاکستانی زبانوں کے ان مشترک نقوش، بین اللسانی روابط اور مشترکہ ادبی رجحانات سے آگاہ کرنا اور قومی زبان کی لسانی ادب میں عہد بہ عہد ہونے والی تبدیلیوں کا ادراک کرانا، نیز قومی زبان کی تشکیل میں پاکستانی زبانوں کے کردار سے آگاہ کرنا ہی اس کورس کا مقصد ہے۔ اس کورس میں پاکستانی زبانوں میں ثقافتی و لسانی انجذاب کا جائزہ لیا جائے گا، ان زبانوں پر اردو کے اثرات اور اردو پر ان کے اثرات پر بحث کی جائے گی، پاکستانی زبانوں کے نمائندہ شاعروں کو اردو ترجمہ کے ذریعے سمجھنے کی کوشش کی جائے گا اور پھر اردو ادب کے پاکستانی زبانوں میں تراجم کا جائزہ لیا جائے گا۔ اس سلسلے میں شعری اور نثری ادب کو پیش نظر رکھا جائے گا اور قومی زبان کی تشکیل میں پاکستانی زبانوں کے کردار کا تجزیہ کیا جائے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- پاکستانی زبانیں اور ان کی تاریخ
- 2- ثقافتی سماجی اور ادبی سطح پر پاکستانی زبانوں کا کردار
- 3- قومی ثقافت کا فروغ اور پاکستانی زبانیں
- 4- ثقافتی انجذاب کی لسانی
- 5 اور ادبی حدود و قیود
- 6- اردو زبان پر پاکستانی زبانوں کے اثرات
- 7 پاکستانی زبانوں پر اردو زبان و ادب کے اثرات
- 8 پاکستانی زبانوں کی نمائندہ شاعری کے اردو تراجم کا مطالعہ
- 9- اردو شعری ادب کے پاکستانی زبانوں میں تراجم کا مطالعہ
- 10- اردو نثری ادب کے پاکستانی زبانوں میں تراجم کا مطالعہ
- 11- قومی زبان کی تشکیل میں پاکستانی زبانوں کا کردار

Recommended Texts

مصادر

- 1- اعجاز راہی، ڈاکٹر (2006)، قومی زبان کی ترقی میں صوبوں کا حصہ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان اردو
- 2- انعام الحق جاوید، ڈاکٹر (2006)، پنجابی زبان و ادب کی مختصر تاریخ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان اردو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- انعام الحق جاوید، ڈاکٹر (2005)، بلوچستان میں اردو، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان اردو
- 2- سجاد حیدر پرویز، ڈاکٹر (2009)، سرائیکی زبان و ادب کی مختصر تاریخ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان اردو
- 3- فتح محمد ملک و دیگر (مرتبین) (2005)، پاکستان میں اردو (پانچ جلدیں) اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان اردو

ادب اپنی جمالیاتی اقدار کے حوالے سے مشترکہ اقدار کا حامل ہوتا ہے۔ یہ حقیقت ہے کہ ادبیاتِ عالم میں انسانی جذبات و کیفیات اور تجربات و مشاہدات کی ترجمانی ہوتی رہی ہے۔ اسی فکری تناظر کے تحت یہ کورس ترتیب دیا گیا ہے۔ چونکہ اردو ادب بھی عالمی ادبیات میں اپنا الگ مقام رکھنے کے ساتھ ساتھ جمالیاتی اکائی کا ایک حصہ ہے، اسی لیے طالب علموں کو عالمی ادب کی کلاسیک سے روشناس کروایا جا رہا ہے۔ اس کورس میں مغربی اور لاطینی امریکہ کے ان نامور ادیبوں کو شامل کیا گیا ہے، جنہوں نے اردو ادب پر بالواسطہ یا بلا واسطہ اپنا اثر چھوڑا ہے۔ اس کورس میں قدیم ادبی شہ پاروں سے لے کر جدید تر فن پاروں کو شامل کیا گیا ہے۔ اس کورس کے ذریعے اردو ادب کا طالب علم ان ادبی اقدار اور تخلیقی محرکات سے آگاہ ہو گا، جو عالمی کلاسیک کی تشکیل میں نمایاں کردار ادا کرتے ہیں۔

Contents

مندرجات

1	شعری ادب
	ہومر، جہاں گرد کی واپسی مترجمہ محمد سلیم الرحمن
	کالی داس، شکنتلا مترجمہ اختر حسین راے پوری
	رومی، مثنوی مولوی معنوی مترجمہ قاضی سجاد حسین
	شیکسپیئر، ہیملٹ مترجمہ فراق گورکھپوری
	پابلو نیرودا، کپتان کی نظمیں مترجمہ خالد سعید
2	نثری ادب
	موپسان، محبت کا ایک دور مترجمہ لیاقت رضا جعفری
	کامیو، بے گانہ مترجمہ بلقیس ناز
	ویکوم محمد بشیر، منتخب کہانیاں مترجمہ اجمل کمال
	گیبریل گارثیا ماکیز، تنہائی کے سو سال مترجمہ ڈاکٹر نعیم کلاسرا
	میلان کنڈیرا، پہچان مترجمہ محمد عمر میمن

Recommended Texts

مصادر

- 1- مرزا حامد بیگ، ڈاکٹر (1985)، مغرب کے نثری تراجم، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- حسن عسکری (2004)، مجموعہ حسن عسکری، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- صباحت مشتاق، ڈاکٹر (2018)، عالمی ادب کے تراجم، اسلام آباد: پورب اکادمی
- 2- صفدر رشید، ڈاکٹر (2018)، فن ترجمہ کاری، اسلام آباد: پورب اکادمی
- 3- وہاب اشرفی (1991-2005)، تاریخ ادبیاتِ عالم (سات جلدیں)، نئی دہلی: قومی کونسل برائے فروغ اردو زبان

اردو زبان و ادب کے طالب علم کے لیے ادب کے مطالعے، تجزیے اور تنقیدی زاویوں پر نظر ڈالنے کے بعد تحقیقی میدان میں اترنے کا مرحلہ آتا ہے۔ اس کورس میں طلبہ و طالبات کو تحقیقی مقالہ قلم بند کرنے کے تمام مراحل سے روشناس کرایا جائے گا۔ اس میں تحقیق و تدوین کی مبادیات اور اصولوں کا جائزہ لیا جائے گا۔ تحقیق کے مراحل، موضوع کا انتخاب، مفروضہ، خاکہ، بنیادی و ثانوی ماخذ کی جمع آوری، مطالعہ، نوٹ، تسوید، مقالے کا اسلوب اور ہیٹ کا مطالعہ کیا جائے گا۔ بنیادی ماخذات، ذاتی کاغذات، دستاویزات، انٹرویو، خود نوشت، مکاتیب، روزنامے وغیرہ کی تفصیل زیر بحث آئے گی۔ حوالہ جات، حواشی اور کتابیات کا عالمی سطح پر رائج طریقوں کی مدد سے اردو میں رائج اصولوں سے تقابل سامنے آئے گا۔ تدوین کے مدارج، بنیادی نسخے کا تعین، قرات متن، تصحیح متن، قیاسی تصحیح، تنقید متن، حواشی و تعلیقات کا مطالعہ کیا جائے گا۔ ان تمام مراحل سے گزرنے کے بعد طلبہ و طالبات کو عملی مشقوں کے ذریعے مقالہ لکھنے کے قابل بنایا جائے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- تحقیق اور اس کی اہمیت
تحقیق کی شرائط، محقق کی مشکلات
ادبی، تاریخی تحقیق کے مسائل، اخلاقیات و آدابِ تحقیق
تحقیق کی زبان، دستاویزی تحقیق
نیاد و ثانوی ماخذ
- 2- تحقیق کی اصطلاحات (تحقیقی مفروضہ، خاکہ، حواشی، تعلیقات، کتابیات)
- 3- تدوین متن کی اہمیت
تدوین کے ماخذ (بیاض، تذکرہ، مخطوطہ، روزنامہ، مکاتیب، ملفوظات، قلمی و مطبوعہ نسخے)
- 4- اردو املا اور اس کے تنوعات
رموز خطاطی، رسم الخط کی اہمیت، کتابت کے عمومی اور انفرادی طریق کار کے پیدا کردہ مسائل
- 5- تصحیح متن اور اس کی تقاضے
(بنیادی نسخے کا انتخاب، اختلاف متن کا مسئلہ، قرات متن، اختلاف نسخ، قیاسی تصحیح)

Recommended Texts

مصادر

- 1- نذیر احمد، پروفیسر (2000)، تصحیح و تحقیق متن، کراچی: ادارہ یادگار غالب
- 2- تنویر احمد علوی، ڈاکٹر (2002)، اصول تحقیق و ترتیب، لاہور: سنگت پبلشرز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- تبسم کاشمیری، ڈاکٹر (1988)، ادبی تحقیق کے اصول، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- خلیق انجم، ڈاکٹر (2004) متنی تنقید، لاہور: سنگت پبلشرز
- 3- رفیع الدین ہاشمی، ڈاکٹر (2008)، جامعات میں اردو تحقیق، اسلام آباد: بانر ایجوکیشن کمیشن پاکستان

In recent years, community engagement has become a central dimension of governance as well as policy development and service delivery. However, efforts to directly involve citizens in policy processes have been bedeviled by crude understandings of the issues involved, and by poor selection of techniques for engaging citizens. This course will provide a critical interrogation of the central conceptual issues as well as an examination of how to design a program of effective community engagement. This course begins by asking: Why involve citizens in planning and policymaking? This leads to an examination of the politics of planning, conceptualizations of "community" and, to the tension between local and professional knowledge in policy making. This course will also analyze different types of citizen engagement and examine how to design a program of public participation for policy making. Approaches to evaluating community engagement programs will also be a component of the course.

Contents

1. Introduction to Citizenship Education and Community Engagement: Orientation
2. Introduction to Active Citizenship: Overview of the ideas, Concepts, Philosophy and Skills
3. Identity, Culture and Social Harmony: Concepts and Development of Identity
4. Components of Culture and Social Harmony, Cultural & Religious Diversity
5. Multi-cultural society and inter-cultural dialogue: bridging the differences, promoting harmony
6. Significance of diversity and its impact, Importance and domains of inter-cultural harmony
7. Active Citizen: Locally active, Globally connected
8. Importance of active citizenship at national and global level
9. Understanding community, Identification of resources (human, natural and others)
10. Human rights, Constitutionalism and citizens' responsibilities: Introduction to human rights
11. Universalism vs relativism, Human rights in constitution of Pakistan
12. Public duties and responsibilities
13. Social Issues in Pakistan: Introduction to the concept of social problem, Causes and solutions
14. Social Issues in Pakistan (Poverty, Equal and Equitable access of resources, unemployment)
15. Social Issues in Pakistan (Agricultural problems, terrorism & militancy, governance issues)
16. Social action and project: Introduction and planning of social action project
17. Identification of problem, Ethical considerations related to project
18. Assessment of existing resources

Recommended Texts

1. Kennedy, J. K., & Brunold, A. (2016). *Regional context and citizenship education in Asia and Europe*. New York: Routledge Falmer.
2. Macionis, J. J., & Gerber, M. L. (2010). *Sociology*. New York: Pearson Education.

Suggested Readings

1. British Council. (2017). *Active citizen's social action projects guide*. Scotland: British Council.
2. Larsen, K. A., Sewpaul, V., & Hole, G. O. (Eds.). (2013). *Participation in community work: International perspectives*. New York: Routledge.

اردو شاعری میں میر و غالب کو خصوصی مقام حاصل ہے اور یہ حقیقت ہے کہ اردو شاعری کی تاریخ ان دونوں شعرا کے بغیر ادھوری ہے۔ اردو شاعری اور بالخصوص تاریخ ادب اردو میں ان دونوں کی اہمیت کے پیش نظر ان کی تفہیم اور ان کے مقام و مرتبے سے روشناس کرانے کے لیے یہ کورس ترتیب دیا گیا ہے۔ اردو غزل میں میر کا مقام و مرتبہ متعین کرنے کے لیے ان کے خاندانی، گھریلو، سماجی، معاشی، تہذیبی اور سیاسی پس منظر کا جائزہ لیا جائے گا۔ میر کی مثنوی، قصیدہ اور ہجو کے مطالعے کے علاوہ میر کی غزل کی خصوصیات؛ جس میں غم پسندی، عصری شعور، عشق اور فن کا جائزہ لیا جائے گا۔ یوں میر کا شخصی، فکری اور فنی تجزیہ کرتے ہوئے ان کی شاعری کے آئینے میں پورے دور کو دیکھنے کی کوشش کی جائے گی۔ میر کے برعکس غالب کی شخصیت متنوع بھی ہے اور متضاد بھی۔ غالب کے سوانحی حالات، ادبی سیاسی و سماجی تاریخ کی روشنی میں ان کے فن کا جائزہ لیا جائے گا۔ غالب کی شاعری کی خصوصیات میں صوفیانہ اور فلسفیانہ عناصر، نفساتی ژرف بینی، تصور حسن و عشق، تخیلی صداقت اور فن کے بارے میں جائزہ لیا جائے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- عہد میر کی ادبی-سیاسی و سماجی تاریخ
- 2- میر کی سوانح و تصانیف
- 3- میر کی شاعری کا تعارف؛ مثنوی، قصیدہ، ہجو
- 4- میر کی غزل
- 5- غم پسندی، عصری شعور، عشق، فن
- 6- عہد غالب کی ادبی، سیاسی و سماجی تاریخ
- 7- غالب کی سوانح و تصانیف
- 8- غالب کی غزل
- 9- شاعرانہ ارتقا، صوفیانہ و فلسفیانہ عناصر، نفسیاتی ژرف بینی
- 10- تصور حسن و عشق، تخیلی صداقت، فن

Recommended Texts

مصادر

- 1- عبداللہ، سید (۱۹۶۸)، نقد میر، لاہور: مکتبہ خیابان ادب
- 2- نقوش، لاہور (میر تقی میر نمبر)

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- جمیل جالبی، ڈاکٹر (۱۹۸۳)، میر تقی میر، نئی دہلی: ایجوکیشنل پبلشنگ ہاؤس
- 2- عبدالرحمن بجنوری (۲۰۰۹)، محاسن کلام غالب، فیصل آباد: مثال پبلشرز
- 3- الطاف حسین حالی (۱۹۸۷)، یادگار غالب، لاہور: مکتبہ عالیہ
- 4- مالک رام (۱۹۷۵)، ذکر غالب، لاہور: مکتبہ شعر و ادب

انیسویں صدی کے آخر اور بیسویں صدی کے آغاز سے ہی شاعری میں اسالیب اور نئی ہیئتوں کے تجربات ہونے لگے تھے۔ جدید نظم کا تعلق دراصل اسی بیسویں صدی عیسوی کے سیاسی، سماجی، معاشی، تہذیبی، مذہبی، ثقافتی اور سائنسی ماحول سے عبارت ہے۔ جدید نظم کے تحت شعرا نے بدلنے والے عہد کی ترجمانی کی اور نئے تہذیبی، سماجی اور علمی منطوقوں کو اپنا تخلیقی تجربہ بنانے کا جتن کیا۔ ان میں میرا جی، ن م راشد، مجید امجد، فیض احمد فیض، اختر الایمان، اور منیر نیازی وغیرہ کے نام اہم ہیں۔ بیسویں صدی کے انقلاب آفرین تغیرات کے تناظر میں ان ہمہ جہت شعری تنوعات کو بھی زیر مطالعہ لایا جائے گا، جن کے سبب اردو نظم اپنے عہد کا سیاسی، سماجی، تاریخی، نفسیاتی اور ثقافتی بیانیہ بننے میں کامیاب ہوئی۔ اسی طرح آزاد نظم کی ہیئت کے بعد نثری نظم کو بھی متعارف کروایا جائے گا، جو آزادی اظہار کے حوالے سے ایک عالمی پس منظر رکھتی ہے۔ نثری نظم میں افضال احمد سید، عبدالرشید اور کشور ناہید کا خصوصی مطالعہ کیا جائے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- بیسویں صدی کے بدلنے والے سماجی، سیاسی اور ادبی رجحانات
- 2- جدید اردو نظم میں ہیئتی تجربات
- 3- جدید اردو نظم کی روایت کا مطالعہ
میرا جی
ن م راشد
مجید امجد
فیض احمد فیض
اختر الایمان
منیر نیازی
- 4- نثر نظم
عبدالرشید
افضال احمد
کشور ناہید

Recommended Texts

مصادر

- 1- تبسم کاشمیری، ڈاکٹر (1994)، لا-راشد، لاہور: نگارشات
- 2- رشید امجد، ڈاکٹر (2010)، میراجی: شخصیت اور فن، راولپنڈی: نقش گر

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- شکیل الرحمن (1997)، اختر الایمان: جمالیاتی لیجنڈ، پٹنہ: اردو مرکز
- 2- شمیم احمد (س-ن)، اصناف سخن اور شعری ہیئیں، لاہور: تخلیق مرکز
- 3- عارف ثاقب، ڈاکٹر (1999)، بیسویں صدی کا طرز احساس، لاہور: غالب نما

اس کورس میں تنقید کے اطلاقی مباحث زیر بحث لائے جائیں گے۔ اطلاقی تنقید کے مختلف تناظرات کی روشنی میں افسانوں، خاکوں، نظموں اور غزلیات کا مطالعہ کیا جائے گا۔ جمالیاتی تناظر میں نیاز فتح پوری، اشرف صبحی اور اختر شیرانی؛ عمرانیاتی اعتبار سے کرشن چندر، اشفاق احمد اور احمد ندیم قاسمی، نفسیاتی حوالے سے ممتاز مفتی، عصمت چغتائی اور اسلم انصاری؛ اسلوبیاتی سطح پر میر تقی میر، میر انیس اور خواجہ حسن نظامی اور ساختیاتی پس منظر میں نیر مسعود، جیلانی کامران اور شکیب جلالی کا مطالعہ کیا جائے گا۔ مذکورہ تناظرات کی تنقیدی منہاجیات کا عملی اور اطلاقی پہلو سامنے لایا جائے گا۔ تنقیدی پیمانے طلبہ و طالبات میں مختلف و متنوع اطراف سے تخلیق پاروں کو جانچنے، پرکھنے، تجزیہ کرنے، دو مختلف تخلیق فن پاروں میں امتیاز کرنے اور ان کے مقام و مرتبے کے تعین میں مدد دیں گے۔ یوں کہا جا سکتا ہے کہ یہ کورس طلبہ و طالبات کو مستقبل میں تنقیدی میدان میں اترنے کے لیے تیار کرنے کی خاطر تشکیل دیا گیا ہے۔

Contents

مندرجات

اطلاقی تنقید، عمومی مباحث	1
جمالیاتی تجزیہ	3
نیاز فتح پوری: کیویڈ اور سائیکی، شرف صبحی: میر باقر علی، اختر شیرانی: نظم	
عمرانی تجزیہ	5
کرشن چندر: پشاور ایکسپریس، اشفاق احمد: گٹریا، احمد ندیم قاسمی: نظم پتھر	
نفسیاتی تجزیہ	7
ممتاز مفتی: آیا، عصمت چغتائی: دوزخی، اسلم انصاری: گوتم کا آخری وعظ	
اسلوبیاتی تجزیہ	9
میر: غزل، میر انیس: مرثیہ، خواجہ حسن نظامی: نثری اقتباس	
ساختیاتی تجزیہ	11
نیر مسعود: طاوس چمن کی مینا، جیلانی کامران: نظم، شکیب جلالی: غزل	

Recommended Texts

مصادر

- 1- احتشام حسین (2005)، تنقید اور عملی تنقید، لکھنو: اتر پردیش اکادمی
- 2- میرا جی (2002)، اس نظم میں، کراچی: آج

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- گوپی چند نارنگ (2003)، اطلاقی تنقید، نئی دہلی: ساہتیہ اکادمی
- 2- گوپی چند نارنگ (2002)، ادبی تنقید اور اسلوبیات، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 3- محمد عقیل (1990)، عملی انتقادات، لکھنو: نصرت پبلشرز
- 4- عامر سہیل، سید (2010)، نقش گر نا تمام، لاہور: کوپرا

اس کورس میں یورپی سامراج کی طرف سے برصغیر پر اپنی گرفت مضبوط بنانے کے لیے اختیار کیے گئے طریق کار کے ساتھ ساتھ طلبہ و طالبات کو نوآبادیات کے مفہوم، اس کے دائرہ کار اور اردو ادب پر اس کے اثرات سے آگاہ کیا جائے گا۔ برصغیر قریب دو سو برس تک برطانیہ کی نوآبادی رہا ہے۔ اس دوران سماج اور علوم کی تشکیل نو ہوئی۔ استعماریت نے سماج کو مختلف طبقات اور شناختوں میں تقسیم کیا۔ اس نئی تشکیل نے زبانوں کے مزاج اور ادبی اسالیب و رجحانات پر گہرا اثر ڈالا۔ استعماریت کے نتیجے میں اردو میں نئی ادبی اصناف جیسے ناول، افسانہ، نظم، سوانح اور مضامین کا آغاز ہوا۔ اس کورس کی مدد سے طالب علم استعماریت کی مختلف صورتوں اور حکمت عملیوں سے واقف ہو سکیں گے۔ ادب اور سماج کے تبدیل ہوتے کردار کی تفہیم کے قابل ہو سکیں گے۔ وہ یہ دیکھنے کے قابل ہو جائیں گے کہ نوآبادیاتی دور نے اردو ادب کی تشکیل پر کس نوعیت کے اثرات مرتب کیے۔ ادب کی تشکیل میں تاریخی قوتوں کے کردار کو سمجھنا بھی ممکن ہو سکے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- مابعد نوآبادیات: حدود، تعارف، اہمیت
- 2- ہندوستانی سماج پر نوآبادیات کے اثرات: سیاسی، سماجی، علمی
- 3- اردو زبان و ادب پر نوآبادیات کے اثرات، عمومی جائزہ
- 4- اردو شاعری پر نوآبادیاتی اثرات، انجمن پنجاب
- 5- اردو ناول پر نوآبادیاتی اثرات، انیسویں صدی کا ناول
- 6- نوآبادیات اور اردو کی غیر افسانوی نثر، مضمون، سوانح
- 7- مابعد نوآبادیاتی افسانہ، حسن منظر
- 8- مابعد نوآبادیاتی نظم، اکبر الہ آبادی
- 9- مابعد نوآبادیاتی تنقید، شمس الرحمن فاروقی

Recommended Texts

مصادر

- 1- باری علیگ (2016)، کمپنی کی حکومت، لاہور: کتاب محل
- 2- محمد نعیم (2017)، اردو ناول اور استعماریت، لاہور: کتاب محل

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- ناصر عباس نیر (2013)، مابعد نوآبادیات: مغرب اور اردو کے تناظر میں، کراچی: آکسفورڈ یونیورسٹی پریس
- 2- ناصر عباس نیر (2016)، اردو ادب کی تشکیل جدید، کراچی: آکسفورڈ یونیورسٹی پریس
- 3- حسن منظر (2007)، خاک کا رتبہ، کراچی: شہرزاد
- 4- شمس الرحمن فاروقی (2003)، تعبیر کی شرح، کراچی: اکادمی بازیافت

عہد حاضر میں لسانیات کو زبانوں کے مطالعہ سے بڑھ کر لسانی فلسفہ کے نام سے جو اہمیت حاصل ہوئی ہے، اس نے دنیا بھر کے علوم پر گہرا اثر مرتب کیا ہے۔ تاریخی لسانیات سے نکل کر فلسفہ لسان تک کے سفر نے ادب کے لسانی تناظرات کو بھی تبدیل کر کے رکھ دیا ہے۔ یہ کورس اسی حوالے سے زیر مطالعہ لایا جا رہا ہے کہ طلبہ و طالبات لسانیات کا ایک بنیادی ابلاغی اکائی کے طور پر سائنسی اور منطقی مطالعہ کر سکیں۔ اس کے ساتھ ساتھ زبان اور اس کے عوامل اور محرکات کو بھی کورس کا حصہ بنایا گیا ہے۔ آج لسانیات کی بہت سی شاخیں متعارف کروائی جا رہی ہیں، اسی تناظر میں طلبہ و طالبات کو ان کے تعارف اور طریقہ کار سے آگاہی دی جائے گی۔ اس حقیقت سے انکار ممکن نہیں کہ زبان و ادب کے مطالعے کے لیے مستقبل قریب سے لسانیات سے صرف نظر نہیں کیا جا سکے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- لسانیات کیا ہے؟
- 2- لسانیات بطور سائنسی مطالعہ
- 3- عمومی لسانیات کی مختلف شاخیں
صوتیات، فونیمیات
صرفیات، نحویات
معنیات، لغتیات
- 4- جدید لسانیات کا آغاز و ارتقا
مغرب میں لسانیات
اردو میں لسانیات
- 5- زبانوں کے مختلف خاندان
ہند یورپی خاندان (ہند آریائی، دراوڑی)
- 6- زبان اور رسم الخط

Recommended Texts

مصادر

- 1- خلیل احمد بیگ (1986)، اردو لفظ کا صوتیاتی اور تجزیاتی مطالعہ، علی گڑھ: شعبہ لسانیات، علی گڑھ مسلم یونیورسٹی
- 2- خلیل صدیقی (2006)، زبان کیا ہے، ملتان: بیکن بکس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- فرمان فتح پوری، ڈاکٹر (1977)، اردو املا اور رسم الخط: اصول و مسائل، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 2- گوپی چند نارنگ، ڈاکٹر (2006)، اردو زبان اور لسانیات، رام پور: رضا لائبریری
- 3- گوپر نوشاہی، ڈاکٹر (1986)، اردو املا و رموز و اوقاف، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

یہ کورس طلبہ و طالبات میں زبان کے تخلیقی استعمال کی مہارتیں پیدا کرنے کے لیے وضع کیا جا رہا ہے۔ اس میں زبان کے روزمرہ استعمال اور تخلیقی استعمال میں فرق کی بابت آگاہی دی جائے گی۔ نثر میں زبان کے تخلیقی استعمال کے متنوع امکانات اور فنی تقاضوں کی نشان دہی کی جائے گی۔ عملی سطح پر نثر میں افسانوی نثر، ڈراما نگاری اور تخلیقی صحافت کے بنیادی اصولوں کی تدریس کی جائے گی۔ جدید ذرائع ابلاغ کے ساتھ ہم آہنگی کے لیے فلم، ٹی وی، انٹرنیٹ وغیرہ کے لیے اردو میں مہارت پیدا کرنے کی کوشش کی جائے گی۔ اس ضمن میں ڈراما نگاری، ناولوں، افسانوں اور نظموں کی ڈرامائی تشکیل کی تربیت دی جائے گی اور مختلف افسانوی کرداروں کے گرد نئی کہانی ترتیب دینے کی مشق کرائی جائے گی۔ عنوان یا موضوع کی توضیح کر کے اس پر ڈراما، افسانہ یا مضمون لکھنے اور جدید ذرائع ابلاغ کے کردار کا جائزہ لیتے ہوئے ان میں حصہ لینے کے قابل بنایا جائے گا۔ اس سلسلے میں مختلف فنکاروں سے ملاقات اور ان سے تبادلہ خیال کا موقع بھی دیا جائے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- تخلیقی نثر
توضیح و ضرورت، تخلیقی نثر کے متنوع انداز
نثر میں بیانیہ، توضیحی، استدلالی، مکالماتی اور خودکلامیہ انداز
- 2- ڈراما نگاری: ڈراما نگاری کے فنی اصول، مختلف ڈراموں کی قرات
تشکیل نوکی مشقیں، نئے مناظر لکھنے کی مشق
- 3- اردو کی اہم نظموں کی ڈرامائی تشکیل
- 4- افسانہ نویسی
افسانہ نویسی کے بنیادی اصول، مختلف افسانوں کی قرات
منتخب افسانوں کی تحریر نو، افسانہ لکھنے کی مشقیں
- 5- جدید ذرائع ابلاغ
اخبار، فلم، ٹی وی، انٹرنیٹ
- 6- حقیقت کی میڈیائی تشکیل
اشتہار سازی

Recommended Texts

مصادر

- 1- وزیر آغا، ڈاکٹر (1970)، تخلیقی عمل، سرگودھا: مکتبہ اردو زبان، ریلوے روڈ
- 2- طارق سعید (1998)، اسلوب اور اسلوبیات، لاہور: المطبعۃ العربیہ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- محمد حسن عسکری (1989)، تخلیقی عمل اور اسلوب، کراچی: نفیس اکیڈمی، اردو بازار
- 2- سید وقار عظیم (1997)، فن افسانہ نگاری، علی گڑھ: ایجوکیشنل بک ہاؤس
- 3- محمد شاہد حسین، ڈاکٹر (1994)، ڈرامہ اور روایت، نئی دہلی: حسین پبلی کیشنز

آج کے مابعد جدید عہد میں یہ بات بھی نمایاں طور پر سامنے آ رہی ہے کہ جس طرح سماج ادب کا حصہ بنتا ہے، اسی طرح ادب بھی سماجی تشکیل میں اہم کردار ادا کرتا ہے۔ علم و آگہی کا یہ عمل دو طرفہ حقائق کا حامل ہے۔ ادبی سماجیات کے اس کورس میں جہاں سماجی تبدیلیوں کو ادب کا حصہ بنتے دیکھیں گے، وہیں اس بات کا بھی جائزہ پیش کیا جائے گا کہ ادب بذاتِ خود ایک طرح کی سماجی تشکیل ہے، جس کا ڈسکورس سے راست یا معکوس دونوں طرح کا رشتہ ہو سکتا ہے۔ اس کورس کے ذریعے ادب میں قائم ہونے والی سماجی تشکیل کا مطالعہ معاصر ادب کی روشنی میں کیا جائے گا؛ اسی طرح ادب میں مختلف اصناف شاعری اور نثر کا سماجی مطالعہ پیش کیا جائے گا، تاکہ تخلیقی اظہار کے پیرائوں کا جائزہ لیا جا سکے۔ ادبی سماجیات کا ایک حوالہ ادبی تاریخ میں ابھرنے والی تحریکوں اور جدید ذرائع ابلاغ کا جائزہ لینا بھی ہے۔

Contents

مندرجات

- 1- ادبی سماجیات، تعارف حدود اور دائرہ کار
- 2 ادیب کی سماجیات
- 3 خاندانی پس منظر، پیشہ، معاشی اور سماجی صورت حال
- 4 ادیب کا سماجی کردار، تصور اور ارتقا
- 4 ادبی معیار کی سماجیات
- 5 ذوق اسلوب اور تکنیک کی سماجیات
- 6 ادبی سرپرستی کے اداروں کی سماجیات
- 7 دربار، سامعین، پبلشر، قارئین، ذرائع ابلاغ، اخبارات، رسائل، سرکاری و غیر سرکاری ادبی ادارے انجمنیں
- 7 ادب کی سماجی اثر پذیری
- 8 شعری اصناف کی سماجیات
- 9 غزل، مرثیہ نظم
- 9 نثری اصناف کی سماجیات
- داستان، افسانہ، ناول مزاح

Recommended Texts

مصادر

- 1- جعفر حسن، ڈاکٹر (2011)، اطلاقی سماجیات، نئی دہلی: مکتبہ جامعہ لمیٹڈ
- 2- محمد حسن، ڈاکٹر (1998)، اردو ادب کی سماجیاتی تاریخ، نئی دہلی: قومی کونسل برائے فروغ اردو زبان

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- محمد حسن، ڈاکٹر (2011)، ادبی سماجیات، نئی دہلی: مکتبہ جامعہ لمیٹڈ
- 2- غلام حسین ذوالفقار، ڈاکٹر (1998)، اردو شاعری کا سیاسی و سماجی پس منظر، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 3- مینجر پانڈے (2006)، ادب کی سماجیات، تصور اور تعبیر، نئی دہلی: انجمن ترقی اردو ہند

MPhil
URDU

تحقیق کی تعریف، اہمیت، ضرورت اور اس کے دائرہ کار سے آگاہ کیا جائے گا۔ تحقیقی کاموں کے لیے مطلوبہ اوصاف سے روشناس کرانے کے علاوہ تحقیقی طریق کار پر بحث کی جائے گی۔ مفروضہ، فرضیہ، تحقیقی خاکہ، مواد کی فراہمی و تجزیہ اور استخراج نتائج کے بعد تسوید جیسے تحقیق کے مختلف مراحل سے مطلع کیا جائے گا۔ تحقیقی نتائج کے حصول کے لیے کمیٹی طریق کار کے لیے سوالنامے، سروے اور انٹرویو کے حوالے سے مکمل آگاہی دی جائے گی اور کیفیتی طریق کار کے حوالے سے فیلڈریسرچ، تاریخی تقابل اور اس کی تعبیرات کے پر بحث ہو گی۔ نظری مباحث کے بعد اردو میں تحقیق کی روایت کا جائزہ لیا جائے گا۔ اس سلسلے میں فرمان فتح پوری کی اردو شعرا کے تذکرے اور تذکرہ نگاری، وحید قریشی کے تحقیقی مقالے میر حسن اور اس کا عہد اور حافظ محمود شیرانی، گیان چند جین اور قاضی عبدالودود کی تحقیقی کاوشوں کو پرکھنے کی کرنے کی کوشش کی جائے۔

مندرجات

Contents

- 1- مبادیات تحقیق:
دائرہ کار، ضرورت و اہمیت، محقق کے اوصاف، تحقیقی طریقہ کار
- 2- تحقیق کے مراحل:
مفروضہ، تحقیقی خاکہ (ڈیزائن)، مواد کی فراہمی و تجزیہ، استخراج نتائج اور تسوید
- 3- طریقہ تحقیق:
(الف) کمیٹی: سوالنامہ، سروے، انٹرویو
(ب) کیفیتی: فیلڈریسرچ، تاریخی، تقابلی، تعبیری
اردو میں تحقیق کی روایت:
- 4- (الف) اردو میں تحقیق کی روایت
(ب) اہم کتب اور تحقیق کا طریقہ کار:
اردو شعرا کے تذکرے اور تذکرہ نگاری از ڈاکٹر فرمان فتح پوری، میر حسن اور اس کا عہداز وحید قریشی
(ج) محققین کے تحقیقی کام کا جائزہ:
حافظ محمود شیرانی، ڈاکٹر گیان چند جین، قاضی عبدالودود

Recommended Texts

مصادر

- 1- تبسم کاشمیری، ڈاکٹر (1992)، ادبی تحقیق کے اصول، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- تنویر احمد علوی، ڈاکٹر (1994)، اصول تحقیق و ترتیب و متن، نئی دہلی: ایجوکیشنل پبلشنگ ہاؤس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- رفاقت علی شاہد (2004)، تحقیق شناسی، لاہور: القمر انٹر پرائزز
- 2- سلطانہ بخش، ڈاکٹر (1992)، اردو میں اصول تحقیق (جلد اول، دوم)، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 3- عبدالرزاق قریشی (1965)، مبادیات تحقیق، بمبئی: ادبی پبلشرز

اردو میں نظری واطلاقی تنقید کے مباحث زیر بحث لائے جائیں گے۔ اطلاقی تنقید کے مختلف تناظرات کی روشنی میں افسانوں، خاکوں، نظموں اور غزلوں کا مطالعہ کیا جائے گا۔ ان تناظرات میں ادب اور جمالیات، ادب اور عمرانیات، ادب اور نفسیات، اسلوبیات اور ساختیات شامل مطالعہ ہوں گے۔ علاوہ ازیں تنقیدی منہاجیات کا عملی اور اطلاقی پہلو سامنے لایا جائے گا۔ مغربی میں تنقید کی روایت کا جائزہ لینے کے علاوہ اردو میں تنقید کی روایت کا مطالعہ کیا جائے گا۔ احمد ندیم قاسمی اور احمد فراز کی تخلیقات کو سماجی تناظر میں، قاضی عبدالغفار اور حفیظ جالندھری کے فن پاروں کو جمالیاتی اعتبار سے، میرزا ادیب اور اختر حسین جعفری کو نفسیاتی لحاظ سے، عزیز احمد اور راشد کو تاریخی طور پر، اسد محمد خاں اور مجید امجد کے تحریروں کو جدیدیت کے پس منظر میں اور نیر مسعود اور سلیم الرحمن کی تخلیقات کو جادوئی حقیقت نگاری کے پس منظر میں پرکھا جائے گا۔

Contents

مندرجات

- 1- ادب اور سماج کا تنقیدی تناظر
ادب اور جمالیات کا تنقیدی تناظر
ادب اور نفسیات کا تنقیدی تناظر
- 2- تنقید کی روایت
مغرب میں تنقید کی روایت
اردو میں تنقید کی روایت
اصناف ادب کی تنقید
- 3- اطلاقی تنقید
ادب کا سماجی تناظر (احمد ندیم قاسمی، احمد فراز)
ادب کا جمالیاتی تناظر (قاضی عبد الغفار، حفیظ جالندھری)
ادب کا نفسیاتی تناظر (میرزا ادیب، اختر حسین جعفری)
ادب کا تاریخی تناظر (عزیز احمد، راشد)
ادب میں جدیدیت کا تناظر (اسد محمد خاں، مجید امجد)
جادوئی حقیقت نگاری (نیر مسعود، سلیم الرحمن)

Recommended Texts

مصادر

- 1- ناصر عباس نیر، ڈاکٹر (2011)، ساختیات ایک تعارف، اسلام آباد: پورب اکادمی
- 2- کلیم الدین احمد (1957)، اردو تنقید پر ایک نظر، لکھنؤ: ادارہ فروغ اردو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- سلیم اختر، ڈاکٹر (1986)، نفسیاتی تنقید، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- شمس الرحمن فاروقی (2006)، تعبیر کی شرح، نئی دہلی: مکتبہ جامعہ لمیٹڈ
- 3- گوپی چند نارنگ، ڈاکٹر (2003)، اطلاقی تنقید، نئی دہلی: سائتھ اکادمی

ادبی تاریخ نویسی کے کورس کا مقصد طلبہ میں اردو زبان و ادب کی اب تک لکھی گئی تواریخ کے تجزیاتی مطالعے کے قابل بنانا ہے۔ اس کے مطالعہ سے طلبہ کو تاریخ اور تاریخ ادب، مماثلتیں اور امتیازات، تاریخ ادب کے اصول اور طریقہ کار کے علاوہ تاریخی شعور حاصل ہو گا۔ تاریخ نویسی کے لیے ماخذات کی اہمیت اور ان تک رسائی کے طریقہ کار کی وضاحت ہوگی۔ تحقیق اور تاریخ کے افتراقات کو واضح کیا جائے گا اور دونوں کی حدود، دائرہ کار اور مقاصد سے روشناس کرایا جائے گا۔ طلبہ اہم تواریخ کے جائزے سے معیاری اسلوب کے تعین کے قابل ہو سکیں گے۔ اس کورس کا بنیادی مقصد مطالعہ تاریخ کے طریقے سمجھانا اور مطبوعہ تواریخ سے استفادہ کے طریقوں سے آگاہ کرنا ہے۔ تاریخ اور تاریخیت اور تاریخی شعور کی مدد سے نئی تاریخ نویسی کی طرف متوجہ کرنا اور محققین اور مؤرخین میں امتیازات واضح کرنا ہے۔

مندرجات

Contents

- 1- اصولی مباحث
تاریخ اور تاریخ ادب، مماثلتیں اور امتیازات
تاریخ ادب لکھنے کے اصول، طریقے اور دائرہ عمل
تاریخ، تاریخیت اور تاریخی شعور
ادبی مورخ کے اوصاف
تاریخ، ادب اردو بنیادی اور ثانوی ماخذ کا مسئلہ
ادوار بندی، رویوں اور رجحانات کا مطالعہ
مطالعہ تاریخ کے طریقہ کار
تاریخ اردو ادب کے مروجہ اسالیب اور مثالی اسلوب کا تعین
روایت:
- 2- تاریخ ادب اردو ابتدائی نقوش، مستشرقین کی لکھی ہوئی تواریخ، اردو ادب کی مختصر تواریخ، دیگر زبانوں میں لکھی گئی اردو کی مختصر تاریخ
- 3- اردو کی اہم تواریخ کا خصوصی مطالعہ
تاریخ ادب اردو از ڈاکٹر جمیل جالبی، اردو ادب کی تاریخ از ڈاکٹر تبسم کاشمیری

Recommended Texts

مصادر

- 1- عامر سہیل، ڈاکٹر، نسیم عباس احمر، (2015)، ادبی تاریخ نویسی، لاہور: پاکستان رائٹرز کو آپریٹو سوسائٹی
- 2- سلمان احمد (س، ن)، ادبی تاریخیں، نظری مباحث، حیدرآباد، دکن: قصر الادب

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- جمیل جالبی، ڈاکٹر (2008)، تاریخ ادب اردو (چار جلدیں)، لاہور: مجلس ترقی ادب
- 2- شمس الرحمن فاروقی (2008)، اردو کا ابتدائی زمانہ، کراچی: آج پبلی کیشنز
- 3- گیان چند جین ڈاکٹر (2000)، اردو کی ادبی تاریخیں، کراچی: انجمن ترقی اردو پاکستان

ترجمہ زبان و ادب کا ایک اہم ترین جزو ہے اور تہذیب و تمدن اور لسانی و ثقافتی سرگرمیوں میں اس کی مرکزی حیثیت ہے۔ اس کورس میں ترجمہ کی اہمیت، اس کے اصول و ضوابط، اہم فنی لوازمات پر بحث ہو گی۔ لفظی، بامحاورہ، آزاد، ادبی، ملخص اور منظوم ترجمے کے خصائص بنائے جائیں گے۔ ترجمے میں ابلاغ کے مسائل اور ان کا حال اور ترجمے کی اصطلاحات پر گفتگو کی جائے گی۔ اردو میں ترجمہ نگاری کو سمجھنے کے لیے دیگر زبانوں سے اردو میں تراجم کی روایت کا جائزہ لیا جائے گا۔ اس سلسلے میں عزیز احمد، عابد علی عابد اور سلیم الرحمن کے تراجم کو پیش نظر رکھا جائے گا۔ دیگر زبانوں سے ترجمہ شدہ ناول، افسانے، تنقید و تحقیق، سوانح عمریوں اور شاعری کے بعض اجزا کو جانچنے کی کوشش کی جائے گی۔ علاوہ ازیں فورٹ ولیم کالج، جامعہ عثمانیہ، مقتدرہ قومی زبان، اردو سائنس بورڈ اور دیگر سرکاری و غیر سرکاری اور علمی اداروں کی خدمات کا تجزیہ کیا جائے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- فن ترجمہ اور اقسام ترجمہ:
اہمیت، اصول و ضوابط
لفظی ترجمہ، بامحاورہ ترجمہ، آزاد ترجمہ، ادبی ترجمہ، ملخص ترجمہ، منظوم ترجمہ
ترجمے میں ابلاغ کے مسائل، اصطلاحات کے تراجم
- 4- اردو میں ترجمہ نگاری کی روایت:
عزیز احمد
سید عابد علی عابد
محمد سلیم الرحمن
- 6- اردو میں مختلف اصناف کے تراجم کا جائزہ
ناول، افسانہ، تحقیق و تنقید، سوانح عمری، شاعری
- 7- اہم اداروں کی خدمات
فورٹ ولیم کالج، جامعہ عثمانیہ
مقتدرہ قومی زبان، اردو سائنس بورڈ، مشعل، آج

Recommended Texts

مصادر

- 1- اعجاز راہی، ڈاکٹر (1986)، اردو زبان میں ترجمے کے مسائل، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- مرزا حامد بیگ، ڈاکٹر (2005)، ترجمے کا فن، نظری مباحث، نئی دہلی: کتابی دنیا

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- مرزا حامد بیگ، ڈاکٹر (1986)، مغرب سے نثری تراجم، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- نثار احمد قریشی، ڈاکٹر (1985)، ترجمہ: روایت اور فن، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 3- خلیق انجم، ڈاکٹر (1995)، فن ترجمہ نگاری، دہلی: آفیٹ پرنٹرز

تحقیق علم کی بنیاد ہے۔ ادبی تحقیق میں جہاں ماضی کی بازیافت ہوتی ہے، وہیں پر کلاسیکی متون کو درست شکل میں قارئین کے لیے میسر کرنا تحقیق کے بنیادی منصب کا حصہ ہے۔ اردو میں تدوین متن کی روایت بہت پختہ اور متنوع مزاج کی حامل ہے۔ تخلیقی متن کے اندر ہمیشہ غلطیوں کے امکانات رہتے ہیں اور یہی امکانات قاری کو مصنف سے دور کرتے چلے جاتے ہیں۔ مدونین حضرات اپنی کاوشوں سے قاری کو مصنف کے قریب ترین متن کے پاس لانے کی سعی کرتے ہیں۔ اردو تدوین کی روایت میں مختلف طریقہ ہائے کار رائج رہے ہیں، مختلف مدونین نے جزوی طور پر اپنے اپنے اصول وضع کیے ہیں؛ اس کورس کے ذریعے ایم فل کے طلبہ و طالبات کو تدوین متن، بنیادی اصول، روایت اور اہم مدونین کے نمائندہ تدوینی کاموں سے روشناس کرایا جائے گا، تاکہ مقالہ لکھتے وقت یہ طلبہ و طالبات تدوین اور تحقیق کے بنیادی تقاضوں کو پیش نظر رکھ سکیں۔

Contents

مندرجات

- 1- مبادیات تدوین: تعریف، دائرہ کار، ضرورت، اہمیت، مدون کے اوصاف
- 2- تدوین کے مراحل
متن کا انتخاب اور توجیہ، نسخ کی فراہمی، قرأت و اختلاف نسخ، قیاسی تصحیح، ترتیب متن
حواشی، مقدمہ، مخطوطہ شناسی، سنن کا تعین
بنیادی نسخے کا تعین، توضیحی اشاریے کی ضرورت
- 3- اردو میں تدوین کی روایت کا اجمالی جائزہ
باغ و بہار از رشید حسن خان
دیوان غالب از امتیاز علی عرشی
کلیات یگانہ از مشفق خواجہ
- 4- اہم مدونین کا تدوینی طریق کار
مولوی عبدالحق کی تدوینی خدمات
ڈاکٹر جمیل جالبی کی تدوینی خدمات
خلیق انجم کی تدوینی خدمات
- 5- تدوین کی عملی مشقیں

Recommended Texts

مصادر

- 1- تنویر احمد علوی (2006)، اصول تحقیق و ترتیب متن، لاہور: سنگ پبلشرز
- 2- خلیق انجم (1998)، متنی تنقید، دہلی: خرام پبلی کیشنز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- گیان چند جین (2007)، تحقیق کافن، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- سلطانہ بخش، ڈاکٹر، (2006)، اردو میں اصول تحقیق (جلد دوم)، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 3- تدوین متن کے مسائل (1981)، خدا بخش پٹنہ لائبریری، بھارت

لسانیات جدید علوم میں شامل ہے۔ اس کورس میں اس علم کے مبادیات سمجھائے جائیں گے اور اس کے مطالعے کی مختلف صورتیں زیر بحث آئیں گی، مثلاً تاریخی تقابلی لسانیات، توضیحی و تشریحی لسانیات اور ساختیاتی لسانیات وغیرہ۔ طلبہ و طالبات کو ساختیاتی لسانیات کے بنیادی ماڈل سے آگاہ کیا جائے گا اور سوسینر کے لسانی تصورات سے تفصیلاً روشناس کرانے کے علاوہ ساختیاتی لسانیات کے تنقید سے رشتوں پر بحث کی جائے گی۔ اس حوالے سے رولاں بارتھ کے نظریات کے ذریعے ادب اور ذرائع ابلاغ کا ساختیاتی مطالعہ کیا جائے گا اور جانٹھن گُئر کی تحریروں کی روشنی میں ساختیاتی تنقید کی شعریات سے آگاہ کیا جائے گا۔ علاوہ ازیں دریدا کے تصور رد تشکیل اور سوسینر کے ماڈل سے انحراف، فوکو کے تصور سطح و گیرائی اور حقیقت کی ثقافتی تشکیل، فرانکوئس لیوتارد کے حوالے سے مابعد جدید صورت حال اور ادب اور بادیلار کی حقیقت کی باز تشکیل کے ذریعے پس ساختیاتی تنقید سے آگاہی دی جائے گی۔

مندرجات

Contents

- 1- جدید لسانیات اور تنقید
- 2- لسانیات کیا ہے
- 3- لسانی مطالعے کی مختلف صورتیں
- تاریخی، تقابلی لسانیات، توضیحی، تشریحی لسانیات، ساختیاتی لسانیات
- 4- ساختیاتی لسانیات کا بنیادی ماڈل
- 5- سوسینر کے لسانی تصورات کا تفصیلی تعارف
- 6- ساختیاتی لسانیات اور تنقید
- 7- رولاں بارتھ: ادب اور ذرائع ابلاغ کا ساختیاتی مطالعہ
- جانٹھن گُئر: ساختیاتی تنقید کی شعریات
- پس ساختیاتی تنقید
- دریدا کا تصور رد تشکیل اور ساسیور کے ماڈل سے انحراف فوکو کا تصور سطح اور گیرائی، حقیقت کی ثقافتی تشکیل
- فرانکوئس لیوتارد: مابعد جدید صورت حال اور ادب بادیلار: حقیقت کی باز تشکیل

Recommended Texts

مصادر

- 1- شارب ردولوی (1994)، معاصر اردو تنقید: مسائل و میلانات، لکھنؤ: اترپردیش اردو اکادمی
- 2- اقتدار حسین (1985)، لسانیات کے بنیادی اصول، علی گڑھ: ایجوکیشنل بک ہاؤس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- خلیل صدیقی (1977)، زبان کا ارتقا، کوئٹہ: قلات پبلشرز
- 2- گیان چند، ڈاکٹر (1985)، عام لسانیات، نئی دہلی: ترقی اردو بیورو
- 3- محی الدین قادری زور (1932)، ہندستانی لسانیات، حیدرآباد دکن: شمس الاسلام پریس

یہ کورس بنیادی طور پر اردو شاعری اور اردو فکشن کے تاریخی، فکری اور فنی تناظرات کے مطالعات پر مشتمل ہے۔ اگرچہ یہ تناظرات اٹھارہویں صدی سے باقاعدہ طور پر شروع ہو چکے تھے، تاہم ان کا صحیح انداز انیسویں صدی کے نصف آخر سے شروع ہو کر بیسویں صدی کے اختتام تک اپنا اثر دکھاتا ہے۔ ہمارے طالب علم عام طور پر ان تاریخی تناظرات کو ایک ترتیب و توازن سے تو سمجھ لیتے ہیں، مگر ان کے بنیادی فنی مباحث بالخصوص اصطلاحات کی طرف ان کی توجہ نسبتاً کم ہی رہتی ہے۔ یہ کورس جدید ادبی رجحانات (شاعری اور فکشن کے حوالے سے) ان تمام تناظرات کو ایک کلیت میں دیکھنے کی کوشش ہے۔ طالب علموں کو ان مباحث کی مبادیات کے ساتھ ساتھ شاعری اور فکشن سے اطلاقی مثالیں بھی دی جائیں گی اور ان کی تکنیک کے حوالے سے شاعری اور فکشن کے سرمایے کا جائزہ لیا جائے گا۔

مندرجات

Contents

کلاسیکی ادب

- شاعری : تازہ گوئی کا رجحان (میر و سودا کے عہد میں)
اصلاح زبان کا رجحان (ناسخ کے عہد میں)
نیچرل شاعری کا رجحان (انجمن پنجاب کے زمانے میں)
نثر : داستانوں میں طلسماتی حقیقت نگاری کا رجحان (داستان امیر حمزہ از غالب لکھنوی)
شخصی اظہار کا رجحان (غالب کے حوالے سے)
عقلیت پسندی اور مدعا نویسی کا رجحان (عہد سر سید کے حوالے سے)

جدید ادب

- شاعری: جدید اردو شاعری، جدید مغربی شاعری، جدید علم کے تناظر میں علامتیت، تمثالیات، ابہام، قول محال اور ڈرامائی خود کلامی
(بحوالہ خصوصی: راشد، میراجی، مجید امجد، اختر الایمان، ناصر کاظمی)
نئی شاعری اور لسانی تشکیلات (بحوالہ خصوصی: افتخار جالب، انیس ناگی ظفر اقبال
فکشن: جدید اردو فکشن، جدید مغربی اردو فکشن، جدید علم کے تناظر میں شعور کی رو، سر نیلزم، نفسیاتی حقیقت نگاری، وجودی بیگانگی، علامت نگاری،
تجربیت، کہانی کی بازیافت، سائنس فکشن (بحوالہ خصوصی: ممتاز شیریں، عبداللہ حسین، انور سجاد، اشفاق احمد)

Recommended Texts

مصادر

- 1- غلام حسین ذوالفقار، ڈاکٹر (2003)، اردو شاعری کا سیاسی و سماجی پس منظر، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 3- شمیم حنفی، ڈاکٹر، (2012)، جدیدیت کی فلسفیانہ اساس، دہلی: قومی کونسل برائے فروغ اردو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- گوپی چند نارنگ، ڈاکٹر، (1993)، ساختیات، پس ساختیات اور مشرقی شعریات، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز
- 2- وزیر آغا، ڈاکٹر (1998)، معنی اور تناظر، سرگودھا: اردو زبان
- 3- یونس جاوید، ڈاکٹر (2014)، حلقہ ارباب ذوق، اسلام آباد: دوست پبلی کیشنز

اردو ادب کے فروغ و ارتقا میں ادبی رسائل و جرائد کا اہم کردار ہے۔ یہ نئے تخلیق کاروں کو متعارف کرانے کا بنیادی ذریعہ ہیں۔ متحدہ ہندوستان میں مخزن، ساقی، نگار اور ادب لطیف نے اردو ادب کے فروغ میں نمایاں کردار ادا کیا۔ قیام پاکستان کے بعد رسالہ سویرا، ادبی دنیا، نقوش، فنون، اوراق، نیا دور اور افکار نے ادبی تحقیق و تدوین کے فروغ میں نمایاں کردار ادا کیا۔ متنوع مباحث مثلاً تحقیق، تنقید، شاعری، نثری اصناف (ناول، افسانہ، ڈراما، سوانح عمری، آپ بیتی، سفرنامہ، طنز و مزاح) کے در و ا کیے۔ اس ضمن میں ان رسائل کی تاریخ اور نمایاں جہات کو منظر عام پر لایا جائے گا۔ اس کے ساتھ ساتھ عہد جدید کے جرائد جیسے آج، مکالمہ اور دنیا زاد کی ادبی خدمات پر روشنی ڈالی جائے گی۔ رسائل کے خصوصی نمبرز کا خصوصی مطالعہ کیا جائے گا۔ تخلیقات پر تبصروں، تجزیوں اور تنقیدی تحریروں کی بھی اہمیت ہے۔ رسائل و جرائد اردو زبان و ادب کی تاریخ اور مختلف تحریکوں اور رجحانات کے آغاز اور عروج و زوال کی رُو داد مرتب کرتے ہوئے ان رسائل و جرائد کو پیش نظر رکھنا ناگزیر ہے۔

مندرجات

Contents

- 1- اردو میں ادبی جرائد کی اہمیت اور ضرورت
- 2- قیام پاکستان سے پہلے ادبی جرائد میں تحقیقی و تنقیدی مباحث اہم جرائد کا مطالعہ:
مخزن، ساقی، نگار، ادب لطیف
- 3- قیام پاکستان کے بعد ادبی جرائد میں تحقیق و تنقید کی صورت حال ترقی پسند، حلقہ ارباب ذوق اور پاکستانی ادب کی شناخت کے حوالے سے اہم رویوں اور مباحث کا مطالعہ اہم جرائد کا مطالعہ:
سویرا، ادبی دنیا، نقوش، فنون، اوراق، نیا دور، افکار
- 4- عہد جدید میں ادبی جرائد کی صورت حال اور تحقیق و تنقید کے فروغ میں ان کا کردار اہم جرائد کا مطالعہ:
آج، مکالمہ، دنیا زاد

Recommended Texts

مصادر

- 1- انور سدید، ڈاکٹر (1992)، پاکستان میں ادبی رسائل کی تاریخ، اسلام آباد: اکادمی ادبیات پاکستان
- 2- عابد رضا بیدار، ڈاکٹر (1969)، اردو کے اہم ادبی رسالے اور اخبارات، رام پور: انسٹیٹیوٹ آف اورینٹل سٹڈیز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- شگفتہ حسین، ڈاکٹر (2008)، ماہنامہ ادب لطیف کی ادبی خدمات، ملتان: بیکن ہاوس
- 2- معین الدین عقیل، ڈاکٹر (1986)، اردو صحافت کی تاریخ، کراچی: شعبہ ابلاغیات، کراچی یونیورسٹی
- 3- محمود الحسن، (1985)، پاکستان کے اردو اخبارات و رسائل، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

بیسویں صدی کے آخری نصف میں ادبی مطالعے کے کئی نئے رجحانات اور طریقہ کار سامنے آئے؛ ان میں ثقافتی مطالعے کو اپنے دائرہ کار کی وسعت، سماجی مضمرات اور طریقہ کار کے تنوع کی وجہ سے خصوصی اہمیت ملی۔ اس کورس کا مقصد ادبی مطالعے کو عالمی سطح پر موجود معاصر علمی روایت سے ہم آہنگ کرنا ہے۔ اس کورس کے ذریعے طالب علم ثقافتی مطالعے کے اہم تصورات اور محققین سے واقفیت حاصل کر سکیں گے۔ اس کے تین حصے ہیں۔ پہلے میں ثقافتی مطالعے کے بنیادی تصورات اور اہم نظریہ سازوں سے طلبہ کو متعارف کروایا جائے گا۔ ثقافت کی مختلف صورتیں، ثقافتی ادارے اور ثقافتی پیداوار کے مختلف ذرائع کی وضاحت دوسرے حصے میں کی جائے گی۔ تیسرے اور آخری حصے میں اردو ادب کی مختلف اصناف اور ثقافتی اداروں کا عملی تجزیہ پیش کیا جائے گا۔ اس طرح مرحلہ وار طلبہ طالبات ثقافت کی مختلف صورتوں، ثقافتی اداروں اور ادب کے ثقافتی مطالعے سے شناسائی حاصل کر سکیں گے۔

Contents

مندرجات

- 1- ثقافتی مطالعہ: تعارف
- 2- ثقافتی مطالعہ: طریقہ ہائے کار (Methods) تعبیری، تقابلی، تاریخی، پیداواری، صارفی، ثقافت کا اشرافی تصور اور مقبول ثقافتی
- 3- ثقافتی مطالعہ: تاریخی ارتقا اور اہم دانشور: ریمنڈ ولیمز، سٹورٹ ہال، پیرے بورڈیو
- 5- ثقافتی پیداوار کے جدید ذرائع: اشاعتی ذرائع: کتاب، رسائل، اخبار، الیکٹرانک ذرائع: فلم، ٹی وی، انٹرنیٹ
- 6- ادبی ثقافت کے عناصر: مصنف بطور ثقافتی ادارہ ثقافت میں مصنف کا تصور ثقافت میں متن کی حیثیت
- ادبی ادارے: مربی، پبلشر، قاری، ادبی انجمنیں
- 7- ثقافت اور ادبی ہیئت: غزل اور اردو ثقافت ناول اور اردو تصور کائنات
- 8- ادب میں ثقافت: ثقافتی اقدار اور ادبی موضوعات
- اردو فکشن: اشراف تہذیب سے اجلاں ثقافت تک
- افسانہ بطور مقبول صنف
- فلمی گیت

Recommended Texts

1. John Storey, (2015) *Cultural theory and popular culture*. New Delhi: Pearson Education.
2. Micheal Foucault, (1999) *Methods and epistemology*, Ed. James Fabian. New York: The New Press.

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- منیجر پانڈے (2006)، ادب کی سماجیات: تصور اور تعبیر، مترجمہ سرور الہدیٰ، نئی دہلی: انجمن ترقی اردو، بند
- 2- اشتیاق احمد، مرتب (2007)، کلچر: منتخب مضامین، لاہور: بیت الحکمت
- 3- گوپی چند نارنگ (2007)، اردو غزل اور ہندوستانی ذہن و تہذیب، لاہور: سنگ میل پبلی کیشنز

اردو کی شعری روایت میں دیگر شعرا کے مقابلے میں غالب اور اقبال کو ایک خاص امتیاز حاصل ہے۔ غالب کی صورت میں انیسویں صدی کے شعری اور فکری مزاج کو، جب کہ اقبال کی شکل میں بیسویں صدی کے سیاسی، تاریخی اور فکری مزاج کا اندازہ کیا جا سکتا ہے۔ اگر یہ کہا جائے کہ ان دونوں شعرا کے تناظر میں کامل اردو شعری روایت کا ادراک ممکن ہے تو یہ بات غلط نہیں ہو گی۔ اسی سے جڑا ہوا ایک اور نکتہ بھی ہے کہ اردو کی تنقیدی اور تحقیقی روایت میں ان دونوں شعرا مقدار اور معیار کے حوالے سے اتنا کچھ لکھا جا چکا ہے کہ جو بذاتِ خود ادب کے الگ شعبے کی شکل اختیار کر گیا۔ اردو اور دیگر زبانوں میں غالب اور اقبال پر ہزاروں کتب تصنیف و تالیف کی گئیں، لاتعداد تحقیقی و تنقیدی مضامین لکھے گئے، جامعات میں ہزاروں سندی مقالے سامنے آئے اور اردو کے اہم ادبی جرائد نے ان شخصیات پر خصوصی نمبر شائع کیے گئے۔ اس اعتبار سے غالب اور اقبال شناسی کی روایت کا مطالعہ کرنا ضروری ہو جاتا ہے۔ اس کورس کے ذریعے اس کثیر تحقیقی و تنقیدی سرمایے کو نئے سرے سے دریافت کرنے کی ضرورت ہے جو ان دو شعرا کے فکر و فن پر لکھا گیا، تاکہ تاریخی، ادبی، سیاسی، سماجی اور تہذیبی تناظر میں شعر و ادب کا مطالعہ کیا جا سکے۔

مندرجات

Contents

غالبیات: اردو میں غالب شناسی کی روایت۔ آغاز و ارتقا: (1) غالب کی سوانح عمریوں کا تحقیقی جائزہ (2) غالب کی اردو فارسی شاعری پر تحقیقی و تنقیدی کام کا جائزہ (3) غالب کی نثری خدمات کا جائزہ (4) غالب کے حوالے سے ادبی رسائل و جرائد کے خصوصی شمارے (5) شارحین غالب کا مطالعہ

اہم تحقیقی و تنقیدی کتب: (1) غالب از غلام رسول مہر (2) ذکر غالب از مالک رام (3) غالب اور سفر کلکتہ از ڈاکٹر خلیق انجم (4) دیوان غالب: نسخہ عرشی از امتیاز علی خان عرشی (5) شعور و لاشعور کا شاعر۔ غالب از ڈاکٹر سلیم اختر (6) غالب اور انقلاب ستاون (ڈاکٹر معین الرحمن (7) مکتوبات غالب مرتبہ لطیف الزمان خان (8) طائف غیبی اور پنج آہنگ مرتبہ ڈاکٹر وزیر الحسن عابدی

چند اہم غالب شناس: (1) کالی داس گپتا رضا (2) شیخ اکرام (3) ڈاکٹر خلیق انجم (4) پروفیسر حمید احمد خان (5) مالک رام

غالبیات کے حوالے سے اہم ادارے: (1) غالب انسٹی ٹیوٹ، دہلی (2) ادارہ یادگار غالب

اقبالیات: اردو میں اقبال شناسی کی روایت۔ آغاز و ارتقا: (1) اقبال کی سوانح عمریوں کا تحقیقی جائزہ (2) اقبال کی اردو فارسی شاعری پر تحقیقی و تنقیدی کام کا جائزہ (3) اقبال کی نثری خدمات کا جائزہ (4) اقبال کے حوالے سے ادبی رسائل و جرائد کے خصوصی شمارے (ماہ نو، صحیفہ، ادبی دنیا، اوراق) (5) شارحین اقبال کا مطالعہ اہم تحقیقی و تنقیدی کتب: (1) زندہ رود از جاوید اقبال (2) فکر اقبال از خلیفہ عبدالحکیم (3) شعر اقبال از عابد علی عابد (4) اقبال کا علم کلام از علی عباس جلال پوری (5) اقبال نئی تشکیل از عزیز احمد

چند اہم اقبال شناس: (1) نذیر نیازی (2) ڈاکٹر فرمان فتح پوری (3) ڈاکٹر منظور احمد (4) مرزا محمد منور (5) جابر علی سید

اقبالیات کے حوالے سے اہم ادارے: (1) بزم اقبال (2) اقبال اکادمی (3) شعبہ اقبالیات علامہ اقبال اوپن یونیورسٹی (4) (شعبہ اقبالیات، پنجاب یونیورسٹی

Recommended Texts

مصادر

- 1- خلیق انجم (2005ء)، غالب کا سفر کلکتہ اور کلکتہ کا ادبی معرکہ، دہلی: غالب انسٹی ٹیوٹ
- 2- جاوید اقبال، (1985ء)، زندہ رود، لاہور: شیخ غلام علی اینڈ سنز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- شکیل پتافی، ڈاکٹر (2014)، پاکستان میں غالب شناسی، ملتان: بیکن بکس
- 2- مالک رام، (1985)، ذکر غالب، نئی دہلی: مکتبہ جامعہ لمیٹڈ
- 3- خلیفہ عبدالحکیم (1985)، فکر اقبال، لاہور: بزم اقبال، لاہور

•

PhD

URDU

دنیاے علم و ادب میں تحقیق کی ضرورت و اہمیت و افادیت سے روشناس کرانے کے ساتھ تحقیق کی مختلف اقسام پر بحث کی جائے گی۔ موضوع کے انتخاب سے خاکہ بنانے کے طریقے، بنیادی ماخذات کی اہمیت اور ثانوی ماخذات سے امتیازات کا تعارف، حوالہ جات و حواشی و تعلیقات کا تعارف اور مثالی طریق کار کے انتخاب، کتابیات کی اہمیت و افادیت اور مستحسن قسم اور اشاریہ سازی کے اصولوں کی نشان دہی کی جائے گی۔ ماخذات کی تلاش میں سرکاری و نجی کتب خانوں اور جدید ترین ذرائع اطلاعات سے استفادے کی نظری و عملی تربیت دی جائے گی اور سوالنامے کی تیاری اور انٹرویو کے طریق کار سمیت سمعی و بصری مواد کو استعمال کرنے کے لیے مشقوں کا اہتمام کیا جائے گا۔ علاوہ ازیں کیفیتی اور کمیٹی تحقیق کے بنیادی مباحث کے ذریعے عالمی اور معروضی تحقیقی معیارات سے آگاہ کیا جائے گا، تاکہ اسکالر تحقیقی مقالے کو عالمی معیارات سے ہم آہنگ کر سکے۔

مندرجات

Contents

- 1- تحقیق کی ضرورت، اہمیت اور افادیت
- 2- معروضی و سائنسی انداز تحقیق
- 3- موضوع کا انتخاب
- 4- تحقیقی ڈیزائن کا انتخاب
- 5- تحقیق کے مختلف مراحل:
- 6- خاکہ، بنیادی و ثانوی ماخذات، نوٹس، تسوید، حوالے، حواشی، تعلیقات، کتابیات، ضمام، اشاریہ ماخذات کی تلاش:
- 7- نجی و سرکاری کتب خانے، کمپیوٹر اور انٹرنیٹ، سوالنامے، انٹرویو، سمعی و بصری لوازمہ تحقیق کے عالمی رجحانات:
- کیفیتی تحقیق (نوعیت، اقسام، مثالیں، اردو میں استعمال کا طریق کار)
- کمیٹی تحقیق (نوعیت، اقسام، مثالیں، اردو میں استعمال کا طریق کار)

Recommended Texts

مصادر

- 1- تبسم کاشمیری، ڈاکٹر، (۱۹۹۲ء)، ادبی تحقیق کے اصول، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان۔
- 2- سلطانہ بخش، ڈاکٹر، (۲۰۰۰ء)، اردو میں اصول تحقیق (جلد اول، دوم)، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- گیان چند جین، ڈاکٹر، (۱۹۹۴ء)، تحقیق کا فن، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- رفاقت علی شاہد (مرتب)، (۲۰۰۷ء)، تحقیقی شناسی، لاہور: القمر انٹر پرائزز
- 3- معین الدین عقیل، ڈاکٹر، (۲۰۰۸ء)، اردو تحقیق کی صورتِ حال اور تقاضے، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

ادبی تفہیم و تجزیے کے لیے تنقید کی اہمیت اساسی ہے۔ یہ کورس پی ایچ ڈی کے طلبہ میں تجزیاتی، تنقیدی اور تقابلی صلاحیتوں کو نمایاں کرنے کے لیے تشکیل دیا گیا ہے۔ اس کے پانچ حصے ہیں۔ پہلے حصے میں ادبی تجزیے کے موضوعاتی دائرے سمجھائے جائیں گے۔ دوسرے حصے میں ادبی پیرایہ اظہار کے تنقیدی افکار سے طلبہ کی شناسائی کا اہتمام کیا جائے گا اور تیسرے حصے میں ادبی متون کے مختلف اجزا کے درمیان ربط کی تشریح و توضیح ہو گی۔ اس کے بعد تقابلی مطالعے کے مختلف طریقہ کار واضح کیے جائیں گے۔ اس کورس کو بنانے کے دو مقاصد ہیں۔ اہم تنقیدی نظریات و تصورات کو طلبہ تک پہنچانا اور ان میں ادبی تجزیے کی صلاحیت پیدا کرنا۔ کورس کو اس طرح ترتیب دیا گیا ہے کہ طلبہ تنقیدی رجحانات کے اہم نمائندوں کی تحریروں کے مطالعے سے تنقیدی نظریات اور ان کی اطلاقی جہات سے واقفیت پیدا کریں۔

Contents

مندرجات	
موضوعات:	فن پارے کے موضوعاتی دائروں کی دریافت
	صنف کی موضوعاتی ترجیحات سے فن پارے کے موضوعات کا رشتہ
	عصری حسیت کی دریافت، موضوعات میں عالمگیریت اور آفاقیت کے عناصر، موضوع کی نظری اہمیت
پیرایہ اظہار:	فن پارے میں مستعمل زبان کے خدوخال
	لفظیات، تراکیب، نحوی ساختیں، قواعدی لچک سے استفادہ
	آہنگ، تکرار اصوات، تکرار کلمات، روانی، ٹھہراؤ، بلند آہنگی
روابط اجزا:	نامیاتی وحدت کا تصور، مختلف اصناف میں نامیاتی وحدت کی حیثیت
	نامیاتی وحدت سے انحراف اور مصنوعی اجزا کا ربط
تقابلی مطالعہ:	ایک فن کار کے مختلف فن پاروں کا تقابل
	روایت میں دیگر فن پاروں کا تقابل
	فن پارے میں مختلف متون کی گونج
	ادبیت اور شعریت پیدا کرنے کے وسائل:
	کلاسیکی وسائل: فصاحت و بلاغت، خیال آفرینی
	جدید وسائل: Irony, Paradox, Tension
	دیگر علوم سے استفادہ
	تنقیدی زبان: صراحت، قطعیت، اختصار، استدلال، مثالوں سے اثبات، ربط، تجزیہ اور محاکمہ، عملی تنقید کی مشق

Recommended Texts

مصادر	
1-	الطاف حسین حالی (1988)، مقدمہ شعر و شاعری، کراچی: غضنفر اکیڈمی
2-	پروفیسر کلیم الدین احمد، (1980)، اُردو تنقید پر ایک نظر، اسلام آباد: نیشنل بک فاؤنڈیشن

Suggested Readings

مجوزہ کتب	
1-	شمس الرحمن فاروقی (2006)، تعبیر کی شرح، کراچی: شرح اکادمی بازیافت
2-	شہزاد منظر، (1996)، پاکستان میں اُردو تنقید کے پچاس سال، کراچی: منظر پبلی کیشنز
3-	وزیر آغا، ڈاکٹر، (1994)، معنی اور تناظر، سرگودھا: مکتبہ نردبان

شاعری کا شمار ادبیات عالم کے تخلیقی سرمایے میں سب سے اہم تخلیقی تجربے کے طور پر ہوتا ہے۔ دیگر زبانوں کے ادبیات کی طرح اردو ادب کا اہم تخلیقی سرمایہ بھی شاعری میں موجود ہے۔ بلکہ یہ کہا جائے تو غلط نہ ہو گا کہ آغاز سے لے کر انیسویں صدی عیسوی کے وسط تک اردو کا زیادہ تر سرمایہ شاعری ہی کے ذریعہ ہم تک پہنچا ہے، تاہم انیسویں صدی کے وسط سے لے کر موجودہ عہد تک شاعری کے ساتھ ساتھ نثری ادب اور تحقیق و تنقید نے بھی اپنا حصہ ڈالا ہے۔ اس اعتبار سے مطالعہ ادب کے لیے جہاں شاعری اور شعری رویوں کو سمجھنے کی ضرورت ہے، وہاں شاعری کے حوالے سے ہونے والی تنقیدی معیار کو جانچنے کی بھی بہت ضرورت ہے۔ اس کورس کو ڈیزائن کرنے کا بنیادی مقصد شعری تنقید کے حوالے سے اٹھائے گئے بنیادی سوالات کو نئے تناظر میں سمجھنا اور نئے تنقیدی رویوں کو دریافت کرنا ہے۔

مندرجات

Contents

- 1- اردو شاعری کے عمومی مباحث
- 2- شاعری میں موضوع اور فن کا امتزاج
- 3- فن کے پس منظر میں تشکیل پانے والے عوامل: تاریخی، تہذیبی، سماجی، معاشرتی، مذہبی وغیرہ
- 4- شعری اصناف کے مباحث
- 5- صنف اور ہئیت کے باہمی مماثلت اور امتیازات
- 6- شعری اصناف کی تحقیق اور تنقیدی مباحث کا دائرہ
- 5- غزل کی تنقید، حمایت اور مخالفت: حالی، یوسف حسین خان، فراق، رشید احمد صدیقی، منظور حسین، جوش، عظمت اللہ خان، کلیم الدین احمد، نظیر صدیقی
- 6- اردو نظم کے مباحث
- 7- اردو نظم کا فکری و فنی مطالعہ
- 8- اردو نظم میں ہئیت اور وزن کے تجربات
- 9- اردو نظم کے تنقید میں دیگر مباحث
- 10- پابند، معری، آزاد اور نثری نظم کے تناظرات
- حالی، حنیف کیفی، وزیر آغا، عنوان چشتی، محمد علی صدیقی، گوپی چند نارنگ، تبسم کاشمیری، سلیم احمد، جیلانی کامران، افتخار جالب، شمس الرحمن فاروقی
- 11- اردو شاعری کی تحقیق میں مختلف نقطہ ہائے نظر کی اہمیت اور افادیت

Recommended Texts

مصادر

- 1- اختر حسین رائے پوری، (1989)، ادب اور انقلاب، کراچی: نفیس اکیڈمی
- 2- جیلانی کامران، (1985)، نئی نظم کے تقاضے، لاہور: مکتبہ عالیہ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- عارف ثاقب، ڈاکٹر (1999)، بیسویں صدی کا طرز احساس، لاہور: غالب نما
- 2- عزیز احمد مدنی، (1994)، جدید اردو شاعری، کراچی: انجمن ترقی اردو
- 3- وزیر آغا، (1999)، اردو شاعری کا مزاج، لاہور: مکتبہ عالیہ

تدوین متن کی مبادیات سے واقفیت کے ساتھ ساتھ تدوین کی اہمیت اور ضرورت پر بحث کی جائے گی اور تدوین متن میں تحقیقی علامات اور نشانات سے آگاہ کرتے ہوئے اختلافِ نسخ سے رُوشناس کرایا جائے گا۔ اہم اور نایاب کتب، رسائل اور اہم تحریری لوازمے کی تدوین اور مخطوطہ شناسی کے سلسلے میں سنین کے تعین، کتابت کے عہد، کاغذ کے دور اور سائز سے متعلق بنیادی معلومات فراہم کرتے ہوئے خارجی اور داخلی شہادتوں کی اہمیت واضح کی جائے گی۔ بنیادی نسخے کے تعین کا طریق کار بتایا جائے گا اور تدوین کی اہم اصطلاحات کی وضاحت ہو گی۔ توضیحی اشاریے کی ضرورت، تدوین کے ماخذات اور صحت کے تعین کے ساتھ ساتھ تصحیح متن کے تقاضوں پر گفتگو کی جائے گی، نیز تدوین متن کے سلسلے میں املا اور رموز اوقات کی ضرورت اور اہمیت سے آگاہ کیا جائے گا۔ میقات کے آخر میں تدوین کی عملی مشقوں کو کرائی جائیں گی۔

مندرجات

Contents

- 1- تدوین متن کے اصول
- 2- تدوین: اہمیت اور ضرورت
- 3- تدوین متن میں تحقیقی علامات اور نشانات کا تعین
- 4- اختلافِ نسخ
- 5- اہم اور نایاب کتب و رسائل اور اہم تحریری لوازمے کی تدوین
- 6- مخطوطہ شناسی، سنین کا تعین، کتابت، کاغذ اور سائز وغیرہ
- 7- بنیاد نسخے کا تعین
- 8- تدوین کی اہم اصطلاحات، داخلی اور خارجی شہادتوں کی اہمیت
- 9- توضیحی اشاریے کی ضرورت
- 10- تدوین کے ماخذات اور صحت کا تعین
- 11- تصحیح متن کے تقاضے
- 12- املا اور رموز اوقات
- 13- فنِ تدوین کی عملی مشقیں

Recommended Texts

مصادر

- 1- تنویر احمد علوی، ڈاکٹر، (۱۹۹۲ء)، آزادی کے بعد دہلی میں اردو، دہلی: تحقیق اردو اکادمی
- 2- رشید حسن خان، (۱۹۸۹ء)، ادبی تحقیق، مسائل و تجزیہ، لاہور: الفیصل ناشرین

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- روبینہ شاہین، ڈاکٹر (2007)، ڈاکٹر سید عبداللہ، شخصیت اور فن، اسلام آباد: اکادمی ادبیات
- 2- خلیق انجم، ڈاکٹر (1967)، متنی تنقید، دہلی: الجمعہ پریس
- 3- معراج نیر (1998)، ڈاکٹر مولوی عبدالحق، شخص و عکس، لاہور: الوقار

افسانوی ادب کی تنقید، اردو تنقید کا ایک اہم شعبہ ہے۔ اردو کے شعری سرمایے کے بعد مقداری حوالے سے افسانوی سرمایہ کو شمار کیا جاتا ہے۔ اس کی جڑیں جہاں ہماری قدیم روایت میں داستانوں تک پھیلی ہوئی ہیں، وہاں انیسویں صدی میں ناول اور بیسویں صدی میں افسانہ اس کے دائرہ کار میں آتے ہیں۔ اس اعتبار سے یہ سرمایہ پوری ادبی روایت پر محیط ہے۔ اب جہاں تک اس ادبی سرمایے کی تحقیق و تدوین کا تعلق ہے، اس کی ضرورت اور اہمیت سے بھی انکار ممکن نہیں اور اس حوالے سے بہت سا کام ہوا بھی ہے۔ اس کورس کو ڈیزائن کرنے کا بنیادی مقصد طالب علموں میں افسانوی ادب کی تحقیقی روایت کا جائزہ لینا اور نئی تحقیق کے لیے موضوعات کو تلاش کرنا ہے۔ اس حوالے سے نظری اور عملی ہر دو حوالے سے تنقید کا عمل جاری ہے اور تنقید کے وسیع امکانات وجود ہیں۔ داستان، ناول اور افسانے کی تحقیق اس کے تین بنیادی دائرے ہیں۔ یہ کورس طلبہ کو افسانوی ادب کے تنقیدی تناظرات سے متعارف کرانے کا ایک جتن ہے۔

مندرجات

Contents

1- داستان کے تشکیلی عناصر: فن، تکنیک اور ہیئت

اردو داستان کی تنقیدی روایت:

ڈاکٹر گیان چند، کلیم الدین احمد، ڈاکٹر سہیل احمدخان

ڈاکٹر سہیل بخاری، شمس الرحمن فاروقی

2- اردو ناول کے تشکیلی عناصر: فن، تکنیک اور ہیئت

اردو ناول کی تنقیدی روایت:

علی عباس حسینی، ڈاکٹر احسن فاروقی، ڈاکٹر محمد یاسین

ڈاکٹر ممتاز احمدخان، ڈاکٹر اسلم آزاد

3- اردو افسانہ کے تشکیلی عناصر: فن، تکنیک اور ہیئت

اردو افسانے کی تنقیدی روایت:

سید وقار عظیم، شہزاد منظر، شمس الرحمن فاروقی

ڈاکٹر مرزا حامد بیگ، ڈاکٹر گوپی چند نارنگ

Recommended Texts

مصادر

1- ریاض ہمدانی، ڈاکٹر (2018)، اردو ناول کا نو آبادیاتی مطالعہ، لاہور: فکشن ہاؤس

2- گیان چند جین (1987)، اردو کی نثری داستانیں، لکھنؤ: اتر پردیش اردو اکادمی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1- شمس الرحمن فاروقی، (2006ء)، ساحری، شاہی اور صاحب قرانی، نئی دہلی: قومی کونسل برائے فرغ زبان اردو

2- ممتاز احمدخان، ڈاکٹر، (2003ء)، اردو ناول کے چند اہم زاویے، کراچی: انجمن ترقی اردو

3- مرزا حامد بیگ، ڈاکٹر، (2017ء)، اردو افسانے کی روایت، اسلام آباد: دوست پبلی کیشنز

مدرک دکتری اردو به درک صرف و نحو زبان اردو احتیاج دارد. صرف و نحو زبان اردو به فهم زبان فارسی نیاز دارد. چون اساس اردو همین فارسی است که زبان نیلکان ماست. این زبان دولتی، مذهبی، ادبیات و مردم شبه قاره بوده است. فارسی در ضمن پژوهش پیرامون فکر و اندیشه ادبیات اردو لازم است. روشن است که دانشجوی دکتری اردو با ساخت و دستور زبان اردو آشنا باشد، تا رشد و تحول زبان اردو بسنجد. سراینندگان و ادب شناسان زبان اردو ترکیبات، محاورات و بیتهای فارسی را هم در آثار خود به کار برده اند. پس درک این زبان برای پژوهشگران اردو مهم است. چون بدون آشنایی با فارسی نمی توان به ادبیات اردو پیشرفت کرد. در این درس دانشجو با زبان فارسی آشنا می شود. در این دوره فشرده ساخت زبان فارسی، افعال گذشته، حال و آینده و مصادر را می فهمد. متون برگزیده از سعدی شیرازی، غالب دهلوی و اقبال لاهوری را درک می کند. پس از گذراندن این درس، دانشجو می تواند ساخت زبان فارسی بفهمد، افعال و مصادر فارسی را بشناسد، جمله های مقدماتی را بسازد، به زبان فارسی مکالمه کند، متونی از ادبیات کهن اردو که بیشتر به فارسی نزدیک تر بوده است را درک کند تا با تحول زبان اردو و جنبشهای ادبی زبان اردو آشنا باشد و پژوهش در پایان نامه خود را به مقام بلند تر برساند.

Contents

مندرجات

1. دستور زبان فارسی، آشنائی با ساخت جمله فارسی
2. ارکان معرفی جمله و کاربرد آن
3. معرفی افعال، انواع و شناخت آن
4. معرفی مصدر و آشنائی با مصادر مهم فارسی
5. آشنائی، ساخت و کاربرد فعل ماضی مطلق، فعل ماضی بعید و فعل ماضی قریب
6. آشنائی، ساخت و کاربرد فعل ماضی استمراری و فعل ماضی ناتمام
7. آشنائی، ساخت و کاربرد فعل ماضی شکیه. بررسی تفاوت افعال ماضی
8. معرفی مضارع و آشنائی با مضارع های مهم فارسی
9. آشنائی، ساخت و کاربرد فعل مضارع اخباری و فعل مضارع ملموس
10. آشنائی، ساخت و کاربرد فعل آینده، فعل امر و فعل نهی
11. فهم حمد تعالی اثر سعدی شیرازی
12. فهم نعت رسول ﷺ اثر غالب دهلوی
13. فهم حکایات گلستان سعدی شیرازی
14. فهم شعر فارسی اقبال لاهوری
15. مکالمه به زبان فارسی
- 16.

Recommended Texts

مصادر

1. یدالله ثمره (1368 ش)، آموزش زبان فارسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
2. سبط حسن رضوی، علی رضا نقوی (1996م)، گلشن فارسی، راولپندی: نمایندگی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران در پاکستان
- 3.

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. محمد علی فروغی (1364ش)، کلیات سعدی، تهران: انتشارات علمی
2. فرشیدورد خسرو، دکتر (1382ش)، دستور مفصل امروز، تهران: انتشارات سخن
3. ارژنگ، غلامرضا (1381ش)، دستور زبان فارسی امروز، تهران: نشر قطره

BS
PERSIAN

The course introduces the students to the underlying rules to acquire and use language in academic context. The course aims at developing grammatical competence of the learners to use grammatical structures in context in order to make the experience of learning English more meaningful enabling the students to meet their real life communication needs. The objectives of the course are to, reinforce the basics of grammar, understand the basic meaningful units of language, and introduce the functional aspects of grammatical categories and to comprehend language use by practically working on the grammatical aspects of language in academic settings. After studying the course, students would be able to use the language efficiently in academic and real life situations and integrate the basic language skills in speaking and writing. The students would be able to work in a competitive environment at higher education level to cater with the long term learners' needs.

Contents

1. Parts of speech
2. Noun and its types
3. Pronoun and its types
4. Adjective and its types
5. Verb and its types
6. Adverb and its types
7. Prepositions and its types
8. Conjunction and its types
9. Phrases and its different types
10. Clauses and its different types
11. Sentence, parts of sentence and types of sentence
12. Synthesis of sentence
13. Conditional sentences
14. Voices
15. Narration
16. Punctuation
17. Common grammatical errors and their corrections

Recommended Texts

1. Eastwood, J. (2011). *A basic English grammar*. Oxford: Oxford University Press.
2. Swan, M. (2018). *Practical English usage* (8th ed.). Oxford: Oxford University Press.

Suggested Readings

1. Thomson, A. J., & Martinet, A. V. (1986). *A practical English grammar*. Oxford: Oxford University Press
2. Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S., Finegan, E., & Quirk, R. (1999). *Longman grammar of spoken and written English*. Harlow Essex: MIT Press.
3. Hunston, S., & Francis, G. (2000). *Pattern grammar: A corpus-driven approach to the lexical grammar of English*. Amsterdam: John Benjamins.

Pakistan studies curriculum is the name of a curriculum of academic research and study that encompasses the culture, demographics, geography, history, and politics of Pakistan. The course is designed to acquaint the students of BS Programs with the rationale of the creation of Pakistan. The students would be apprised of the emergence, growth and development of Muslim nationalism in South Asia and the struggle for freedom, which eventually led to the establishment of Pakistan. While highlighting the main objectives of national life, the course explains further the socio-economic, political and cultural aspects of Pakistan's endeavours to develop and progress in the contemporary world. For this purpose, the foreign policy objectives and Pakistan's foreign relations with neighbouring and other countries are also included. This curriculum has been developed to help students analyse the socio-political problems of Pakistan while highlighting various phases of its history before and after the partition and to develop a vision in them to become knowledgeable citizens of their homeland.

Contents

1. Contextualizing Pakistan Studies
2. Geography of Pakistan: Geo-Strategic Importance of Pakistan
3. Freedom Movement (1857-1947)
4. Pakistan Movement (1940-47)
5. Muslim Nationalism in South Asia
6. Two Nations Theory
7. Ideology of Pakistan
8. Initial Problems of Pakistan
9. Political and Constitutional Developments in Pakistan
10. Economy of Pakistan: Problems and Prospects
11. Society and Culture of Pakistan
12. Foreign Policy Objectives of Pakistan and Diplomatic Relations
13. Current and Contemporary Issues of Pakistan
14. Human Rights: Issues of Human Rights in Pakistan

Recommended Texts

1. Kazimi, M. R. (2007). *Pakistan studies*. Karachi: Oxford University Press.
2. Sheikh, J. A. (2004). *Pakistan's political economic and diplomatic dynamics*. Lahore: Kitabistan Paper Products.

Suggested Readings

1. Hayat, S. (2016). *Aspects of Pakistan movement*. Islamabad: National Institute of Historical and Cultural Research.
2. Kazimi, M. R (2009). *A concise history of Pakistan*. Karachi: Oxford University Press.
3. Talbot, I. (1998). *Pakistan: A modern history*. London: Hurst and Company.

Mathematics includes the study of such topics as quantity, structure, space, and change. It has no generally accepted definition. Mathematicians seek and use patterns to formulate new conjectures; they resolve the truth or falsity of such by mathematical proof. This course is built upon the mathematical concepts, principles and techniques that are useful in almost all undergraduate programs. The main objectives of the course are to enhance student's competency in application of mathematical concepts in solving problems and to improve their level of quantitative approach. Upon the successful completion of this course students would be able to develop understanding: Mathematical functions, Building and solving linear and quadratic equations, Matrices and Determinants with application, sequences and series, and basic Financial Mathematics. To prepare the students, not majoring in mathematics, with the essential tools of financial, algebra and geometry to apply the concepts and the techniques in their respective disciplines.

Contents

1. Linear Equations and Quadratic Equations: Formation of Linear equation
2. Solving Linear equation involving one variable
3. Solution of Quadratic equation by factorization method
4. Solution of quadratic equation by square completion methods
5. Solution of quadratic equation by quadratic formula
6. Application of quadratic equation
7. Sequences and Series
8. Matrices and Determinants: Introduction of matrices
9. Types of matrices, Matrix operations, Inverse of matrix
10. The determinants and its properties
11. Solution of system of linear equations by determinants: Cramer's rule, Inverse Matrices Method
12. Mathematics of Finance: Simple interest
13. Compound interest, Annuities
14. Sets and Sets Operations
15. Permutation and combinations
16. Introduction to mathematical induction and binomial theorem
17. Basic Concepts of Trigonometry
18. Fundamental Identities of Trigonometry

Recommended Texts

1. Frank, S. B. (1993). *Applied mathematics for business, economics, and the social sciences* (4th ed.). New York: McGraw-Hill publisher.
2. Nauman, K. (2019). *Basic mathematics-I: algebra and trigonometry* (2nd ed.). Lahore: Al-Hassan Pub.

Suggested Readings

1. Kaufmann, J. E. (1994). *College algebra and trigonometry*. Boston: PWS-Kent Pub. Co.
2. Swokowski, E. W. (1993). *Fundamentals of algebra and trigonometry*. Boston: PWS-Kent Pub. Co.

زبان فارسی زبان شیرین است و ساده هم است. اما مانند همه زبانهای جهان قواعد دستوری دارد. آشنائی با این قواعد دستوری برای فهم این زبان لازم است. برای دانشجوی زبان و ادبیات فارسی درک دستور زبان فارسی ویژگی خودش دارد. دانشجو باید با قواعد دستور زبان فارسی آشنا باشد. دستور را بفهمد. تحول دستوری را بشناسد و بتواند قواعد دستوری فارسی را در حرف زدن و نگاشتن به خوبی به کار برد. اهداف این درس بدین قرار اند: آشنائی با ارکان جمله، آشنائی با مصادر، درک افعال ساده، کسب مهارت گفت و شنید فارسی. بعد از مطالعه این درس دانشجو بتواند ارکان جمله را بفهمد، افعال ساده فارسی را درک کند، جمله های کوتاه فارسی را بسازد، بشنود و بگوید. درین معرفی جمله، ارکان جمله فهم می کنیم. با مصادر فارسی و مضارع فارسی آشنا می شویم. تعریف، ساخت، شناخت افعال ماضی مانند: فعل ماضی مطلق، فعل ماضی قریب، فعل ماضی بعید، فعل ماضی استمراری، فعل ماضی التزامی، فعل ماضی ناتمام را بدانیم. کاربرد گوناگون افعال ماضی مانند فعل ماضی مطلق، فعل ماضی قریب، فعل ماضی بعید، فعل ماضی استمراری، فعل ماضی التزامی، فعل ماضی ناتمام درک کنیم. تعریف، ساخت، شناخت افعال حال مانند: فعل مضارع، فعل مضارع اخباری و فعل مضارع ملموس می فهمیم. کاربرد گوناگون افعال حال مانند: فعل مضارع، فعل مضارع اخباری و فعل مضارع ملموس را تجربه می کنیم. تعریف، ساخت، شناخت افعال آینده، فعل امر و فعل نهی را بخوانیم و کاربرد گوناگون افعال آینده، فعل امر و فعل نهی را می فهمیم.

Contents

مندرجات

1. معرفی جمله
2. معرفی ارکان جمله
3. آشنائی با مصادر فارسی
4. آشنائی با مضارع فارسی
5. تعریف، ساخت، شناخت افعال ماضی مانند: فعل ماضی مطلق، فعل ماضی قریب، فعل ماضی بعید، فعل ماضی استمراری، فعل ماضی التزامی، فعل ماضی ناتمام
6. کاربرد گوناگون افعال ماضی مانند فعل ماضی مطلق، فعل ماضی قریب، فعل ماضی بعید، فعل ماضی استمراری، فعل ماضی التزامی، فعل ماضی ناتمام
7. تعریف، ساخت، شناخت افعال حال مانند: فعل مضارع، فعل مضارع اخباری و فعل مضارع ملموس
8. کاربرد گوناگون افعال حال مانند: فعل مضارع، فعل مضارع اخباری و فعل مضارع ملموس
9. تعریف، ساخت، شناخت افعال آینده، فعل امر و فعل نهی
10. کاربرد گوناگون افعال آینده، فعل امر و فعل نهی

Recommended Texts

مصادر

1. حسن احمد گیوی (1371ش)، دستور زبان فارسی (2-1)، تهران: انتشارات فاطمی
2. پرویز نائل خانلری (1373ش)، دستور زبان فارسی، تهران: انتشارات توس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. یدالله ثمره (1368ش)، آموزش زبان فارسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
2. عبدالعظیم قریب و دیگران (1389ش)، دستور پنج استاد، تهران: انتشارات امید
3. طلعت بصاری، دکتر (1348ش)، دستور زبان فارسی، تهران: کتابخانه طهوری
4. یدالله ثمره، دکتر (1388ش)، آموزش زبان فارسی (4 جلد)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

This course has been designed to ensure an effective orientation of students towards the discipline of psychology so that they may come to appreciate the diversity of the subject and its pragmatic significance. This course provides an introduction to the concepts and theories of psychology and to their application to real life situations. Topics include history, research methods, sensation, perception, consciousness, stress and coping, learning, memory, motivation and emotions. Main objectives of the course include to make students familiar with the essential features of human personality; to inculcate a sense of personal relevance of Psychology as a subject with the potential of gaining better insight into one's own self and others. Upon the successful completion of course students will have an introductory knowledge of selected areas of basic psychological enquiry and they will be able to: differentiate between scientific and non-scientific information about human behaviors and mental processes, describe major developments and research methods used in psychology etc.

Contents

1. Introduction to Psychology: Definition of psychology, Goals of psychology, Major schools of thought in psychology, Major fields of psychology
2. Basic research Methods in Psychology: Survey research, Experimental research, Case study method
3. Biological Basis of Behavior: Brain and nervous system, Structure and function of major brain areas, Neurotransmitters and their functions
4. Sensation and Perception: Difference between sensation and perception, Principles of perception, Role of perception in human cognition
5. Motivation and Emotion: Concept & Theories of motivation and emotion
6. Learning: Definition of Learning, Types of Learning (i) Classical Conditioning (ii) Operant Conditioning, (iii) Observational Learning
7. Memory and Intelligence: Definition and stages of human memory, Types of memory, Concept of intelligence, Basic theories of intelligence
8. Personality development: Concept & Theories; Tips to improve personality
9. Health and Stress, Stress and Coping, Stress, Health, and Coping in the Workplace, Effective Measure to deal with stress and ways to cope.
10. Application of Psychology in Our Social Lives

Recommended Texts

1. Weiten, W. (2017). *Psychology: Themes and variations* (10th ed.). Boston: Cengage Learning.
2. Nolen-Hoeksema, S., & Hilgard, E. R. (2015). *Atkinson and Hilgard's introduction to psychology* (16th ed.). New Dehli: Cengage Learning.

Suggested Readings

1. Flanagan, C., Berry, D., Jarvis, M., & Liddle, R. (2015). *AQA psychology*. London: Illuminate Publishing - Cheltenham.
2. Coon, D., Mitterer, J. O., & Martini, T. S. (2018). *Introduction to psychology: Gateways to mind and behavior* (15th ed.). Boston: Cengage Learning.

The course is designed for beginners with either no formal background or very little acquaintance with economics. It develops the ability to explain core economic terms, concepts, and theories. The objective is to give the students a clear understanding of the basic concepts, tools of analysis, and terminologies used in microeconomics and macroeconomics. Emphasis will be on the use of graphs, diagrams, and numerical tables/schedules for exposition. A country's economy consists of three major economic agents; consumers, firms, and government. Analyzing the choices made by these economic agents is one of the main subjects of microeconomics. Students will learn how the decisions made by economic agents are represented in the market as demand and supply of commodities. Students will also learn about the determinants of macroeconomic conditions (national output, employment, and inflation), aggregate supply and demand, business cycles, public finance, international trade, and monetary and fiscal policy. The teacher is expected to draw examples from the surrounding world to clarify the concepts.

Contents

1. Introduction to economics and preliminaries
2. Theory of consumer behavior
3. Demand, Supply, market equilibrium and elasticities
4. Theory of production
5. Revenue and cost analysis of a firm
6. Theory of Market Structure
7. Firm's Behavior under perfect competition, monopoly, and monopolistic competition
8. Introduction to macroeconomics
9. National income and various concepts of national income
10. Consumption and saving function
11. Investment and its types,
12. Concept of aggregate demand and supply and their equilibrium
13. Concept of multiplier and accelerator
14. Monetary and fiscal policies
15. Inflation and unemployment (PHILLIPS CURVE)
16. Balance of payment problems and remedies
17. Public finance and taxation, debt and expenditure

Recommended Texts

1. Mankiw, N. G. (2018). *Principles of microeconomics* (8th ed.). Boston, MA: Cengage Learning.
2. Diulio, E. A. & Salvatore, D. (2011). *Schaum's outline of principles of economics* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill Education.

Suggested Readings

1. Mankiw, N. G. (2019). *Macroeconomics* (10th ed.). New York: Worth Publishers.
2. Nicholson, W. & Snyder, C. M. (2010). *Intermediate microeconomics and its application* (11th ed.). Mason, OH: South-Western Cengage Learning.

Sociology is the study of society, patterns of social relationships, social interaction, and culture that surrounds everyday life. It is a social science that uses various methods of empirical investigation and critical analysis to develop a body of knowledge about social order and social change. Subject matter can range from micro-level analyses of society to macro-level analyses. The course is designed to introduce the students with basic sociological concepts and to get familiarity with the overall discipline. The focus of the course shall be on basic concepts like scope and significance of Sociology, How Sociology is related as well as distinct from other social sciences. It focuses on the constituent parts of the society i.e. social systems and structures, socio-economic changes and social processes. This will also give an understanding of the Culture, elements of culture and the relationship of culture and personalities. The course will provide due foundation for further studies in the field of sociology.

Contents

1. Introduction to Sociology: The Science of Society, Scope and significance
2. Fields of Sociology: Sociology and other Social Sciences
3. Social interaction and social structure: The Nature and Basis of Social Interaction
4. Social Processes: Social structure Status, Roles, Power and Authority, Role Allocation
5. Culture: Meaning and nature of culture, Elements of culture: Norms, values beliefs, sanctions
6. Culture and Socialization, Transmission of Culture, Cultural Lag, Cultural Variation
7. Cultural Integration, Cultural Evolution, Cultural Pluralism, Culture and personality
8. Socialization & personality: Socialization, Agents of socialization
9. Personality: components of personality
10. Deviance and social control: Deviance and conformity
11. Mechanism and techniques of social control, Agencies of social control
12. Social organization: Definition, meaning and forms, Social groups; Functions of groups
13. Social Institutions: forms, nature and inter-relationship
14. Community: definition and forms (Urban and rural).
15. Social Institutions: Structure and functions of Institutions
16. Family, Religion, Education, Economy and political institution

Recommended Texts

1. Giddens, A. (2018). *Sociology* (11th ed.). Cambridge: Polity Press.
2. Macionis, J. J. (2016). *Sociology* (16th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

Suggested Readings

1. Anderson, M. and Taylor, F. H. (2017). *Sociology: The essentials* (9th ed.). Boston: Cengage Learning.
2. Schaefer, T. R. (2012). *Sociology* (13th ed.). New York: McGraw-Hill.
3. Henslin, M. J. (2011). *Sociology: A down to Earth approach* (11th ed.). Toronto: Pearson.

The course aims at developing linguistic competence by focusing on basic language skills in integration to make the use of language in context. It also aims at developing students' skills in reading and reading comprehension of written texts in various contexts. The course also provides assistance in developing students' vocabulary building skills as well as their critical thinking skills. The contents of the course are designed on the basis of these language skills: listening skills, pronunciation skills, comprehension skills and presentation skills. The course provides practice in accurate pronunciation, stress and intonation patterns and critical listening skills for different contexts. The students require a grasp of English language to comprehend texts as organic whole, to interact with reasonable ease in structured situations, and to comprehend and construct academic discourse. The course objectives are to enhance students' language skill management capacity, to comprehend text(s) in context, to respond to language in context, and to write structured response(s).

Contents

1. Listening skills
2. Listening to isolated sentences and speech extracts
3. Managing listening and overcoming barriers to listening
4. Expressing opinions (debating current events) and oral synthesis of thoughts and ideas
5. Pronunciation skills
6. Recognizing phonemes, phonemic symbols and syllables, pronouncing words correctly
7. Understanding and practicing stress patterns and intonation patterns in simple sentences
8. Comprehension skills
9. Reading strategies, summarizing, sequencing, inferencing, comparing and contrasting
10. Drawing conclusions, self-questioning, problem-solving, relating background knowledge
11. Distinguishing between fact and opinion, finding the main idea, and supporting details
12. Text organizational patterns, investigating implied ideas, purpose and tone of the text
13. Critical reading, SQ3R method
14. Presentation skills, features of good presentations, different types of presentations
15. Different patterns of introducing a presentation, organizing arguments in a presentation
16. Tactics of maintaining interest of the audience, dealing with the questions of audience
17. Concluding a presentation, giving suggestions and recommendations

Recommended Texts

1. Mikulecky, B. S., & Jeffries, L. (2007). *Advanced reading power: Extensive reading, vocabulary building, comprehension skills, reading faster*. New York: Pearson.
2. Helgesen, M., & Brown, S. (2004). *Active listening: Building skills for understanding*. Cambridge: Cambridge University Press.

Suggested Readings

1. Roach, C. A., & Wyatt, N. (1988). *Successful listening*. New York: Harper & Row.
2. Horowitz, R., & Samuels, S. J. (1987). *Comprehending oral and written language*. San Diego: Academic Press.

Islamic Studies engages in the study of Islam as a textual tradition inscribed in the fundamental sources of Islam; Qur'an and Hadith, history and particular cultural contexts. The area seeks to provide an introduction to and a specialization in Islam through a large variety of expressions (literary, poetic, social, and political) and through a variety of methods (literary criticism, hermeneutics, history, sociology, and anthropology). It offers opportunities to get fully introductory foundational bases of Islam in fields that include Qur'anic studies, Hadith and Seerah of Prophet Muhammad (PBUH), Islamic philosophy, and Islamic law, culture and theology through the textual study of Qur'an and Sunnah. Islamic Studies is the academic study of Islam and Islamic culture. The basic sources of the Islamic Studies are the Holy Qur'an and Sunnah or Hadith of the Holy Prophet Muhammad ﷺ. The learning of the Qur'an and Sunnah guides the Muslims to live peacefully.

Contents

1. Study of the Qur'an (Introduction to the Qur'an, Selected verses from *Surah Al-Baqarah, Al-Furqan, Al-Ahzab, Al-Mu'minoon, Al-An'am, Al-Hujurat, Al-Saff*)
2. Study of the Hadith (Introduction to Hadith literature, Selected Ahadith (Text and Translation))
3. Introduction to Qur'anic Studies
4. Basic Concepts of Qur'an
5. History of Quran
6. Basic Concepts of Hadith
7. History of Hadith
8. Kinds of Hadith
9. Uloom –ul-Hadith
10. Sunnah & Hadith
11. Seerat ul-Nabi (PBUH), necessity and importance of Seerat, role of Seerah in the development of personality, Pact of Madinah, Khutbah Hajjat al-Wada' and ethical teachings of Prophet (PBUH).
12. Legal Position of Sunnah
13. Islamic Culture & Civilization
14. Characteristics of Islamic Culture & Civilization
15. Historical Development of Islamic Culture & Civilization
16. Comparative Religions and Contemporary Issues
17. Impact of Islamic civilization

Recommended Books

1. Hassan, A. (1990). *Principles of Islamic jurisprudence*. New Dehli: Adam Publishers.
2. Zia-ul-Haq, M. (2001). *Introduction to al-Sharia al-Islamia*. Lahore: Aziz Publication.

Suggested Readings

1. Hameedullah, M. (1957). *Introduction to Islam*. Lahore: Sh M Ashraf Publisher.
2. Hameedullah, M. (1980). *Emergence of Islam*. New Dehli: Adam Publishers.
3. Hameedullah, M. (1942). *Muslim conduct of state*. Lahore: Sh M Ashraf Publisher.

This is the general Statistics course designed for under graduate programs of arts and social sciences. Statistics is an integral part of arts and social science research. We live in a world where there is no shortage of numerical data and there is increasing demand for people who know how to make sense of it independent of the field of work. The goal of this course is to turn the students into one of such category. In this course, students will learn the basics of descriptive and inferential statistics and the most commonly used statistical techniques found in arts and social science research. The course is designed to give the students an in depth understanding of how these statistical techniques work but minimizing the mathematical burden on the student. While more focus will be given on the statistical analysis with the help of some statistical softwares SPSS, Excel etc. Moreover, the teacher will also focus on interpretation of statistical data results which are obtained from the statistical softwares. So these activities will improve the analytical and research activities of arts and social science students.

Contents

1. Introduction to Statistics: Descriptive and Inferential Statistics, Limitations of Statistics, Scope of Statistics, Variable, Data, Types of Variable and Data, Scales of Measurements.
2. Display of Data: Tabulation of Data, Graphical Display, Histogram, Bar Charts, Pie Chart, Stem and Leaf Plots.
3. Measures of Central Tendency: Mean Median, Mode, Box Plot, and Application in Real Life.
4. Measures of Dispersion: Range, Quartile Deviation, Mean Deviation, Variance and Standard Deviation, Coefficient of Variation, Z-score and their Application.
5. Normal Distribution: Normal Distribution and its Application,
6. Sampling and Sampling Distribution.
7. Hypothesis Testing: z test, t-test, Chi-square test
8. Regression Analysis: Simple Linear Regression, Multiple Regression.
9. Correlation Analysis: Simple correlation, multiple correlation, partial correlation, partial correlation.
10. Test of independence between qualitative variables
11. All the observational analysis will be carried out using MS Excel and SPSS.

Recommended Texts

1. Weiss, N. A. (2017). *Introductory statistics* (10th ed.). England: Pearson Education.
2. Mann, P.S. (2016). *Introductory statistics* (9th ed.). New York: John Wiley & Sons.

Suggested Readings

1. Ross, S. M. (2010). *Introductory statistics* (3rd ed.). New York: Academic Press.
2. Dunn, D.S. (2001). *Statistics and data analysis for the behavioral sciences*. New York: McGraw Hill

زبان فارسی یکی از قدیم ترین زبان جهان است. قلمروی زبان فارسی هم همینطور خیلی قدیم است. قلمروی زبان فارسی را از لحاظ زمان به دو قسمت تقسیم می کنند. یعنی قبل از اسلام و بعد از اسلام. تاریخ اسطوره ای قلمروی زبان فارسی به زمان بسیار قدیم می رسد اما از لحاظ تاریخ ادبی، تاریخ قبل از اسلام از مادیان شروع می شود و به ساسانیان پایان می یابد. تاریخ بعد از اسلام از طاهریان شروع می شود و تا اکنون می رسد. اما در این درس ما فقط تا دوره خوارزمشاهیان آشنا می شویم. اهداف این درس آشنایی با اوضاع سیاسی، جغرافیای ایران از آغاز تا ایلخانیان است. علاوه از این آشنایی با احوال اجتماعی و دینی ایران در زمان مزبور هم بررسی می شود. پس از مطالعه درس، دانشجو می تواند در مورد گذشته ایران تا ایلخانیان آشنایی بدست می آورد و تحول اوضاع سیاسی، جغرافیایی، اجتماعی و دینی ایران را بفهمد.

مندرجات

Contents

1. آشنای با احوال سیاسی، جغرافیایی، مذهبی، معاشی، فرهنگی و هنری ایران قبل از اسلام در قلمروهای ایران
2. مطالعه دوره مادیان
3. مطالعه دوره هخامنشیان
4. مطالعه دوره اشکانیان
5. مطالعه دوره سلوکیان
6. مطالعه دوره اشکانیان
7. مطالعه دوره ساسانیان
8. آشنای با احوال سیاسی، جغرافیایی، مذهبی، معاشی، فرهنگی و هنری ایران بعد از اسلام در قلمرو های ایران
9. مطالعه دوره طاهریان
10. مطالعه دوره صفاریان
11. مطالعه دوره سامانیان
12. مطالعه دوره غزنویان
13. مطالعه دوره سلجوقیان
14. مطالعه دوره خوارزمشاهیان

Recommended Texts

مصادر

1. محمد معین (1371 ش)، فرهنگ فارسی، تهران: انتشارات امیر کبیر
2. کاظم موسوی بجنوردی (1367 ش)، دایرة المعارف بزرگ اسلامی (1-16)، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. غلامحسین مصاحب (1380 ش)، دائرةالمعارف فارسی (1-2)، تهران: امیر کبیر
2. مصطفی میر سلیم (1375 ش)، دانشنامه جهان اسلام، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی
3. علی اکبر دهخدا (1360 ش)، لغت نامه دهخدا (1-30)، تهران: انتشارات سازمان لغت نامه دهخدا
4. گروهی از دانشمندان (1964 م)، اردو دائرة معارف اسلامی (1-24)، لاهور: دانشگاه پنجاب

The course is designed to introduce the students with philosophical concepts and the discipline. It also provides them a deep understanding about nature and structure of philosophical thoughts of in various eras of history like Greek philosophy, Ionocis philosophers, Muslim theology, and modern philosophical theories. The course aims at enabling learners to develop a mature and in-depth understanding of linguistic and literary concepts, also the origins of those ideas and concepts that are our common intellectual vocabulary. The special focus is given to famous philosophers Socrates, Plato, Aristotle, Pythagoras, Anximines, Muslim rationalist, social thinkers and their thoughts, and consequently their contribution to today's world. Significant concepts of Mutailites and Asharites school of thought are also included to enhance student's understanding and critical thinking. The course will provide due foundation for other fields and careers. At the time of completion, students would be able to demonstrate advance knowledge of philosophy, so as they can apply hands on approach of philosophical principles & practicing tools for being an individual indulged in an ever changing human society.

Contents

1. Introduction of Greek philosophy.
2. Philosophical thoughts of Socrates, Plato, Aristotle.
3. The Ionocis philosophers.
4. Anximines, Pythagoras, Heraclitus's basic philosophy.
5. School of muslim theology.
6. Mutailites and Asharites school of thought.
7. Muslim Rationalist and social thinkers.
8. Modern philosophical theories.

Recommended Texts

1. Stace, W.T. (2010). *A critical history of Greek philosophy*. London: Macmillan & Co.
2. Sharif, M. M. (1963). *History of Muslim philosophy*. Kempton: Allgauer Hematverlag.

Suggested Readings

1. Russell, B. (2013). *History of western philosophy* (Collectors ed.). London: Rutledge.
2. Sharif, M.M. (2013). *Muslim Thought: its origin and achievements* (Master's thesis, Boston University, Boston, USA). Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/b701/5bf4998a0e52ea26b5d0277213242b67e50f.pdf>.
3. Cahan, M. S. (2015). *The World of Philosophy*. Cambridge: Cambridge University Press.
4. Durant, W. (1991). *The story of philosophy: The lives and opinions of greater philosophers*. New York: Pocket Books.

The focus of this course will be on developing an understanding of the major concepts and terminologies used in education. Emphasis will be given on analyzing various sociological, psychological, political, economic and ideological forces that influence the process of education in a society. Curriculum and instructions are yet other factors in understanding educational phenomenon in a better way. The course also equips learners with guidance and counseling techniques to enhance their professional practices through teaching learners to play the role of teacher as counsellor. It also encompasses the basic concept of assessment to understand how academic aptitude and achievements be quantified with minimum error of measurement. As exhaustive changes have been taking place around the world at higher education, therefore, the course takes a helicopter view of higher education developments at global level while knitting existing issues involved from policy to practices in education.

Contents

1. Concept and Terminologies of Education
2. Philosophical Foundations of Education
3. Psychological Foundations of Education
4. Socio-economic Foundations of Education
5. Aims of Education
6. Learning and Methods of Learning
7. Curriculum and Instruction
8. Society, Community and Education
9. Guidance and Counseling
10. Measurement, Assessment and Evaluation in Education
11. Development of Higher Education
12. Issues of Education in Pakistan

Recommended Texts

1. Bartlett, S., & Burton, D. (2020). *Introduction to education studies*. California: SAGE Publications Limited.
2. Egbert, J., & Sanden, S. (2019). *Foundations of education research: Understanding theoretical components*. New York: Routledge.

Suggested Readings

1. Butin, D. W. (Ed.). (2014). *Teaching social foundations of education: Contexts, theories, and issues*. New York: Routledge.
2. Sadovnik, A. R., Cookson Jr, P. W., Semel, S. F., & Coughlan, R. W. (2017). *Exploring education: An introduction to the foundations of education* New York: Routledge.

The primary focus of this course is to provide the understanding of the Muslim Culture and Civilization while studying the history of Islamic Empires in the world. It covers a vast span of time from pre Islamic era to introduction and spread of Islam in various parts of the world. After brief definition of culture and civilization, the course looks into pre-Islamic conditions of Arabian, Peninsula, the society and culture during the period of Prophet Muhammad (PBUH) and under pious caliphate period. The course than focuses the civilizational achievements under the rule of Umayyad, Abbasid, Fatimid of Egypt and Umayyads of Spain. It also looks into the society and culture under during Muslim rule in India. In this course students will be acquainted with the history of establishment of distinct Muslim cultures in various regions and also the patterns of interaction and process of acculturation. It will also highlight the achievements of Islamic Civilization and becoming of Islam as a world civilization.

Contents

1. Defining the Culture and Civilization
2. Society and Culture of Pre-Islamic Arabia
3. Emergence of Islam as Religion and Civilization
4. Major Characteristics of Islamic Culture and Civilization
5. Development of Islamic Culture during the period of Holy Prophet (PBUH) and Pious Caliphs
6. Development of Muslim Culture under Umayyads and Social and Intellectual advancement in the fields of Education , Science, Art, Architecture and History writing
7. Advancement of Culture and Civilization under Abbasid Rule: Progress in the fields of Science, Literature, Philosophy and Geography
8. The Development of Islamic Fiqh and Sufism in Abbasid Period
9. Muslims in Spain: Cordova and Granada as a centers of Islamic Art, Architecture and Science
10. Fatimid Rule in Egypt and Developments in the felids of Arts and Science
11. Muslim Rule in India: State, Society and Culture in the Sultanate of Delhi
12. State , Society and Religious Trends During Mughal Period

Recommended Texts

1. Armstrong, Karen. (2002). *.Islam: a short history*. New York: The Modern Library.
2. Hodgson, Marshall G.S (2009). *The venture of Islam*, 3vols. Chicago: The University of Chicago.

Suggested Readings

1. Nasr, Seyyed Hossein. (2002) *Islam: religion, history, and civilization*. San Francisco: Harper One.
2. Chand, Tara. (1979). *Influence of Islam on Indian culture*. Lahore: Book Traders.

In recent years, community engagement has become a central dimension of governance as well as policy development and service delivery. However, efforts to directly involve citizens in policy processes have been bedeviled by crude understandings of the issues involved, and by poor selection of techniques for engaging citizens. This course will provide a critical interrogation of the central conceptual issues as well as an examination of how to design a program of effective community engagement. This course begins by asking: Why involve citizens in planning and policymaking? This leads to an examination of the politics of planning, conceptualizations of "community" and, to the tension between local and professional knowledge in policy making. This course will also analyze different types of citizen engagement and examine how to design a program of public participation for policy making. Approaches to evaluating community engagement programs will also be a component of the course.

Contents

1. Introduction to Citizenship Education and Community Engagement: Orientation
2. Introduction to Active Citizenship: Overview of the ideas, Concepts, Philosophy and Skills
3. Identity, Culture and Social Harmony: Concepts and Development of Identity
4. Components of Culture and Social Harmony, Cultural & Religious Diversity
5. Multi-cultural society and inter-cultural dialogue: bridging the differences, promoting harmony
6. Significance of diversity and its impact, Importance and domains of inter-cultural harmony
7. Active Citizen: Locally active, Globally connected
8. Importance of active citizenship at national and global level
9. Understanding community, Identification of resources (human, natural and others)
10. Human rights, Constitutionalism and citizens' responsibilities: Introduction to human rights
11. Universalism vs relativism, Human rights in constitution of Pakistan
12. Public duties and responsibilities
13. Social Issues in Pakistan: Introduction to the concept of social problem, Causes and solutions
14. Social Issues in Pakistan (Poverty, Equal and Equitable access of resources, unemployment)
15. Social Issues in Pakistan (Agricultural problems, terrorism & militancy, governance issues)
16. Social action and project: Introduction and planning of social action project
17. Identification of problem, Ethical considerations related to project
18. Assessment of existing resources

Recommended Texts

1. Kennedy, J. K., & Brunold, A. (2016). *Regional context and citizenship education in Asia and Europe*. New York: Routledge Falmer.
2. Macionis, J. J., & Gerber, M. L. (2010). *Sociology*. New York: Pearson Education.

Suggested Readings

1. British Council. (2017). *Active citizen's social action projects guide*. Scotland: British Council.
2. Larsen, K. A., Sewpaul, V., & Hole, G. O. (Eds.). (2013). *Participation in community work: International perspectives*. New York: Routledge.

Academic writing is a formal, structured and sophisticated writing to fulfill the requirements for a particular field of study. The course aims at providing understanding of writer's goal of writing (i.e. clear, organized and effective content) and to use that understanding and awareness for academic reading and writing. The objectives of the course are to make the students acquire and master the academic writing skills. The course would enable the students to develop argumentative writing techniques. The students would be able to the content logically to add specific details on the topics such as facts, examples and statistical or numerical values. The course will also provide insight to convey the knowledge and ideas in objective and persuasive manner. Furthermore, the course will also enhance the students' understanding of ethical considerations in writing academic assignments and topics including citation, plagiarism, formatting and referencing the sources as well as the technical aspects involved in referencing.

Contents

1. Academic vocabulary
2. Quoting, summarizing and paraphrasing texts
3. Process of academic writing
4. Developing argument
5. Rhetoric: persuasion and identification
6. Elements of rhetoric: Text, author, audience, purposes, setting
7. Sentence structure: Accuracy, variation, appropriateness, and conciseness
8. Appropriate use of active and passive voice
9. Paragraph and essay writing
10. Organization and structure of paragraph and essay
11. Logical reasoning
12. Transitional devices (word, phrase and expressions)
13. Development of ideas in writing
14. Styles of documentation (MLA and APA)
15. In-text citations
16. Plagiarism and strategies for avoiding it

Recommended Texts

1. Swales, J. M., & Feak, C. B. (2012). *Academic writing for graduate students: Essential tasks and skills* (3rd ed.). Ann Arbor: The University of Michigan Press.
2. Bailey, S. (2011). *Academic writing: A handbook for international students* (3rd ed.). New York: Routledge.

Suggested Readings

1. Craswell, G. (2004). *Writing for academic success*. London: SAGE.
2. Johnson-Sheehan, R. (2019). *Writing today*. Don Mills: Pearson.
3. Silvia, P. J. (2019). *How to write a lot: A practical guide to productive academic writing*. Washington: American Psychological Association.

The course introduces students to information and communication technologies and their current applications in their respective areas. Objectives include basic understanding of computer software, hardware, and associated technologies. They can make use of technology to get maximum benefit related to their study domain. Students can learn how the Information and Communications systems can improve their work ability and productivity. How Internet technologies, E-Commerce applications and Mobile Computing can influence the businesses and workplace. At the end of semester students will get basic understanding of Computer Systems, Storage Devices, Operating systems, E-commerce, Data Networks, Databases, and associated technologies. They will also learn Microsoft Office tools that includes Word, Power Point, Excel. They will also learn Open office being used on other operating systems and platforms. Specific software's related to specialization areas are also part of course. Course will also cover Computer Ethics and related Social media norms and cyber laws.

Contents

1. Introduction, Overview and its types.
2. Hardware: Computer Systems & Components, Storage Devices and Cloud Computing.
3. Software: Operating Systems, Programming and Application Software,
4. Introduction to Programming Language
5. Databases and Information Systems Networks
6. The Hierarchy of Data and Maintaining Data,
7. File Processing Versus Database Management Systems
8. Data Communication and Networks.
9. Physical Transmission Media & Wireless Transmission Media
10. Applications of smart phone and usage
11. The Internet, Browsers and Search Engines.
12. Websites Concepts, Mobile Computing and their applications.
13. Collaborative Computing and Social Networking
14. E-Commerce & Applications.
15. IT Security and other issues
16. Cyber Laws and Ethics of using Social media
17. Use of Microsoft Office tools (Word, Power Point, Excel), mobile apps or other similar tools depending on the operating system.
18. Other IT tools/software specific to field of study of the students if any

Recommended Texts

1. Vermaat, M. E. (2018). *Discovering computers: digital technology, data and devices*. Boston: Course Technology Press.
2. Schneider, G. M., & Gersting, J. (2018). *Invitation to computer science*. Boston: Cengage Learning.

Suggested Readings

1. Timothy J. O'Leary & Linda I. (2017). *Computing essentials*, (26th ed.). San Francisco: McGraw Hill Higher Education.

احتیاج ادبیات به فصاحت و بلاغت ابراز کرده می‌شود. در باب تراوشهای آثار ادبی پدیده فصاحت و بلاغت بررسی کرده می‌شود. تحول پدیده فصاحت و بلاغت مطرح کرده می‌شود. پیوستگی کلام با تقاضای شنونده ایراد کرده می‌شود. انواع این پیوستگی بررسی کرده می‌شود. انشاء و خبر و احوال آن عرضه کرده می‌شود. در باب ایجاز، اطناب و مساوات، ربط طوالت کلام با رسایی معنی درک کرده می‌شود. ضمن وصل و فصل امور لازم برای گسستگی و پیوستگی تقدیم کرده می‌شود. در فصل قصر و حصر ابزار روشن‌کننده مفهوم مقصود ابراز کرده می‌شود. قدر فن مطرح کردن مطلب واحد به کلام متفاوت سنجیده می‌شود. مقام مجاز در تخیل و ربط مجاز با قرینه و علاقه بررسی کرده می‌شود. سیر تکاملی علاقه شباهت در تشبیه و استعاره و علاقه‌های دیگر در کنایه و مجاز مرسل بررسی کرده می‌شود. آرایش کلام بوسیله ابداع و افزودن حسن در نگارش در زیر انواع علم بدیع مورد مطالعه قرار داده می‌شود. تمرین‌های شناخت صنایع ادبی در نظم و نثر کلاسیک و معاصر فارسی برای حل مشکلات عرضه کرده می‌شود.

مندرجات

Contents

1. معرفی و شناخت پدیده علم معانی
2. معرفی و انواع انشا و اسناد خبری (خبر، مسند الیه، مسند)
3. معرفی و انواع قصر
4. معرفی و انواع وصل و فصل
5. معرفی و انواع ایجاز، اطناب و مساوات
6. معرفی و شناخت پدیده علم بیان
7. معرفی و انواع تشبیه و استعاره
8. معرفی و انواع مجاز مرسل و کنایه
9. معرفی و شناخت پدیده علم بدیع
10. معرفی و انواع مراعات النظر
11. معرفی و انواع حسن تعلیل
12. معرفی و انواع لف و نشر
13. معرفی و انواع تلمیح، تضاد و ایهام
14. معرفی و انواع تجنیس و اغراق

Recommended Texts

مصادر

1. جلال الدین همایی (1389ش)، فنون بلاغت و صناعات ادبی، تهران: اهورا
2. نصرالله تقوی (1317 ق)، هنجار گفتار (معنی بیان بدیع قافیہ)، تهران: چاپ خانه مجلس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. سیروس شمیسا (1370ش)، بیان، تهران: انتشارات فردوس
2. میمنت میر صادقی (1373ش)، واژه نامه هنر شاعری، تهران: انتشارات مهناز

South Asia or Southern Asia is the southern region of Asia, which is defined in both geographical and ethno-cultural terms. The region consists of Afghanistan, Bangladesh, Bhutan, India, Maldives, Nepal, Pakistan, and Sri Lanka. This course is designed to develop awareness among the students about the intellectual heritage in South Asia to inculcate historical consciousness about South Asia and to develop among the students a holistic historic vision of South-Asia History. The course will deal briefly with the dawn of Indian civilization, political fragmentation of South-Asia, the Classical age, the Muslim Rule and the rise of the British East-India Company (1740-1857). The course will provide an overall understanding of the historical trajectories of South Asia reflect upon the society and state in South Asian before and after the British intervention, delineate upon social and cultural aspects of South Asia and transformations during the British period and understand the role of international factors and national movement for the independence of India from the British rule.

Contents

1. South Asian History: An Introduction
2. Modernity and Antiquity: Interpretation of Ancient India
3. Pre-modern Accommodations of Difference: the Making of Indo Islamic Culture
4. The Mughal Empire: State, Economy and Society
5. India between Empires: Decline or Decentralization?
6. The Transition to Colonialism: Resistance and Collaboration
7. The First Century of British Rule, 1757-1857: State and Economy
8. Company Raj and Indian Society, 1757-1857: Re-invention and Reform of Tradition
9. 1857: Rebellion, Collaboration and Transition to Crown Raj
10. High noon of Colonialism, 1858 to 1914: State and Political Economy
11. A Nation in Making? 'Rational' Reform, 'Religious' Revival and Swadeshi Nationalism, 1858 to 1914
12. Colonialism under Siege: State and Political Economy after World War I
13. Gandhian Nationalism and mass politics in the 1920s
14. The Depression Decade: Society, economics and politics
15. Nationalism and Colonialism during WWII
16. The Partition of India and the Creation of Pakistan
17. 1947: Memories and meanings

Recommended Texts

1. Bose, Sugata and Ayesha Jalal (2011), *Modern South Asia: history, culture, political economy*. Lahore: Sang-e-Meel Publications.
2. Marcovitz, Claude (ed.) (2002), *A History of modern India, 1480-1950*. London: Anthem Press.

Suggested Readings

1. Keay, John (2010). *India: A history from the earliest civilization to the boom of the twentieth century*. London: Harper Press.
2. Nehru, Jawaharlal (2004). *Discovery of India*. New Delhi: Penguin Classics.

The objective of this course is to develop an academic insight of the students to understand the process of development of institutions, structures and political culture in Pakistan. The course is also aimed at enlightening the students regarding important socio-religious and political debates with their historical perspective in the political process of the country. It will also critically evaluate the role and performance of institutions, political parties and leadership in the history of Pakistan. The course will look into different episodes of democracy and dictatorship and their achievements and failures with implications for the state and society. The course is intended to improve conceptual understanding of students about dynamics of state in Pakistan and current challenges to its polity with special reference to regional and global political developments. The students will be able to understand and analyze political dynamics of Pakistan in broader historical context.

Contents

1. Colonial Context and the Development of Indian Nationalism
2. Emergence and Development of State, 1947-51
3. Major challenges and Issues in Pakistan's Polity
4. The Collaborative Destruction of Democracy, 1951-58
5. First Martial Law Regime, 1958-69
6. Dismemberment of Pakistan, 1969-71
7. New Era of Democracy, 1971-77
8. Back to Martial Law, 1977-88
9. A Troubled Transition, 1988-99
10. Persistent Praetorianism: Pakistan's Fourth Military Regime
11. Civil Government to Civil Government: First Successful Transition
12. Contemporary Challenges and Opportunities

Recommended Texts

1. Shaikh, Farzana (2009). *Making sense of Pakistan*. New York: Columbia University Press.
2. Ahmed, Ishtiaq (2013). *The Pakistan military in Politics: origins, evolution, consequences*: New Delhi: Amaryllis Publishers.

Suggested Readings

1. Bose, Sarmila (2011). *Dead Reckoning: Memories of the 1971 Bangladesh War*. New York: Oxford University Press.
2. Talbot, Ian (1999). *Pakistan: A Modern History*. Lahore: Vanguard.
3. Lieven, Anatol (2011). *Pakistan: A Hard Country*. London: Penguin Books Ltd.

This course introduces the discipline of anthropology and the work of anthropologists. It does so by focusing on a series of questions that anthropologists have developed compelling answers to like: Why do people believe different things? Why are some societies characterized by inequalities? How do people communicate who they are to others? And are people in advanced societies truly healthier and happier than those in less advanced societies? This “question-based” approach encourages students to ask these questions of their own culture and society as they think critically and actively engage with, and learn from, examples from throughout the world and throughout history. The main emphasis of cultural anthropology is on the study of cultural variation among humans. It is in contrast to social anthropology, which perceives cultural variation as a subset of a posited anthropological constant. Cultural anthropology has a rich methodology, including participant observation. Students will leave the course with a broad understanding of how anthropologists answer such questions and with a greater awareness of the cultural and social diversity that exists in the world.

Contents

1. Introduction: Anthropology and Cultural Anthropology, Fields of Anthropology
2. Anthropological Research Methods, Cultural Anthropology and other Social Sciences
3. Significance of Cultural Anthropology
4. Culture: Definition, Properties and Taxonomy
5. Evaluation and Growth of Culture, Evolution of Man, Evolution of Culture
6. Schools of Thought in Cultural Anthropology
7. Food Getting, Food Collection
8. Food Production, The Origin and Spread of Food Production
9. Marriage and Family, Marriage and Mate Selection, The Family: Types and Functions
10. Kinship System: Structure, Terminology, Rules and Types of Descent
11. Religion and Magic
12. The Universality of Religion
13. Religious Beliefs and Practices
14. Witchcraft and Sorcery
15. Culture Change, Process of Cultural Change, Cultural Change in the Modern World
16. Problems of Cultural Change in Pakistani society

Recommended Texts

1. Bodley, H. J. (2016). *Cultural anthropology: Tribes, states, and the global system*. (6thed.). US: Rowman & Littlefield
2. Ember, R. C., Ember, M. and Peregrine, N. P. (2014). *Social and cultural anthropology* (14thed.). London: Pearson.

Suggested Readings

1. Russell, H. B. (2012). *Research methods in anthropology; Qualitative and quantitative approach*. (2nded.). London: Sage Publication
2. Marvin, H. (2007). *Cultural anthropology*, (7thed.). New York: Harper and Row.

دنیا بھر کے انسانوں کے ہاں جذبات کی سانچہ ملتی ہے۔ انسان خواہ جس بھی رنگ، نسل، مذہب یا عقیدے سے تعلق رکھتا ہو اس کی بنیادی جبلتیں ایک جیسی ہی ہوتی ہیں جس کی وجہ سے پوری دنیا میں تخلیق کیا جانے والا ادب بنیادی موضوعات کے حوالے سے ایک دوسرے سے ملتا جلتا ہے۔ یہی ادب کا بنیادی مقصد بھی ہے کہ انسانوں کے مابین مشترکہ اوصاف کو کھوجا جا سکے کیونکہ اسی اشتراک سے صحت مند اور ترقی یافتہ معاشرے تخلیق پا سکتے ہیں۔ پنجابی پاکستان میں سب سے زیادہ بولی جانے والی زبان ہے۔ سرگودھا یونیورسٹی پنجاب کے جس حصے میں واقع ہے وہ تاریخی لحاظ سے بہت اہمیت کا حامل ہے۔ اس کورس کو نصاب میں شامل کرنے کا مقصد یہ ہے کہ اردو کے طالب علم اپنے گریجویٹ بولی جانے والی سب سے بڑی زبان کے ادب سے بنیادی تعارف حاصل کر سکیں۔ اس میں پنجابی کلاسیکی شاعری سے لے کر جدید ادب تک کے ادبی رجحانات کو مد نظر رکھتے ہوئے موضوعات کو شامل کیا گیا ہے۔

Contents

مندرجات

- 1- پنجابی زبان کا تعارف
- 2- پنجابی افسانہ، ارتقائی جائزہ
- 3- نواز کی افسانہ نگاری
- 4- پروین ملک کی افسانہ نگاری میں ورکنگ ویمن کے مسائل
- 5- پنجابی ڈرامہ، ارتقائی جائزہ
- 6- پنجابی لوک ادب کی تاریخ
- 7- پنجابی کلاسیکی شاعری کا اجمالی جائزہ
- 8- بابا فرید، شاہ حسین، حافظ برخوردار رانجھا، سلطان بابو، بلھے شاہ، وارث شاہ، میاں محمد بخش خواجہ غلام فرید، مولوی دلپذیر بھیروی اور اکبر چھدروی کا تعارفی مطالعہ
- 9- مندرجہ بالا شعرا کے منتخب متن کا مطالعہ
- 10- پنجابی غزل کا ارتقائی جائزہ
- 11- پیر فضل گجراتی، تنویر بخاری، اکرام مجید، عبیر ابوذری، انور مسعود، احمد راہی باقی صدیقی، افضل ساحر، استاد دامن اور امرتا پریتم کے منتخب کلام کا مطالعہ

Recommended Texts

مصادر

- 1- محمد آصف خان (1996ء)، پنجابی بولی دا پچھوکر، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- قریشی، عبدالغفور (1987ء)، پنجابی ادب دی کہانی، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- بابا فرید (2009ء)، اکھیا بابا فرید نے، مرتبہ محمد آصف خان، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- بلھے شاہ (2006ء)، اکھیا بلھے شاہ نے، مرتبہ محمد آصف خان، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 3- شاہ حسین (2002ء)، کافیاں شاہ حسین، مرتبہ محمد آصف خان، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

The course is designed to provide the familiarity and comprehension of English literary pieces. The students may not be familiar or well-versed in the various genres of literature prior to taking this course. The course provides training and skills necessary to engage, understand, critically analyze, and enjoy the literary genres of literature: short story, poetry, novel and drama. The students will explore the basic concepts of literary technique, narrative, poetic, and dramatic structures and innovations to engage with the more advanced cognitive aspects of literature. In addition to these theoretical skills, students will also read below the surface of the texts for their historical, ethical, psychological, social, and philosophical value by developing insights in how literature gives us a window into both the experiences of others and wider appreciation for the human condition. The course explores literary production in English against local context in particular, by emphasizing shifts in thought as well as genre innovation, i.e. medieval to modern. It provides an introduction to key texts, authors and literary periods, exploring the relationship of texts to their contexts and considering multiple perspectives in the different literary genres.

Contents

1. Poems, Milton: *Book IX*, lines 897–959.
2. Shakespeare: All the World is a Stage.
3. Browning: My Last Duchess
4. Wordsworth: The Leech Gatherer
5. Keats: Ode to Autumn
6. Walter De La Mare: Tartary
7. Short Stories, *The Necklace*
8. The Woman Who had Imagination
9. Shadow in the Rose Garden
10. Essays, *My Tailor*
11. Whistling of the Birds
12. One Act Play, *Riders to the Sea*
13. Novel, *Animal Farm*

Recommended Readings

1. Kennedy, X.J. & Gioia, D. (2014). *Literature: An introduction to fiction, poetry, drama, and writing*. Boston: Pearson.
2. Mays, K. J. (2014). *The Norton introduction to literature*. New York: Norton.

Suggested Readings

1. Bausch, R & Cassill, R.V. (2006). *The Norton anthology of short fiction*. New York: Norton & Company.
2. Gardner, J. E., Lawn, B., Ridl, J., & Schakel, p. (2016). *Literature: A portable anthology*. Boston: Bedford St. Martins.

زبان فارسی یکی از قدیم ترین زبان جهان است. قلمروی زبان فارسی هم همینطور خیلی قدیم است. قلمروی زبان فارسی را از لحاظ زمان به دو قسمت تقسیم می کنند. یعنی قبل از اسلام و بعد از اسلام. تاریخ اسطوره ای قلمروی زبان فارسی به زمان بسیار قدیم می رسد اما از لحاظ تاریخ ادبی، تاریخ قبل از اسلام از مادیان شروع می شود و به ساسانیان پایان می یابد. تاریخ بعد از اسلام از طاهریان شروع می شود و تا اکنون می رسد. اما در این درس ما فقط از ایلخانیان تا دوره انقلاب اسلامی و قلمروهای زبان فارسی شبه قاره را بررسی می کنیم. اهداف این درس آشنایی با اوضاع سیاسی، جغرافیای این قلمروها است. علاوه از این آشنایی با احوال اجتماعی و دینی در زمان مزبور هم بررسی می شود. پس از مطالعه درس، دانشجو می تواند در مورد زمان مزبور آشنایی بدست بیاورد و تحول اوضاع سیاسی، جغرافیایی، اجتماعی و دینی زمان مزبور را بفهمد.

Contents

مندرجات

1. آشنای با احوال سیاسی، جغرافیای، مذهبی، معاشی، فرهنگی و هنری قلمروهای ایران بعد از ایلخانیان
2. مطالعه دوره ایلخانیان
3. مطالعه دوره تیموریان
4. مطالعه دوره صفویان
5. مطالعه دوره افشاریان
6. مطالعه دوره زندیان
7. مطالعه دوره قاجاریان
8. مطالعه دوره پهلوی
9. مطالعه دوره انقلاب اسلامی ایران
10. آشنای با احوال سیاسی، جغرافیای، مذهبی، معاشی، فرهنگی و هنری قلمروهای زبان فارسی شبه قاره
11. مطالعه دوره غزنویان
12. مطالعه دوره سلاطین دهلی
13. مطالعه دوره تیموریان
14. مطالعه دوره انگلیسها

Recommended Texts

مصادر

1. محمد معین (1371 ش)، فرهنگ فارسی، تهران: انتشارات امیر کبیر
2. کاظم موسوی بجنوردی (1367 ش)، دایرة المعارف بزرگ اسلامی (1-16)، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. غلامحسین مصاحب (1380 ش)، دائرةالمعارف فارسی (1-2)، تهران: امیر کبیر
2. مصطفی میر سلیم (1375 ش)، دانشنامه جهان اسلام، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی
3. علی اکبر دهخدا (1360 ش)، لغت نامه دهخدا (1-30)، تهران: انتشارات سازمان لغت نامه دهخدا
4. گروهی از دانشمندان (1964 م)، اردو دائرة معارف اسلامی (1-24)، لاهور: دانشگاه پنجاب

با انواع ادبی آشنا می شویم. قسمت بندی انواع ادبی را درک می کنیم. ادبیات نثری و ویژگیهای آن را می فهمیم. اصناف نثر مانند قصه، افسانه، داستان (بلند و کوتاه)، حکایت، لطیفه، مقاله، مکتوب، زندگی نامه، نمایشنامه و فیلمنامه از لحاظ هیئت معرفی و بررسی می شود. اصناف نثر مانند آثار حماسی، آثار غنایی، آثار تاریخی، آثار دینی، آثار عرفانی، آثار اخلاقی، آثار علمی و فلسفی از لحاظ موضوع معرفی و بررسی می شود. محرکات جنبشها در هیئت و موضوع اصناف نثر را می سنجیم. ادبیات شعری و ویژگیهای آن را می فهمیم. اصناف شعر مانند قصیده، غزل، مثنوی، رباعی، قطعه، فرد، دوبیتی، مسمط، ترجیع بند، ترکیب بند، چهارپاره، شعر آزاد، شعر سپید از لحاظ هیئت معرفی و بررسی می شود. اصناف شعر مانند شعر حماسی، شعر غنایی، شعر مدحی، شعر تعلیمی، شعر دینی، شعر انتقادی، مرثیه، شعر وصفی، شعر قصصی، مناظرات، شعر عامیانه و محلی از لحاظ موضوع معرفی و بررسی می شود. محرکات جنبشها در هیئت و موضوع اصناف شعر را می سنجیم.

مندرجات

Contents

1. آشنائی با انواع ادبی. قسمت بندی انواع ادبی
2. معرفی ادبیات نثری و ویژگیهای آن
3. معرفی و تحول قصه، افسانه، داستان (بلند و کوتاه) از لحاظ هیئت
4. معرفی و تحول حکایت، لطیفه، مقاله، مکتوب، زندگی نامه، نمایشنامه و فیلمنامه از لحاظ هیئت
5. معرفی و تحول آثار حماسی، آثار غنایی، آثار تاریخی از لحاظ موضوع
6. معرفی و تحول آثار دینی، آثار عرفانی، آثار اخلاقی، آثار علمی و فلسفی از لحاظ موضوع
7. معرفی و محرکات جنبشها در هیئت و موضوع اصناف نثر
8. معرفی ادبیات شعری و ویژگیهای آن
9. معرفی و تحول قصیده، غزل، مثنوی، رباعی، قطعه، فرد از لحاظ هیئت
10. معرفی و تحول دوبیتی، مسمط، ترجیع بند، ترکیب بند، چهارپاره، شعر آزاد، شعر سپید از لحاظ هیئت
11. معرفی و تحول شعر حماسی، شعر غنایی، شعر مدحی از لحاظ هیئت
12. معرفی و تحول شعر تعلیمی، شعر دینی، شعر انتقادی، مرثیه، شعر وصفی از لحاظ هیئت
13. معرفی و تحول شعر قصصی، مناظرات، شعر عامیانه و محلی از لحاظ هیئت
14. معرفی و محرکات جنبشها در هیئت و موضوع اصناف شعر

مصادر

Recommended Texts

1. عبدالحسین زرین کوب (1354 ش)، نقد ادبی، تهران: انتشارات امیر کبیر
2. شفیعی کدکنی، محمدرضا (1378 ش)، صور خیال در شعر فارسی، تهران: انتشارات آگاه

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. شفیعی کدکنی، محمدرضا (1376 ش)، موسیقی شعر، تهران: انتشارات آگاه
2. رزمجو، حسین (1376 ش)، انواع ادبی، مشهد: آستان قدس رضوی
3. اکرم شاه، سید محمد (1401 ق)، تنبیه الغافلین، لاهور: دانشگاه پنجاب
4. اکرم شاه، سید محمد (1977 م)، سراج منیر، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

Natural science is a branch of science concerned with the description, prediction, and understanding of natural phenomena, based on empirical evidence from observation and experimentation. Mechanisms such as peer review and repeatability of findings are used to try to ensure the validity of scientific advances. Natural science can be divided into two main branches: life science (biological science) and physical science. Physical science is subdivided into branches, including physics, chemistry, geography and earth science. As empirical sciences, natural sciences use tools from the formal sciences, converting information about nature into measurements which can be explained as clear statements of the "laws of nature. However this course of natural science is more concerned with biological science ecology / environmental science. Ecology is the study of the interactions of living organisms with their environment. It has levels, organism, population, community, and ecosystem. In ecology, ecosystems are composed of dynamically-interacting parts, which include organisms, the communities they comprise, and the non-living (abiotic) components of their environment. Environmental science is the study of patterns and processes in the natural world and their modification by human activity.

Contents

1. What is life, what are life characteristics, natural science, biology and its branches
2. Concept of cell and cell theory, concept of organism, population, community, and ecosystem and its components.
3. Major types of biomes in the world
4. What is environment and its components
5. Energy flow in the ecosystem, trophic levels, food chains, food web
6. Biogeochemical cycles, water cycle, nitrogen cycle etc
7. Impact of humans on the environment. Effects of human population and activities.
8. Effects of pollutant, greenhouse effect, global warming, acid rains, water pollution and ozone depletions etc
9. Non Renewable and Renewable sources of energy and their conservation
10. Conservation of environment; conservation of nature, biodiversity and ecosystem
11. Course pre-requisites Biology in F Sc or biology, general science or environmental science in matric.

Recommended Texts

1. Keddy, P.A. (2017). *Plant ecology origins, processes, consequences*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Canadell, J.G., Diaz, S., Heldmaier, G., Jackson, R.B., Levia, D.F., Schulze, E.D. & Sommer, U. (2019). *Ecological studies*. Heidelberg: Springer.

Suggested Book

1. Fath, B. (2018). *Encyclopedia of ecology*. Amsterdam: Elsevier.
2. Ajith, H., Urmas, P., Pastur, G.M. & Iverson, L.R. (2018). *Ecosystem services from forest landscapes: broadscale considerations*. Heidelberg: Springer International Publishing AG

This course is graduate-level course to expose students with the founding principles of Geography and geographical knowledge. A systematic descriptive introduction to the diverse elements of landscape including geomorphic, climatic, and biotic elements, human settlement and land-use patterns; cartographic approaches to the analysis of selected processes of landscape change. This course provides an opportunity for understanding part of the complex physical and biological environment in which human beings live. The nature and processes of geo-system and its constituent parts: atmosphere, lithosphere, hydrosphere and biosphere; structure and composition of the atmosphere: atmospheric circulation, weather and climate, energy transmission, spatial variation of energy inputs and energy budget; structure and composition of the earth: tectonics and related processes; hydrological cycle and its components: precipitation, evapotranspiration, groundwater, surface water and the oceans; vegetation zones of the world: world soils, ecosystems, biomes, energy and matter flows.

Contents

1. Introduction, Definitions, scope and branches of Geography
2. Roots of the discipline and basic geographic concepts
3. Themes and traditions of Geography
4. Tools of Geography, The Universe, Galaxies and solar system
5. The Earth as a planet, Celestial positions, its shape and size
6. Rotation, revolution and related phenomena
7. Spheres of the earth, Lithosphere, Atmosphere, Hydrosphere
8. Biosphere, Man-environment interaction, Population
9. Major Economic activities, Settlements
10. Pollution

Lab. Work

1. Comprehension of atlases
2. Map reading skills, location of places
3. Features and relevant work related to topics of the theoretical section.

Recommended Texts

1. Arbogast, A. F. (2007). *Discovering physical geography*. London: John Wiley and Sons.
2. Christopherson, R. W. (2009). *Geo systems: An introduction to physical geography*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Suggested Readings

1. De Blij, H. J and Muller, P. O. (1996). *Physical geography of the global environment*. New Jersey: John Wiley and sons Inc.
2. Strahler, A. (2013). *Introduction to physical geography*. New Jersey: John Wiley & Sons.
3. Seamon, D. (2015). *A geography of the life world; movement, rest and encounter*. New York: Routledge.

Ecology is the scientific analysis and study of interactions among organisms and their environment. Environmental science focuses on the interactions between the physical, chemical, and biological components of the environment, including their effects on all types of organisms. The introduction of contaminants into the natural environment that causes adverse change is called pollution. The environmental problems like global warming, acid rain, air pollution, urban sprawl, waste disposal, ozone layer depletion, water pollution, climate change and many more affect every human, animal and nation on this planet. Biodiversity plays a fundamental role in maintaining the aesthetic value of the environment, the integrity of the natural environment, and promotes the overall well-being of all plant and animal life. This calls for the need for biodiversity conservation for the survival of all living things and their natural habitat. Biodiversity Conservation is all about protecting all organisms and species within their natural habitats with an aim of ensuring intragenerational and intergenerational equity. This course aims to develop understanding about core concepts of ecology, environment and biodiversity. And the impact and solution of global environmental concerns.

Contents

1. Ecology: Introduction, scope aims and applications
2. Ecological factors and their importance
3. Ecosystem ecology, types, Components of ecosystem
4. Environment: Introduction
5. Types of pollutions (air, water and soil, noise, radioactive, thermal, infectious agents)
6. Greenhouse effect: Global warming, Climate change
7. Heavy metal pollution: Adverse effects of heavy metals on plants and animals
8. Industrial pollution: adverse effects of industrial pollution
9. Bioremediation: phytoremediation
10. Biodiversity: Depletion (Habitat loss, overgrazing, soil salinization, water logging)
11. Introduction to biodiversity conservation
12. Forest: introduction and importance, deforestation

Recommended Texts

1. De, A. K. and De, A. K. (2009). *Environment and ecology*. New Delhi: New age international publishers.
2. Shankar. (2018). *Environment 6th revised edition*. Chennai: Shankar IAS Academy book publications.

Suggested Readings

1. Smith, R.L. (1998). *Elements of ecology*. New York: Harper and Row Publishers
2. Waisel, Y. (1972). *Biology of halophytes*. Amsterdam: Elsevier Science

Arabic grammar or Arabic language Sciences is the grammar of the Arabic language. Arabic is a Semitic language and its grammar has many similarities with the grammar of other Semitic languages. The main aim of this course is the study of Arabic alphabets(solar and lunar),gender, singular and plural and its kinds along with different kinds of nominal and verbal sentences to provide the pupils comprehensive knowledge of the subject. As it is crystal clear that grammar is a key subject to seek the language skills and especially Arabic Grammar is kernel of the Arabic language and it is not only helpful to strengthen their language but also can play a pivotal role to inculcate creativity in the said language and they can prove their strength and grip in it after getting expertise in the Arabic Grammar which is usually integral part of their competitive examinations and interviews in future.

Contents

مندرجات

- 1- حروف الهجاء
- 2- الحروف الشمسية و الحروف القمرية
- 3- الكلمة و أقسامها
- 4- التذكير و التانيث
- 5- المفرد و المثنى و الجمع
- 6- التثنية و التعريف
- 7- المركبات
- 8- الحرف
- 9- عناوين الصرف
- 10- أبواب الثلاثي المجرد
- 11- الأسماء المشتقة
- 12- تكوين الجملة الإسمية
- 13- الجملة الفعلية و أنواعها

Recommended Texts

مصادر

- 1- الدكتور خالقداد ملك-تطبيق القواعد العربية،آزاد بكديو، لاهور
- 2- على الجارم،النحو الواضح، اسلامى اكادمى ،لاهور

Suggested Readings

مجوزه كتب

- 1- د. محمود اسماعيل صيني القواعد الميسرة ، جامعة الملك سعود، الرياض
- 2- المولوى عبدالستار ،معلم عربى،اداره اسلاميات،لاهور
- 3- الغلابينى ،جامع الدروس العربية ،دارالعلم للملبيين، بيروت

زبان فارسی زبان شیرین است و ساده هم است. اما مانند همه زبانهای جهان قواعد دستوری دارد. آشنائی با این قواعد دستوری برای فهم این زبان لازم است. برای دانشجوی زبان و ادبیات فارسی درک دستور زبان فارسی ویژگی خودش دارد. دانشجو باید با قواعد دستور زبان فارسی آشنا باشد. دستور را بفهمد. تحول دستوری را بشناسد و بتواند قواعد دستوری فارسی را در حرف زدن و نگاشتن به خوبی به کار برد. در این درس با انواع فعل آشنا می شویم. معرفی، تفاوت و کاربرد افعال لازم و متعدی، معلوم و مجهول، تام و اسناسی و کامل و ناقص را درک می کنیم. انواع اسم و انواع ضمیر را معرفی می کنیم و به کار می بریم. اهداف این درس بدین قرار اند: آشنایی و کاربرد انواع فعل، آشنایی و کاربرد انواع اسم و آشنایی و کاربرد انواع ضمیر. بعد از مطالعه این درس دانشجو می تواند انواع فعل را درک کند و به گفتاری و نوشتاری به کار برد، انواع اسم را درک کند و به گفتاری و نوشتاری به کار برد، انواع ضمیر را بفهمد و به گفتاری و نوشتاری به کار برد.

Contents

مندرجات

1. معرفی افعال لازم و متعدی
2. تفاوت و کاربرد افعال لازم و متعدی
3. معرفی افعال معلوم و مجهول
4. تفاوت و کاربرد افعال معلوم و مجهول
5. معرفی افعال تام و اسناسی
6. تفاوت و کاربرد افعال تام و اسناسی
7. معرفی افعال کامل و ناقص
8. تفاوت و کاربرد افعال کامل و ناقص
9. معرفی، انواع و کاربرد اسم
10. معرفی، انواع و کاربرد ضمیر

Recommended Texts

مصادر

1. حسن احمد گیوی (1371ش)، دستور زبان فارسی (2-1)، تهران: انتشارات فاطمی
2. پرویز ناتل خانلری (1373ش)، دستور زبان فارسی، تهران: انتشارات توس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. یدالله ثمره (1368ش)، آموزش زبان فارسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
2. عبدالعظیم قریب و دیگران (1389ش)، دستور پنج استاد، تهران: انتشارات امید
3. طلعت بصاری، دکتر (1348ش)، دستور زبان فارسی، تهران: کتابخانه طهوری
4. یدالله ثمره، دکتر (1388ش)، آموزش زبان فارسی (4 جلد)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

پدیده ادبیات و نقش ادبیات فارسی بر جامعه فارسی گویان جهان بررسی کرده می شود. ادبیات فارسی به عنوان ابزار موثر قلمروی فارسی آرایه کرده می شود. آغاز و تحول ادبیات فارسی از قبل از اسلام تا امروز مورد مطالعه قرار داده می شود. رشد و توسعه جنبش های گوناگون فکری و معنوی در ادبیات فارسی مطرح کرده می شود. مقام و جایگاه ادبیات فارسی ایران دوره به دوره در اسطرلاب نقد سنجیده می شود. مسایل کلی مربوط به ارتباط شعر سرایان و نثر نگاران فارسی با فرمانروایان، خدانشناسان و مردم قلمروی فارسی ملاحظه می شود. هدف این درس آشنایی با مسایل کلی تاریخ ادبیات فارسی و تحول ادبیات فارسی ایران از طاهریان تا خوارزمشاهیان و درک جنبش های ادبی فارسی در دوره های مذکور است. انتظار می رود دانشجوی پس از گذراندن این درس بتواند با تاریخ ادبیات فارسی ایران آشنا بشود و رابطه بین ادبیات فارسی و اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران در دوره های مذکور را درک کند.

Contents

مندرجات

1. آشنائی با پدیده تاریخ ادبیات فارسی
2. بررسی آغاز ادبیات فارسی ایران
3. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان طاهریان
4. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان صفاریان
5. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان سامانیان
6. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان غزنویان
7. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان سلجوقیان
8. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان خوارزمشاهیان
9. بررسی تحول نظم دوره به دوره
10. بررسی تحول نثر دوره به دوره

Recommended Texts

مصادر

1. زین العابدین مومن (1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
2. دکتر عبدالله رازی (1371ش)، تاریخ کامل ایران، تهران: انتشارات اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مقبول بیگ بدخشانی، مرزا (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
2. ظہورالدین احمد (1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
3. ریاض، صدیق شبلی (1987م)، فارسی ادب کی مختصر ترین تاریخ، لاهور: سنگ میل پبلشرز

ماهیت نثر، تفاوت شعر و نثر بررسی کرده می شود. آثار نثر به زبان فارسی باستان و میانه مرور کرده می شود. با در نظر گرفتن آغاز نثر فارسی، اولین نثر نگاران فارسی مورد ملاحظه قرار داده می شود. شرح مختصری بر تحول انواع نثر فارسی. قالب های نثر فارسی بررسی کرده، آثار نثر ادب شناسان کلاسیک فارسی به عنوان الگو مورد مطالعه قرار داده می شود. گذشته از ویژگیهای فنی و فکری، تراوشهای درونگرای هم، از ادب شناسان برجسته آرایه کرده می شود. زندگی نامه و آثار نظام الملک طوسی، ناصر خسرو قبادیانی، نظامی عروضی سمرقندی، عنصرالمعالی کیکاوس، محمد بن جریر طبری، محمد بن علی الراوندی و ابوحامد محمد غزالی بررسی کرده می شود. متونی از آثار نثر کلاسیک فارسی درک می شود. عنوان مدل نقش سیاست نامه، سفرنامه ناصر خسرو، زادالمسافرین، چهار مقاله، کلیله و دمنه، قابوس نامه، تاریخ طبری، راحة الصدور و کیمیائے سعادت بر نثر کلاسیک فارسی سنجیده می شود.

Contents

مندرجات

1. معرفی نثر کلاسیک فارسی، انواع نثر کلاسیک فارسی، تحول نثر کلاسیک فارسی
2. احوال و آثار نظام الملک طوسی
3. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
4. احوال و آثار ناصر خسرو قبادیانی
5. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
6. احوال و آثار نظامی عروضی سمرقندی
7. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
8. احوال و آثار عنصرالمعالی کیکاوس
9. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
10. احوال و آثار محمد بن جریر طبری
11. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
12. احوال و آثار محمد بن علی الراوندی
13. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
14. احوال و آثار ابوحامد محمد غزالی
15. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی

Recommended Texts

مصادر

1. محمد اقبال(1921م)، راحة الصدور وآية السرور در تاريخ آل سلجوق، لیدن: مطبة بریل
2. محمد معین(1331ش)، چهار مقاله، تهران: انتشارات ارمغان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مقبول بیگ بدخشانی(1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
2. محمد دبیر سیاقی(1335ش)، سفرنامه، تهران: انتشارات کتابفروشی زوار
3. مرتضی مدرس چهاردهی(1344ش)، سیاست نامه، تهران: انتشارات کتابفروشی زوار

ماهیت شعر، تفاوت شعر و نثر بررسی کرده می شود. آثار شعر به زبان فارسی باستان و میانه مرور کرده می شود. با در نظر گرفتن آغاز شعر فارسی، اولین شعر سرای فارسی مورد ملاحظه قرار داده می شود. شرح مختصری بر تحول انواع شعر فارسی از قصیده عربی تا رباعی آرایه کرده می شود. قالب های شعر فارسی بررسی کرده، آثار شعری شاعران شعر کلاسیک فارسی به عنوان الگو مورد مطالعه قرار داده می شود. گذشته از ویژگیهای فنی و فکری، تراوشهای درونگرای هم، از شاعران برجسته آرایه کرده می شود. به عنوان مدل در قصیده شعر مسعود سعد سلمان و عرفی، در غزل شعر سعدی شیرازی، حافظ شیرازی، صایب تبریزی و بیدل عظیم آبادی، در رباعیات / دوبیتی ها شعر بابا طاهر عریان، عمر خیام، سحابی استرآبادی و سرمد کاشانی و در مثنوی شعر فریدالدین عطار، جلال الدین رومی و امیر خسرو بررسی کرده می شود. نظری بر آثار و زندگینامه این شعر سرایان و نقش آن بر شعر کلاسیک فارسی سنجیده می شود.

Contents

مندرجات

1. معرفی شعر کلاسیک فارسی، انواع شعر کلاسیک فارسی، تحول شعر کلاسیک فارسی
2. احوال و آثار رودکی
3. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از غزلهای وی
4. احوال و آثار فرخی سیستانی
5. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از قصیده
6. احوال و آثار فردوسی
7. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از مثنویهای وی
8. احوال و آثار طاهر عریان
9. سستراوشهای شعر وی و بررسی متنی از دوبیتی های وی
10. احوال و آثار عمر خیام
11. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از رباعیات وی
12. احوال و آثار خاقانی شبروانی
13. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از قصیده های وی
14. احوال و آثار ناصر خسرو
15. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از مثنویهای وی
16. احوال و آثار نظامی گنجوی
17. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از آثار وی

Recommended Texts

مصادر

1. زین العابدین مومنین (1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
2. مقبول بیگ بدخشانی (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسیتی بک ایجنسی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. سعید نفیسی (1338ش)، دیوان قصاید و غزلیات نظامی گنجوی، تهران: کتابفروشی فروغی
2. علی عبدالرسولی (1316ش)، دیوان خاقانی شبروانی، تهران: شرکت چاپخانه سعادت
3. سعید نفیسی (1306ش)، احوال و اشعار رودکی، تهران: کتابخانه ترقی

اهداف این درس هستند، آشنایی با معانی لغوی و اصطلاحی، اهمیت، اهداف و مراحل نقد، تعریف انواع متفرق نقد و درک تعریف و ویژگیهای نقاد. پس از این آشنایی پدیده های مکاتیب نقد: نقد اخلاقی، نقد اسطوره شناسانه، نقد امپرسیونیستی، نقد تطبیقی، نقد جامعه شناسانه، نقد روانشناسانه، نقد شرح حالی و نقد متون- آشنایی با تاریخچه نقدگری در شبه قاره- و آشنایی با احوال، آثار، مرتبه ادبی و دیدگاه نقدگری نقادان مهم شبه قاره- پس از گذراندن این درس دانشجو می تواند، دیدگاه های متنوع پیرامون پدیده های نقد، نقاد و ادبیات را بسنجد، نقادان نامدار شبه قاره را بشناسد. در این درس احوال، آثار و مرتبه ادبی و دیدگاه نقدگری منیر لاهوری، سراج الدین علی خان آرزو، شبلی نعمانی، سید عبدالله را می فهمیم. پدیده های مکاتیب نقد مانند نقد اخلاقی، نقد اسطوره شناسانه، نقد امپرسیونیستی، نقد تطبیقی، نقد جامعه شناسانه، نقد روانشناسانه، نقد شرح حالی و نقد متون را می سنجم.

Contents

مندرجات

1. تعریف و انواع ادبی
2. تعریف نقد
3. اهمیت، اهداف و مراحل نقد
4. تعریف و ویژگیهای نقاد
5. معرفی پدیده های مکاتیب نقد: نقد اخلاقی، نقد اسطوره شناسانه، نقد امپرسیونیستی، نقد تطبیقی، نقد جامعه شناسانه، نقد روانشناسانه، نقد شرح حالی و نقد متون-
6. پیشینه نقد گری در شبه قاره
7. بررسی نقادان شبه قاره
8. احوال، آثار و مرتبه ادبی و دیدگاه نقدگری منیر لاهوری
9. احوال، آثار و مرتبه ادبی و دیدگاه نقدگری سراج الدین علی خان آرزو
10. احوال، آثار و مرتبه ادبی و دیدگاه نقدگری شبلی نعمانی
11. احوال، آثار و مرتبه ادبی و دیدگاه نقدگری سید عبدالله

Recommended Texts

مصادر

1. عبدالحیسن زرین کوب(1354ش)، **نقد ادبی**، تهران: انتشارات امیر کبیر
2. محمد رضا شفیعی کدکنی(1378ش)، **صور خیال در شعر فارسی**، تهران: انتشارات آگاه

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. محمد رضا شفیعی کدکنی(1376ش)، **موسیقی شعر**، تهران: انتشارات آگاه
2. حسین رزمجو(1376ش)، **انواع ادبی**، مشهد: آستان قدس رضوی
3. سیروس شمیسا(1381ش)، **انواع ادبی**، تهران: دانشگاه پیام نور
4. شاهد چوهدری، توفیق ه سبجانی(1381ش)، **نقد شعرالعجم شبلی نعمانی**، تهران: دانشگاه پیام نور

ضمن مرجع شناسی پدیده های مرجع، مرجع ادبیات فارسی، اهداف و فواید مرجع و شناخت انواع مراجع ادبیات فارسی بررسی کرده می شود. علاوه از فرهنگ، ویژگیهای فرهنگ و فرهنگ نویسی فارسی، چند تا فرهنگ فارسی مرور کرده می شود. پس از نظری به دانشنامه، تروشهای دانشنامه و دانشنامه نویسی فارسی چند تا دانشنامه به عنوان الگو مورد مطالعه قرار داده می شود. مراجع مهم دیگر ادبیات فارسی مانند تذکره، سفرنامه، تاریخ ادبیات، فهرست و کتابنامه هم مورد ملاحظه قرار داده می شود. تحول این منابع طی زمان و نظر اجمالی بر نماد مهم آن آرایه کرده می شود تا مقام این مراجع در ادبیات فارسی روشن شود. بنا بر بی مرز بودن ادبیات فارسی و مراجع مهم ادبیات فاسی به زبانهای دیگر جهان مانند انگلیسی هم مرور کرده می شود. مطالعه از منابع مهم مربوط به زبان و ادب فارسی توانایی علمی دانشجو را می افزاید و در نتیجه دانشجو می تواند با منابع مهم زبان و ادب فارسی آشنا باشد، کاربرد آنها بداند و کارهای پژوهشی را بروش علمی تر انجام بدهد.

Contents

مندرجات

1. تعریف مرجع شناسی ادبی
2. اهمیت مرجع شناسی در تحقیق
3. اهداف مرجع شناسی
4. فواید مرجع شناسی
5. تاریخچه، اسلوب و ویژگیهای انواع مراجع فارسی در ایران:
6. فرهنگ نویسی
7. دانشنامه نویسی
8. تذکره نویسی
9. تاریخ ادبیات نویسی
10. تاریخ نویسی
11. سفرنامه نویسی
12. فهرست نویسی
13. کتاب شناسی نگاری
14. دستور نویسی فارسی

Recommended Texts

مصادر

1. حسن انوشه(1376ش)، دانشنامه اصطلاحات ادبی(1-2)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران
2. رونق، محمد علی(1364ش)، کتاب شناسی روش تحقیق، تهران: نشر دانش

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مصاحب، غلام حسین(1345ش)، دایرة المعارف فارسی، تهران: موسسه فرانکلین
2. سید علی رضا نقوی(1343ش)، تذکره نویسی فارسی در پاکستان و هند، تهران: موسسه مطبوعاتی علمی
3. شهریار نقوی(1341م)، فرهنگ نویسی فارسی در هند و پاکستان، تهران: انتشارات اداره کل نگارش وزارت فرهنگ
4. محمد دبیر سیاقی(1335ش)، سفرنامه ناصر خسرو قبادیانی مروزی، تهران: انتشارات کتابفروشی زوار

زبان فارسی زبان شیرین است و ساده هم است. اما مانند همه زبانهای جهان قواعد دستوری دارد. آشنائی با این قواعد دستوری برای فهم این زبان لازم است. برای دانشجوی زبان و ادبیات فارسی درک دستور زبان فارسی ویژگی خودش دارد. دانشجو باید با قواعد دستور زبان فارسی آشنا باشد. دستور را بفهمد. تحول دستوری را بشناسد و بتواند قواعد دستوری فارسی را در حرف زدن و نگاشتن به خوبی به کار برد. در این درس ما صفت را معرفی می کنیم. انواع صفت را می شناسیم. کاربرد انواع صفت در فارسی نوشتاری را تجربه می کنیم. کاربرد انواع صفت در فارسی گفتاری را تمرین می کنیم. انواع صفت در متون نظم و نثر فارسی را تشخیص می کنیم. حرف را معرفی می کنیم. انواع حرف را بررسی می کنیم. با کاربرد انواع حرف در فارسی نوشتاری آشنا باشیم. کاربرد انواع حرف در فارسی گفتاری را درک می کنیم. انواع حرف در متون نظم و نثر فارسی نشان می دهیم.

Contents

مندرجات

1. معرفی صفت
2. انواع صفت
3. کاربرد انواع صفت در فارسی نوشتاری
4. کاربرد انواع صفت در فارسی گفتاری
5. تشخیص انواع صفت در متون نظم و نثر فارسی
6. معرفی حرف
7. انواع حرف
8. کاربرد انواع حرف در فارسی نوشتاری
9. کاربرد انواع حرف در فارسی گفتاری
10. تشخیص انواع حرف در متون نظم و نثر فارسی

Recommended Texts

مصادر

1. حسن احمد گیوی (1371ش)، دستور زبان فارسی (1-2)، تهران: انتشارات فاطمی
2. پرویز نائل خانلری (1373ش)، دستور زبان فارسی، تهران: انتشارات توس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. یدالله ثمره (1368ش)، آموزش زبان فارسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
2. عبدالعظیم قریب و دیگران (1389ش)، دستور پنج استاد، تهران: انتشارات امید
3. طلعت بصاری، دکتر (1348ش)، دستور زبان فارسی، تهران: کتابخانه طهوری
4. یدالله ثمره، دکتر (1388ش)، آموزش زبان فارسی (4 جلد)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

پدیده ادبیات و نقش ادبیات فارسی بر جامعه فارسی گویان جهان بررسی کرده می شود. ادبیات فارسی به عنوان ابزار موثر قلمروی فارسی آرایه کرده می شود. آغاز و تحول ادبیات فارسی از قبل از اسلام تا امروز مورد مطالعه قرار داده می شود. رشد و توسعه جنبش های گوناگون فکری و معنوی در ادبیات فارسی مطرح کرده می شود. مقام و جایگاه ادبیات فارسی ایران دوره به دوره در اسطرلاب نقد سنجیده می شود. مسایل کلی مربوط به ارتباط شعر سرایان و نثر نگاران فارسی با فرمانروایان، خدانشناسان و مردم قلمروی فارسی ملاحظه می شود. هدف این درس آشنایی با مسایل کلی تاریخ ادبیات فارسی و تحول ادبیات فارسی ایران از طاهریان تا خوارزمشاهیان و درک جنبش های ادبی فارسی در دوره های مذکور است. انتظار می رود دانشجو پس از گذراندن این درس بتواند با تاریخ ادبیات فارسی ایران آشنا بشود و رابطه بین ادبیات فارسی و اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران در دوره های مذکور را درک کند.

Contents

مندرجات

1. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان ایلخانیان
2. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان تیموریان
3. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان صفویان
4. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان افشاریان
5. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان زندیان
6. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان قاجاریان (دور اول)
7. بررسی تاریخ ادبیات فارسی ایران دوره به دوره
8. اثر ادبیات فارسی در جامعه ایرانی
9. بررسی تحول نظم دوره به دوره
10. بررسی تحول نثر دوره به دوره

Recommended Texts

مصادر

1. زین العابدین مومتن (1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
2. دکتر عبدالله رازی (1371ش)، تاریخ کامل ایران، تهران: انتشارات اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مقبول بیگ بدخشانی، مرزا (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
2. ظهورالدین احمد (1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
3. ریاض، صدیق شبلی (1987م)، فارسی ادب کی مختصر ترین تاریخ، لاهور: سنگ میل پبلشرز

ماهیت نثر، تفاوت شعر و نثر بررسی کرده می شود. آثار نثر به زبان فارسی باستان و میانه مرور کرده می شود. با در نظر گرفتن آغاز نثر فارسی، اولین نثر نگاران فارسی مورد ملاحظه قرار داده می شود. شرح مختصری بر تحول انواع نثر فارسی. قالب های نثر فارسی بررسی کرده، آثار نثر ادب شناسان کلاسیک فارسی به عنوان الگو مورد مطالعه قرار داده می شود. گذشته از ویژگیهای فنی و فکری، تراوشهای درونگرایی هم، از ادب شناسان برجسته آرایه کرده می شود. زندگی نامه و آثار نظام الملک طوسی، ناصر خسرو قبادیانی، نظامی عروضی سمرقندی، عنصرالمعالی کیکاوس، محمد بن جریر طبری، محمد بن علی الراوندی و ابوحامد محمد غزالی بررسی کرده می شود. متونی از آثار نثر کلاسیک فارسی درک می شود. به عنوان مدل نقش سیاست نامه، سفرنامه ناصر خسرو، زادالمسافرین، چهار مقاله، کلیله و دمنه، قابوس نامه، تاریخ طبری، راحة الصدور و کیمیائے سعادت بر نثر کلاسیک فارسی سنجیده می شود.

Contents

مندرجات

1. معرفی نثر کلاسیک فارسی، انواع نثر کلاسیک فارسی، تحول نثر کلاسیک فارسی
2. احوال و آثار سعدی شیرازی
3. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
4. احوال و آثار محمد عوفی
5. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
6. احوال و آثار عطا ملک جوینی
7. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
8. احوال و آثار جلال الدین دوانی
9. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
10. احوال و آثار منهاج سراج جوزجانی
11. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی
12. احوال و آثار حمدالله مستوفی قزوینی
13. تراوشهای نثر وی و بررسی متنی از آثار وی

Recommended Texts

مصادر

1. تصحیح عبدالحسین (1362ش)، تاریخ گزیده، تهران: موسسه انتشارات امیر کبیر
2. عبدالحی حبیبی (1342ش)، طبقات ناصری، کابل: انجمن تاریخ افغانستان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مقبول بیگ بدخشانی (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: بیونیورسٹی بک ایجنسی
2. ادوارد برون (1906ش)، لباب الالباب، لیدن: مطبعه بریل
3. محمد تقی بهار (1324ش)، گزیده سخن پارسی جوامع احکایات و لوازم الروایات، تهران: وزارت فرهنگ
4. مولوی نصیرالدین (بی تا)، اخلاق جلالی، لاهور: شیخ مبارک علی تاجر کتب

درک متون شعر کلاسیک فارسی در ایران از ایلخانیان تا دور اول قاجاریان- آشنایی با احوال، آثار و ویژگیهای سخن شناسان بلند آوازه ایران در دوره های مزبور- پس از گذراندن این درس دانشجو می تواند، متون شعر کلاسیک فارسی در ایران از ایلخانیان تا دور اول قاجاریان را درک کند. و سخن شناسان برجسته این زمان را بشناسد و آثار و جایگاه سخن شناسان مزبور در ادبیات فارسی بسنجد. احوال و آثار عطار و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی- احوال و آثار رومی و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی- احوال و آثار حافظ و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی- احوال و آثار جامی و سستراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی- احوال و آثار صائب و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی- احوال و آثار عبید زاکانی و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی- احوال و آثار سعدی و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی-

Contents

مندرجات

1. معرفی شعر کلاسیک فارسی، انواع شعر کلاسیک فارسی، تحول شعر کلاسیک فارسی
2. احوال و آثار عطار
3. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی
4. احوال و آثار رومی
5. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی
6. احوال و آثار حافظ
7. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی
8. احوال و آثار جامی
9. سستراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی
10. احوال و آثار صائب
11. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی
12. احوال و آثار عبید زاکانی
13. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی
14. احوال و آثار سعدی
15. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی

Recommended Texts

مصادر

4. زین العابدین مومتمن (1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
5. مقبول بیگ بدخشانی (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسیتی بک ایجنسی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. ظهورالدین احمد (1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
2. همایی، جلال الدین (1373 ش)، تاریخ مختصر ادبیات ایران، تهران: انتشارات نشر هما
3. مرزا مقبول بیگ بدخشانی (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسیتی بک ایجنسی
4. سعید نفیسی (1384ش)، زندگی نامه عطار، تهران: اقبال

درس نقد ادبی برای دانشجویان لازم است تا آثار ادبی را درک کند و مقام آن را بسنجد. در این درس سبک نثر را معرفی کنیم. انواع سبک نثر مانند نثر ساده، نثر مصنوع و نثر شکسته را می‌شناسیم. سبک شعر را معرفی می‌کنیم. انواع سبک شعر مانند خراسانی، عراقی، وقوع، واسوخت، هندی، بازگشت ادبی، شعر مشروطیت و شعر نو را می‌فهمیم. شعر، اجزاء شعر و عناصر تشکیلی شعر را بررسی می‌کنیم. مفهوم لغوی و اصطلاحی شعر از دیدگاه استادان بلاغی مسلمان و مستشرقین را می‌جویم. معانی و مضمون عاطفه و انواع آن را می‌شناسیم. صورخیال و عناصر مربوطه را درک می‌کنیم. زبان و عناصر مربوطه را درک می‌کنیم. پیوند بین صورت و معنی شعر درک می‌کنیم. بررسی احوال، آثار و مرتبه ادبی و دیدگاه نقدگری نصیرالدین طوسی، ذبیح الله صفا، محمد رضا شفیعی کدکنی، محمد حقوقی.

Contents

مندرجات

1. معرفی سبک نثر
2. انواع سبک نثر: نثر ساده، نثر مصنوع و نثر شکسته
3. معرفی سبک شعر
4. انواع سبک شعر: خراسانی، عراقی، وقوع، واسوخت، هندی، بازگشت ادبی، شعر مشروطیت، شعر نو
5. مطالعه شعر، اجزاء شعر و عناصر تشکیلی شعر.
6. مفهوم لغوی و اصطلاحی شعر از دیدگاه استادان بلاغی مسلمان و مستشرقین.
7. معانی و مضمون عاطفه و انواع آن
8. صورخیال و عناصر مربوطه
9. زبان و عناصر مربوطه
10. موسیقی و آهنگ و انواع آن
11. پیوند بین صورت و هیئت شعر
12. پیوند بین صورت و معنی شعر
13. بررسی احوال، آثار و مرتبه ادبی و دیدگاه نقدگری نصیرالدین طوسی، ذبیح الله صفا، محمد رضا شفیعی کدکنی، محمد حقوقی

مصادر

Recommended Texts

1. عبدالحسین زرین کوب (1354ش)، نقد ادبی، تهران: انتشارات امیر کبیر
2. محمد رضا شفیعی کدکنی (1378ش)، صور خیال در شعر فارسی، تهران: انتشارات آگاه

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. محمد رضا شفیعی کدکنی (1376ش)، موسیقی شعر، تهران: انتشارات آگاه
2. حسین رزمجو (1376ش)، انواع ادبی، مشهد: آستان قدس رضوی
3. سیروس شمیسا (1381ش)، انواع ادبی، تهران: دانشگاه پیام نور
4. شاهد چوهدری، توفیق ه سبجانی (1381ش)، نقد شعر العجم شبلی نعمانی، تهران: دانشگاه پیام نور

پدیده ادبیات و نقش ادبیات فارسی بر جامعه فارسی‌گویان جهان بررسی کرده می‌شود. ادبیات فارسی به عنوان ابزار موثر قلمروی فارسی آرایه کرده می‌شود. آغاز و تحول ادبیات فارسی از قبل از اسلام تا امروز مورد مطالعه قرار داده می‌شود. رشد و توسعه جنبش‌های گوناگون فکری و معنوی در ادبیات فارسی مطرح کرده می‌شود. مقام و جایگاه ادبیات فارسی شبه‌قاره دوره به دوره در اسطرلاب نقد سنجیده می‌شود. مسایل کلی مربوط به ارتباط شعر سرایان و نثر نگاران فارسی با فرمانروایان، خدانشناسان و مردم قلمروی فارسی ملاحظه می‌شود. هدف این درس آشنایی با مسایل کلی تاریخ ادبیات فارسی و تحول ادبیات فارسی شبه‌قاره در ادوار مختلف و درک جنبش‌های ادبی فارسی در شبه‌قاره است. انتظار می‌رود دانشجو پس از گذراندن این درس بتواند با تاریخ ادبیات فارسی ایران و شبه‌قاره آشنا بشود و رابطه بین ادبیات فارسی و اوضاع سیاسی و اجتماعی در شبه‌قاره در طول تاریخ را درک کند.

Contents

مندرجات

1. سیر روابط فرد، جامعه و تاریخ با زبان و ادبیات.
2. نقش زبان و ادبیات فارسی در شبه‌قاره
3. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره غزنویان
4. ویژگیهای ادبی دوره غزنویان
5. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره سلاطین دهلی
6. ویژگیهای ادبی دوره سلاطین دهلی
7. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره تیموریان
8. ویژگیهای ادبی دوره تیموریان
9. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره انگلیسها
10. ویژگیهای ادبی دوره انگلیسها
11. بررسی تکامل جنبش‌های فنی ادبیات فارسی
12. بررسی تکامل جنبش‌های فنی ادبیات فارسی

Recommended Texts

مصادر

3. زین العابدین مومتمن (1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
4. دکتر عبدالله رازی (1371ش)، تاریخ کامل ایران، تهران: انتشارات اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مقبول بیگ بدخشانی، مرزا (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
2. ظهورالدین احمد (1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
3. ریاض، صدیق شبلی (1987م)، فارسی ادب کی مختصر ترین تاریخ، لاهور: سنگ میل پبلشرز

زبان فارسی زبان شیرین است و ساده هم است. اما مانند همه زبانهای جهان قواعد دستوری دارد. آشنائی با این قواعد دستوری برای فهم این زبان لازم است. برای دانشجوی زبان و ادبیات فارسی درک دستور زبان فارسی ویژگی خودش دارد. دانشجو باید با قواعد دستور زبان فارسی آشنا باشد. دستور را بفهمد. تحول دستوری را بشناسد و بتواند قواعد دستوری فارسی را در حرف زدن و نگاشتن به خوبی به کار برد. اهداف این درس بدین قرار اند: آشنائی و کاربرد انواع قید، آشنائی و کاربرد انواع شبه جمله، آشنائی و کاربرد انواع وندها. بعد از فراگرفتن این درس از دانشجو امید می رود که بتواند انواع قید را درک کند و آن را به فارسی گفتاری و نوشتاری به کاربرد، انواع شبه جمله را درک کند و آن را به فارسی گفتاری و نوشتاری به کاربرد، انواع وندها را درک کند و آن را به فارسی گفتاری و نوشتاری به کاربرد. علاوه از این متون نظم و نثر فارسی بررسی خواهد شد تا صفت، حرف و وندها و انواع آن را بشناسیم.

Contents

مندرجات

3. معرفی صفت
4. معرفی انواع صفت
5. کاربرد انواع صفت
6. درک انواع صفت در متون نظم و نثر
7. معرفی حرف
8. معرفی انواع حرف
9. کاربرد انواع حرف
10. درک انواع حرف در متون نظم و نثر
11. معرفی وند
12. معرفی انواع وند
13. کاربرد انواع وند
14. درک انواع وند در متون نظم و نثر

Recommended Texts

مصادر

1. حسن احمد گیوی (1371ش)، دستور زبان فارسی (1-2)، تهران: انتشارات فاطمی
2. پرویز ناتل خانلری (1373ش)، دستور زبان فارسی، تهران: انتشارات توس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. یدالله ثمره (1368ش)، آموزش زبان فارسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
2. عبدالعظیم قریب و دیگران (1389ش)، دستور پنج استاد، تهران: انتشارات امید
3. طلعت بصری، دکتر (1348ش)، دستور زبان فارسی، تهران: کتابخانه طهوری
4. یدالله ثمره، دکتر (1388ش)، آموزش زبان فارسی (4 جلد)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

مسلمانان فارسی گوینان در زمان غزنویان به شبه قاره آمدند. تاریخ نثر نگاری فارسی از همین زمان شروع می شود. نثر نگاران شبه قاره خدماتی بزرگی به زبان فارسی انجام دادند و گنجینه نثر فارسی را به اوج رساندند. از غزنویان زبان فارسی زبان رسمی این ناحیه بوده است. اما انگلیسیها این را عوض کردند. البته اکنون هم فارسی بین مسلمانان این ناحیه تا حدی رواج دارد. در این درس ادبیات کلاسیکی فارسی شبه قاره را مطالعه می کنیم. اهداف این درس بدین قرار اند، درک متون نثر کلاسیک فارسی در شبه قاره از دوره غزنویان تا انگلیسیها، آشنایی با احوال، آثار و ویژگیهای نثر نگاران بلند آوازه شبه قاره در دوره های مزبور. پس از گذراندن این درس دانشجو می تواند متون نثر کلاسیک فارسی در شبه قاره از دوره غزنویان تا انگلیسیها را درک کند، نثر نگاران برجسته این زمان را بشناسد، آثار و جایگاه نثر نگاران زمان مزبور را در ادبیات فارسی بسنجد.

Contents

مندرجات

1. بررسی تحول نثر فارسی شبه قاره
2. معرفی احوال و آثار قاسم هندوشاه
3. معرفی احوال و آثار ابوالفضل علامی
4. معرفی احوال و آثار آثار حسن سجزی
5. معرفی احوال و آثار نورالدین محمد جهانگیر
6. معرفی احوال و آثار منہاج سراج جوزجانی
7. معرفی احوال و آثار خواجه عثمان هارونی
8. معرفی احوال و آثار داراشکوه قادری
9. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری رقعات عالمگیری
10. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری توزک جهانگیری
11. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری تاریخ فرشته
12. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری اکبرنامه
13. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری تریخ فیروزشاهی
14. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری طبقات ناصری
15. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری سفینه‌الولیاء
16. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری سکینه‌الولیاء
17. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری فواید السالکین
18. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری انیس الارواح
19. مطالعه، بررسی و ویژگیهای نثری فوایدالافواد

Recommended Texts

مصادر

1. مرزا مقبول بیگ بدخشانی(1958م)، ادب نامه ایرن، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
2. ظهورالدین احمد(1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. ذبیح الله صفا(1364ش)، تاریخ ادبیات در ایران(5-1)، تهران: انتشارات فردوس
2. عبدالحی حبیبی(1342ش)، طبقات ناصری، کابل: انجمن تاریخ افغانستان
3. عبدالحسین(1362ش)، تاریخ گزیده، تهران: موسسه انتشارات امیر کبیر

درک متون شعر کلاسیک فارسی در شبه قاره از دوره غزنویان تا دوره انگلیسیها. آشنایی با احوال، آثار و ویژگیهای سخن شناسان بلند آوازه ایران در دوره های مزبور. پس از گزراندن این درس دانشجو می تواند، متون شعر کلاسیک فارسی در شبه قاره از دوره غزنویان تا دوره انگلیسیها را درک کند. و سخن شناسان برجسته این زمان را بشناسد و آثار و جایگاه سخن شناسان مزبور در ادبیات فارسی بسنجد. تقابل شعر کلاسیک فارسی ایران و شبه قاره. ویژگیهای مهم شعر کلاسیک فارسی در شبه قاره. احوال و آثار امیر خسرو و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی. احوال و آثار حسن سجزی و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی. احوال و آثار غالب و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی. احوال و آثار بیدل و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی. احوال و آثار مسعود سعد سلمان و تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی را بشناسیم.

Contents

مندرجات

1. معرفی شعر کلاسیک فارسی در شبه قاره
2. انواع شعر کلاسیک فارسی در شبه قاره
3. تحول شعر کلاسیک فارسی در شبه قاره
4. تقابل شعر کلاسیک فارسی ایران و شبه قاره
5. ویژگیهای مهم شعر کلاسیک فارسی در شبه قاره
6. احوال و آثار امیر خسرو
7. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی
8. احوال و آثار حسن سجزی
9. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی
10. احوال و آثار غالب
11. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی
12. احوال و آثار بیدل
13. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی
14. احوال و آثار مسعود سعد سلمان
15. تراوشهای شعر وی و بررسی متنی از شعر وی

Recommended Texts

مصادر

1. زین العابدین موتمن (1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
2. مقبول بیگ بدخشانی (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. ظهور الدین احمد (1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
2. همایی، جلال الدین (1373 ش)، تاریخ مختصر ادبیات ایران، تهران: انتشارات نشر هما
3. مرزا مقبول بیگ بدخشانی (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
4. سعید نفیسی (1384ش)، زندگی نامه عطار، تهران: اقبال

پدیده ادبیات و نقش ادبیات فارسی بر جامعه فارسی گویان جهان بررسی کرده می شود. ادبیات فارسی به عنوان ابزار موثر قلمروی فارسی آرایه کرده می شود. آغاز و تحول ادبیات فارسی از قبل از اسلام تا امروز مورد مطالعه قرار داده می شود. رشد و توسعه جنبش های گوناگون فکری و معنوی در ادبیات فارسی مطرح کرده می شود. مقام و جایگاه ادبیات فارسی ایران دوره به دوره در اسطرلاب نقد سنجیده می شود. مسایل کلی مربوط به ارتباط شعر سرایان و نثر نگاران فارسی با فرمانروایان، خداشناسان و مردم قلمروی فارسی ملاحظه می شود. هدف این درس آشنایی با تاریخ ادبیات معاصر فارسی در ایرن از قاجاریان (دوره دوم) تا انقلاب اسلامی ایران و آشنایی با تحول نظم و نثر معاصر فارسی است. پس از گذراندن این درس از دانشجو انتظار می رود تا تاریخ ادبیات معاصر فارسی در ایرن از قاجاریان (دوره دوم) تا انقلاب اسلامی ایران را درک کند و تحول نظم و نثر معاصر فارسی بفهمد.

Contents

مندرجات

1. آشنائی با پدیده تاریخ ادبیات نوین فارسی
2. بررسی آغاز ادبیات نوین فارسی ایران
3. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان قاجاریان (دوره دوم)
4. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان پهلوی
5. مطالعه تاریخ ادبیات فارسی ایران در زمان انقلاب اسلامی
6. بررسی تفاوت ادبیات سنتی و ادبیات نوین
7. اثر محیط شعرسرایان و ادب شناسان بر ادبیات نوین
8. بررسی تحول نظم دوره به دوره
9. بررسی تحول نثر دوره به دوره

Recommended Texts

مصادر

1. زین العابدین مومتمن(1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
2. دکتر عبدالله رازی(1371ش)، تاریخ کامل ایران، تهران: انتشارات اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مقبول بیگ بدخشانی، مرزا(1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
2. ظہورالدین احمد(1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
3. ریاض، صدیق شبلی (1987م)، فارسی ادب کی مختصر ترین تاریخ، لاهور: سنگ میل پبلشرز

علامه اقبال لاهوری مردی است که به مسلمانان شبه قاره را امید آزادی داد. این مرد فیلسوف نه فقد مسلمانان شبه قاره را فراخواند، مسلمانان جهان را هم به آئین نیاکان ملت اسلام راهنمایی کرد. مفکر پاکستان حضرت علامه اقبال لاهوری افکار خود را از قرآن گرفته و بوسیله فلسفه به زبان شعر جوانان زمان خود و آینده را مخاطب می کند. زبان بومی اقبال اردو بود اما وی زبان فارسی را بعد از زبان بومی خود برای شعر برگزید. درس مطالعه اقبال درسی است در مورد همین مرد فیلسوف اسلامی قرن بیستم میلادی. در این درس محیط دینی، سیاسی و معاشی مسلمانان شبه قاره و جهان آن زمان به دانشجویان نشان داده می شود. زندگینامه علامه لاهوری بررسی می شود. اثر محیط زمان اقبال بر زندگی و فکرش سنجیده می شود. آثار فارسی، اردو و انگلیسی وی معرفی کرده می شود. متون آثار فارسی وی یعنی اسرار خودی، رموز بیخودی، پیام مشرق، زبور عجم، جاوید نامه، پس چه باید کرد ای اقوام شرق و ارمغان حجاز فهمیده می شود و فکر اقبال از این آثار سنجیده می شود. پدیده اسرار خودی درک می شود. اندیشه رموز بیخودی شناخته می شود.

مندرجات

Contents

1. زندگینامه علامه اقبال لاهوری
2. بررسی پدیده "اسرار خودی"
3. درک متنی از "اسرار خودی"
4. سیر اندیشه "رموز بی خودی"
5. درک متنی از "اسرار خودی"
6. معرفی و فکر "پیام مشرق"
7. درک متنی از "پیام مشرق"
8. معرفی و فکر "زبور عجم"
9. درک متنی از "زبور عجم"
10. معرفی و فکر "جاوید نامه"
11. درک متنی از "جاوید نامه"
12. معرفی و فکر "پس چه باید کرد ای اقوام شرق"
13. درک متنی از "پس چه باید کرد ای اقوام شرق"
14. معرفی و فکر "ارمغان حجاز"
15. درک متنی از "ارمغان حجاز"

Recommended Texts

مصادر

1. فرید مرادی (1388ش)، کلیات اقبال، تهران: انتشارات نگاه
2. خلیفه عبدالحکیم (1983م)، فکر اقبال، لاهور: بزم اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. غلام مصطفی خان (1977م)، اقبال اور قرآن، لاهور: ادارہ ثقافت اسلامیہ
2. عبدالشکور احسن (1977م)، اقبال کی فارسی شاعری کا تنقیدی جائزہ، لاهور: اقبال اکادمی پاکستان
3. محمد بقائی ماکان (1380ش)، تصوف در تصور اقبال، تهران: انتشارات فردوس
4. محمد بقائی ماکان (1379ش)، شرار زندگی، تهران: انتشارات فردوس

دست‌نویسته یا دست‌نویس یا نسخه خطی یا مخطوطه به کتاب‌ها و نوشته‌هایی می‌گویند که به وسیله گونه‌ای قلم و با دست نوشته شده باشد. دست‌نویسی در خاورزمین و به ویژه ایران پیشینه‌ای بسیار کهن دارد. در روزگاران کهن فرمانروایان معمولاً در دربار خود دیوان برپا می‌کردند تا نگارنده‌ها در آن به نوشتن دست‌نوشته‌ها یا رونویسی آن‌ها بپردازند. پدید آوردن رونویسی‌های نفیس‌تر از روی دست‌نویس‌های پیشین یکی از فعالیت‌های دلخواه درباریان پیشین بوده است. دست‌نوشته‌های فارسی بسیاری اکنون در ایران، هند، افغانستان، ترکیه و دیگر کشورها در قالب کتاب، مرقع یا تکبرگ وجود دارد که در بهترین موزه‌ها و کتابخانه‌ها نگهداری می‌شود و از ارزش بالایی برخوردارند. از نسخه‌های خطی موجود در ایران تعداد ۳۲۰ هزار عدد دارای شماره ملی هستند امور مهم این درس بدین قراراند، - آموزش روش مطالعه نسخه‌های خطی، روش تدوین و تصحیح نسخه خطی. آشنایی با نسخ خطی و امور مربوطه. آشنایی با خط‌های مختلف در نسخه‌های خطی قدیمی. آموزش نسخه جویی و نسخه شناسی - آشنایی با فهرستها و فهرستواره‌ها و چگونگی استفاده از آن. بعد از فراگرفتن درس از دانشجو انتظار می‌رود که آشنا بشود از کل امور مربوط به نسخه جویی، نسخه یابی، نسخه خوانی و نسخه سنجی -

مدرجات

Contents

1. بررسی نگارش نسخه‌های خطی دوره به دوره
2. بررسی انواع نسخه‌های خطی
3. بررسی نسخه‌های خطی از دیدگاه نقد و تصحیح متون - نسخه اصل، مزبور
4. ارزش نسخه‌های خطی از دیدگاه فن و استعداد
5. علامتها، نشانه‌ها و نقطه‌گذاری در نسخه‌های خطی
6. اصطلاحات نسخه شناسی، کاغذ و انواع و ویژگی‌های او، جلد و انواع نسخه‌های خطی، ترقیمه، ظهر، بیت و بیت نویسی، هامش، رکابه
7. اهمیت خط در نسخه شناسی، خط کوفی، نسخ، نستعلیق، تعلیق، شکسته، اوصاف خط
8. سه ادوار ویژه خط نسخه‌های خطی فارسی - مرحله‌های نسخه شناسی
9. نقش نسخه شناسی در تصحیح متون
10. سه مراحل مهم نسخه شناسی - نسخه شناسی توصیفی، تاریخی و تطبیقی، نسخه جویی و نسخه یابی
11. بررسی نقش مراکز مهم در جستجوی نسخه‌های خطی
12. انتقال جا به جای نسخه‌های خطی
13. تجارت و انهدام نسخه‌های خطی
14. بررسی فهرستهای مهم نسخه‌های خطی

مصادر

Recommended Texts

1. نجیب مائل هروی (1329ش)، تاریخ نسخه پردازى و تصحیح انتقادی نسخه‌های خطی، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
2. حسن انوشه (1376ش)، دانشنامه اصطلاحات ادبی (ج 1، 2)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. عارف نوشاهی (1362ش)، فهرست نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان، کراچی، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
2. احمد منزوی (1382ش)، فهرست نسخه‌های عکسی کتابخانه مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی (ج 1)، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی

اهداف این درس آشنایی با پدیدهٔ تصوف و عرفان، آشنایی با طریقه و سلسله‌های تصوف اسلامی و معرفی عارفان بزرگ شبه‌قاره و ایران و درک متون نثر و نظم عرفانی شبه‌قاره و ایران است. بعد از گذراندن این درس از دانشجویان انتظار می‌رود پدیدهٔ تصوف و عرفان را بفهمند، طریقه و سلسله‌های تصوف اسلامی را بشناسند، با عارفان برجستهٔ شبه‌قاره و ایران آشنا باشند و متون نثر و نظم عرفانی شبه‌قاره و ایران را درک کنند. در این درس پدیدهٔ تصوف و عرفان اسلامی را می‌فهمیم. طریقه و سلسله‌های نامدار تصوف اسلامی را به اختصار بررسی می‌کنیم. تاریخ تصوف اسلامی را بررسی می‌کنیم. متون برگزیده از آثار نثر عرفانی شبه‌قاره و ایران مانند کشف‌المحجوب، اسرارالتوحید، تذکرةالاولیاء، نفحات الانس و فوایدالغواد را درک می‌کنیم. احوال و آثار نثر نگاران عرفانی شبه‌قاره و ایران مانند علی بن عثمان هجویری، محمد بن منور، عطار نیشاپوری، جامی و حسن سجزی را مطالعه می‌کنیم. متون برگزیده از آثار شعر عرفانی شبه‌قاره و ایران مانند حدیقة الحقیقه، منطق‌الطیر، مثنوی معنوی مولانا روم، گلشن راز و مثنوی گل و بلبل را درک می‌کنیم. احوال و آثار شعر سرایان عرفانی شبه‌قاره و ایران مانند سنایی، عطار نیشاپوری، مولانا روم، شبستری و شیخ بو علی قلندر را می‌شناسیم.

Contents

مندرجات

1. معرفی تصوف و عرفان اسلامی
2. طریقه و سلسله‌های نامدار تصوف اسلامی
3. ربط بین عرفان شبه‌قاره و ایران
4. تاریخ تصوف اسلامی
5. احوال و آثار علی بن عثمان هجویری و بررسی کشف‌المحجوب
6. احوال و آثار محمد بن منور و بررسی اسرارالتوحید
7. احوال و آثار عطار نیشاپوری و بررسی تذکرةالاولیاء
8. احوال و آثار جامی و بررسی نفحات الانس
9. احوال و آثار حسن سجزی و بررسی فوایدالغواد
10. احوال و آثار سنایی و بررسی حدیقة الحقیقه
11. احوال و آثار عطار نیشاپوری و بررسی منطق‌الطیر
12. احوال و آثار مولانا روم و بررسی مثنوی معنوی مولانا روم
13. احوال و آثار شبستری و بررسی گلشن راز
14. احوال و آثار شیخ بو علی قلندر و بررسی مثنوی گل و بلبل

Recommended Texts

مصادر

1. قاسم انصاری (1371ش)، مبانی عرفان و تصوف، تهران: کتابخانه طهوری
2. محمد باقر، وحید میرزا (1971ش)، تاریخ ادبیات مسلمانان پاک و هند (3-5)، لاهور: دانشگاه پنجاب

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. عبدالباقی هیله من (1374ش)، نکته‌ها و اصطلاحاتی از عرفان و تصوف، پشاور: عبدالقادر غزنوی
2. سعید نفیسی (1343ش)، سرچشمهٔ تصوف در ایران، تهران: کتابفروشی فروغی
3. عبدالحسین زرین کوب (1362ش)، دنبالهٔ جستجو در تصوف ایران، تهران: موسسه انتشارات امیر کبیر

در این درس بررسی تطبیقی زبانهای فارسی، اردو و پنجابی انجام می دهیم. زبان فارسی از زبانهای اردو و پنجابی قدیمتر است. تاثیر زبان فارسی بر زبان اردو و پنجابی پیش زبانشناسان روشن است. زبان پنجابی با زبان فارسی باستان قریب تر است. زبان های اردو و پنجابی در قلمروی زبان فارسی رشد کرده اند، سپس تحت اثر زبان فارسی اند. هماهنگی سه زبان از ادبیات فارسی، اردو و پنجابی آشکار است. ساهداف این درس بدین قرار اند: مطالعه مشترکات و شناخت تفاوتهای لغوی، اصطلاحی و معنی بین سه زبان های فارسی، اردو و پنجابی، آشنایی با کلمات مشترک و معنای مشترک و هسجنین کلمات مشترک و معنای متفاوت سه زبان فارسی، اردو و پنجابی، بررسی مطالعه محاوره، امثال، ترکیبات و اصطلاحات مشترک سه زبان فارسی، اردو و پنجابی، مطالعه امثال و محاورات هم معنی سه زبان فارسی، اردو و پنجابی. بعد از تکمیل درس، دانشجو می تواند ربط بین سه زبان فارسی، اردو و پنجابی بفهمد.

Contents

مندرجات

1. بررسی لغات مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
2. بررسی کلمات مشترک و معنای متفاوت زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
3. بررسی مرکبات مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
4. بررسی محاوره و امثال مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
5. بررسی آرایه های ادبی مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
6. بررسی اصناف نثر مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
7. بررسی اصناف نظم مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
8. بررسی انگیزه های مشترک آثار نثر زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
9. بررسی انگیزه های مشترک آثار نظم زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
10. بررسی قواعد مشترک دستوری زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
11. بررسی نقش سراینندگان فارسی به سراینندگان زبانهای اردو و پنجابی و برعکس
12. بررسی نقش ادب شناسان فارسی به ادب شناسان زبانهای اردو و پنجابی و برعکس
13. بررسی ترجمه های متون فارسی به زبانهای اردو و پنجابی و برعکس
14. بررسی اثرپذیری محیط قلمروهای فارسی به زبانهای اردو و پنجابی و برعکس
15. بررسی جنبش های مشترک ادبی در ادبیات فارسی، اردو و پنجابی

Recommended Texts

مصادر

1. محمد صدیق شبلی (1370ش)، تاثیر زبان فارسی به زبان اردو، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
2. محمد باقر (1988م)، هیروارث شاه، لاهور: پاکستان پنجابی بورڈ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. غلام یعقوب انور (1981م)، بول تے بول، لاهور: پاکستان پنجابی بورڈ
2. اسلم رانا (1991م)، رنگ سنگ، لاهور: عزیز پبلشرز
3. عبدالغفور قریشی (1987م)، پنجابی ادب دی کھانی، اسلام آباد: اکادمی ادبیات پاکستان

انشاء به معنی نظم دادن به فکر به معنی ایجاد کلام و سخن و نگارش آن است. کسی که انشا می نویسد، جمله ها را خلق می کند؛ آن که خلاق تر باشد، بهتر می نویسد؛ ولی برای زیباتر نوشتن باید مطالعه کرد، یاد گرفت و تمرین کرد. گر کسی می خواهد نویسنده شود، باید بخواند، زیاد بخواند؛ آن چه علاقه دارد، بخواند و بخواند. هیچ کتابی نیست که به یک بار خواندن نیرزد. از طرفی، مجالی برای خواندن هر کتابی نداریم؛ پس، از بزرگان کمک می گیریم تا مفیدترین کتاب ها را مطالعه کنیم. هر کسی که نویسندگی را شروع می کند، به طور معمول سبکی را برای خود الگو قرار می دهد. جدای از انواع سبک ها، اگر کسی بخواهد نویسنده شود، باید برای نوشتن، اصول اولیه ای را بیاموزد. در این درس صحت تحریر را درک کنیم. مهارت و تسلط علامت گذاری را بیابیم. مهارت و تسلط در نگارش انواع نوشته ها را می آموزیم. پس از تکمیل درس دانشجو می تواند تسلط بالای بدست بیاورد بر صحت تحریر، علامت گذاری و نگارش انشاء.

Contents

مندرجات

1. معرفی انشاء
2. مشخصات انشاء نویسی
3. اصول انشاء نویسی
4. هدفهای انشاء نویسی
5. مشخصات صحت تحریر
6. کاربرد علامت گذاری
7. درست نویسی
8. راهنمایی انشا نویسی
9. مشخصات آئین نگارش
10. تفاوت انشا نویسی ایران و شبه قاره
11. ویژگیهای انشا نویسی ایران و شبه قاره
12. نگارش مقالات چند بندی در موضوعات مختلف
13. نگارش خلاصه نویسی
14. نگارش درخواست در موضوعات مختلف
15. نگارش نامه در موضوعات مختلف

Recommended Texts

مصادر

1. فریدون، کار (1334ش)، **غلط نویسیم** (1-2)، تهران: مؤسسه مطبوعاتی شرقی
2. ابوالحسن نجفی (1371ش)، **غلط نویسیم**، فرهنگ دشواریهای زبان فارسی، تهران: مرکز نشر دانشگاهی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. محمد جعفر محبوب، علی اکبر فرزام پور (1344ش)، **فن نگارش یا راهنمای انشاء**، تهران: بنگاه مطبوعاتی صفی علیشاه
2. حسین سمیعی (1319ش)، **آئین نگارش**، تهران: وزارت فرهنگ
3. حسن احمدی گیوی (1374ش)، **از فن نگارش تا هنر نویسندگی**، تهران: سخن
4. احمدی گیوی، اسماعیل حاکمی، یدالله شکری (1374ش)، **زبان و نگارش فارسی**، طباطبایی اردکانی، تهران: سمت

اهداف این درس بدین قرار اند: درک متون نثر و نظم معاصر فارسی در ایران در ایران از قاجاریان (دور دوم) تا انقلاب اسلامی ایران و آشنایی با احوال، آثار و ویژگیهای نثر نگاران و سخن شناسان بلند آوازه ایران در دوره های مزبور. پس از گزراندن این درس دانشجو می تواند: متون نثر معاصر فارسی در ایران از قاجاریان (دور دوم) تا انقلاب اسلامی ایران را درک کند، نثر نگاران و سخن شناسان برجسته این زمان را بشناسد، جایگاه نثر نگاران و سخن شناسان مزبور در ادبیات فارسی بسنجد. در این درس آغاز متون فارسی معاصر را بررسی می کنیم. تحول شعر متون نثر و نظم فارسی را بررسی می کنیم. متون شعر و نثر کلاسیک و معاصر فارسی را مقایسه می کنیم. احوال، آثار و جایگاه نثر نگاران بزرگ معاصر مانند: جلال آل احمد، صادق هدایت، محمد حجازی و محمد علی جمالزاده را بررسی می کنیم. احوال، آثار و جایگاه سخن شناسان بزرگ معاصر مانند: ملک الشعرا بهار، نیما یوشیج، مهدی اخوان ثالث، فروغ فرخزاد، پروین اعتصامی و احمد شاملو را بررسی می کنیم.

Contents

مندرجات

1. بررسی آغاز متون فارسی معاصر
2. بررسی دوره های مختلف آن.
3. مقایسه متون شعر کلاسیک و معاصر فارسی
4. مقایسه متون نثر کلاسیک و معاصر فارسی
5. مطالعه احوال و آثار ادب شناسان بزرگ معاصر فارسی -
6. مطالعه و بررسی داستان کوتاه "بچه مردم" از جلال آل احمد -
7. مطالعه و بررسی داستان کوتاه "داش اکل" از صادق هدایت.
8. مطالعه و بررسی متن برگزیده از مقاله "دخو" نوشته غلام حسین یوسفی -
9. مطالعه و بررسی داستان کوتاه "خانه پدری" از سعید نفیسی -
10. مطالعه احوال و آثار سراینندگان بزرگ معاصر فارسی -
11. مطالعه شعر سهراب سپهری (آب ، نشانی ، ندای آغاز)
12. مطالعه شعر نصرالله مردانی (ساقی گردون ، نوزاد هستی ، اوج نگاه)
13. مطالعه شعر مهدی اخوان ثالث (زمستان ، صبح ، نماز)
14. مطالعه شعر نیما یوشیج (ای آدمها، خانه ام ابری است ، شب است)
15. مطالعه شعر خلیل الله خلیلی (کژدم غربت ، بر آرامگاه عارف شرق اقبال لاهوری)

Recommended Texts

مصادر

1. محمد بهارلو، (1372ش)، مجموعه آثار صدق هدایت، تهران: انتشارات طرح نو
2. جلال آل احمد (1378ش)، مجموعه سیزده داستان جلال سه تار، تهران: جاویدان

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مهدی حمیدی (1339ش)، دریای گوهر (ج 1)، تهران: انتشارات امیر کبیر
2. شمس لنگرودی، محمد تقی جواهری (1378ش)، تاریخ تحلیلی شعر نو (4 جلد)، تهران: انتشارات مرکز
3. سهراب سپهری (1356ش)، هشت کتاب، تهران: انتشارات طهوری

اهداف این درس بدین قرار اند: آموزش معنای لغوی و اصطلاحی تحقیق آشنا، آموزش انواع پژوهش‌های ادبی و درک ضرورت و اهمیت تحقیق. بعد از فراگرفتن این درس از دانشجو انتظار می‌رود، پدیده روش تحقیق را بشناسد و نحوه تدوین رساله و پایان نامه را درک می‌کند. در این درس روش تحقیق در ادبیات فارسی را مطالعه می‌کنیم. پدیده تحقیق را بررسی می‌کنیم. انواع تحقیق را می‌فهمیم. مشخصات تحقیق درک می‌کنیم. هدف تحقیق را معرفی می‌کنیم. فایده تحقیق را می‌سنجیم. انواع پژوهش‌های ادبی را درک می‌کنیم. پدیده تصحیح متون را می‌فهمیم. روش تصحیح متون را درک می‌کنیم. تاریخ تصحیح متون را بررسی می‌کنیم. اهمیت و ضرورت تصحیح متون می‌سنجیم. مطالعه روش های نسخه برداری می‌پردازیم. معرفی، کاربرد و اهمیت نشانه گذاری را بررسی می‌کنیم. با انواع نشانه گذاری آشنا می‌شویم. کاربرد ویرگول، گیومه، کاب، پرانتز را تجربه می‌کنیم. معرفی و کاربرد اصطلاحات پاورقی، حواشی، تعلیقات، حواله، رجوع، کتابشناسی، اشاره سازی و فهرست سازی را درک می‌کنیم.

Contents

مدرجات

1. روش تحقیق در ادبیات فارسی
2. بررسی پدیده تحقیق
3. بررسی انواع تحقیق
4. بررسی مشخصات تحقیق
5. بررسی هدف تحقیق
6. بررسی فایده تحقیق
7. بررسی انواع پژوهش‌های ادبی
8. معرفی تصحیح متون
9. معرفی روش تصحیح متون
10. اهمیت و ضرورت تصحیح متون
11. مطالعه روش های نسخه برداری
12. معرفی، کاربرد و اهمیت نشانه گذاری
13. آشنائی با انواع نشانه گذاری
14. کاربرد ویرگول، گیومه، کاب، پرانتز
15. معرفی و کاربرد اصطلاحات پاورقی، حواشی، تعلیقات، حواله و رجوع
16. معرفی و کاربرد اصطلاحات کتابشناسی، اشاره سازی و فهرست سازی

Recommended Texts

مصادر

1. محمد معین (1381ش)، فرهنگ فارسی معین، تهران: کتابخانه ملی ایران
2. دهخدا، علی اکبر (1377ش)، لغتنامه دهخدا، تهران: انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. گروه علمی دانشگاه تهران (1367ش)، دایرة المعارف بزرگ اسلامی، تهران: مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی
2. ستوده، غلام رضا، دکتر (1371ش)، مرجع شناسی و روش تحقیق، تهران: انتشارات سمت
3. انوشه، حسن (1380ش)، دانشنامه ادب فارسی، تهران: سازمان چاپ و انتشارات اسلامی

در این درس رشد ابزارهای ارتباطی میان مردم زمان باستان مطرح کرده می شود. گروه های زبان در جهان آرایه کرده می شود. وابستگی زبان فارسی با زبانهای گروه هندواروپای مطرح کرده می شود. نقش سیاست قلمروی فارسی بر تاریخ زبان فارسی سنجیده می شود. دوره های تاریخ زبان ایرانی آرایه کرده می شود. فارسی باستان، زمان، ساخت، آثار و جایگاه آن در باستان شناسی و ادبیات فارسی ایراد کرده می شود. بررسی کتیبه ها به عنوان اولین تواریخ به دست رسیده قلمروی فارسی، خط های فارسی باستان و پژوهش های انجام شده در باب صرف و نحو آن و اوستا به عنوان اولین کتاب دینی ایران زمین بررسی کرده می شود. خط اوستا و آثار مانده آن مطالعه کرده می شود. حمله اسکندر مقدونی و دوره تاریک زبان فارسی آرایه کرده می شود. هزوارش و نقش یونانیان بر زبان و خط های ایرانی دوره میانه سنجیده می شود. طلوع اسلام و نقش اعراب بر زبان های ایرانی دوره جدید، تحول در ساخت و معنای زبان های ایرانی دوره جدید و جایگاه لهجه های دری و فارسی در جغرافیای قلمروی فارسی ابراز کرده می شود.

مندرجات

Contents

1. معرفی لغوی و اصطلاحی زبان. اهمیت، اهداف و فواید زبان. معرفی زبانشناسی. گروه های زبانهای جهان.
2. بررسی زبانشناسی فارسی. نقش زبان فارسی در تاریخ ایران. تاریخ زبان فارسی. تاریخ زبان فارسی در دوره باستان.
3. گروه زبانهای هندو اروپایی. بررسی ایران باستان. معرفی دوره مادها، هخامنشیان، سلوکیان. تجزیه عوامل سیاسی، مذهبی و فرهنگی در این دوره های ایران باستان و اثر آن بر زبان
4. دین زرتشت. زبانهای ایرانی باستان. فارسی باستان. زبان اوستای. دوره تاریک. خط در دوره باستان. خط میخی.
5. معرفی کتیبه های فارسی باستان در ایران باستان. معرفی ایران میانه. بررسی دوره های اشکانیان و ساسانیان. نقش عوامل سیاسی، مذهبی و فرهنگی ایران میانه بر زبان فارسی. زبانهای فارسی میانه. گروه ایرانی میانه شرقی. زبانهای سغدی، خوارزمی، بلخی.
6. گروه ایرانی میانه غربی. پهلوی اشکانی، پهلوی ساسانی. لهجه های فارسی میانه. کتیبه ها و آثار فارسی میانه.
7. خط در ایران میانه. تدوین اوستا. طرح ریزی و اختراع دین دبیری. آثار مانده اوستا.
8. بررسی ایران جدید. ادوار ایران جدید از طاهریان تا انقلاب اسلامی. نقش عوامل سیاسی، مذهبی و فرهنگی بر فارسی.
9. انواع و تاریخ خط های فارسی. تحول در زبان فارسی. نقش زبان اعراب بر فارسی.
10. نقش زبان مغول بر فارسی. نقش زبان ترک بر زبان فارسی. نقش زبان فارسی بر زبان اردو.
11. نقش فارسی بر زبان عربی. لهجه های فارسی جدید. قلمروی لهجه دری.
12. تفاوت و همگونگی لهجه های فارسی و دری. نقش شبه قاره (مسلمانان و هندوان) بر زبان فارسی.
13. بررسی انواع آثار فارسی جدید. ویژگیهای زبان فارسی در آثار دولتی، دینی و علمی.

Recommended Texts

مصادر

1. ابولقاسمی، محسن (1378ش)، تاریخ مختصر زبان فارسی، تهران: انتشارات طهوری
2. رحمت مصطفوی (1372)، درباره زبان فارسی، تهران: مؤسسه مطبوعاتی عطائی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مهری باقری (1374ش)، مقدمات زبانشناسی، تیریز: انتشارات دانشگاه تبریز
2. صادقی، علی اشرف (1380ش)، مسائل تاریخی زبان فارسی، تهران: انتشارات سخن

ضمن مرجع شناسی پدیده های مرجع، مرجع ادبیات فارسی، اهداف و فواید مرجع و شناخت انواع مراجع ادبیات فارسی بررسی کرده می شود. علاوه از فرهنگ، ویژگیهای فرهنگ و فرهنگ نویسی فارسی، چند تا فرهنگ فارسی مرور کرده می شود. پس از نظری به دانشنامه، تروشهای دانشنامه و دانشنامه نویسی فارسی چند تا دانشنامه به عنوان الگو مورد مطالعه قرار داده می شود. مراجع مهم دیگر ادبیات فارسی مانند تذکره، سفرنامه، تاریخ ادبیات، فهرست و کتابنامه هم مورد ملاحظه قرار داده می شود. تحول این منابع طی زمان و نظر اجمالی بر نماد مهم آن آرایه کرده می شود تا مقام این مراجع در ادبیات فارسی روشن شود. بنا بر بی مرز بودن ادبیات فارسی و مراجع مهم ادبیات فارسی به زبانهای دیگر جهان مانند انگلیسی هم مرور کرده می شود. مطالعه از منابع مهم مربوط به زبان و ادب فارسی توانایی علمی دانشجو را می افزاید و در نتیجه دانشجو می تواند با منابع مهم زبان و ادب فارسی آشنا باشد، کاربرد آنها بداند و کارهای پژوهشی را بروش علمی تر انجام بدهد.

مندرجات

Contents

1. تاریخچه، اسلوب و ویژگیهای انواع مراجع فارسی نگاشته در شبه قاره:
2. فرهنگ نویسی
3. دانشنامه نویسی
4. تذکره نویسی
5. تاریخ ادبیات نویسی
6. سفرنامه نویسی
7. فهرست نویسی
8. کتاب شناسی نگاری
9. دستور نویسی فارسی
10. ملفوظات نویسی
11. تاریخچه، اسلوب و ویژگیهای انواع مراجع فارسی نگاشته مستشرقین به زبانهای بیگانه:
12. فرهنگ نویسی
13. دانشنامه نویسی
14. تاریخ ادبیات نویسی
15. تاریخ نویسی
16. فهرست نویسی
17. دستور نویسی فارسی

مصادر

Recommended Texts

1. حسن انوشه(1376ش)، دانشنامه اصطلاحات ادبی(1-2)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران
2. رونق، محمد علی(1364ش)، کتاب شناسی روش تحقیق، تهران: نشر دانش

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. مصاحب، غلام حسین(1345ش)، دایرة المعارف فارسی، تهران: موسسه فرانکلین
2. سید علی رضا نقوی(1343ش)، تذکره نویسی فارسی در پاکستان و هند، تهران: موسسه مطبوعاتی علمی

اهداف این درس بدین قرار اند: معرفی عمومی مراکز تحقیقات فارسی، آشنایی با حدود کار و روش تحقیق مراکز مذکور و آشنایی با مطبوعات مراکز ذکر شده. پس از تکمیل این درس دانشجو می تواند با مراکز تحقیقات فارسی آشنا شود، حدود کار و روش تحقیق مراکز مذکور را بداند و مطبوعات مراکز ذکر شده را درک کند. در این درس معرفی، انواع، لوازم، حدود کار و روش تحقیق مراکز تحقیقات فارسی را مطالعه می کنیم. ویژگیهای یک مرکز تحقیقات فارسی را می سنجیم. نقش مراکز تحقیقات فارسی در گسترش زبان و ادبیات فارسی را بررسی می کنیم. ربط بین مرکز تحقیقات فارسی و اداره های تدیس زبان و ادبیات فارسی را درک می کنیم. ربط بین مراکز تحقیقات فارسی و کتابخانه ها را می شناسیم. با انتشارات مراکز تحقیقات فارسی آشنا می شویم. سهم مراکز مهم پژوهش علمی و ادبی فارسی در ایران، شبه قاره و سایر جهان را بررسی می کنیم و سهم آنها در گسترش زبان و ادبیات فارسی را می سنجیم.

Contents

مندرجات

1. معرفی مراکز تحقیقات فارسی
2. انواع مراکز تحقیقات فارسی
3. لوازم مراکز تحقیقات فارسی
4. حدود کار و روش تحقیق مراکز تحقیقات فارسی
5. ویژگیهای یک مرکز تحقیقات فارسی
6. نقش مراکز تحقیقات فارسی در گسترش زبان و ادبیات فارسی
7. ربط بین مرکز تحقیقات فارسی و اداره های تدیس زبان و ادبیات فارسی
8. ربط بین مراکز تحقیقات فارسی و کتابخانه ها
9. انتشارات مراکز تحقیقات فارسی
10. بررسی اجمالی سهم مراکز مهم پژوهش علمی و ادبی فارسی در ایران
11. سهم پژوهشی و ادبی مراکز تحقیقات فارسی مشبه قاره
12. معرفی مراکز مهم پژوهشی و ادبی در کشور های دیگر

Recommended Texts

مصادر

1. حسن انوشه (1376ش)، **دانشنامه اصطلاحات ادبی (1-2)**، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران
2. رونق، محمد علی (1364ش)، **کتاب شناسی روش تحقیق**، تهران: نشر دانش

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مصاحب، غلام حسین (1345ش)، **دایرة المعارف فارسی**، تهران: موسسه فرانکلین
2. سید علی رضا نقوی (1343ش)، **تذکره نویسی فارسی در پاکستان و هند**، تهران: موسسه مطبوعاتی علمی

اهداف درس ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی بدین قرار اند: آشنایی با مطالعه ادبیات فولکلوری، آشنایی با روابط ادبیات فولکلوری و فرهنگ مردم مناطق فارسی، آشنایی با جایگاه ادبی ادبیات فولکلوری و آشنایی با ویژگیهای ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی. پس از تکمیل این درس دانشجو می تواند، ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی را درک می کند، روابط ادبیات فولکلوری و فرهنگ مردم مناطق فارسی بفهمد، جایگاه ادبی ادبیات فولکلوری بسنجد و ویژگیهای ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی بشناسد. در این درس تعریف، آغاز و تحول ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی را بررسی می کنیم. معرفی، ساخت و ویژگیهای انواع ادبیات نثر فولکلوری عامیانه فارسی مانند: داستان، قصه و حکایت های عامیانه بررسی می کنیم. معرفی، ساخت و ویژگیهای انواع ادبیات نظم فولکلوری عامیانه فارسی مانند شعر، لالایی، ترانه، سرود، دوبیتی و نوشته های عامیانه را بررسی می کنیم. تفاوت میان نظم و نثر فولکلوری عامیانه و نظم سنتی را مطالعه می کنیم. روابط ادبیات فولکلوری عامیانه و فرهنگ مردم قلمروی فارسی بررسی می کنیم. جایگاه ادبی ادبیات فولکلوری عامیانه در تاریخ ادبیات فارسی را می سنجم. با سرایندگان و ادب شناسان فولکور عامیانه آشنا می شویم. جایگاه گفتار حکیمانه عامیانه می سنجم.

Contents

مندرجات

1. تعریف ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی
2. آغاز ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی
3. تحول ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی
4. معرفی، ساخت و ویژگیهای انواع ادبیات نثر فولکلوری عامیانه فارسی
5. بررسی داستان، قصه و حکایت های عامیانه
6. معرفی، ساخت و ویژگیهای انواع ادبیات نظم فولکلوری عامیانه فارسی
7. بررسی شعر، لالایی، ترانه، سرود، دوبیتی و نوشته های عامیانه
8. تفاوت میان نظم فولکلوری عامیانه و نظم سنتی
9. تفاوت میان شعر فولکلوری عامیانه و شعر سنتی
10. روابط ادبیات فولکلوری عامیانه و فرهنگ مردم قلمروی فارسی
11. جایگاه ادبی ادبیات فولکلوری عامیانه در تاریخ ادبیات فارسی
12. آشنایی با سرایندگان فولکور عامیانه
13. آشنایی با ادب شناسان فولکور عامیانه
14. جایگاه گفتار حکیمانه عامیانه
15. بررسی ضرب المثل و اصطلاحات عامیانه
16. بررسی چیستان های عامیانه

Recommended Texts

مصادر

1. حسن ذوالفقاری (1382ش)، ادبیات عامیانه ایران، تهران: انتشارات چشمه
2. شین تا که هارا، سید احمد و کیلیان (1381ش)، افسانه های ایرانی به روایت امروز و دیروز، تهران: انتشارات ثالث
- 3.

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. بذل حق محمود (2000م)، ایران کے عوامی گیت اور عوامی کہانیاں، لاهور: سنگ میل
2. جهانگیر (1381ش)، فرهنگ عامیانه مردم ایران، تهران: انتشارات چشمه
3. سید علی پیرنیا (1369ش)، فرهنگ مردم (فولکلور ایران)، تهران: انتشارات پارسا

اهداف درس خوشنویسی بدین قرار اند: مطالعه آغاز و ارتقاء خط در جهان و در کشورهای اسلامی، آشنایی با خط های معروف شرقی بویژه اسلامی، کوفی، ثلث، نسخ، تعلیق، نستعلیق، شکسته و معرفی خوشنویسان نامی ایران و پاکستان، و نمونه های برجسته خوشنویسی. آشنائی با جایگاه خوشنویسی در ادبیات فارسی و فن خوشنویسی. پس از فراگرفتن درس دانشجو خوشنویسی فارسی را درک می کند، تاریخ خوشنویسی را درک می کند و با لوازم آن آشنا می شود. در این درس خوشنویسی، آغاز و ارتقای خط را بررسی می کنیم. انواع مهم خط: خطاطی کوفی، ثلث، نسخ، تعلیق، نستعلیق، شکسته، دیوانی و هنری را تجربه می کنیم. با خطاط های مهم مانند ابن مقله، یاقوت مستعصمی، میر علی تبریزی، عمادالحسینی، عبدالحمید درویش، هاشم بغدادی، حامد الآمدی، عزیزالدین وکیلی و غلام حسین میرخانی آشنا باشیم. خطاط های مهم پاکستانی مانند تاج الدین زرین رقم، عبدالحمید پروین رقم، حافظ محمد یوسف سدید، صوفی خورشید عالم خورشید رقم، سید انور حسین نفیس رقم، رشید بت، خالد یوسفی، گوهر قلم، محمد علی زاهد و حنیف رامی را می شناسیم. تمرین عملی خطاطی مانند حروف مفرد، حروف مرکب، واژه ها، جمله ها، آیات و بیت ها را انجام می دهیم.

Contents

مندرجات

1. معرفی خط
2. آغاز خط
3. تحول خط
4. انواع مهم خط مانند: خطاطی کوفی، ثلث، نسخ، تعلیق، نستعلیق، شکسته، دیوانی و هنری
5. معرفی خطاط های مهم: ابن مقله، یاقوت مستعصمی، میر علی تبریزی، عمادالحسینی، عبدالحمید درویش، هاشم بغدادی، حامد الآمدی، عزیزالدین وکیلی، غلام حسین میرخانی
6. معرفی خطاط های مهم پاکستانی: تاج الدین زرین رقم، عبدالحمید پروین رقم، حافظ محمد یوسف سدید، صوفی خورشید عالم خورشید رقم، سید انور حسین نفیس رقم، رشید بت، خالد یوسفی، گوهر قلم، محمد علی زاهد، حنیف رامی
7. تمرین عملی خطاطی: حروف مفرد، حروف مرکب
8. تمرین عملی خطاطی: واژه ها، جمله ها، آیات، بیت ها

Recommended Texts

مصادر

1. حبیب الله فضائی (1391ش)، **اطلس الخط**، اصفهان: انتشارات نشریه آثار ملی
2. خورشید عالم گوهر قلم (2004م)، **اعجاز خطاطی**، لاهور: سنگ میل

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. محمد راشد شیخ (1999م)، **تذکرہ خطاطین**، کراچی: اداره علم و فن
2. عبدالله چغتائی (بی تا)، **سرگزشت خط نستعلیق**، لاهور: کتب خانہ نورس
3. حبیب الله فضائی (1977م)، **تعلیم خط**، تهران: انتشارات سروش
4. غلام محمد هفت قلمی دہلوی (1910م)، **تذکرہ خوشنویسان**، بنگالہ: ایشیاتک سوسائٹی

**MA
PERSIAN**

زبان فارسی زبان شیرین است و ساده هم است. اما مانند همه زبانهای جهان قواعد دستوری دارد. آشنائی با این قواعد دستوری برای فهم این زبان لازم است. برای دانشجوی زبان و ادبیات فارسی درک دستور زبان فارسی ویژگی خودش دارد. دانشجو باید با قواعد دستور زبان فارسی آشنا باشد. دستور را بفهمد. تحول دستوری را بشناسد و بتواند قواعد دستوری فارسی را در حرف زدن و نگاشتن به خوبی به کار برد. در این درس جمله را معرفی می کنیم. ساخت جمله را بررسی می کنیم. انواع جمله را معرفی می کنیم. به کاربرد انواع جمله می پردازیم. ارکان جمله را بشناسیم. فعل و انواع فعل و کاربرد انواع فعل را تمرین می کنیم. اسم را معرفی می کنیم. به انواع اسم می پردازیم. نقش اسم در جمله بشناسیم. تمرین های فارسی گفتاری می کنیم. مطالعه آرفا اول می کنیم. هدف آموزش درس مزبور این است که دانشجو با موضوعات مقدماتی دستوری مانند ضمایر ششگانه، مصادر ساده و افعال ساده آشنا گردد و بتواند صرف فعل را یاد بگیرد. دانشجو بتواند جمله های کوتاه فارسی را بسازد، بتواند به اختصار خود را معرفی نماید. بعد از مطالعه دستور زبان فارسی دانشجو می تواند، جمله های آن زبان را به درستی بنویسد و ارکان جمله را تجزیه نماید، متون دیگر دوره خود را چنان که باید و شاید بزبان فارسی تا حدودی متوجه می شود و ساختار دستوری جمله های اردو را نیز درک می کند.

مندرجات

Contents

1. معرفی جمله
2. ساخت جمله
3. انواع جمله و کاربرد انواع جمله
4. ارکان جمله
5. معرفی فعل
6. انواع فعل
7. کاربرد انواع فعل
8. معرفی اسم
9. انواع اسم
10. نقش اسم در جمله
11. تمرین های فارسی گفتاری
12. مطالعه آرفا اول

Recommended Texts

مصادر

1. حسن احمد گیوی (1371ش)، دستور زبان فارسی (1-2)، تهران: انتشارات فاطمی
2. پرویز نائل خانلری (1373ش)، دستور زبان فارسی، تهران: انتشارات توس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. یدالله ثمره (1368ش)، آموزش زبان فارسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
2. عبدالعظیم قریب و دیگران (1389ش)، دستور پنج استاد، تهران: انتشارات امید
3. طلعت بصاری، دکتر (1348ش)، دستور زبان فارسی، تهران: کتابخانه طهوری
4. یدالله ثمره، دکتر (1388ش)، آموزش زبان فارسی (4 جلد)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

اهداف این درس بدین قرار است: آموزش معنای واقعی ادبیات، شناساندن تفاوت بین نثر و شعر و مطلع کردن دانشجویان درباره نقش ادبیات در جوامع بشری. دانشجویان بتوانند با آغاز، ارتقاء، تحول و تطور نثر فارسی آشنا شوند. بعضی از نثر نگاران اولیه زبان و ادبیات فارسی ایرانی و شبه قاره ای را بشناسد و از طریق انتخاب نگارشات - عارفان و اندیشمندان بزرگ اسلامی قرون اولیه ایرانی و هندی را با مطالعه تالیفات آنها، با فلسفه عرفانی آشنا شود. دانشجویان بتوانند جایگاه بزرگان ادبیات فارسی را در عرصه ادب جهانی درک نمایند. آشنایی با ادبیات فارسی در شبه قاره، موجب می شود که دانشجویان کارنامه های علمی و ادبی اسلاف خود را بدانند و بعد از مطالعه متون مربوطه تفاوت روش و سبک نثری بعضی از نثر نویسندگان مهمی را درک نمایند. احوال، آثار و خدمات سید علی هجویری مطالعه می کنیم. کشف المحجوب، اهمیت و سبک نگارش آن را معرفی می کنیم. مطالعه از احوال، آثار و خدمات امام غزالی می کنیم. معرفی کیمیای سعادت، اهمیت و سبک نگارش آن می کنیم. احوال و آثار نظامی عروضی سمرقندی و مقام ادبی چهارمقاله را بررسی می کنیم. به بیوگرافی عنصرالمعالی کیکاؤس و جایگاه قابوس نامه می پردازیم. زندگی نامه ناصر خسرو، اهمیت سفر نامه و سبک نگارش آن را درک می کنیم. احوال و آثار و خدمات سعدی شیرازی، اهمیت ادبی و اخلاقی گلستان سعدی مطالعه می کنیم.

مندرجات

Contents

1. آغاز و ارتقاء نثر فارسی
2. بررسی سبک های مختلف نثر فارسی
3. مطالعه از احوال، آثار و خدمات سید علی هجویری
4. معرفی کشف المحجوب، اهمیت و سبک نگارش آن
5. مطالعه از احوال، آثار و خدمات امام غزالی
6. معرفی کیمیای سعادت، اهمیت و سبک نگارش آن
7. احوال و آثار نظامی عروضی سمرقندی
8. مقام ادبی چهارمقاله
9. بیوگرافی عنصرالمعالی کیکاؤس
10. جایگاه قابوس نامه
11. زندگی نامه ناصر خسرو
12. اهمیت سفر نامه و سبک نگارش آن
13. احوال و آثار و خدمات سعدی شیرازی
14. اهمیت ادبی و اخلاقی گلستان سعدی و سبک نگارش آن

مصادر

Recommended Texts

1. محمد حسین تسبیحی (1995م)، **کشف المحجوب**، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
2. محمد معین (1334 ش)، **چهار مقاله**، تهران: انتشارات دانشگاه تهران

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. غلام حسین یوسفی (1364 ش)، **قابوس نامه**، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی
2. دبیر سیاقی (1354 ش)، **سفرنامه ناصر خسرو**، تهران: انجمن آثار ملی
3. خلیل خطیب رهبر (1312 ش)، **گلستان سعدی**، تهران: انتشارات صفی علی شاه
4. ظهورالدین احمد (1996م)، **ایرانی ادب**، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

ماهیت شعر، تفاوت شعر و نثر بررسی کرده می شود. آثار شعر به زبان فارسی باستان و میانه مرور کرده می شود. با در نظر گرفتن آغاز شعر فارسی، اولین شعر سرای فارسی مورد ملاحظه قرار داده می شود. شرح مختصری بر تحول انواع شعر فارسی از قصیده عربی تا رباعی آرایه کرده می شود. قالب های شعر فارسی بررسی کرده، آثار شعری شاعران شعر کلاسیک فارسی به عنوان الگو مورد مطالعه قرار داده می شود. گذشته از ویژگیهای فنی و فکری، تراوشهای درونگرای هم، از شاعران برجسته آرایه کرده می شود. به عنوان مدل در قصیده شعر مسعود سعد سلمان و عرفی، در غزل شعر سعدی شیرازی، حافظ شیرازی، صایب تبریزی و بیدل عظیم آبادی، در رباعیات / دوبیتی ها شعر بابا طاهر عریان، عمر خیام، سحابی استرآبادی و سرمد کاشانی و در مثنوی شعر فریدالدین عطار، جلال الدین رومی و امیر خسرو بررسی کرده می شود. نظری بر آثار و زندگینامه این شعر سرایان و نقش آن بر شعر کلاسیک فارسی سنجیده می شود.

مندرجات

Contents

1. معرفی شعر کلاسیک فارسی، انواع شعر کلاسیک فارسی، تحول شعر کلاسیک فارسی
2. احوال و آثار مسعود سعد سلمان و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از قصیده
3. احوال و آثار عرفی و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از قصیده
4. احوال و آثار سعدی شیرازی و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از غزلیات
5. احوال و آثار حافظ شیرازی و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از غزلیات
6. احوال و آثار بیدل عظیم آبادی و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از غزلیات
7. احوال و آثار بابا طاهر عریان و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از رباعیات
8. احوال و آثار عمر خیام و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از رباعیات
9. احوال و آثار سحابی استرآبادی و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از رباعیات
10. احوال و آثار سرمد کاشانی و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از رباعیات
11. احوال و آثار فرید الدین عطار و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از مثنوی منطق الطیر
12. احوال و آثار جلال الدین رومی و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از مثنوی معنوی
13. احوال و آثار جلال الدین رومی و تراوشهای شعر وی- بررسی متنی از مثنوی شیرین خسرو

Recommended Texts

مصادر

1. زین العابدین مومن (1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
2. خلیفه عبدالحکیم، دکتر (1981م)، حکمت رومی، لاهور: اداره ثقافت اسلامیہ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. عبدالغنی، دکتر (1968م)، روح بیدل، لاهور: مجلس ترقی ادب
2. سجاد ظہیر (1954م)، ذکر حافظ، علی گره: انجمن ترقی اردو ہند
3. محمد رضا شفیع کدکنی، دکتر (1374ش)، شاعر آینه ها، تهران: انتشارات آگاہ
4. عبدالغنی، دکتر (1982م)، فیض بیدل، لاهور: مجلس ترقی ادب

پدیده ادبیات و نقش ادبیات فارسی بر جامعه فارسی‌گویان جهان بررسی کرده می‌شود. ادبیات فارسی به عنوان ابزار موثر قلمروی فارسی آرایه کرده می‌شود. آغاز و تحول ادبیات فارسی از قبل از اسلام تا امروز مورد مطالعه قرار داده می‌شود. رشد و توسعه جنبش‌های گوناگون فکری و معنوی در ادبیات فارسی مطرح کرده می‌شود. مقام و جایگاه ادبیات فارسی ایران دوره به دوره در اسطرلاب نقد سنجیده می‌شود. مسایل کلی مربوط به ارتباط شعر سرایان و نثر نگاران فارسی با فرمانروایان، خداشناسان و مردم قلمروی فارسی ملاحظه می‌شود. هدف این درس آشنایی با مسایل کلی تاریخ ادبیات فارسی و تحول ادبیات فارسی ایران و درک جنبش‌های ادبی فارسی است. انتظار می‌رود دانشجو پس از گذراندن این درس بتواند با تاریخ ادبیات فارسی ایران آشنا بشود و رابطه بین ادبیات فارسی و اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران را درک کند.

Contents

مندرجات

1. تاریخ ابیات فارسی در دوره سامانی
2. تاریخ ابیات فارسی در دوره غزنوی
3. تاریخ ابیات فارسی در دوره سلجوقی
4. تاریخ ابیات فارسی در دوره ایلخانی
5. تاریخ ابیات فارسی در دوره تیموری
6. تاریخ ابیات فارسی در دوره صفوی
7. تاریخ ابیات فارسی در دوره قاجاری
8. احوال، آثار و ویژگیهای شعری شعرای ایرانی: رودکی، فردوسی، فرخی، انوری، جامی
9. بررسی احوال و آثار عطا ملک جوینی و جایگاه تاریخ جهانگشای جوینی در ادبیات فارسی
10. بررسی احوال و آثار نصیرالدین طوسی و جایگاه اخلاق ناصری در ادبیات فارسی
11. بررسی احوال و آثار عبید زاکانی و جایگاه اخلاق الاشراف و رسایل در ادبیات فارسی

Recommended Texts

مصادر

1. زین العابدین مومتن (1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
2. دکتر عبدالله رازی (1371ش)، تاریخ کامل ایران، تهران: انتشارات اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مقبول بیگ بدخشانی، مرزا (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
2. ظهورالدین احمد (1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
3. ریاض، صدیق شبلی (1987م)، فارسی ادب کی مختصر ترین تاریخ، لاهور: سنگ میل پبلشرز

پدیده نقد، اهمیت، اهداف، مراحل آن بررسی کرده می شود. نقد ادبی، انواع نقد ادبی و رابطه آن با ادب تشخیص داده می شود. انواع شعر از نظر هیت و از موضوع مطرح کرده می شود. انواع نثر فارسی طبق صنف و موضوع ابراز کرده می شود. علوم بلاغی به اجمال معرفی کرده می شود. منتقدان معروف شبه قاره، احوال و آثار آنان، جایگاه ادبی شان و متون برگزیده آن شناخته می شود. آشنایی دانشجو با معانی لغوی و اصطلاحی نقد، اهمیت و اهداف آن. معرفی انواع متفرق نقد. معرفی انواع نقد ادبی همراه با مطالعه ادب و چگونگی آن. انواع شعر از نظر هیت: قصیده، غزل، مثنوی و رباعی. انواع شعر از نظر موضوع: شعر حماسی، شعر غنایی و شعر اخلاقی. انواع ادبیات نثری مانند: داستان، حکایت، داستان کوتاه و رمان و سفرنامه. معرفی اجمالی از علوم بلاغی مانند: معانی، بیان و بدیع. معرفی بعضی از منتقدان معروف شبه قاره، احوال و آثار آنان، جایگاه ادبی شان و منتخبات متون نوشته آنها جهت آشنای با کلیه موضوعات مزبور.

مندرجات

Contents

1. معنی لغوی و اصطلاحی نقد، اهمیت، افاده و اهداف نقد، بایستگی های منتقد
2. معرفی انواع نقد ادبی. معنی ادب، اهمیت، افاده و اهداف
3. انواع ادبی قسمت بندی انواع ادبی معرفی ادب شعری و انواع آن
4. معرفی هیئت اصناف سخن: قصیده، غزل، مثنوی، رباعی، قطعه، فرد، دوبیتی، مسمط، ترجیع بند، ترکیب بند، چهارپاره، شعر آزاد، شعر سپید
5. معرفی موضوعی اصناف سخن: شعر حماسی، شعر غنایی، شعر مدحی، شعر تعلیمی، شعر دینی، شعر انتقادی، مرثیه، شعر وصفی، شعر قصصی، مناظرات، شعر عامیانه و محلی
6. معرفی ادب منثور و انواع آن
7. معرفی اصناف نثر از لحاظ هیئت: قصه، افسانه، داستان (بلند و کوتاه)، حکایت، لطیفه، مقاله، مکتوب، سفرنامه، زندگی نامه، اتوبیوگرافی، نمایشنامه، فیلمنامه
8. معرفی موضوعی اصناف نثر: آثار منثور حماسی، آثار غنایی، آثار تاریخی، آثار منثور دینی، آثار منثور عرفانی،
9. آثار منثور اخلاقی، آثار علمی و فلسفی، تراجم، احوال، بزرگان دین و دانش، آثار منثور انتقادی
10. آثار منثور بلاغی و نقدی (آثار بلاغی، عروض و قافیه، و نقدی)، لغات و واژه نامه های فارسی، آثار دستور و قواعد، دایرة المعارف، کتابشناسی و فهرست نویسی
11. معرفی علوم بلاغی: علم معانی، علم بیان، علم بدیع
12. تاریخ نقد ادبی در شبه قاره
13. احوال و آثار و مرتبه ادبی و مطالعه ویژه آثار و نظرات نقدیمنیر لاهوری
14. احوال و آثار و مرتبه ادبی و مطالعه ویژه آثار و نظرات نقدیسراج الدین علی خان آرزو
15. احوال و آثار و مرتبه ادبی و مطالعه ویژه آثار و نظرات نقد شبلی نعمانی و سید عبدالله

مصادر

Recommended Texts

1. عبدالحسین زرین کوب (1354 ش)، نقد ادبی، تهران: انتشارات امیر کبیر
2. شفیعی کدکنی، محمدرضا (1378 ش)، صور خیال در شعر فارسی، تهران: انتشارات آگاه

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. شفیعی کدکنی، محمدرضا (1376 ش)، موسیقی شعر، تهران: انتشارات آگاه
2. رزمجو، حسین (1376 ش)، انواع ادبی، مشهد: آستان قدس رضوی
3. اکرم شاه، سید محمد (1401 ق)، تنبیه الغافلین، لاهور: دانشگاه پنجاب
4. اکرم شاه، سید محمد (1977 م)، سراج منیر، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

Arabic grammar or Arabic language Sciences is the grammar of the Arabic language. Arabic is a Semitic language and its grammar has many similarities with the grammar of other Semitic languages. The main aim of this course is the study of Arabic alphabet (solar and lunar), gender, singular and plural and its kinds along with different kinds of nominal and verbal sentences to provide the pupils comprehensive knowledge of the subject. As it is crystal clear that grammar is a key subject to seek the language skills and especially Arabic Grammar is kernel of the Arabic language and it is not only helpful to strengthen their language but also can play a pivotal role to inculcate creativity in the said language and they can prove their strength and grip in it after getting expertise in the Arabic Grammar which is usually integral part of their competitive examinations and interviews in future.

Contents

مندرجات

1. پیشنهاد متن: اللسان العربی، دانشگاه آزاد علامہ اقبال، اسلام آباد
2. قواعد صرف و نحو:
3. ہجای حروف عربی و روش گفتاری و حروف قمری و شمسی
4. ضمائر و اسم فاعل
5. مفرد و جمع و مذکر و مؤنث
6. مرکب اضافی
7. مرکب توصیفی
8. فعل مضارع
9. فعل مضارع -
10. فعل صحیح و معتل
11. اسماء خمسہ -
12. ارقام
13. حروف استفہام
14. جملہ اسمیہ
15. جملہ فعلیہ

Recommended Texts

مصادر

1. عبدالستار، مولوی (1367ق)، عربی کا معلم، لاہور: اردو بازار
2. مصطفی امین علی اجازم (1370ش)، النحو الواضح (1 تا 6)، مصر: انتشارات زاہدی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مصطفی امین علی اجازم (1379ق)، البلاغۃ الواضحۃ، مصر: دارالمعارف
2. ابوالحسن علی الحسینی الندوی (بی تا)، قصص النبیین (جز 1 تا 4)، کراچی: مجلس نشریات اسلام

زبان فارسی زبان شیرین است و ساده هم است. اما مانند همه زبانهای جهان قواعد دستوری دارد. آشنایی با این قواعد دستوری برای فهم این زبان لازم است. برای دانشجوی زبان و ادبیات فارسی درک دستور زبان فارسی ویژگی خودش دارد. دانشجو باید با قواعد دستور زبان فارسی آشنا باشد. دستور را بفهمد. تحول دستوری را بشناسد و بتواند قواعد دستوری فارسی را در حرف زدن و نگاشتن به خوبی به کار برد. اهداف آموزش درس مزبور بدین قرار است: آشنایی با دستور زبان فارسی اسم، فعل، فاعل، مفعول، صفت، قید و ضمیر و نقش آن در جمله، معرفی شبه جمله و انواع حروف، آموزش مکالمه و زبان محاوره ای، بصورت گفتار های عمومی و روزمره - پس از مطالعه متون فوق دانشجو می تواند با نکات آشنا شود با مقدماتی دستوری زبان فارسی، ترتیب درست ارکان مختلف جمله ها، ساختن جمله بزبان فارسی، مشخص کردن ضمائر، صفات و قید ها در متون فارسی، ظرافت های شبه جمله ها و همراه با نوشتن جمله های فارسی می تواند در کلاس مکالمه هم انجام دهد.

Contents

مندرجات

1. ارکان جمله
2. معرفی ضمیر
3. انواع و نقش ضمیر در جمله
4. معرفی صفت
5. انواع صفت
6. معرفی قید
7. انواع قید
8. معرفی شبه جمله
9. انواع شبه جمله
10. معرفی حروف
11. انواع حروف
12. تمرین فارسی گفتاری
13. آرفا دوم

Recommended Texts

مصادر

1. حسن احمد گیوی (1371ش)، دستور زبان فارسی (1-2)، تهران: انتشارات فاطمی
2. پرویز ناتل خانلری (1373ش)، دستور زبان فارسی، تهران: انتشارات توس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. یدالله ثمره (1368ش)، آموزش زبان فارسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
2. عبدالعظیم قریب و دیگران (1389ش)، دستور پنج استاد، تهران: انتشارات امید
3. طلعت بصاری، دکتر (1348ش)، دستور زبان فارسی، تهران: کتابخانه طهوری
4. یدالله ثمره، دکتر (1388ش)، آموزش زبان فارسی (4 جلد)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

مقام رشد زبان فارسی مرز و بوم ایران است. زبان از محیط خود اثر می پذیرد. همینطور ادبیات نشانگر سیاست، فرهنگ، جغرافیه، مذهب و غیره می باشد. پس برای دانشجویان زبان و ادبیات فارسی فوق لیسانس لازم است که سرزمین ایران را بشناسد. اهداف این درس بدین قرار اند: آشنایی دانشجو با ایران، مرکز اصلی زبان و ادبیات فارسی، پیشینه نامگذاری ایران، موقعیت جغرافیایی، زبان باستانی. مطالعه تاریخ ایران و دوره های پادشاهی قبل و بعد از اسلام تا امروز. آشنایی دانشجو با تقسیم جغرافیایی ایران، تعداد استانها، بخشها و آب و هوا، جمعیت، زبان، پول و پرچم. معرفی جاهای دیدنی، آثار تاریخی، اماکن تفریحی، منظره ای طبیعی و نمونه های معماری. آشنایی دانشجویان با صنایع دستی و محصولات ایران و هم چنین با جشنها، اعیاد و مناسبتهای ملی و مردمی. پس از مطالعه متون مزبور دانشجو با گذشته و امروز کشور ایران در حد کافی آشنایی بدست می آورد و می تواند درباره ویژگی های جغرافیایی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آن کشور یک مقاله جامع تری بنویسد.

مندرجات

Contents

1. تاریخ ایران
2. ایران امروز: نام، مساحت، موقعیت، جمعیت، جغرافیا، پول، پرچم، آب و هوا
3. تقسیم اداری ایران کنونی و استانهای ایران
4. معرفی شهر های مهم: تهران، اصفهان، شیراز، مشهد، تبریز، قم، قزوین، همدان، نیشابور
5. اماکن مهم تاریخی: ارگ بم، تخت جمشید، پاسارگاد، نقش رستم، کوه بیستون، کاخ هشت بهشت، چهل ستون، کلیسای وانک، غار علی صدر
6. مساجد مهم تاریخی: مسجد لطف الله، مسجد شاه عباس، مسجد جامع اصفهان
7. آرامگاههای: امام رضا ع، ابوعلی سینا، خواجه کرمانی، سعدی، حافظ، فردوسی، خیام، عطار، بابا طاهر، شاه چراغ، شعرای تبریز
8. گردشگاهها: پل خواجه، پل اله وردی خان، منار جنبان، مجتمع فرهنگی سعد آباد، کاخ نیاوران، پارک های تهران
9. موزه ها: موزه نارنجستان، موزه فارس، موزه هنر های معاصر
10. دانشگاهها: دانشگاه تهران، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه شهید بهشتی، دانشگاه اصفهان، دانشگاه شیراز، دانشگاه بین المللی امام خمینی، دانشگاه فردوسی
11. زبانهای رایج در ایران: فارسی، لری، عربی، کردی، گیلکی، بلوچی
12. محصولات مهم: زعفران، پسته، بادام، زیتون، برنج، میوه جات
13. معادن مهم: نفت، گاز، زغال، فیروزه، یاقوت، آهن
14. اعیاد و جشنها: نوروز، چهارشنبه سوری، مهرگان، تیرگان، جشن سده، شب یلدا
15. بازارهای تاریخی: بازار بزرگ تهران، بازار نقش جهان اصفهان، بازار وکیل شیراز

مصادر

Recommended Texts

1. محمد معین (1371 ش)، فرهنگ فارسی، تهران: انتشارات امیر کبیر
2. کاظم موسوی بجنوردی (1367 ش)، دایرة المعارف بزرگ اسلامی (1-16)، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. غلامحسین مصاحب (1380 ش)، دائرةالمعارف فارسی (1-2)، تهران: امیر کبیر
2. مصطفی میر سلیم (1375 ش)، دانشنامه جهان اسلام، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی
3. علی اکبر دهخدا (1360 ش)، لغت نامه دهخدا (1-30)، تهران: انتشارات سازمان لغت نامه دهخدا
4. گروهی از دانشمندان (1964 م)، اردو دائرة المعارف اسلامی (1-24)، لاهور: دانشگاه پنجاب

ضمن مرجع شناسی پدیده های مرجع، مرجع ادبیات فارسی، اهداف و فواید مرجع و شناخت انواع مراجع ادبیات فارسی بررسی کرده می شود. علاوه از فرهنگ، ویژگیهای فرهنگ و فرهنگ نویسی فارسی، چند تا فرهنگ فارسی مرور کرده می شود. پس از نظری به دانشنامه، تروشهای دانشنامه و دانشنامه نویسی فارسی چند تا دانشنامه به عنوان الگو مورد مطالعه قرار داده می شود. مراجع مهم دیگر ادبیات فارسی مانند تذکره، سفرنامه، تاریخ ادبیات، فهرست و کتابنامه هم مورد ملاحظه قرار داده می شود. تحول این منابع طی زمان و نظر اجمالی بر نماد مهم آن آرایه کرده می شود تا مقام این مراجع در ادبیات فارسی روشن شود. بنا بر بی مرز بودن ادبیات فارسی و مراجع مهم ادبیات فاسی به زبانهای دیگر جهان مانند انگلیسی هم مرور کرده می شود. مطالعه از منابع مهم مربوط به زبان و ادب فارسی توانایی علمی دانشجو را می افزاید و در نتیجه دانشجو می تواند با منابع مهم زبان و ادب فارسی آشنا باشد، کاربرد آنها بداند و کارهای پژوهشی را بروش علمی تر انجام بدهد.

مندرجات

Contents

1. معانی لغوی و اصطلاحی مرجع شناسی. اهمیت، اهداف و فواید مرجع شناسی.
2. معرفی لغت، انواع لغتنامه ها، بررسی تاریخ لغت نویسی فارسی.
3. بررسی برهان قاطع و مدارالافاضل. معرفی فرهنگ های انگلیسی به فارسی/فارسی به انگلیسی.
4. بررسی فرهنگ های مهم از قبیل فرهنگ حبیب و فرهنگ آریان پور
5. معرفی کتابهای اصطلاحات ادب فارسی، معرفی فرهنگ اصطلاحات ادبی. مطالعه واژه نامه هنر شاعری.
6. فرهنگ کنایات. معرفی تذکره نویسی، بررسی تاریخ تذکره نویسی فارسی.
7. بررسی تذکره سفینه خوشگو، تذکره مجمع النفایس، تذکره مخزن الغرائب.
8. بررسی ویژگیهای تذکره مرآةالخیال، تذکره روز روشن. مطالعه محاسن این تذکره نویسی.
9. معرفی دایرة المعارف و دانشنامه ها. تاریخ دانشنامه نویسی فارسی. بررسی دایرةالمعارف بزرگ اسلامی.
10. دانشنامه ادب فارسی از انوشه. بررسی اردو دایرةمعارف اسلامی، دایرة معارف اقبال.
11. دانشنامه جهان اسلام. معرفی سفرنامه. تاریخ سفرنامه های فارسی. سفرنامه ناصر خسرو، تحفة العراقرین خاقانی.
12. فهرست نویس فارسی. بررسی فهرست مشترک، فهرست مخطوطات شیرانی.
13. بررسی تاریخ ادبیات نویسی فارسی. بررسی تاریخ ادبیات در ایران از ذبیح الله صفا، تاریخ ادبیات ایران از شفق.
14. معرفی کتاب شناسی و تاریخ کتابشناسی فارسی. بررسی کتاب شناسی مولوی
15. کتاب شناسی نظامی گنجوی. تعریف کتابهای تاریخ ادبیات فارسی.

Recommended Texts

مصادر

1. حسن انوشه(1376ش)، دانشنامه اصطلاحات ادبی(1-2)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران
2. رونق، محمد علی(1364ش)، کتاب شناسی روش تحقیق، تهران: نشر دانش

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مصاحب، غلام حسین(1345ش)، دایرة المعارف فارسی، تهران: موسسه فرانکلین
2. سید علی رضا نقوی(1343ش)، تذکره نویسی فارسی در پاکستان و هند، تهران: موسسه مطبوعاتی علمی
3. شهریار نقوی(1341م)، فرهنگ نویسی فارسی در هند و پاکستان، تهران: انتشارات اداره کل نگارش وزارت فرهنگ
4. محمد دبیر سیاقی(1335ش)، سفرنامه ناصر خسرو قبادیاتی مروزی، تهران: انتشارات کتابفروشی زوار

اهداف این درس بدین قرار اند: مطالعه تاریخچه ورود زبان فارسی در شبه قاره. مطالعه آغاز و ارتقاء زبان و ادبیات فارسی در شبه قاره به ترتیب ادوار: غزنوی، ملوک دهلی، تیموریان هند. مطالعه بعضی از نثر نگاران و شاعران مهم شبه قاره و آشنایی با خدمات آنها در ترویج زبان و ادبیات فارسی. پس از مطالعه متون مزبور دانشجو درباره نقش ادبا و شعرای شبه قاره در گسترش زبان فارسی می دانند و برای پژوهشهای بیشتر آماده می شوند. در این درس، ارتقاء زبان و ادب فارسی در شبه قاره را بررسی می کنیم در دوره های دوره غزنوی، دوره سلاطین دهلی، دوره اکبر و جهانگیر، دوره شاهجهان، دوره اورنگزیب عالمگیر و دوره تیموریان متأخر. به بررسی می پردازیم پیرامون ویژگیهای شعری، احوال و آثار شعرای شبه قاره مانند حسن دهلوی، فیضی، طالب آملی، غنی کشمیری و غالب دهلوی. همینطور در این درس می سنجم جایگاه نثر نویسندگان و آثارشان مانند: سدید الدین محمد عوفی، ضیاء الدین برنی و ابوالفضل.

مندرجات

Contents

1. تاریخ ادب فارسی در دوره غزنوی
2. تاریخ ادب فارسی در دوره سلاطین دهلی
3. تاریخ ادب فارسی در دوره اکبر و جهانگیر
4. تاریخ ادب فارسی در دوره شاهجهان
5. تاریخ ادب فارسی در دوره اورنگزیب عالمگیر
6. تاریخ ادب فارسی در دوره تیموریان متأخر
7. بررسی پیرامون ویژگیهای شعری، احوال و آثار حسن دهلوی
8. بررسی پیرامون ویژگیهای شعری، احوال و آثار فیضی
9. بررسی پیرامون ویژگیهای شعری، احوال و آثار طالب آملی
10. بررسی پیرامون ویژگیهای شعری، احوال و آثار غنی کشمیری
11. بررسی پیرامون ویژگیهای شعری، احوال و آثار غالب دهلوی
12. زندگینامه و جایگاه نثر سدید الدین محمد عوفی (جوامع الحکایات و لوامع الروایات)
13. زندگینامه و جایگاه نثر ضیاء الدین برنی (تاریخ فیروزشاهی)
14. زندگینامه و جایگاه نثر ابوالفضل (انشای ابوالفضل)

Recommended Texts

مصادر

1. زین العابدین مومتن (1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
2. دکتر عبدالله رازی (1371ش)، تاریخ کامل ایران، تهران: انتشارات اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مقبول بیگ بدخشانی، مرزا (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
2. ظهورالدین احمد (1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
3. ریاض، صدیق شبلی (1987م)، فارسی ادب کی مختصر ترین تاریخ، لاهور: سنگ میل پبلشرز

پدیده نقد، اهمیت، اهداف، مراحل آن ابراز کرده می‌شود. پیوستگی نقد و تخلیق بررسی کرده می‌شود. مکاتیب نقد آرایه کرده می‌شود. سبک های نظم و نثر و تحول آن مطرح کرده می‌شود. آرایش درونی کلام مانند صور خیال، موسیقی و عناصر مربوط به آن آرایه کرده می‌شود. برای درک شعر، صورت و هئیت شعر بررسی کرده می‌شود. احوال و نظر انتقادی نقادان برجسته ابراز کرده می‌شود. اهداف این درس بدین قرار اند: آشنایی با مکاتیب مختلف نقد، نقد اخلاقی، نقد تطبیقی، نقد شرح متون و جز آن. معرفی سبک های نثر فارسی از طریق متون برگزیده، مطالعه انتقادی آن. معرفی سبک های شعر فارسی بوسیله مطالعه انتقادی شعرهای نمونه. آموزش معانی و مفهوم عناصر بلاغی و صنایع شعری. مطالعه احوال و آثار نصیرالدین طوسی، ذبیح الله صفا، شفیعی کدکنی و محمد حقوقی، منتقدان برجسته ایران، همراه با نظرات شان پیرامون نقد ادبی. دانشجوی بعد از مطالعه موضوعات فوق می تواند نکات دقیق مثبت و منفی متون ادبی را تشخیص دهد که این هنردر انجام پژوهشها برای او مفید استفاده قرار خواهد گرفت.

مدرجات

Contents

1. نظری به تاریخچه نقد ادبی در ایران، معنی و مفهوم اصطلاحی نقد، نقد ادبی، ارزش و اهمیت نقد ادبی
2. تعریف ادب، انواع ادب به نظر منتقدان، ویژگیهای منتقد، نظریه های انتقادی بر حسب منتقدان غربی
3. انواع نقد ادبی، نقد اخلاقی، نقد اسطوره گرا، نقد احساسی، نقد تطبیقی، نقد جامعه شناسانه
4. نقد ادبیات روانشناسانی، شرح حال، تاریخ.
5. معرفی و شناخت نصیر الدین طوسی، معرفی اجمالی برخی از آثار نصیر الدین طوسی، تراشهای نثری وی
6. سالشمار زندگی و آثار محمد رضا شفیعی کدکنی، ویژگیهای فکری و هنری وی
7. معرفی نثر، انواع نثر در زبان فارسی، نثر ساده، نثر مصنوع، نثر مسجع، نثر بینا بین، نثر متکلف، نثر شکسته، نثر عرفانی، نثر دوره مشروطه و نثر جدید و ویژگیهای نثر فارسی از لحاظ ادواری
8. سبک خراسانی، سبک عرب، سبک عراقی، سبک هندی، سبک باز گشت ادبی، سبک مشروطه و سبک جدید
9. معرفی و شناخت ذبیح الله صفا، معرفی اجمالی برخی از آثار وی، ویژگیهای نثری ذبیح الله صفا
10. قالب های شعر کهن فارسی، مثنوی، قصیده، رباعی، غزل و غیره. ویژگیهای شعر کلاسیک فارسی از حیث ادواری.
11. معرفی شعر، شعر از نگاه شاعران و اندیشمندان، شعر و عناصر شعر، عاطفه، زبان، موسیقی، شکل و موضوع شعر
12. عناصر معنوی شعر، نقش اندیشه در شعر، معرفی عاطفه، نقش عاطفه در شعر، انواع عاطفه
13. سالشمار زندگی و آثار محمد حقوقی، معرفی و شناخت محمد حقوقی، تراوشهای فکری و هنری وی
14. موسیقی و انواع موسیقی در شعر فارسی، رابطه میان موسیقی شعر با موضوع تخیل و عاطفه

مصادر

Recommended Texts

1. زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۵۴ش)، نقد ادبی، تهران: انتشارات امیر کبیر
2. کدکنی، محمد رضا شفیعی (۱۳۵۰ش)، صور خیال در شعر فارسی، تهران: انتشارات نیل

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. کدکنی، محمد رضا شفیعی (۱۴۶۸ش)، موسیقی شعر، تهران: انتشارات آگاه
2. رزمجو، حسین (۱۳۷۰ش)، انواع ادبی، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی
3. صادقی، میر میمنت (۱۳۷۳ش)، واژه نامه هنر شاعری، تهران: انتشارات مهناز

The course introduces students to information and communication technologies and their current applications in their respective areas. Objectives include basic understanding of computer software, hardware, and associated technologies. They can make use of technology to get maximum benefit related to their study domain. Students can learn how the Information and Communications systems can improve their work ability and productivity. How Internet technologies, E-Commerce applications and Mobile Computing can influence the businesses and workplace. At the end of semester students will get basic understanding of Computer Systems, Storage Devices, Operating systems, E-commerce, Data Networks, Databases, and associated technologies. They will also learn Microsoft Office tools that includes Word, Power Point, Excel. They will also learn Open office being used on other operating systems and platforms. Specific software's related to specialization areas are also part of course.. Course will also cover Computer Ethics and related Social media norms and cyber laws.

Contents

1. Introduction, Overview and its types.
2. Hardware: Computer Systems & Components, Storage Devices and Cloud Computing.
3. Software: Operating Systems, Programming and Application Software,
4. Introduction to Programming Language
5. Databases and Information Systems Networks
6. The Hierarchy of Data and Maintaining Data,
7. File Processing Versus Database Management Systems
8. Data Communication and Networks.
9. Physical Transmission Media & Wireless Transmission Media
10. Applications of smart phone and usage
11. The Internet, Browsers and Search Engines.
12. Websites Concepts, Mobile Computing and their applications.
13. Collaborative Computing and Social Networking
14. E-Commerce & Applications.
15. IT Security and other issues
16. Cyber Laws and Ethics of using Social media
17. Use of Microsoft Office tools (Word, Power Point, Excel), mobile apps or other similar tools depending on the operating system.
18. Other IT tools/software specific to field of study of the students if any

Recommended Texts

1. Vermaat, M. E. (2018). *Discovering computers: digital technology, data and devices*. Boston: Course Technology Press.
2. Schneider, G. M., & Gersting, J. (2018). *Invitation to computer science*. Boston: Cengage Learning.

Suggested Readings

1. Timothy J. O'Leary & Linda I. (2017). *Computing essentials*, (26th ed.). San Francisco: McGraw Hill Higher Education.

علامه اقبال لاهوری مردی است که به مسلمانان شبه قاره را امید آزادی داد. این مرد فیلسوف نه فقد مسلمانان شبه قاره را فراخواند، مسلمانان جهان را هم به آئین نیاکان ملت اسلام راهنمایی کرد. مفکر پاکستان حضرت علامه اقبال لاهوری افکار خود را از قرآن گرفته و بوسیله فلسفه به زبان شعر جوانان زمان خود و آینده را مخاطب می کند. زبان بومی اقبال اردو بود اما وی زبان فارسی را بعد از زبان بومی خود برای شعر برگزید. درس مطالعه اقبال درسی است در مورد همین مرد فیلسوف اسلامی قرن بیستم میلادی. در این درس محیط دینی، سیاسی و معاشی مسلمانان شبه قاره و جهان آن زمان به دانشجویان نشان داده می شود. زندگینامه علامه لاهوری بررسی می شود. اثر محیط زمان اقبال بر زندگی و فکرش سنجیده می شود. آثار فارسی، اردو و انگلیسی وی معرفی کرده می شود. متون آثار فارسی وی یعنی اسرار خودی، رموز بیخودی، پیام مشرق، زبور عجم، جاوید نامه، پس چه باید کرد ای اقوام شرق و ارمغان حجاز فهمیده می شود و فکر اقبال از این آثار سنجیده می شود. پدیده اسرار خودی درک می شود. اندیشه رموز بیخودی شناخته می شود.

Contents

مندرجات

1. زندگینامه علامه اقبال لاهوری
2. بررسی متن و پدیده "اسرار خودی"
3. بررسی متن و سیر اندیشه "رموز بی خودی"
4. بررسی متن و معرفی و فکر "پیام مشرق"
5. بررسی متن و معرفی و فکر "زبور عجم"
6. بررسی متن و معرفی و فکر "جاوید نامه"
7. بررسی متن و معرفی و فکر "پس چه باید کرد ای اقوام شرق"
8. بررسی متن و معرفی و فکر "ارمغان حجاز"
9. بررسی پدیده های: پیشینه تاریخی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی کلام اقبال، اقبال لاهوری و قرآن، اقبال لاهوری و عشق رسول ﷺ، اقبال لاهوری و نسل نو، اقبال لاهوری و جلال الدین رومی، اقبال لاهوری و تصوف، اقبال لاهوری و بیداری ملت، اقبال لاهوری و احیای دین، ایدئولوژی فن اقبال لاهوری و اقبال لاهوری و اتحاد امت اسلامی

Recommended Texts

مصادر

1. فرید مرادی (1388ش)، کلیات اقبال، تهران: انتشارات نگاه
2. خلیفه عبدالحکیم (1983م)، فکر اقبال، لاہور: بزم اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. غلام مصطفی خان (1977م)، اقبال اور قرآن، لاہور: ادارہ ثقافت اسلامیہ
2. عبدالشکور احسن (1977م)، اقبال کی فارسی شاعری کا تنقیدی جائزہ، لاہور: اقبال اکادمی پاکستان
3. محمد بقائی ماکان (1380ش)، تصوف در تصور اقبال، تهران: انتشارات فردوس
4. محمد بقائی ماکان (1379ش)، شرار زندگی، تهران: انتشارات فردوس

اهداف این درس بدین قرار است: مطالعه متون برگزیده از شاهکارهایی نثر کلاسیک فارسی جهت آشنایی با روش نگارش بزرگان ادب فارسی. معرفی نثرنگاران کلاسیک، احوال و آثار، دیدگاه آنها درباره ادبیات و زندگی این دنیا. پس از خواندن درسها از دانشجویان انتظار می رود که آشنا باشند با زندگینامه و آثار نثرنگاران کلاسیک فارسی از قرن ششم تا یازدهم هجری قمری و روش نگارش، و فلسفه در نثر کلاسیک فارسی این دوره. طی این درس احوال و آثار ابو سعید ابولخیر را مطالعه می کنیم و درک متن و جایگاه ادبی اسرار التوحید انجام می دهیم. احوال و آثار جلال الدین رومی می دانیم و درک متن و جایگاه ادبی فيه مافیه می شناسیم. احوال و آثار عطار نیشاپوری می جویم و متن و جایگاه ادبی تذکرة الاولیاء می فهمیم. احوال و آثار حسن سجزی را مطالعه می کنیم و درک متن و جایگاه ادبی فوائد و الفواد می دانیم. احوال و آثار امام ربانی را بررسی می کنیم و متن و جایگاه ادبی مکتوبات امام ربانی درمی یابیم.

Contents

مندرجات

1. درک متن و جایگاه ادبی اسرار التوحید
2. درک متن و جایگاه ادبی فيه مافیه
3. درک متن و جایگاه ادبی تذکرة الاولیاء
4. درک متن و جایگاه ادبی فوائد و الفواد
5. درک متن و جایگاه ادبی مکتوبات امام ربانی
6. احوال و آثار جلال الدین رومی
7. احوال و آثار عطار نیشاپوری
8. احوال و آثار امام ربانی
9. احوال و آثار شیخ ابو سعید
10. احوال و آثار حسن سجزی
11. احوال و آثار ابو سعید ابولخیر

Recommended Texts

مصادر

1. شفيعی کدکنی (1366ش)، اسرار التوحید فی مقامات شیخ ابو سعید، تهران: انتشارات آگاه
2. رنجبر (1369ش)، برگزیده کیمیای سعادت، تهران: انتشارات امیر کبیر

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. حسین محی الدین الهی (1382ش)، گزیده فيه مافیه مقالات مولانا، تهران: قمشه ای
2. محمد خان قزوینی (1322ق)، تذکرة الاولیاء (1-2)، تهران: انتشارات گنجینه

در این درس، ماهیت شعر و تفاوت شعر و نثر بررسی کرده می‌شود. قالب های شعر فارسی بررسی کرده، آثار شعر شاعران شعر کلاسیک فارسی به عنوان الگو مورد مطالعه قرار داده می‌شود. گذشته از ویژگیهای فنی و فکری، تراوشهای درونگرایی شاعران برجسته آرایه می‌شود. به عنوان شعرسرایان برجسته سبک سنایی غزنوی، فرید الدین عطار، سعدی، رومی، حکیم سنائی و بو علی قلندر بررسی کرده می‌شود. نظری بر آثار و زندگینامه این شعر سرایان و نقش آن بر شعر کلاسیک فارسی سنجیده می‌شود. هدف این درس آرایه کردن اوضاع شعری در ادوار سلجوقیان، غزنویان، ایلخانیان، تیموریان، صفویان، افشاریان، زندیان و قاجاریان و شناسای با مهم ترین شاعران و آثار آنان است. از دانشجویان انتظار می‌رود که آشنا باشند با زندگینامه و آثار شعر سرایان ادوار سلجوقیان، غزنویان و ایلخانیان، تیموریان، صفویان، افشاریان، زندیان و قاجاریان و درک ویژگیهای فکری و فنی شعر این زمان بیابند.

مندرجات

Contents

1. احوال و آثار سنائی غزنوی و تراوشهای شعر وی
2. احوال و آثار فرید الدین عطار و بررسی رباعیات
3. ویژگیهای شعری عطار و بررسی رباعیات
4. احوال و آثار سعدی و مقام بوستان در شعر فارسی
5. سعدی از حیث معلم اخلاق در ادب فارسی
6. بررسی حکایات سعدی(بوستان)
7. احوال و آثار رومی و ویژگیهای شعر وی
8. نقش رومی در عرفان نگاری فارسی
9. بررسی شعر رومی
10. نگاهی به نظم مولوی
11. احوال و آثار بو علی قلندر و تراوشهای شعر وی
12. مقام بو علی قلندر طبق تصوف گیزائی در شعر فارسی
13. بررسی نظم بو علی قلندر
14. نظری به شعر بو علی قلندر
15. سیر تکاملی شعر فارسی از جنبه تصوف، اخلاق و عشق مجازی در دوره سلجوقیان، غزنویان و ایلخانیان.

Recommended Texts

مصادر

1. محمد رضا شفیعی کدکنی(1378ش)، زبور پارسی، نگاهی به زندگی و غزلهای عطار، تهران: انتشارات آگاه
2. فریدالدین عطار(1358ش)، مختار نامه، تهران: انتشارات توس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. غلام حسین یوسفی(1359ش)، بوستان، تهران: انتشارات انجمن استادان زبان و ادبیات فارسی
2. محمد رضا شفیعی کدکنی(1352ش)، گزیده غزلیات شمس، تهران: سازمان کتابهای حبیبی
3. مرزا مقبول بیگ بدخشانی(1958ش)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
4. ظهور الدین احمد(1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان

زبان فارسی زبان شیرین است و ساده هم است. اما مانند همه زبانهای جهان قواعد دستوری دارد. آشنائی با این قواعد دستوری برای فهم این زبان لازم است. برای دانشجوی زبان و ادبیات فارسی درک دستور زبان فارسی ویژگی خودش دارد. دانشجو باید با قواعد دستور زبان فارسی آشنا باشد. دستور را بفهمد. تحول دستوری را بشناسد و بتواند قواعد دستوری فارسی را در حرف زدن و نگاشتن به خوبی به کار برد. اهداف آموزش درس مزبور بدین قرار است: آشنایی دانشجو با لهجه اصیل فارسی زبانان، مطالعه پیشرفته ای از دستور زبان فارسی، آشنایی دانشجو با امثال و محاورات متداول زبان فارسی و پس از پایان درس دانشجو مهارتی در کاربرد جملات در سطح پیش رفته فرامی یابد. در این درس، معرفی، ویژگیهای، کاربرد لهجه اصیل فارسی زبانان می شناسیم. تمرین های پیرامون لهجه اصیل فارسی زبانان می کنیم. مطالعه پیشرفته ای از دستور زبان فارسی می کنیم. به آشنایی امثال، کاربرد امثال و آشنایی محاورات و کاربرد محاورات متداول زبان فارسی می پردازیم. تمرین های فارسی گفتاری در سطح پیش رفته را انجام می دهیم.

Contents

مندرجات

1. معرفی لهجه اصیل فارسی زبانان
2. ویژگیهای لهجه اصیل فارسی زبانان
3. کاربرد لهجه اصیل فارسی زبانان
4. تمرین های پیرامون لهجه اصیل فارسی زبانان
5. مطالعه پیشرفته ای از دستور زبان فارسی
6. آشنایی امثال زبان فارسی
7. کاربرد امثال زبان فارسی
8. آشنایی محاورات متداول زبان فارسی
9. کاربرد محاورات متداول زبان فارسی
10. تمرین های فارسی گفتاری در سطح پیش رفته

Recommended Texts

مصادر

1. حسن احمد گیوی (1371ش)، دستور زبان فارسی (2-1)، تهران: انتشارات فاطمی
2. پرویز ناتل خانلری (1373ش)، دستور زبان فارسی، تهران: انتشارات توس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. یدالله ثمره (1368ش)، آموزش زبان فارسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
2. عبدالعظیم قریب و دیگران (1389ش)، دستور پنج استاد، تهران: انتشارات امید
3. طلعت بصاری، دکتر (1348ش)، دستور زبان فارسی، تهران: کتابخانه طهوری
4. یدالله ثمره، دکتر (1388ش)، آموزش زبان فارسی (4 جلد)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

The course introduces students to information and communication technologies and their current applications in their respective areas. Objectives include basic understanding of computer software, hardware, and associated technologies. They can make use of technology to get maximum benefit related to their study domain. Students can learn how the Information and Communications systems can improve their work ability and productivity. How Internet technologies, E-Commerce applications and Mobile Computing can influence the businesses and workplace. At the end of semester students will get basic understanding of Computer Systems, Storage Devices, Operating systems, E-commerce, Data Networks, Databases, and associated technologies. They will also learn Microsoft Office tools that includes Word, Power Point, Excel. They will also learn Open office being used on other operating systems and platforms. Specific software's related to specialization areas are also part of course. Course will also cover Computer Ethics and related Social media norms and cyber laws.

Contents

1. Introduction, Overview and its types.
2. Hardware: Computer Systems & Components.
3. Storage Devices and Cloud Computing.
4. Software: Operating Systems, Programming and Application Software.
5. Introduction to Programming Language.
6. Databases and Information Systems.
7. Data Communication and Networks.
8. Physical Transmission Media & Wireless Transmission Media.
9. The Internet, Browsers and Search Engines.
10. Websites Concepts, Mobile Computing and their applications.
11. IT Security and other issues.
12. Use of Microsoft Office tools (Word, Power Point, Excel), mobile apps or other similar tools depending on the operating system.
13. Urdu related Software's.

Recommended Texts

1. Vermaat, M. E. (2018). *Discovering computers: digital technology, data and devices*. Boston: Course Technology Press.
2. Schneider, G. M., & Gersting, J. (2018). *Invitation to computer science*. Boston: Cengage Learning.

Suggested Readings

1. Timothy J. O'Leary & Linda I. (2017). *Computing essentials*, (26th ed.). San Francisco: McGraw Hill Higher Education.

دست‌نویسته یا دست‌نویس یا نُسخه خَطی یا مخطوطه به کتاب‌ها و نوشته‌هایی می‌گویند که به‌وسیله گونه‌ای قلم و با دست نوشته شده باشد. دست‌نویسی در خاورزمین و به ویژه ایران پیشینه‌ای بسیار کهن دارد. در روزگاران کهن فرمانروایان معمولاً در دربار خود دیوان برپا می‌کردند تا نگارنده‌ها در آن به نوشتن دست‌نویسته‌ها یا رونویسی آن‌ها بپردازند. پدید آوردن رونویسی‌های نفیس‌تر از روی دست‌نویس‌های پیشین یکی از فعالیت‌های دلخواه درباریان پیشین یوده است. دست‌نویسته‌های فارسی بسیاری اکنون در ایران، هند، افغانستان، ترکیه و دیگر کشورها در قالب کتاب، مرقع یا تکبرگ وجود دارد که در بهترین موزه‌ها و کتابخانه‌ها نگهداری می‌شود و از ارزش بالایی برخوردارند. از نسخه‌های خطی موجود در ایران تعداد ۳۲۰ هزار عدد دارای شماره ملی هستند امور مهم این درس بدین قراراند، - آموزش روش مطالعه نسخه‌های خطی، روش تدوین و تصحیح نسخه خطی- آشنایی با نسخ خطی و امور مربوطه- آشنایی با خط‌های مختلف در نسخه‌های خطی قدیمی- آموزش نسخه جویی و نسخه شناسی- آشنایی با فهرستها و فهرستواره‌ها و چگونگی استفاده از آن. بعد از فراگرفتن درس از دانشجو انتظار می‌رود که آشنا بشود از کل امور مربوط به نسخه جویی، نسخه یابی، نسخه خوانی و نسخه سنجی -

Contents

مندرجات

1. بررسی نگارش نسخه‌های خطی دوره به دوره. بررسی انواع نسخه‌های خطی
2. بررسی نسخه‌های خطی از دیدگاه نقد و تصحیح متون - نسخه اصل، مزبور
3. ارزش نسخه‌های خطی از دیدگاه فن و استعداد
4. علامتها، نشانه‌ها و نقطه‌گذاری در نسخه‌های خطی
5. اصطلاحات نسخه شناسی، کاغذ و انواع و ویژگی‌های او، جلد و انواع نسخه‌های خطی، ترقیمه، ظهر، بیت و بیت نویسی، هامش، رکاب
6. اهمیت خط در نسخه شناسی، خط کوفی، نسخ، نستعلیق، تعلیق، شکسته، اوصاف خط
7. سه ادوار ویژه خط نسخه‌های خطی فارسی- مرحله‌های نسخه شناسی- نقش نسخه شناسی در تصحیح متون
8. سه مراحل مهم نسخه شناسی- نسخه شناسی توصیفی، تاریخی و تطبیقی، نسخه جویی و نسخه یابی
9. بررسی نقش مراکز مهم در جستجوی نسخه‌های خطی
10. انتقال جا به جای نسخه‌های خطی- تجارت و انهدام نسخه‌های خطی
11. بررسی فهرستهای مهم نسخه‌های خطی

Recommended Texts

مصادر

1. نجیب مائل هروی (1329ش)، تاریخ نسخه پردازی و تصحیح انتقادی نسخه‌های خطی، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
2. حسن انوشه (1376ش)، دانشنامه اصطلاحات ادبی (ج 2، 1)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. عارف نوشاهی (1362ش)، فهرست نسخه‌های خطی فارسی موزه ملی پاکستان-کراچی، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
2. احمد منزوی (1382ش)، فهرست نسخه‌های عکسی کتابخانه مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی (ج 1)، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی

احتیاج ادبیات به فصاحت و بلاغت ابراز کرده می شود. در باب تراوشهای آثار ادبی پدیده فصاحت و بلاغت بررسی کرده می شود. تحول پدیده فصاحت و بلاغت مطرح کرده می شود. پیوستگی کلام با تقاضای شنونده ایراد کرده می شود. انواع این پیوستگی بررسی کرده می شود. انشاء و خبر و احوال آن عرضه کرده می شود. در باب ایجاز، اطناب و مساوات، ربط طوالت کلام با رسایی معنی درک کرده می شود. ضمن وصل و فصل امور لازم برای گسستگی و پیوستگی تقدیم کرده می شود. در فصل قصر و حصر ابزار روشن کننده مفهوم مقصود ابراز کرده می شود. قدر فن مطرح کردن مطلب واحد به کلام متفاوت سنجیده می شود. مقام مجاز در تخیل و ربط مجاز با قرینه و علاقه بررسی کرده می شود. سیر تکاملی علاقه شباهت در تشبیه و استعاره و علاقه های دیگر در کنایه و مجاز مرسل بررسی کرده می شود. آرایش کلام بوسیله ابداع و افزودن حسن در نگارش در زیر انواع علم بدیع مورد مطالعه قرار داده می شود. تمرین های شناخت صنایع ادبی در نظم و نثر کلاسیک و معاصر فارسی برای حل مشکلات عرضه کرده می شود.

Contents

مندرجات

1. معرفی و شناخت پدیده علم معانی
2. معرفی و انواع انشا و اسناد خبری (خبر، مسند الیه، مسند)
3. معرفی و انواع قصر
4. معرفی و انواع وصل و فصل
5. معرفی و انواع ایجاز، اطناب و مساوات
6. معرفی و شناخت پدیده علم بیان
7. معرفی و انواع تشبیه و استعاره
8. معرفی و انواع مجاز مرسل و کنایه
9. معرفی و شناخت پدیده علم بدیع
10. معرفی و انواع مراعات النظیر
11. معرفی و انواع حسن تعلیل
12. معرفی و انواع لف و نشر
13. معرفی و انواع تلمیح، تضاد و ایهام
14. معرفی و انواع تجنیس و اغراق

Recommended Texts

مصادر

1. جلال الدین همایی (1389ش)، فنون بلاغت و صناعات ادبی، تهران: اهورا
2. نصرالله تقوی (1317 ق)، هنجار گفتار (معنی بیان بدیع قافی)، تهران: چاپ خانه مجلس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. سیروس شمیسا (1370ش)، بیان، تهران: انتشارات فردوس
2. میمنت میر صادقی (1373ش)، واژه نامه هنر شاعری، تهران: انتشارات مهناز

در این درس بررسی تطبیقی زبانهای فارسی، اردو و پنجابی انجام می دهیم. زبان فارسی از زبانهای اردو و پنجابی قدیمتر است. تاثیر زبان فارسی بر زبان اردو و پنجابی پیش زبانشناسان روشن است. زبان پنجابی با زبان فارسی باستان قریب تر است. زبان های اردو و پنجابی در قلمروی زبان فارسی رشد کرده اند، سپس تحت اثر زبان فارسی اند. هماهنگی سه زبان از ادبیات فارسی، اردو و پنجابی آشکار است. ساهداف این درس بدین قرار اند: مطالعه مشترکات و شناخت تفاوتهای لغوی، اصطلاحی و معنی بین سه زبان های فارسی، اردو و پنجابی، آشنایی با کلمات مشترک و معنای مشترک و هسجنین کلمات مشترک و معنای متفاوت سه زبان فارسی، اردو و پنجابی، بررسی مطالعه محاوره، امثال، ترکیبات و اصطلاحات مشترک سه زبان فارسی، اردو و پنجابی، مطالعه امثال و محاورات هم معنی سه زبان فارسی، اردو و پنجابی. بعد از تکمیل درس، دانشجو می تواند ربط بین سه زبان فارسی، اردو و پنجابی بفهمد.

Contents

مندرجات

1. بررسی لغات مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
2. بررسی کلمات مشترک و معنای متفاوت زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
3. بررسی مرکبات مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
4. بررسی محاوره و امثال مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
5. بررسی آرایه های ادبی مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
6. بررسی اصناف نثر مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
7. بررسی اصناف نظم مشترک زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
8. بررسی انگیزه های مشترک آثار نثر زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
9. بررسی انگیزه های مشترک آثار نظم زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
10. بررسی قواعد مشترک دستوری زبانهای فارسی، اردو و پنجابی
11. بررسی نقش سراینندگان فارسی به سراینندگان زبانهای اردو و پنجابی و برعکس
12. بررسی نقش ادب شناسان فارسی به ادب شناسان زبانهای اردو و پنجابی و برعکس
13. بررسی ترجمه های متون فارسی به زبانهای اردو و پنجابی و برعکس
14. بررسی اثرپذیری محیط قلمروهای فارسی به زبانهای اردو و پنجابی و برعکس
15. بررسی جنبش های مشترک ادبی در ادبیات فارسی، اردو و پنجابی

Recommended Texts

مصادر

1. محمد صدیق شبلی (1370ش)، تاثیر زبان فارسی به زبان اردو، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
2. محمد باقر (1988م)، هیروارث شاه، لاهور: پاکستان پنجابی بورڈ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. غلام یعقوب انور (1981م)، بول تے بول، لاهور: پاکستان پنجابی بورڈ
2. اسلم رانا (1991م)، رنگ سنگ، لاهور: عزیز پبلشرز
3. عبدالغفور قریشی (1987م)، پنجابی ادب دی کھانی، اسلام آباد: اکادمی ادبیات پاکستان

In recent years, community engagement has become a central dimension of governance as well as policy development and service delivery. However, efforts to directly involve citizens in policy processes have been bedeviled by crude understandings of the issues involved, and by poor selection of techniques for engaging citizens. This course will provide a critical interrogation of the central conceptual issues as well as an examination of how to design a program of effective community engagement. This course begins by asking: Why involve citizens in planning and policymaking? This leads to an examination of the politics of planning, conceptualizations of "community" and, to the tension between local and professional knowledge in policy making. This course will also analyze different types of citizen engagement and examine how to design a program of public participation for policy making. Approaches to evaluating community engagement programs will also be a component of the course.

Contents

1. Introduction to Citizenship Education and Community Engagement: Orientation
2. Introduction to Active Citizenship: Overview of the ideas, Concepts, Philosophy and Skills
3. Identity, Culture and Social Harmony: Concepts and Development of Identity
4. Components of Culture and Social Harmony, Cultural & Religious Diversity
5. Multi-cultural society and inter-cultural dialogue: bridging the differences, promoting harmony
6. Significance of diversity and its impact, Importance and domains of inter-cultural harmony
7. Active Citizen: Locally active, Globally connected
8. Importance of active citizenship at national and global level
9. Understanding community, Identification of resources (human, natural and others)
10. Human rights, Constitutionalism and citizens' responsibilities: Introduction to human rights
11. Universalism vs relativism, Human rights in constitution of Pakistan
12. Public duties and responsibilities
13. Social Issues in Pakistan: Introduction to the concept of social problem, Causes and solutions
14. Social Issues in Pakistan (Poverty, Equal and Equitable access of resources, unemployment)
15. Social Issues in Pakistan (Agricultural problems, terrorism & militancy, governance issues)
16. Social action and project: Introduction and planning of social action project
17. Identification of problem, Ethical considerations related to project
18. Assessment of existing resources

Recommended Texts

1. Kennedy, J. K., & Brunold, A. (2016). *Regional context and citizenship education in Asia and Europe*. New York: Routledge Falmer.
2. Macionis, J. J., & Gerber, M. L. (2010). *Sociology*. New York: Pearson Education.

Suggested Readings

1. British Council. (2017). *Active citizen's social action projects guide*. Scotland: British Council.
2. Larsen, K. A., Sewpaul, V., & Hole, G. O. (Eds.). (2013). *Participation in community work: International perspectives*. New York: Routledge.

زبان فارسی زبان شیرین است و ساده هم است. اما مانند همه زبانهای جهان قواعد دستوری دارد. آشنائی با این قواعد دستوری برای فهم این زبان لازم است. برای دانشجوی زبان و ادبیات فارسی درک دستور زبان فارسی ویژگی خودش دارد. دانشجو باید با قواعد دستور زبان فارسی آشنا باشد. دستور را بفهمد. تحول دستوری را بشناسد و بتواند قواعد دستوری فارسی را در حرف زدن و نگاشتن به خوبی به کار برد. در این درس مکالمه در نقاط مردمی مانند مکالمه در فروشگاه، رستوران، بانک، فرودگاه و بیمارستان را درک کنیم. به آشنایی کلمات مترادف و متضاد، کلمات هم خانواده می پردازیم. تفاوت بین مطالب نوشتاری و گفتاری را می شناسیم. آموزش تلفظ اصلی کلمات فارسی را تجربه کنیم. جمله ها و ترکیبات عامیانه را به کاربریم. اهداف این درس بدین قرار است: آموزش زبان گفتاری فارسی و مکالمه در نقاط مردمی مثل فروشگاه، رستوران، بانک، فرودگاه و، بیمارستان، آشنایی با کلمات مترادف و متضاد، کلمات هم خانواده و تفاوت بین مطالب نوشتاری و گفتاری، آموزش تلفظ اصلی کلمات فارسی و آموزش جمله ها و ترکیبات عامیانه. بعد از گذراندن این درس از دانشجو انتظار می رود که دانشجو مهارتی در محاوره فارسی می یابد به گونه ای که گفتار فارسی را در حد موضوعات غیر علمی درک کند.

Contents

مدرجات

1. آموزش زبان گفتاری فارسی
2. مکالمه در نقاط مردمی
3. مکالمه در فروشگاه
4. مکالمه در رستوران
5. مکالمه در بانک
6. مکالمه در فرودگاه
7. مکالمه در بیمارستان
8. آشنایی با کلمات مترادف و متضاد
9. آشنایی با کلمات هم خانواده
10. تفاوت بین مطالب نوشتاری و گفتاری
11. آموزش تلفظ اصلی کلمات فارسی
12. آموزش جمله ها و ترکیبات عامیانه
13. کاربرد جمله ها و ترکیبات عامیانه

Recommended Texts

مصادر

1. حسن احمد گیوی (1371ش)، دستور زبان فارسی (1-2)، تهران: انتشارات فاطمی
2. پرویز ناتل خانلری (1373ش)، دستور زبان فارسی، تهران: انتشارات توس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. یدالله ثمره (1368ش)، آموزش زبان فارسی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
2. عبدالعظیم قریب و دیگران (1389ش)، دستور پنج استاد، تهران: انتشارات امید
3. طلعت بصری، دکتر (1348ش)، دستور زبان فارسی، تهران: کتابخانه طهوری
4. یدالله ثمره، دکتر (1388ش)، آموزش زبان فارسی (4 جلد)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

اهداف این در بدین قراراند: شناخت ادبیات معاصر فارسی، ادوار متفرق و تاریخچه. مطالعه درباره ورود داستان کوتاه، رمان، سفرنامه، انشاء در ادب فارسی. اطلاعات مربوط به نهضت مشروطه و تأثیرات آن بر ادبیات فارسی. آغاز شعر نو، ترویج، تحول و تطور آن در ایران و خارج از ایران. معرفی نثر نگاران و شاعران برگزیده معاصر، بیوگرافی و منتخبات نگارشات شان. بعد از تکمیل درس دانشجو می تواند مسائل کلی ادبیات معاصر فارسی را درک کند. در این درس آغاز و تحول نثر جدید فارسی را بررسی می کنیم. روند های داستان کوتاه، رمان، سفرنامه، خاکه و انشا نگاری در زبان فارسی را می شناسیم. دگرگونی های فکری و موضوعی شعر فارسی در حین جنبش مشروطیت می سنجیم. اصناف قدیم سخن در دوره جدید را درک می کنیم. به تلاشهای اولیه برای دگرگونی ساخت شعر فارسی می پردازیم. آغاز دوره نوین شعر فارسی را مشخص می کنیم. بررسی زندگینامه و آثار جلال آل احمد، صدرالدین عینی و غلامحسین یوسفی. پدیده های نیما یوشیج و شعر جدید فارسی، مهدی اخوان ثالث و پیروی شعر نیمایی، فروغ فرخزاد و ارتقاء شعر جدید فارسی، بررسی ویژه ای سهراب سپهری، احمد شاملو و تجربه های نو در شعر جدید فارسی و خلیل الله خلیلی و شعر فارسی در افغانستان معاصر را بررسی می کنیم.

مدرجات

Contents

1. آغاز و تحول نثر جدید فارسی
2. روند های داستان کوتاه، رمان، سفرنامه، خاکه و انشا نگاری در زبان فارسی
3. دگرگونی های فکری و موضوعی شعر فارسی در حین جنبش مشروطیت
4. اصناف قدیم سخن در دوره جدید
5. تلاشهای اولیه برای دگرگونی ساخت شعر فارسی، آغاز دوره نوین شعر فارسی
6. بررسی زندگینامه و آثار جلال آل احمد
7. بررسی زندگینامه و آثار صدرالدین عینی
8. بررسی ویژه ای آثار نثر غلامحسین یوسفی
9. نیما یوشیج و شعر جدید فارسی
10. مهدی اخوان ثالث و پیروی شعر نیمایی
11. فروغ فرخزاد و ارتقاء شعر جدید فارسی
12. بررسی ویژه ای سهراب سپهری
13. احمد شاملو و تجربه های نو در شعر جدید فارسی
14. خلیل الله خلیلی و شعر فارسی در افغانستان معاصر

مصادر

Recommended Texts

1. غلامحسین یوسفی (1355ش)، دیداری با اهل قلم (2جلد)، مشهد: انتشارات دانشگاه فردوسی
2. شمس لنگرودی، محمد تقی جواهری گیلانی (1378ش)، تاریخ تحلیلی شعر نو (4جلد)، تهران: انتشارات مرکز

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. یحیی آربین پور (1372-1376ش)، از صبا تا نیما (2جلد)، تهران: انتشارات زوار
2. یحیی آربین پور (1376ش)، از نیما تا روزگار ما، تهران: انتشارات زوار
3. ملک الشعراء محمد تقی بهار (1354ش)، دیوان بهار، تهران: امیر کبیرس
4. محمد رضا شفیعی کدکنی (1359ش)، ادوار شعر فارسی (از مشروطیت تا سقوط سلطنت)، تهران: انتشارات طوس

تحقیق به معنی پژوهش، ثابت کردن، رسیدگی و ارسی کردن به مطلب رسیدن است. تحقیق عبارت از مجموعه اقدامات است که به کمک مشاهدات در جهان ظاهری برای کشف قسمت از مشخصات جهان حقیقی انجام میگیرد. روش های تحقیق در علوم عبارت از کلیه وسایل و مراحل جمع آوری منظم اطلاعات و شیوه تحلیل منطقی آن ها برای نیل به یک هدف است. این هدف بطور کلی کشف حقایق است به همین جهت اصولی کلی آن در کلیه علوم یک سان میباشد. علوم اجتماعی نیز مانند دیگر علوم در تحقیقات خود از روش علمی استفاده میکنند. در این درس مبانی و اصول تحقیق، روش های تحقیق، تحقیق در حوزه ادبیات، کسب مهارت در نوشتن انواع تحقیق، آشنایی با مفاهیم و روش های تصحیح متون، ضرورت و اهمیت تصحیح متون، روش های نسخه برداری، لوازم تصحیح، تدوین و نگارش مقاله مانند نشانه گذاری، پاورقی نویسی، کتابشناسی، فیش برداری و فهرست سازی بررسی کرده می شود. کتاب های مرجع و منابع بررسی کرده می شود. اهداف این درس بدین قرار اند. آموزش معنای لغوی و اصطلاحی تحقیق آشنا. آموزش انواع پژوهشهای ادبی. ضرورت و اهمیت تحقیق. بعد از فراگرفتن درس دانشجو مآخذ تحقیق و نحوه تدوین رساله و پایان نامه را درک می کند

Contents

مندرجات

1. روش تحقیق در ادبیات فارسی
2. تعریف تحقیق
3. مشخصات تحقیق
4. هدف تحقیق
5. فایده تحقیق
6. انواع پژوهشهای ادبی
7. تصحیح متون، اهمیت و ضرورت
8. روش های نسخه برداری
9. نشانه گذاری (ویرگول، گیومه، کاب، پرانتز)
10. پاورقی، حواشی، تعلیقات، حواله، رجوع
11. کتابشناسی، اشاره سازی، فهرست سازی

Recommended Texts

مصادر

1. ستوده، غلام رضا(1375ش)، مرجع شناسی و روش تحقیق در ادبیات فارسی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم اسلامی دانشگاهها
2. ماهیار عباس(1381ش)، مرجع شناسی ادبی و روش تحقیق، تهران: انتشارات نشر قطره

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. ثروت منصور(1381ش)، مرجع شناسی و روش تحقیق، تهران: انتشارات پیام نور
2. قائمی، علی(1397ق)، روش تحقیق در یک مکتب، مشهد: انتشارات دار التبلیغ اسلامی
3. هروی، نجیب مایل(1369ش)، نقد و تصحیح متون، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی
4. هروی، نجیب مایل(1380ش)، تصحیح نسخه پردازی و تصحیح انتقادی نسخه های خطی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران

در این درس رشد ابزارهای ارتباطی میان مردم زمان باستان مطرح کرده می‌شود. گروه‌های زبان در جهان آرایه کرده می‌شود. وابستگی زبان فارسی با زبانهای گروه هندواروپای مطرح کرده می‌شود. نقش سیاست قلمروی فارسی بر تاریخ زبان فارسی سنجیده می‌شود. دوره‌های تاریخ زبان ایرانی آرایه کرده می‌شود. فارسی باستان، زمان، ساخت، آثار و جایگاه آن در باستان‌شناسی و ادبیات فارسی ایراد کرده می‌شود. بررسی کتیبه‌ها به عنوان اولین تواریخ به دست رسیده قلمروی فارسی، خط‌های فارسی باستان و پژوهش‌های انجام شده در باب صرف و نحو آن و اوستا به عنوان اولین کتاب دینی ایران زمین بررسی کرده می‌شود. خط اوستا و آثار مانده آن مطالعه کرده می‌شود. حمله اسکندر مقدونی و دوره تاریک زبان فارسی آرایه کرده می‌شود. هزوارش و نقش یونانیان بر زبان و خط‌های ایرانی دوره میانه سنجیده می‌شود. طلوع اسلام و نقش اعراب بر زبان‌های ایرانی دوره جدید، تحول در ساخت و معنای زبان‌های ایرانی دوره جدید و جایگاه لهجه‌های دری و فارسی در جغرافیای قلمروی فارسی ابراز کرده می‌شود.

مندرجات

Contents

1. معرفی لغوی و اصطلاحی زبان- اهمیت، اهداف و فواید زبان- معرفی زبانشناسی- گروه‌های زبانهای جهان-
2. بررسی زبانشناسی فارسی- نقش زبان فارسی در تاریخ ایران- تاریخ زبان فارسی- تاریخ زبان فارسی در دوره باستان-
3. گروه زبانهای هندو اروپایی- بررسی ایران باستان- معرفی دوره مادها، هخامنشیان، سلوکیان- تجزیه عوامل سیاسی، مذهبی و فرهنگی در این دوره‌های ایران باستان و اثر آن بر زبان
4. زبانهای ایرانی باستان- معرفی فارسی باستان- زبان اوستای- معرفی دوره تاریک- خط در دوره باستان- خط میخی-
5. معرفی کتیبه‌های فارسی باستان در ایران باستان- معرفی ایران میانه- بررسی دوره‌های اشکانیان و ساسانیان- نقش عوامل سیاسی، مذهبی و فرهنگی ایران میانه بر زبان فارسی- زبانهای فارسی میانه- گروه ایرانی میانه شرقی- زبانهای سغدی، خوارزمی، بلخی-
6. گروه ایرانی میانه غربی- پهلوی اشکانی، پهلوی ساسانی- لهجه‌های فارسی میانه- کتیبه‌ها و آثار فارسی میانه-
7. خط در ایران میانه- تدوین اوستا- طرح ریزی و اختراع دین دبیری- آثار مانده اوستا-
8. ادوار ایران جدید از طاهریان تا انقلاب اسلامی- نقش عوامل سیاسی، مذهبی و فرهنگی بر زبان فارسی-
9. انواع و تاریخ خط‌های فارسی- تحول در زبان فارسی- نقش زبان اعراب بر فارسی-
10. نقش زبان مغول بر فارسی- نقش زبان ترک بر زبان فارسی- نقش زبان فارسی بر زبان اردو-
11. نقش فارسی بر زبان عربی- لهجه‌های فارسی جدید- قلمروی لهجه دری-
12. تفاوت و همگونگی لهجه‌های فارسی و دری- نقش شبه‌قاره (مسلمانان و هندوان) بر زبان فارسی-
13. بررسی انواع آثار فارسی جدید- ویژگیهای زبان فارسی در آثار دولتی، دینی و علمی-
14. تاریخ دستور نویسی فارسی- تاریخ زبانشناسی نویسی فارسی- نقش مستشرقین بر زبانشناسی فارسی-

مصادر

Recommended Texts

1. ابولقاسمی، محسن(1378ش)، تاریخ مختصر زبان فارسی، تهران: انتشارات طهوری
2. رحمت مصطفوی(1372)، درباره زبان فارسی، تهران: مؤسسه مطبوعاتی عطائی

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. مهری باقری(1374ش)، مقدمات زبانشناسی، تبریز: انتشارات دانشگاه تبریز
2. صادقی، علی اشرف(1380ش)، مسائل تاریخی زبان فارسی، تهران: انتشارات سخن

اهداف این درس بدین قرار اند: معرفی عمومی مراکز تحقیقات فارسی، آشنایی با حدود کار و روش تحقیق مراکز مذکور و آشنایی با مطبوعات مراکز ذکر شده. پس از تکمیل این درس دانشجوی می تواند با مراکز تحقیقات فارسی آشنا شود، حدود کار و روش تحقیق مراکز مذکور را بداند و مطبوعات مراکز ذکر شده را درک کند. در این درس معرفی، انواع، لوازم، حدود کار و روش تحقیق مراکز تحقیقات فارسی را مطالعه می کنیم. ویژگیهای یک مرکز تحقیقات فارسی را می سنجیم. نقش مراکز تحقیقات فارسی در گسترش زبان و ادبیات فارسی را بررسی می کنیم. ربط بین مرکز تحقیقات فارسی و اداره های تدیس زبان و ادبیات فارسی را درک می کنیم. ربط بین مراکز تحقیقات فارسی و کتابخانه ها را می شناسیم. با انتشارات مراکز تحقیقات فارسی آشنا می شویم. سهم مراکز مهم پژوهش علمی و ادبی فارسی در ایران، شبه قاره و سایر جهان را بررسی می کنیم و سهم آنها در گسترش زبان و ادبیات فارسی را می سنجیم.

Contents

مندرجات

1. معرفی مراکز تحقیقات فارسی
2. انواع مراکز تحقیقات فارسی
3. لوازم مراکز تحقیقات فارسی
4. حدود کار و روش تحقیق مراکز تحقیقات فارسی
5. ویژگیهای یک مرکز تحقیقات فارسی
6. نقش مراکز تحقیقات فارسی در گسترش زبان و ادبیات فارسی
7. ربط بین مرکز تحقیقات فارسی و اداره های تدیس زبان و ادبیات فارسی
8. ربط بین مراکز تحقیقات فارسی و کتابخانه ها
9. انتشارات مراکز تحقیقات فارسی
10. بررسی اجمالی سهم مراکز مهم پژوهش علمی و ادبی فارسی در ایران
11. سهم پژوهشی و ادبی مراکز تحقیقات فارسی مشبه قاره
12. معرفی مراکز مهم پژوهشی و ادبی در کشور های دیگر

Recommended Texts

مصادر

1. حسن انوشه (1376ش)، دانشنامه اصطلاحات ادبی (1-2)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ایران
2. رونق، محمد علی (1364ش)، کتاب شناسی روش تحقیق، تهران: نشر دانش

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مصاحب، غلام حسین (1345ش)، دایرة المعارف فارسی، تهران: موسسه فرانکلین
2. سید علی رضا نقوی (1343ش)، تذکره نویسی فارسی در پاکستان و هند، تهران: موسسه مطبوعاتی علمی

اهداف درس ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی بدین قرار اند: آشنایی با مطالعه ادبیات فولکلوری، آشنایی با روابط ادبیات فولکلوری و فرهنگ مردم مناطق فارسی، آشنایی با جایگاه ادبی ادبیات فولکلوری و آشنایی با ویژگیهای ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی. پس از تکمیل این درس دانشجو می تواند، ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی را درک می کند، روابط ادبیات فولکلوری و فرهنگ مردم مناطق فارسی بفهمد، جایگاه ادبی ادبیات فولکلوری بسنجد و ویژگیهای ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی بشناسد. در این درس تعریف، آغاز و تحول ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی را بررسی می کنیم. معرفی، ساخت و ویژگیهای انواع ادبیات نثر فولکلوری عامیانه فارسی مانند: داستان، قصه و حکایت های عامیانه بررسی می کنیم. معرفی، ساخت و ویژگیهای انواع ادبیات نظم فولکلوری عامیانه فارسی مانند شعر، لالایی، ترانه، سرود، دوبیتی و نوشته های عامیانه را بررسی می کنیم. تفاوت میان نظم و نثر فولکلوری عامیانه و نظم سنتی را مطالعه می کنیم. روابط ادبیات فولکلوری عامیانه و فرهنگ مردم قلمروی فارسی بررسی می کنیم. جایگاه ادبی ادبیات فولکلوری عامیانه در تاریخ ادبیات فارسی را می سنجیم. با سراینندگان و ادب شناسان فولکلور عامیانه آشنا می شویم. جایگاه گفتار حکیمانه عامیانه می سنجیم.

Contents

مندرجات

1. تعریف ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی
2. آغاز ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی
3. تحول ادبیات فولکلوری عامیانه فارسی
4. معرفی، ساخت و ویژگیهای انواع ادبیات نثر فولکلوری عامیانه فارسی
5. بررسی داستان، قصه و حکایت های عامیانه
6. معرفی، ساخت و ویژگیهای انواع ادبیات نظم فولکلوری عامیانه فارسی
7. بررسی شعر، لالایی، ترانه، سرود، دوبیتی و نوشته های عامیانه
8. تفاوت میان نظم فولکلوری عامیانه و نظم سنتی
9. تفاوت میان شعر فولکلوری عامیانه و شعر سنتی
10. روابط ادبیات فولکلوری عامیانه و فرهنگ مردم قلمروی فارسی
11. جایگاه ادبی ادبیات فولکلوری عامیانه در تاریخ ادبیات فارسی
12. آشنائی با سراینندگان فولکلور عامیانه
13. آشنائی با ادب شناسان فولکلور عامیانه
14. جایگاه گفتار حکیمانه عامیانه
15. بررسی ضرب المثل و اصطلاحات عامیانه
16. بررسی چیستان های عامیانه

Recommended Texts

مصادر

1. حسن ذوالفقاری (1382ش)، ادبیات عامیانه ایران، تهران: انتشارات چشمه
2. شین تا که هارا، سید احمد و کیلیان (1381ش)، افسانه های ایرانی به روایت امروز و دیروز، تهران: انتشارات ثالث
- 3.

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. بذل حق محمود (2000م)، ایران کے عوامی گیت اور عوامی کہانیاں، لاہور: سنگ میل
2. جهانگیر (1381ش)، فرهنگ عامیانه مردم ایران، تهران: انتشارات چشمه
3. سید علی پیرنیا (1369ش)، فرهنگ مردم (فولکلور ایران)، تهران: انتشارات پارسا

اهداف درس خوشنویسی بدین قرار اند: مطالعه آغاز و ارتقاء خط در جهان و در کشورهای اسلامی، آشنایی با خط های معروف شرقی بویژه اسلامی، کوفی، ثلث، نسخ، تعلیق، نستعلیق، شکسته و معرفی خوشنویسان نامی ایران و پاکستان، و نمونه های برجسته خوشنویسی. آشنائی با جایگاه خوشنویسی در ادبیات فارسی و فن خوشنویسی. پس از فراگرفتن درس دانشجو خوشنویسی فارسی را درک می کند، تاریخ خوشنویسی را درک می کند و با لوازم آن آشنا می شود. در این درس خوشنویسی، آغاز و ارتقای خط را بررسی می کنیم. انواع مهم خط: خطاطی کوفی، ثلث، نسخ، تعلیق، نستعلیق، شکسته، دیوانی و هنری را تجربه می کنیم. با خطاط های مهم مانند ابن مقله، یاقوت مستعصمی، میر علی تبریزی، عمادالحسینی، عبدالحمید درویش، هاشم بغدادی، حامد الآمدی، عزیزالدین وکیلی و غلام حسین میرخانی آشنا باشیم. خطاط های مهم پاکستانی مانند تاج الدین زرین رقم، عبدالحمید پروین رقم، حافظ محمد یوسف سدید، صوفی خورشید عالم خورشید رقم، سید انور حسین نفیس رقم، رشید بت، خالد یوسفی، گوهر قلم، محمد علی زاهد و حنیف رامی را می شناسیم. تمرین عملی خطاطی مانند حروف مفرد، حروف مرکب، واژه ها، جمله ها، آیات و بیت ها را انجام می دهیم.

Contents

مندرجات

1. معرفی خط
2. آغاز خط
3. تحول خط
4. انواع مهم خط مانند: خطاطی کوفی، ثلث، نسخ، تعلیق، نستعلیق، شکسته، دیوانی و هنری
5. معرفی خطاط های مهم: ابن مقله، یاقوت مستعصمی، میر علی تبریزی، عمادالحسینی، عبدالحمید درویش، هاشم بغدادی، حامد الآمدی، عزیزالدین وکیلی، غلام حسین میرخانی
6. معرفی خطاط های مهم پاکستانی: تاج الدین زرین رقم، عبدالحمید پروین رقم، حافظ محمد یوسف سدید، صوفی خورشید عالم خورشید رقم، سید انور حسین نفیس رقم، رشید بت، خالد یوسفی، گوهر قلم، محمد علی زاهد، حنیف رامی
7. تمرین عملی خطاطی: حروف مفرد، حروف مرکب
8. تمرین عملی خطاطی: واژه ها، جمله ها، آیات، بیت ها

Recommended Texts

مصادر

1. حبیب الله فضائلی (1391ش)، **اطلس الخط**، اصفهان: انتشارات نشریه آثار ملی
2. خورشید عالم گوهر قلم (2004م)، **اعجاز خطاطی**، لاهور: سنگ میل

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. محمد راشد شیخ (1999م)، **تذکره خطاطین**، کراچی: اداره علم و فن
2. عبدالله چغتائی (بی تا)، **سرگزشت خط نستعلیق**، لاهور: کتب خانہ نورس
3. حبیب الله فضائلی (1977م)، **تعلیم خط**، تهران: انتشارات سروش
4. غلام محمد هفت قلمی دہلوی (1910م)، **تذکره خوشنویسان**، بنگالہ: ایشیاتک سوسائٹی

MPhil
PERSIAN

پدیده ادبیات و نقش ادبیات فارسی بر جامعه فارسی‌گویان جهان بررسی کرده می‌شود. ادبیات فارسی به عنوان ابزار موثر قلمروی فارسی آرایه کرده می‌شود. آغاز و تحول ادبیات فارسی از قبل از اسلام تا امروز مورد مطالعه قرار داده می‌شود. رشد و توسعه جنبش‌های گوناگون فکری و معنوی در ادبیات فارسی مطرح کرده می‌شود. مقام و جایگاه ادبیات فارسی ایران و شبه قاره دوره به دوره در اسطرلاب نقد سنجیده می‌شود. مسائل کلی مربوط به ارتباط شعر سرایان و نثر نگاران فارسی با فرمانروایان، خدانشناسان و مردم قلمروی فارسی ملاحظه می‌شود. هدف این درس آشنایی با مسائل کلی تاریخ ادبیات فارسی و تحول ادبیات فارسی ایران و شبه قاره در ادوار مختلف و درک جنبش‌های ادبی فارسی در ایران و شبه قاره است. انتظار می‌رود دانشجوی پس از گذراندن این درس بتواند با تاریخ ادبیات فارسی ایران و شبه قاره آشنا بشود و رابطه بین ادبیات فارسی و اوضاع سیاسی و اجتماعی در ایران و شبه قاره در طول تاریخ درک کند.

Contents

مندرجات

1. سیر روابط فرد، جامعه و تاریخ با زبان و ادبیات. نقش زبان و ادبیات فارسی در ایران و شبه قاره پاکستان و هند
2. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره مادیان و هخامنشیان
3. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره اشکانیان و ساسانیان
4. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره طاهریان و صفاریان
5. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره سامانیان
6. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره غزنویان
7. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره سلجوقیان
8. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره خوارزمشاهیان
9. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره ایلخانیان و تیموریان
10. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره صفویان، افشاریان
11. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره زندیان و قاجاریان (دور اول)
12. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره قاجاریان (دور دوم) پهلوی و انقلاب اسلامی ایران
13. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره غزنوی و سلاطین دهلی
14. بررسی زمان، زبان و ادب فارسی در دوره تیموریان و انگلیسیها
15. بررسی تکامل جنبش‌های فنی ادبیات فارسی
16. بررسی تکامل جنبش‌های فکری ادبیات فارسی

Recommended Texts

مصادر

1. زین العابدین مومتمن (1339ش)، تحول شعر فارسی، تهران: چاپ شرق
2. عبدالله رازی (1371ش)، تاریخ کامل ایران، تهران: انتشارات اقبال

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. مقبول بیگ بدخشانی، مرزا (1958م)، ادب نامه ایران، لاهور: یونیورسٹی بک ایجنسی
2. ظهورالدین احمد (1996م)، ایرانی ادب، اسلام آباد: مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان
3. مصاحب، غلام حسین (1345ش)، دایرة المعارف فارسی، تهران: موسسه فرانکلین

آشنایی با دستور زبان فارسی همراه با اسم، فعل، فاعل، مفعول، صفت، قید و ضمیر و نقش آن در جمله مورد بحث قرار می‌گیرد. - نیز معرفی شبه جمله و انواع حروف و آموزش مکالمه و زبان محاوره ای، بصورت گفتار های عمومی و روزمره نیز شامل درس می‌باشد. بعد از گذراندن این دوره دانشجوی با ساخت کلی جمله فارسی آشنا تر می‌شود، ارکان متفرق جمله مانند اسم، فعل، فاعل، صفت، قید و ضمیر را بیشتر می‌شناسد و از متون متفرق، آنها را استخراج می‌کند. آموزش شبه جمله و تمرین مکالمه دانشجوی را به صحبت کردن به زبان فارسی نیز توانا می‌گرداند. در این دوره ضمن آموزش دستور زبان فارسی و فارسی گفتاری دانشجوی اسم عام، اسم خاص، اسم معرفه، اسم نکره اسم ذات و اسم معنی را نیز می‌خواند. هم چنین مصدر، فعل، فعل لازم، فعل متعدی، فعل معروف، فعل مجهول، و جهات مختلف فعل در جمله را می‌خواند. بوسیله متون مختلف ادبی به ویژه ادبیات معاصر زبان محاوره ای را یاد می‌گیرد. موضوعات دستوری مانند معرفی کتابهای مهم دستور فارسی در شبه قاره، تشخیص انواع اسم در یکی از متون ادبی، تشخیص انواع فعل در یکی از متون ادبی، ساختار جمله و انواع آن هم مورد بحث قرار می‌گیرد.

مدرجات

Contents

1. معرفی کتاب دستور از پرویز نائل خانلری
2. معرفی و بررسی دستور پنج استاد
3. مقایسه دستور زبان فارسی با دستور زبان اردو
4. مطالعه کتاب آموزگار فارسی اثر حضور احمد سلیم
5. تحلیل دستوری حکایات گلستان سعدی
6. تحلیل دستوری و نحوی غزلیات سعدی و اقبال
7. تمرین مکالمه معرفی بین دانشجویان سر کلاس
8. تمرین مکالمه دانشجویان با استاد
9. معرفی انواع قید و نقش آن در جمله
10. مطالعه و بررسی شبه جمله در متون ادبیات معاصر
11. مطالعه و بررسی انتخابات " فارسی امروز" اثر خواجه عبدالحمید عرفانی
12. حرف اضافه و حرف ربط مطالعه عمومی

مصادر

Recommended Texts

1. پرویز نائل خانلری، دکتر (1373ش)، دستور زبان فارسی، تهران: انتشارات توس
2. حسن انوری، دکتر حسن احمد گیوی (1374ش)، دستور زبان فارسی 2، تهران: انتشارات فاطمی

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. عبدالعظیم قریب و دیگران (1389ش)، دستور پنج استاد، تهران: انتشارات امید
2. پروفیسور رازی (بی تا)، خود آموز فارسی (2جلد)، لاہور: اردو بازار
3. طلعت بصاری، دکتر (1348ش)، دستور زبان فارسی، تهران: کتابخانه طهوری
4. یدالله ثمره، دکتر (1388ش)، آموزش زبان فارسی (4 جلد)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

عمده ترین هدف از تدریس ادبیات معاصر بررسی اجمالی ادوار مختلف ادبیات فارسی، دوره های متفوق ادبیات معاصر من جمله: دوران قاجاری، نهضت مشروطه، دوران پهلوی و انقلاب سفید، انقلاب اسلامی ایران و علاوه از آن مطالعه زندگی نامه شاعران معروف معاصر، مطالعه و آشنایی با نثر نگاران معاصر و ویژگیهای ادبی، بویژه شناساندن تحولات چشمگیر در جهان ادبیات فارسی که در اواخر دوره قاجاریان در ایران رخ داد و ادبیات فارسی از پیچیدگیهای روشهای قدیمی آزاد شد و رو به تجدد نهاد، می باشد. نظم و نثر فارسی از قید مباحث فرسوده خیالی و رمانتیک آزاد شد و مسائل زندگی روزانه مردم وارد ادبیات گردید. اینک شاعر و نویسنده توجه بیشتری را به وضعیت سیاسی و فرهنگی موجود در جامعه مبذول نموده و افراط و تفریط های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی را به باد انتقاد قرار دادند. شعر عروضی نیز جای خود را به شعر آزاد می دهد و شاعر معاصر آزاد از محدودیت های ردیف و قافیه با خیالی آسوده به ابراز و اکتش های اندیشه ای در برابر شرایط حاکم بر جامعه می پردازد. دانشجویانی که در مقطع ارشد نمونه های مختلف منظوم و منثور ادبیات معاصر را مطالعه کرده اینک با چگونگی این تحول آشنا می شوند، هم اینکه تفاوت ساختاری و محتوایی بین ادبیات معاصر و ادبیات کلاسیک را درک می نمایند.

مدرجات

Contents

1. یاد آوری آغاز ادبیات معاصر و دوره های مختلف آن.
2. معرفی جنبشهای مدرن ادبی بویژه در نثر.
3. مقایسه بین نثر و شعر کلاسیک فارسی و نثر و شعر معاصر.
4. مطالعه احوال و آثار پنج نفر نویسنده بزرگ معاصر فارسی.
5. مطالعه و بررسی داستان کوتاه "بچه مردم" از جلال آل احمد.
6. مطالعه و بررسی داستان کوتاه "داش آکل" از صادق هدایت.
7. مطالعه و بررسی متن برگزیده از مقاله "دخو" نوشته غلام حسین یوسفی.
8. مطالعه و بررسی داستان کوتاه "خانم پدری" از سعید نفیسی.
9. مطالعه و بررسی مقاله "دانش و آموزش" از پرویز ناتل خانلری.
10. مطالعه احوال و آثار پنج نفر شاعر بزرگ معاصر فارسی.
11. مطالعه شعر سهراب سپهری (آب، نشانی، ندای آغاز)
12. مطالعه شعر نصرالله مردانی (ساقی گردون، نوزاد هستی، اوج نگاه)
13. مطالعه شعر مهدی اخوان ثالث (زمستان، صبح، نماز)
14. مطالعه شعر نیما یوشیج (ای آدمها، خانه ام ابری است، شب است)
15. مطالعه شعر خلیل الله خلیلی (کژدم غربت، بر آرمگاه عارف شرق اقبال لاهوری)

مصادر

Recommended Texts

1. محمد بهارلو (1372ش)، مجموعه آثار صدق هدایت، تهران: انتشارات طرح نو
2. جلال آل احمد (1327ش)، سه تار، تهران: جاویدان

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. مهدی حمیدی (1339ش)، دریای گوهر (ج 1)، تهران: انتشارات امیر کبیر
2. شمسی لنگرودی، محمد تقی جواهری گیلانی (1378ش)، تاریخ تحلیلی شعر نو، تهران: انتشارات مرکز
3. کدکنی، محمد شفیع (1358ش)، ادبیات فارسی از عصر جامی تا روزگار ما، تهران: انتشارات توس، تهران
4. سهراب سپهری (1381ش)، هفت کتاب، تهران: انتشارات طهوری

مرجع‌شناسی در تمامی امور تحقیقی امری بس الزامی است. مرجع‌شناسی و روش تحقیق، درسی است که در آن دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی با منابع و مراجع مورد نیاز در تحقیق و شیوه‌های تحقیق آشنا میشوند. استاد در کلاس به معرفی کتب لغت، فرهنگهای اصطلاحات، منابع اعلام، اطلسها، دایرةالمعارفها، کتابشناسیها و فرهنگهای محلی و عامیانه و نیز کتب حدیث و سایر علوم مربوطه می‌پردازد. هم‌چنین به شیوه‌های تحقیق در ادبیات فارسی، انواع پژوهشهای ادبی، اصول تألیف و تحقیق و نظام معنوی تحقیق و مواردی از این دست مورد بحث قرار می‌گیرد. دانشجو پس از گذراندن این کلاس برای انجام تحقیق و نگارش رساله آماده می‌شود. مراحل مختلف تحقیق مانند انتخاب موضوع، شناسایی مراجع درجه یک و دو، چگونگی استفاده از مراجع در دسترس، جمع‌آوری مطالب مورد نیاز، تنظیم و ترتیب اطلاعات به دست رسیده را یاد می‌گیرد. دانشجو روش تحقیق جهانی را نیز مطالعه می‌نماید و نکات مهم را یاد می‌گیرد هم‌چنین روش مصوبه اداره تحصیلات عالی (HEC) را مراعات می‌کند. ضمناً مراجع مورد نیاز را از مراجع دیگر می‌تواند تمییز بدهد.

مندرجات

Contents

1. تعریف لغوی و اصطلاحی مرجع‌شناسی
2. معرفی منابع درجه اول و چگونگی استفاده از آن
3. روش‌های یادداشت برداری طی مطالعه و استخراج مطالب مربوطه
4. چگونگی انتقال مطالب جمع‌آوری
5. معرفی روش ارجاع
6. معرفی روش فیش برداری و تنظیم مطالب
7. معرفی لغات و فرهنگهای مهم
8. معرفی دایرةالمعارفهای مهم
9. معرفی تذکره‌ها، تواریخ و کتابشناسی‌ها
10. تعریف مقاله، تعریف رساله و مراحل انجام آن
11. بیان مراحل تحقیق و بررسی آن
12. معرفی لزوم مراعات چهارچوب عمومی و خصوصی
13. شیوه تهیه فهرست مطالب یا فهرست مندرجات
14. شیوه تقسیم بندی تحقیق و ترتیب بخشها، (مقدمه، متن اصلی و تعلیقات)
15. معرفی روش درست نگارش پاورقی و ترتیب کتابشناسی (منابع تحقیق)
16. شیوه تهیه فهراس پایانی

مصادر

Recommended Texts

1. محمد معین (1381 ش)، فرهنگ فارسی معین، تهران: کتابخانه ملی ایران
2. دهخدا، علی اکبر (1377 ش)، لغتنامه دهخدا، تهران: انتشارات و چاپ دانشگاه تهران

مجوزہ کتب

Suggested Readings

1. گروه علمی دانشگاه تهران (1367 ش)، دایرةالمعارف بزرگ اسلامی، تهران: مرکز دایرةالمعارف بزرگ اسلامی
2. ستوده، غلام رضا، دکتر (1371 ش)، مرجع‌شناسی و روش تحقیق، تهران: انتشارات سمت.
3. انوشه، حسن (1380 ش)، دانشنامه ادب فارسی، تهران: سازمان چاپ و انتشارات اسلامی

زبان فارسی یکی از قدیمترین زبان جهان است. این زبان برخوردار گنجینه بزرگی از آثار قدیم ادبیات هم است. هر دو آثار نظم و نثر این گنجینه قدیم به بزرگی این زبان نشان می دهد. متون کلاسیک، مطالعه دقیقی است که هدف آن بررسی متونی از آثار بزرگ ادبیات کلاسیک فارسی است. هدف این درس آشنایی با اوضاع ادبی متون کلاسیک ایران و شبه قاره است. دانشجویان با فارسی گویان مهم کلاسیک ایران و شبه قاره آشنا می شوند و ویژگی های سبکی و ادبی آثارشان را درک می کنند. تفاوت نحوی متون ایران و شبه قاره مطرح می شود. جنبشهای متون کلاسیک نشان داده می شود. انتظاری رود پس از گذراندن این درس دانشجویان بتوانند شناخت اجمالی از متون نثری و شعری ایران و شبه قاره داشته باشند، سرایندهگان و نویسندگان مهم کلاسیک ایران و شبه قاره و آثارشان را بشناسند. بتوانند ویژگیهای سبکی و ادبی از آثار آنان را مشخص کنند.

Contents

مندرجات

1. بررسی نثر تاریخ بیهقی از ابوالفضل بیهقی
2. بررسی نثر کیمای سعادت از امام غزالی
3. بررسی نثر چهار مقاله (مجمع النوادر) از عوفی
4. بررسی نثر قابوس نامه از عنصرالمعالی کیکاؤس
5. بررسی نثر گلستان سعدی از سعدی شیرازی
6. بررسی نثر کشف المحجوب از علی هجویری
7. بررسی نثر جوامع الحکایات از سدیدالدین عوفی
8. بررسی نثر آداب الحرب والشجاعة از فخر مدبر
9. بررسی نثر آئین اکبری از ابو الفضل ابن مبارک
10. بررسی نثر طبقات ناصری از منهاج سراج جوزجانی
11. بررسی شعر پنج سراینده ایران: فردوسی، نظامی گنجوی، سعدی شیرازی، مولانا جلال الدین رومی و حافظ شیرازی
12. بررسی شعر پنج سراینده شبه قاره: مسعود سعد سلمان، امیر خسرو، غالب، فیضی و اقبال لاهوری
13. مقایسه متون کلاسیک ایران و شبه قاره
14. جنبش های نحوی متون کلاسیک ایران و شبه قاره

Recommended Texts

مصادر

1. دکتر غنی و دکتر فیاض (1324ش)، تاریخ بیهقی، تهران: چاپخانه بانک ملی ایران
2. محمد معین (1334ش)، چهار مقاله، تهران: انتشارات دانشگاه

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. محمد علی فروغی (1364ش)، کلیات سعدی، تهران: انتشارات علمی
2. محمود عابدی (1389ش)، درویش گنج بخش (گزیده کشف سالمحجوب)، تهران: سخن

احتیاج ادبیات به فصاحت و بلاغت ابراز کرده می شود. در باب تراوشهای آثار ادبی پدیده فصاحت و بلاغت بررسی کرده می شود. تحول پدیده فصاحت و بلاغت مطرح کرده می شود. پیوستگی کلام با تقاضای شنونده ایراد کرده می شود. انواع این پیوستگی بررسی کرده می شود. انشاء و خبر و احوال آن عرضه کرده می شود. در باب ایجاز، اطناب و مساوات، ربط طوالت کلام با رسایی معنی درک کرده می شود. ضمن وصل و فصل امور لازم برای گسستگی و پیوستگی تقدیم کرده می شود. در فصل قصر و حصر ابزار روشن کننده مفهوم مقصود ابراز کرده می شود. قدر فن مطرح کردن مطلب واحد بوسیله کلام متفاوت سنجیده می شود. مقام مجاز در تخیل و ربط مجاز با قرینه و علاقه بررسی کرده می شود. سیر تکاملی علاقه شباهت در تشبیه و استعاره و علاقه های دیگر در کنایه و مجاز مرسل بررسی کرده می شود. آرایش کلام بوسیله ابداع و افزودن حسن در نگارش در زیر انواع علم بدیع مورد مطالعه قرار داده می شود. تمرین های شناخت صنایع ادبی در نظم و نثر کلاسیک و معاصر فارسی برای حل مشکلات عرضه کرده می شود.

Contents

مدرجات

1. شناخت و تحول پدیده علم معانی
2. معرفی و انواع انشاء و اسناد خبری (خبر، مسند الیه، مسند)
3. معرفی و انواع قصر
4. معرفی و انواع وصل و فصل
5. معرفی و انواع ایجاز، اطناب و مساوات
6. شناخت و تحول پدیده علم بیان
7. معرفی و انواع تشبیه و استعاره
8. معرفی و انواع مجاز مرسل و کنایه
9. شناخت و تحول پدیده علم بدیع
10. معرفی و انواع مراعات النظر
11. معرفی و انواع حسن تعلیل
12. معرفی و انواع لف و نشر
13. معرفی و انواع تلمیح، تضاد و ایهام
14. معرفی و انواع تجنیس و اغراق

Recommended Texts

مصادر

1. جلال الدین همایی (1389ش)، فنون بلاغت و صناعات ادبی، تهران: اهورا
2. نصرالله تقوی (1317 ق)، هنجار گفتار (معنی بیان بدیع قافی)، تهران: چاپ خانه مجلس

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. سیروس شمپسا (1370ش)، بیان، تهران: انتشارات فردوس
2. میمنت میر صادقی (1373ش)، واژه نامه هنر شاعری، تهران: انتشارات مهناز

هدف از تدریس ترجمه و ترجمانی، آموزش انتقال متون ادبی و اجتماعی از یک زبان به زبان دیگر است. در درس حاضر دانشجویان انتقال متون فارسی را به انگلیسی و اردو و بالعکس یاد می‌گیرند. جهان مانند یک سیستم اطلاعات و ارتباطات است و بنابر گسترش اطلاعات این هر روز کوچک و کوچکتر می‌شود. اطلاعات به منظور توسعه ارتباطات بین فرهنگ‌ها، یک موضوع اجتناب‌ناپذیر است و نیاز به ترجمه دارد. هدف این درس آموختن نحوه ترجمه شفاهی (حضور) از زبان فارسی به اردو و انگلیسی و برعکس است. آمادگی مناسب برای ترجمه هم زمان به دست آورده می‌شود. مهارت در ترجمه بدون مراجعه به فرهنگ لغت کسب کرده می‌شود. مهارت در برگرداندن جملات و عبارات از زبان مبدا به زبان مقصد فراگرفته می‌شود. مکالمه به زبان فارسی در امور روزمره تمرین کرده می‌شود. پس از گذراندن این درس از دانشجو انتظار می‌رود با فنون ترجمه و ترجمانی آشنا باشد، مکالمه به زبان فارسی در امور روزمره بدون غلط‌های فاحش تلفظی و دستوری انجام بدهد.

Contents

مندرجات

1. معرفی، قواعد و ویژگیهای ترجمه نگاری
2. مطالعه ضرب المثل های مشترک در سه زبان فارسی، اردو و انگلیسی
3. آموزش فن ترجمه نثر ادبی از زبان فارسی به اردو و انگلیسی و برعکس
4. ترجمه متون روزنامه از زبان فارسی به اردو و انگلیسی و برعکس
5. معرفی بعضی از ترکیبات و اصطلاحات ادبی و عرفانی در سه زبان فارسی، اردو و انگلیسی
6. آموزش ترجمه نگاری شعر سنتی فارسی به زبان اردو و انگلیسی
7. درک فن برگرداندن شعر معاصر فارسی به زبان اردو و انگلیسی
8. بازنویسی شعر اردو و انگلیسی به زبان فارسی
9. برگرداندن زبان عامیانه از زبان فارسی به اردو و انگلیسی و برعکس
10. فهم ربط فن ترجمه نگاری زبان ادبی و عامیانه
11. آشنائی با مترجمین گرانمایه فارسی
12. تحول ترجمه نگاری فارسی

Recommended Texts

مصادر

1. مرادی کرمانی، هوشنگ (1358ش)، **قصه های مجید**، تهران: حلب کتاب
2. دهخدا، علی اکبر (1310ش)، **امثال و حکم دهخدا** (4 جلد)، تهران: انتشارات امیر کبیر

Suggested Readings

مجوزہ کتب

1. حضور احمد سلیم (1374ش)، **آموزگار فارسی**، حیدرآباد: خانه فرهنگ ایران
2. یدالله ثمره، دکتر (1368ش)، **آموزش زبان فارسی** (4 جلد)، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
3. تسبیحی، محمد حسین (2005م)، **مکالمات روزمره فارسی برای دانشجویان بخش فارسی**، اسلام آباد: دانشگاه ملی زبانهای نوین (نمل)
4. عرفانی، عبدالحمید، خواجه (1989م)، **فارسی امروز**، لاهور: اردوبازار

The main aim of this course for the students of M. Phil Persian is to introduce to the concepts of a foreign language (English) keeping in view the growing needs of this language as a dominant source of knowledge in the age of globalization. The concepts of the students will be broadened for the purpose of research and innovation in the domain of English language usage, keeping in view the trends of English language in the changing world scenario. Keeping in focus the growing needs of the students in spoken and written domains, the proficiency of the students will be enhanced. In this changing world scenario the students will be familiarized with the concepts of language composition and its functional purposes in the field of research and academic pursuits so that they may in a position to compete with the society.

Contents

1. Sentence Formation
2. Grammar and composition
3. Translation language representation
4. Reading skills
5. Listening Skills
6. Writing Skills
7. Speaking Skills
8. Methods and Modes of Language Communication
9. Verbal and Non Verbal Communication
10. Building Vocabulary Skills
11. Sentence Constructions and Exercises
12. Lexical and Phonological Processes
13. Brainstorming and Gathering of Ideas for Composition
14. Paragraph Writing

Recommended Books

1. Rai, Urmila. (2010), *English Language Communication Skills*, New Delhi: Himalaya Publishing House.
2. Swan, Michael. (1980), *Practical English Usage*, London: Oxford University Press.

Suggested Books

1. Walker, Elaine. (2004), *New Grammar Practice*, London: Longman Publishers.
3. Martinet, Thompson. (1986), *Practical English Gramma*, London: Oxford University Press.
4. Swan, Michael. (2005), *Basic English Usage*, London: Oxford University Press.
5. Kumar Mukesh. (2011), *An Introduction To Study Skills*, Lahore: Famous Products.

**MA
PUNJABI**

کسے وی زبان دے ادب وچ کلاسیکی روایت دی بہت اہمیت ہوندی اے۔ پنجابی زبان ایس پکھوں بہت خوش قسمت اے کہ ایہدی جھولی صوفیانہ وچاراں والی کلاسیکی شاعری نال بھری ہوئی اے۔ ایہناں صوفی شاعراں دی لگ بھگ اٹھ سو سالہ شعری تاریخ نوں پنجابی ادب دا کلاسیکی دور منیا جاتا اے۔ پنجابی زبان وچ تصوف دی ایس بھرویں ریت پاروں اک ای کورس وچ سارے صوفی شاعراں دا شامل کرنا مشکل سی ایس لئی ایہنوں تن حصیاں وچ ونڈیا گیا اے جیہناں وچوں دو کورس پہلے سمسٹر وچ تے اک دوسرے سمسٹر وچ شامل کیتا گیا اے۔ ایس کورس وچ پڑھیاں تن شاعر بابا فرید، سچل سرمست تے علی حیدر ملتانی دے کلام تے حیاتی بارے پڑھن گے۔ نال نال ایہناں شاعراں دے سمیاں دے سیاسی، سماجی تے معاشی حالات دا مطالعہ وی کیتا جائے گا۔ ایہناں شاعراں اپنے اپنے سمے دی بھرویں عکاسی وی کیتی اے۔ انج ایہناں دی شاعری دے مطالعے راہیں سماجی تواریخ نوں سمجھن وچ وی بہت مدد ملے گی۔

مندرجات

Contents

- 1- کلاسیکیت تے پنجابی کلاسیکی شاعری
- 2- بابا فرید دی شاعری دا فکری مطالعہ
- 3- بابا فرید دی شاعری دا تنقیدی مطالعہ
- 4- بابا فرید دی شاعری وچ انسان دوستی
- 5- بابا فرید دے پہلے 30 شلوکاں دی پڑھائی (ایہناں 30 شلوکاں وچوں متن دی تشریح دا سوال لازمی ہوسی)
- 6- سچل سرمست تے فلسفہ وحدت الوجود
- 7- سچل سرمست دی شاعری دا فکری تے فنی مطالعہ
- 8- سچل سرمست دے دور دا سیاسی مطالعہ
- 9- علی حیدر ملتانی دا تصور عشق
- 10- علی حیدر ملتانی دا اسلوب
- 11- علی حیدر دی شاعری وچ رمز نگاری

مصادر

Recommended Texts

- 1- بابا فرید (1978ء)، اکھیا بابا فرید نے، مرتبہ محمد آصف خان، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- سچل سرمست (1996ء)، اکھیا سچل سرمست نے، مرتبہ شفقت تنویر مرزا، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- علی حیدر (1988ء)، کلیات علی حیدر، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- طاہر تونسوی، ڈاکٹر (2007ء)، محبتوں کا پیامبر؛ سچل سرمست، خیر پور: سچل چینر شاہ عبداللطیف یونیورسٹی
- 3- اسلم رانا (1990ء)، سچل سرمست، لاہور: عزیز پبلشرز
- 4- لاجوتی رام کرشن، ڈاکٹر (2002ء)، پنجابی دے صوفی شاعر، لاہور: عزیز بک ڈپو لاہور

پنجابی زبان وچ تصوف دی بھرویں ریت پاروں اک ای کورس وچ سارے صوفی شاعران دا شامل کرنا مشکل سی ایس لئی ایہنوں تن حصیاں وچ ونڈیا گیا اے۔ پہلے کورس "پنجابی کلاسیکی شاعری" (6101) وچ پڑھیاراں نے پنجابی ادب دے موڈھی بابا فرید، سچل سرمست تے علی حیدر ملتانی دے کلام تے حیاتی بارے پڑھیا سی جد کہ ایس کورس وچ شاہ حسین، بلھے شاہ تے خواجہ غلام فرید نوں شامل کیتا گیا اے۔ ایس کورس وچ پڑھیاراں نے شاعران دے کلام تے حیاتی بارے پڑھن گئے۔ ایہہ سارے شاعر اپنے اپنے دور دے بھرویں نمائندے نیں۔ ایہناں دی شاعری وچ مغل دور دے پنجاب دی سچی تے سچی سماجی عکاسی ملدی اے۔ ایہہ اوس دور دے شاعر نیں جدوں پنجابی کلاسیکی شاعری دی ریت بابا فرید تے گورو نانک ولوں پکیائی حاصل کر چکی سی شاہ حسین نے پنجابی ادب دی نویکلی صنف کافی نوں فن دیاں سکھراں تیک اپڑایا تے ایس راہیں دیسی علامتاں نوں جگت پدھر تیک اپڑایا۔

مندرجات

Contents

- 1- تصوف کیہ اے
- 2- وحدت الوجود دی روایت
- 3- پنجابی وچ تصوف دی روایت تے صوفی سلسلے
- 4- شاہ حسین دی حیاتی تے شاعری
- 5- پنجابی دی نویکلی صنف "کافی" دامڈھ تے ودھا
- 6- شاہ حسین دا علامتی نظام تے زبان و بیان
- 7- بلھے شاہ دی حیاتی تے شاعری
- 8- بابا بلھے شاہ تے وحدت الوجود
- 9- بابا بلھے شاہ دی شاعری وچ زمانے دا عکس
- 10- بلھے شاہ عمل تے بیداری دا پرچارک
- 11- خواجہ غلام فرید وحدت الوجود دا مبلغ
- 12- خواجہ غلام فرید رومی دا مصور تے ترجمان
- 13- خواجہ غلام فرید دیاں کافیاں وچ فراق دے رنگ

مصادر

Recommended Texts

- 1- شاہ حسین (1994ء)، کافیاں شاہ حسین، مرتبہ محمد آصف خاں، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- بلھے شاہ (1992ء)، آکھیا بلھے شاہ نے، مرتبہ محمد آصف خاں، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- طاہر تونسوی، ڈاکٹر (2007ء)، خواجہ غلام فرید، شخصیت اور فن، اسلام آباد: اکادمی ادبیات پاکستان
- 2- جلالپوری، علی عباس (1986ء)، وحدت الوجود تے پنجابی شاعری، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 3- غلام فرید، خواجہ (1994ء)، آکھیا خواجہ فرید نے، مرتبہ محمد آصف خاں، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 4- سرفراز حسین قاضی، ڈاکٹر (1973ء)، تصوف تے پنجابی دے صوفی شاعر، لاہور: عزیز بک ڈپو

ساری دنیا دے ادب وانگوں پنجابی وچ وی ادب دا مڈھ شاعری توں بجھا تے نثر بہت بعد وچ لکھی جاون لگی۔ ایس کھیتر وچ مڈھلا ناں حضرت نوشہ گنج بخش ہوراں دا اے جیہناں اپنے مریداں دی تربیت لئی وعظ لکھے جیہناں نوں مگروں "مواعظ نوشہ" دے سرناویں ہیٹھ سانبھیا گیا۔ ایس نوں پڑھیاں سہجے ای ویلے دے نال نال روپ وٹاوندی پنجابی زبان دے نمونے لبھ جاندے نیں۔ ایہناں وعظاں توں علاوہ ایس کورس وچ مذہبی تے فقہی مسائل بارے لکھیاں گئیاں کتاباں دا مطالعہ وی شامل اے جیہناں وچ پنجاب دی سدھ پدھری لوکائی نوں دینی مسئلایاں بارے جانکاری دیون لئی فقہی مسائل نوں سادہ ڈھنگ وچ لکھن دی روایت تھی۔ ایہہ کتاباں بابلا کر کے انگریز مشنریاں ولوں عیسائیت دے پرچار دے جواب وچ لکھیاں گئیاں تے ایہناں دے پڑھنہار پنجاب دے پنڈاں دے ساد مرادے لوک سن۔ ایس کر کے ایہناں کتاباں وچ فن نالوں بہتا زور فکر اتے دتا گیا اے۔

Contents

مندرجات

- 1- پنجابی نثر دی ٹور
- 2- مواعظ نوشہ دی لسانی اہمیت
- 3- پنجابی دے دینی ادب وچ "روٹیاں" دی روایت
- 4- "پکی روٹی" دیاں خصوصیات
- 5- "بوہل نماز" دا اسلوب
- 6- مواعظ نوشہ، پکی روٹی تے رسالہ بوہل نماز دا لسانی حوالے نال تقابل
- 7- پنجابی وچ فقہی ادب دی ٹور
- 8- نجات المومنین دے مضمون تے فقہی شاعری وچ ایہدی تہاں
- 9- سورہ لقمان دا ترجمہ تے خاص خاص مضمون دا ویروا
- 10- سورہ الحجرات دا ترجمہ، اسلوب تے مضمون
- 11- سورہ الرحمن دا ترجمہ، اسلوب تے مضمون
- 12- سیرت نگاری تے پنجابی وچ سیرت نگاری دی ٹور

Recommended Texts

مصادر

- 1- نوشہ گنج بخش، حضرت (1973ء)، مواعظ نوشہ، مرتبہ۔ شرافت نوشاہی، لاہور: تاج بک ڈپو
- 2- شہباز ملک، مرتب (1973ء)، پکی روٹی خورد، لاہور: تاج بک ڈپو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- عبدالکریم جھنگوی، مولوی (1997ء)، نجات المومنین، مرتبہ۔ حمید اللہ ہاشمی، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 2- حافظ برخوردار رانجھا (1997ء)، بوہل نماز، مرتبہ۔ احمد حسین قلعداری، ڈاکٹر، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 3- گل محمد خان گلزار (2008ء)، گلزار محمدی، سرگودھا: حاجی عبدالکریم اینڈ سنز
- 4- شعاع الدین، مولوی (1974ء)، ترجمہ تے تفسیر سورہ لقمان، سورہ الرحمان، سورہ الحجرات، لاہور: تاج بک ڈپو

کوئی وی شاعر، ادیب یا تخلیق کار اپنے دور توں بے نیاز نہیں رہ سکا۔ اوہدے سمکالی سمنے دے سیاسی، معاشی، معاشرتی تے مذہبی حالات اوہدی لکھت اتے اثر ضرور چھڈدے نیں۔ انج ادبی لکھتاں تاریخی دستاویزاں وی بن جاندیاں نیں۔ بلکہ باقاعدہ طور تے لکھی جاوے والی تاریخ نالوں ودھ بھروسے جوگ وی ہوندیاں نیں کیوں جے ایہناں دا مقصد کسے حکمران دی خوشنودی دی تھان لوکائی دے حالات دا بیان ہوندا اے۔ ایس کورس وچ پنجابی زبان دے ارتقاء بارے وی وپروا کیتا جائے گا۔ ایس دے نال نال پنجابی ادبی صنفاں دے جنم تے کھلار بارے زمانی حالات دے حوالے نال مطالعہ کیتا جائے گا۔ ایہناں صنفاں وچ کافی تے وار وی شامل نیں جیہڑیاں پنجابی ادب دیاں نوپکلیاں صنفاں نیں۔ ایس کورس نوں دو حصیاں وچ ونٹیا گیا اے۔ پہلا حصہ ایس سمسٹر وچ پڑھیا جائے گا جیس وچ مڈھ توں اٹھارویں صدی تک دی ادبی تواریخ دا مطالعہ کیتا جائے گا تے دوجا حصہ دوجے سمسٹر وچ کوڈ نمبر 6110 بیٹھ پڑھیا جائے گا۔ پڑھیا جائے گا جیس وچ انیہویں صدی توں موجودہ دور تیکر دی ادب تواریخ نوں پڑھیا جائے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- پنجابی زبان دا ارتقاء (دراوڑی دور توں بابا فرید تک)
- 2- دہلی سلطنت دور دا پنجابی ادب (1106ء توں 1526ء تک)
- 3- پہلے مغل دور دا قصہ ادب
- 4- پہلے مغل دور دا صوفیانہ ادب
- 5- پہلے مغل دور دا دینی ادب
- 6- اٹھارویں صدی دا ادب
- 7- مغل دور دا مزاحمتی ادب
- 8- دوجے مغل دور دا پنجابی ادب (1707ء توں 1800ء تیکر)
- 9- پنجابی شعری صنفاں دا ارتقاء (کافی، سی حرفی، وار)

مصادر

Recommended Texts

- 1- محمد آصف خاں (1996ء)، پنجابی بولی دا پچھوکڑ، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- قریشی، عبدالغفور (1987ء)، پنجابی ادب دی کہانی، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- کشتہ، مولا بخش (1960ء)، پنجابی شاعراں دا تذکرہ، لاہور: مولا بخش کشتہ اینڈ سنز
- 2- انعام الحق جاوید، ڈاکٹر (2006ء)، پنجابی زبان و ادب کی مختصر تاریخ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 3- سجاد حیدر پرویز، ڈاکٹر (2009ء)، مختصر تاریخ زبان و ادب سرائیکی، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 4- طاہر تونسوی، ڈاکٹر (2010ء)، سرائیکی ادب؛ ریت تے روایت، ملتان: سرائیکی ادبی بورڈ

انگریزاں دے آون نال بر عظیم وچ نویاں ادبی صنفیاں دا رواج پیا تے پنجابی لکھاریں دل کھول کے ایس مہاڑ وچ سانجھ پائی۔ کلاسیکی دور اپنے اختتام ول ودھ رہیا سی تے زرعی وسیب توں صنعتی وسیب ول پنجاب دا سفر شروع ہو چکیا سی۔ بدلے معاشی تے معاشرتی حالات نے انسان دیاں ادبی لوڑاں تے وی اثر پایا تے زمانے دا نال چلن لئی پنجا بیباں وی جدید نثری صنفیاں ول دھیان دتا۔ شروع وچ لکھے جاوے والے ناول تے افسانیاں دا موضوع بابلا اصلاحی تے سماج سدھار سی لیکن بولی بولی علامتی اظہار نوں اپنا یا گیا تے لکھت وچ جدت آوندی گئی۔ ایس کورس وچ افسانے دے کھیتر وچوں پروین ملک تے اکبر لاہوری نوں جد کہ ناول دے کھیتر وچ فرزند علی نوں شامل کیتا گیا اے۔ ایہناں تئیں لکھاریاں دا سانجھا گن عام تے مدھولی ہوئی ورکنگ کلاس دے مسائل دی نمائندگی اے۔ ایہہ کورس پنجابی ادب وچ جدید صنفیاں دے حوالے نال تعارفی کورس دی حیثیت رکھدا اے تے ایس وچ پنجابی وچ انگریزی دے اثر بیٹھ آون والیاں نویاں نثری صنفیاں دا ارتقائی مطالعہ کیتا جائے گا۔ اکبر لاہوری دے کہانی پن توں لے کے پروین ملک دی کہانی وچ اجوکی سوانی دے مسائل تک ایس کورس دی چون وچ بہت سارے گن شامل نیں۔

مندرجات

Contents

- 1- افسانے دی ٹور تے پنجابی افسانے دی ٹور
- 2- اکبر لاہور دے افسانیاں دا موضوعاتی مطالعہ
- 3- اکبر لاہور دے افسانیاں دا فنی مطالعہ
- 4- پروین ملک دے افسانیاں وچ سماجی رنگ
- 5- پروین ملک دے افسانیاں وچ سوانی وا
- 5- پروین ملک دا اسلوب
- 6- ناول دی ٹور تے پنجابی ناول دی ٹور
- 7- پنجابی ناول نگاری وچ "اک چونڈی لون دی دا مقام"
- 8- ناول وچ وسوں دی جھلک
- 9- "اک چونڈی لون دی" دا فنی تے فکری جائزہ

مصادر

Recommended Texts

- 1- پروین ملک (2004ء)، نکے نکے دکھ، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- فرزند علی (1994ء)، اک چونڈی لون دی، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- اکبر لاہوری (2006ء)، اکبر کہانیاں، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- فاروقی، شمس الرحمان (1982ء)، افسانے کی حمایت میں، کراچی: شہر زاد
- 3- اقبال صلاح الدین (1973ء)، لعل دی پنڈ، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 4- قدر آفاقی (1973ء)، پنجابی افسانہ تے ڈرامہ، لاہور: عزیز بک ڈپو

دنیا دا کوئی وی ادب تنقید توں بغیر اگے نہیں ودھ سکدا۔ تنقید ادب وچ نویاں راہواں کھولدی اے تے نویں امکاناں دی گل ٹردی اے۔ کوئی اک لکھاری یاں شاعر عقل گل نہیں ہو سکدا۔ اوہ پڑھنہاراں لئی لکھدا اے تے اگوں پڑھنہاراں اپنی مرضی دے معنے اوس لکھت وچوں کڈھ لیندے نیں۔ ادب دا حسن ایہو ای کہ ایہہ ہر اک نوں اپنے دل دی گل لگدی اے۔ تنقید نگار دا کم لکھت وچوں اجیہے ڈونگھے معنی کڈھ کے پڑھنہاراں نال سانجھے کرنا ہوندا اے جیہناں دی ہر پڑھنہاراں نوں سار نہیں ہوندی۔ ہم خیال تنقید نگار جدوں کسے اک گل تے متفق ہوندے نیں تاں اک گروہ بندا اے جس نوں ادبی دنیا وچ دبستان آکھیا جاندا اے۔ ایس کورس وچ ادبی تنقید دے نظریات دا مطالعہ کیتا جائے گا تے تنقیدی دبستاناں بارے جانکاری حاصل کیتی جائے گی کہ کوئی خاص دبستان کیویں کسے ادبی لکھت نوں دیکھد اے۔

Contents

مندرجات

- 1- تنقید دی لوڑ
- 2- تنقید تے تخلیق دا سانگا
- 3- نقاد دیاں خوبییاں
- 4- افلاطون دے ادب بارے اعتراض
- 5- ارسطوولوں افلاطون دے اعتراضاں دے جواب
- 6- ارسطو دی "بوطیقا" دا تنقیدی جائزہ
- 7- کولرج دا نظریہء تخیل
- 8- تخیل تے واہمہ دا نکھیڑا
- 9- کولرج دے شعری زبان بارے وچار
- 10- میتھیو آرنلڈ دے سچے ادب بارے وچار
- 11- تنقیدی دبستان (مارکسی، عمرانی، نفسیاتی، جمالیاتی)

Recommended Texts

مصادر

- 1- سجاد باقر رضوی، ڈاکٹر (2008ء)، مغرب کے تنقیدی اصول، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- جیلانی کامران (س ن)، مغرب کے تنقیدی نظریے، لاہور: مکتبہ کارواں

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- اسلم رانا (1979ء)، ادب کہانی، لاہور: نیلی بار اکیڈمی
- 2- جمیل جالبی، ڈاکٹر (1970ء)، ارسطو سے ایلیٹ تک، کراچی: نیشنل بک فائونڈیشن
- 3- دلشاد کلانچوی (1981ء)، تنقید دیاں پوڑیاں، بہاولپور: سرائیکی لائبریری
- 4- عابد صدیق (1982ء)، مغربی تنقید کا مطالعہ (افلاطون سے ایلیٹ تک)، لاہور: امجد بک ڈپو

ایہہ کورس پہلے کورس دے کوڈ نمبر 6101 (پنجابی کلاسیکی شاعری) تے کوڈ نمبر 6102 (پنجابی دے صوفی شاعر) دا تسلسل اے پنجابی زبان وچ تصوف دی بھرویں ریت ہون پاروں اک ای کورس وچ سارے صوفی شاعر دا شامل کرنا مشکل سی ایس لئی ایہنوں تن حصیاں وچ ونڈیا گیا اے۔ ایس کورس وچ تن صوفی شاعر، سلطان بابو، صدیق لالی، تے اکبر چھدروی دی شاعری، حیاتی تے اسلوب دا مطالعہ کیتا جائے گا۔ ایس کورس راہیں پنجابی زبان دے تن وڈے لہجیاں لہندی/ جھنگوچی، شاہ پوری تے دھنی وچ نکھیڑا کرن دے نال نال ایہناں لہجیاں وچ رچے گئے ادب نوں سمجھیا جائے گا۔ ایہناں تین شاعراں دا تعلق سرگودھا تے لاگوں علاقیاں نال اے۔ ایہناں وچوں سلطان بابو توں علاوہ کسے نوں ادبی دنیا وچ ڈھکویں نامنا نہیں مل سکی تے ایہناں دی شاعری بارے زیادہ علمی کم نہیں ہو سکیا۔ ایہناں دے مطالعے راہیں خطے دی ادبی تے سماجی تواریخ نوں سمجھن دے نال نال سماجی ریت رواج دی بھرویں جانکاری وی حاصل ہووے گی۔

مندرجات

Contents

- 1- سلطان بابو دی حیاتی
- 2- سی حرفی کیہ ہوندی اے؟ ایہدا مڈھ تے اُساری
- 3- سلطان بابو دی شاعری دا اسلوب
- 4- سلطان بابو دی شاعری دا موضوعاتی مطالعہ، فقر، عشق، مرشد دا تصور، ذکر و فکر، دنیا تے آخرت
- 5- صدیق لالی دیاں نظماں، پہاڑیاں بار کرانہ، باغ الہی، رسالہ موج الفقر، سی حرفیاں
- 6- صدیق لالی دی شاعری وچ منظر نگاری
- 7- فقر بارے صدیق لالی دے وچار
- 8- صدیق لالی دی شاعری وچ علاقائی رنگ
- 9- اکبر چھدروی دی شاعری وچ وسوں دا رنگ
- 10- اکبر چھدروی دا لہجہ

مصادر

Recommended Texts

- 1- سلطان بابو (1995ء)، ابیاتِ بابو، مرتبہ سلطان الطاف علی، ڈاکٹر، پروفیسر، لاہور: حضرت غلام دستگیر اکادمی و ناشاد پبلشرز
- 2- لالی، محمد صدیق (1995ء)، کلیاتِ لالی، مرتبہ ریاض احمد شاد، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- ولی محمد انجم، "اکبر چھدروی؛ حیاتی تے شاعری"، کھوج، جلد 7، شماره 14، لاہور: شعبہ پنجابی، اوری اینٹل کالج، پنجاب یونیورسٹی
- 2- سعید بھٹا، مرتب (1997ء)، سانجھ وچار، لاہور: اے ایچ پبلشرز
- 3- اختر جعفری، سید (1979ء)، ویروے، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 4- منیر گجر، مترجم (2006ء)، انسائیکلو پیڈیا آف انڈین لٹریچر وچوں پنجابی حصے دا ترجمہ، لاہور: سانجھ پبلی کیشنز

پنجابی کلاسیکی شاعری وچ داستاناں اچھی تھان رکھدیاں نیں۔ ایہہ داستاناں نریاں داستاناں ای نہیں سگوں پنجاب دھرتی دا شیشہ نیں۔ اک پاسے داستانی لذت نال بھرپور نیں تے دوجے پاسے فلاسفی تے علم و حکمت دا خزانہ نیں۔ ایس کورس وچ چار شاعران دے اک اک قصے نوں شامل کیتا گیا اے۔ ایہہ داستاناں شعری ذوق دی تسکین دے نال نال پڑھنہار دی دھرتی نال جڑت دا وسیلہ وی بندے نیں تے دھرتی نال محبت دا جذبہ وی نکھار دے نیں۔ داستاناں دے مطالعے راہیں پنجابی وسیب دے پچھوکڑ، اوس ویلے دیاں جنگیاں ماڑیاں قدران، لوڑاں تھوڑاں، پسند نا پسند، سیاسی، سماجی تے معاشی حالات توں آگاہی حاصل ہوندی اے۔ ایہناں داستاناں راہیں معلوم ہوندا اے کہ مذہبی ہم آہنگی، طبقاتی جبر تے ذات پات دے حوالے نال وسوں وچ نا ہمواری، جبر تے ظلم موجود سی۔ ایس توں آزادی دی تڑپ وجود رکھدی سی۔ ایہہ داستاناں قصہ کاری دے نال نال شاعری دا ودھیا نمونہ نیں۔

Contents

مندرجات

- 1- داستان سیف الملوک دی حقیقت، سفرالعشق تے رمزقانی
- 2- میاں محمد بخش دی شاعری وچ صوفیانہ تے اخلاقی رنگ
- 3- میاں محمد دی تنقیدی بصیرت
- 4- یوسف زلیخا دی کہانی مولوی غلام رسول عالمپوری دی زبانی
- 5- مولوی غلام رسول عالم پوری دا اسلوب
- 6- مولوی غلام رسول عالم پوری دی کردار نگاری
- 7- ہاشم شاہ دا اسلوب/ فکری مطالعہ
- 8- ہاشم شاہ تے اوہدا عہد
- 9- حافظ برخوردار دی قصہ کاری
- 10- قصہ مرزا صاحبان دے نکھڑ وین رنگ
- 11- مرزا صاحبان وچ پنجاب دی تہذیب

Recommended Texts

مصادر

- 1- میاں محمد بخش (1978ء)، سیف الملوک، مرتبہ شریف صابر، لاہور: سید اجمل میوریل سوسائٹی
- 2- غلام رسول عالمپوری، مولوی (1989ء)، احسن القصص، مرتبہ اقبال صلاح الدین، لاہور: عزیز پبلشرز

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- ہاشم شاہ (1979ء)، ککارے، مرتبہ حمید اللہ ہاشمی، فیصل آباد: مجلس پنجابی ادب
- 2- برخوردار، حافظ (1984ء)، مرزا صاحبان، اسلام آباد: لوک ورثہ
- 3- عارف عبدالمتین (2000ء)، پرکھ پڑچول، لاہور: ٹیکنیکل پبلشرز
- 4- سعید بھٹا، مرتب (1997ء)، سانجھ وچار، لاہور: اے ایچ پبلشرز

پنجابی قصہ شاعری وچ وارث شاہ جیہی مشہوری کسے ہو ر شاعر دے حصے نہ آسکی۔ حالانکہ بیر تے رانجھے دے عشق دی رومانی داستان وارث شاہ توں پہلاں وی لکھی گئی تے بعد وچ وی۔ وارث شاہ نے کمال ایہہ کیتا کہ نا صرف ایس پہلاں توں مقبول کہانی وچ نویں روح پھوکی سگوں ایس وچ اودو کے سماجی، سیاسی، معاشرتی، معاشی تے مذہبی حالات دا بھرواں ذکر کر کے ایس نوں متبادل تاریخ دے طور تے ہمیشہ لئی سانبھ لیاہر شاعر کسے نا کسے رنگ وچ اپنے سہے دا اثر لیندا اے پر ایس پکھوں وارث شاہ بہت امیر شاعر اے۔ اوبدا سما پنجاب وچ سیاسی تے سماجی حوالے نال بہت اتھل پتھل دا سما سی۔ ایس کورس وچ نا صرف بیر تے رانجھے دی کہانی نوں کھوجیا جائے گا سگوں نال نال پنجاب دی سیاسی تے سماجی تاریخ بارے مطالعہ کیتا جائے گا۔ ایس کورس دا مقصد پڑھیار نوں ادب راہیں تاریخ بارے جانکاری دینا اے۔ وارث شاہ دی بیر نوں پنجاب دی متوازی تاریخ وی آکھیا جاندا اے، کیوں جے ایس وچ اودو کے پنجاب دا سچا ویروا ملدا اے۔ ایس کورس دے پڑھیار وارث شاہ دی شعر کلا دے نال نال سماجی تاریخی دا وی مطالعہ کرن گے۔

Contents

مندرجات

- 1- بیر دے قصے دا ارتقاء؛ وارث شاہ دے عہد تک
- 2- بیر دمودر تے بیر وارث شاہ دا ٹکراواں تول
- 3- بیر وارث تے بیر احمد گجر دا ٹکراواں تول
- 4- فارسی وچ قصہ بیر لکھن والے شاعران دا تعارفی مطالعہ
- 5- بیر دی کہانی؛ وارث شاہ دی زبانی
- 6- وارث شاہ دی بیر وچ اٹھارویں صدی دی سیاسی تے سماجی حالت
- 7- وارث شاہ دا علم و فضل
- 8- بیر وارث دے کرداراں دا مطالعہ (بیر، رانجھا، کیدو، سہتی، چوچک، ملکی)
- 9- وارث شاہ دی بیر؛ پنجاب دا آئینہ
- 10- بیر وارث شاہ دے متن دا مطالعہ (نمونے دے 100 بند پڑھائے جان گے، بنداں دی چون پڑھاوون والا کرے گا) پڑھائے جاوون والے بنداں وچوں متن دی تشریح دا سوال لازمی ہووے گا۔

مصادر

Recommended Texts

- 1- وارث شاہ (2001ء)، بیر وارث شاہ، مرتبہ عبدالعزیز، شیخ، بار ایٹ لاء، لاہور: الفیصل
- 2- وارث شاہ (1969ء)، بیر وارث شاہ، مرتبہ محمد افضل خان، لاہور: مکتبہ پنج دریا

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- علی عباس جلالپوری (1988ء)، مقامات وارث شاہ، لاہور: تخلیقات
- 2- شریف کنجانی (1994ء)، جہاتیاں، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 3- حسین شاہد (1991ء)، پورنے، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 4- سبط الحسن ضیغم، سید (2004ء)، وارث شناسی، لاہور: لہراں ادبی بورڈ

ادب دھرتی نال جڑیا ہوندا اے۔ پکی گل اے جتھے وسوں ہووے گی اوتھے زبان وی ہووے گی۔ جد زبان ہووے گی تاں ادب وی ہووے گا۔ پنجابی ادب بہت پرانا اے۔ جس نوں دھاڑویاں دی مار دھاڑ دی وجہ توں بہت نقصان پہنچیا۔ پڑچولیاں دی محنت پاروں بہت کجھ زمانے دی کھیہہ بیٹھوں ساہمنے آ گیا اے، جیہڑا اپنی پرانی ریت نال جڑ کے فنی تے فکری حوالے نال لشکارے پیا ماردا اے۔ پنجابی ادب، خاص کر نظم دی وسعت بہت زیادہ اے ایس لئی ایہنوں دو حصیاں وچ ونٹیا گیا اے۔ تاں جے پڑھن والیاں نوں پنجابی ادب دا جانو کرایا جا ئے۔ انیہویں صدی عیسوی تک دے پنجابی ادب اتے وحدت الوجودی صوفیاں دی چھاپ اگھڑویں اے۔ انیہویں صدی دے شروع وچ وی ایہی صوفی چھائے نظر آوندے نیں۔ پھیر زمانے دے بدلن نال ادب رنگ وی ہولی ہولی تبدیل ہو ون لگ پیا۔ انگریزاں دے آون نال پنجابی ادب وچ ودھیری تبدیلی آئی۔ لکھاریاں نے ادب دے نویں روپاں نوں من کے لکھنا شروع کیتا۔ افسانہ، ناول، ڈرامہ، انشائیہ تے آزاد نظم لکھی جان لگ پئی۔ ترقی پسند ادبی تحریک دے اثر بیٹھ دنیا وی دکھڑے ادب وچ نظر آن لگ پئے۔

مندرجات

Contents

- 1- سکھی دور دا پنجابی ادب (1800 توں 1849)
- 2- انگریزی دے اثر بیٹھ پنجابی ادب وچ آون والیاں تبدیلیاں
- 3- پرجوہیاں زبانان دے ادب دے پنجابی وچ التھے
- 4- پنجابی ادب دی ترقی وچ سکھ گورو صاحبان دا حصہ
- 5- عیسائی مشنریاں دی خدمات
- 6- عیسائی مستشرقین دیاں لسانی خدمات
- 7- انگریز راج دور وچ پریس دا کردار
- 8- آزادی دی تحریک وچ پنجابی ادب دا حصہ (1857 توں 1947)
- 9- پاکستانی پنجابی ادب

مصادر

Recommended Texts

- 1- کشتہ، مولا بخش (1960ء)، پنجابی شاعران دا تذکرہ، لاہور: مولا بخش کشتہ اینڈ سنز
- 2- عبدالغفور قریشی (1987ء)، پنجابی ادب دی کہانی، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- سجاد حیدر پرویز (1986ء)، سرائیکی ادب دی مختصر تاریخ، مظفر گڑھ: سرائیکی پبلی کیشنز
- 2- منیر گجر، مترجم (2006ء)، انسائیکلو پیڈیا آ انڈین لٹریچر وچوں پنجابی حصے دا ترجمہ، لاہور: سانجھ پبلی کیشنز
- 3- طاہر تونسوی، ڈاکٹر (2010ء)، سرائیکی ادب ریت، ملتان: سرائیکی ادبی بورڈ
- 4- فیاض محمود، سید، وزیر الحسن عابدی، سید، مرتبین (1972ء)، تاریخ ادبیات مسلمانان پاکستان و ہند (جلد 13-14)، لاہور: جامعہ پنجاب

ایہہ کورس پہلے سمسٹر دے کورس نمبر 6105 دا تسلسل اے۔ صنفان دی گنتی زیادہ ہون کر کے ایہناں نوں دوحصیاں وچ ونٹیا گیا اے۔ پہلے سمسٹر وچ پڑھیاراں نے افسانہ تے ناول پڑھیا سی تے ایس کورس وچ ڈرامہ، سفر نامہ، انشائیہ تے طنز و مزاح نوں شامل کیتا گیا اے۔ ڈرامیاں وچوں سجاد حیدر بوراں دے ڈرامیاں دا مجموعہ "سورج مکھی" ایس حوالے نال بہت زیادہ اہمیت رکھدا اے کہ ایہہ ریڈیائی ڈرامیاں دی تاریخ دے بہت ای اثر جوگ تے کامیاب ڈرامیاں وچ گئے جاندے نیں تے میجر اسحاق بوراں دا "مصلیٰ" پنجاب دی رہتل تے ایہوں دے مڈھ قدیمی مزاج بارے بہت اہم مطالعہ اے۔ سفر نامہ تے انشائیہ دیاں صنفان حالے پنجابی وچ نویاں نیں۔ ایہناں صنفان دے حوالے نال بہت بھرویں کم دی لوڑ اے تے ایس کورس وچ ایہناں نوں شامل کرن دا مقصد پڑھیاراں نوں ایہناں نویاں صنفان ول کم کرن لئی پیرنا اے۔ ایس کورس دے مطالعے نال پڑھیاراں نوں نویاں نثری صنفان بارے جانکاری ملے گی۔

مندرجات

Contents

- 1- ڈراما، پنجابی ڈراما تے تھیٹر دی ریت
- 2- پنجابی ریڈیائی ڈرامے دا ارتقاء
- 3- سجاد حیدر دی ڈراما نگاری، کردار، اسلوب
- 4- "سورج مکھی" دا پنجابی ڈرامے وچ مقام
- 5- "مصلیٰ" وچ پنجاب دی پینٹو رہتل دی عکاسی
- 7- میجر محمد اسحاق دی ڈراما نگاری، زبان، مکالمہ نگاری، کردار اساری، سٹیج
- 8- سفر نامے دی ٹور، سفر نامے دے تاریخی سومے
- 9- سلیم خان گمی دا اسلوب
- 10- "دیس پردیس" دی ادبی حیثیت
- 11- انشائیہ کیہ اے؟
- 12- پنجابی انشائیہ دی ریت
- 13- مشتاق باسط دی انشائیہ نگاری
- 14- انور علی دے مزاح دا وسیبی پچھو کڑ
- 15- انور علی دا اسلوب تے "کالیاں اٹاں کالے روڑ" دا موضوعاتی مطالعہ

مصادر

Recommended Texts

- 1- سجاد حیدر (1986ء)، سورج مکھی، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- اسحاق محمد، میجر (1972ء)، مصلیٰ، لاہور: ادارہ اشاعتِ ادب

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- سلیم خان گمی (1978ء)، دیس پردیس، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- وزیر آغا، ڈاکٹر (1990ء)، انشائیہ کے خدو خال، لاہور: مکتبہ فکر و خیال
- 3- انور علی (2009ء)، کالیاں اٹاں کالے روڑ، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

دنیا دا کوئی ادب وی تنقید دے بغیر آگے نہیں ودھ سکا۔ تنقید ادب وچ نویں راہوں کھولن تے نویں زاویے دریافت کرن دا نال اے۔ ایہہ کورس پہلے سمسٹر دے کورس، "نظری تنقید تے تنقیدی دبستان" کوڈ نمبر 6106 دا تسلسل اے جیس وچ تنقیدی نظریات تے تنقیدی اصولاں دا مطالعہ کیتا گیا سی۔ اوس کورس وچ پڑھے گئے نظریات دی روشنی وچ پڑھیاں پنجابی دے وڈے تے مشہور نقاداں دیاں لکھتاں دا مطالعہ کیتا کرن گے۔ ایس کورس وچ نجم حسین سید، شریف کنجاہی، حسین شاہد تے ڈاکٹر اسلم رانا جیہے نامی سوجھواناں دیاں لکھتاں دا ویروا کیتا جائے گا۔ پڑھیاں نظریاتی تنقید دے اصولاں تے تنقیدی دبستاناں دے حوالے نال ایہناں لکھتاں بارے گوہ کرن گے۔ ایس کورس وچ شامل شریف کنجاہی، نجم حسین سید تے حسین شاہد جیہے وڈے پنجابی نقاداں دیاں لکھتاں دے بہرویں مطالعے توں بعد پڑھیاں تنقید دیاں نظری بحثاں توں آگے ودھ کے اوہناں دے اطلاق بارے جانکاری حاصل ہووے گی۔ ایہناں نقاداں کول نظریاتی حوالے نال لکھتاں دی بہرمار اے پڑھیاں ایہہ جان سکے گے کہ اکو گل یاں لکھت نوں نفسیاتی نقاد کیویں ویکھد اے؟ مارکسی نقاد کیویں ویکھدا اے تے عمرانی نقاد اوسے لکھت بارے کیہ وچار رکھدا اے۔

Contents

مندرجات

- 1- "جہاتیاں" وچ نفسیاتی، عمرانی تے مارکسی تنقید دے نمونے
- 2- "جہاتیاں" دا موضوعاتی مطالعہ
- 3- "جہاتیاں" دی تنقیدی ادب وچ تھان
- 4- حسین شاہد دا تنقیدی اسلوب
- 5- "پورن" دے حوالے نال پنجابی لکھاریاں دیاں ذمہ داریاں
- 6- "سیدھاں" دا موضوعاتی مطالعہ
- 7- نجم حسین سید موجب پنجابی ادب وچ ہمیشہ رہن والے رجحان
- 8- نجم حسین سید دی نظر وچ میان محمد بخش بطور پارکھ
- 9- ڈاکٹر اسلم رانا دا تنقیدی اسلوب
- 10- "رنگ سنگ" دا موضوعاتی مطالعہ

Recommended Texts

مصادر

- 1- نجم حسین سید (1973ء)، سیدھاں، لاہور: مجلس شاہ حسین
- 2- حسین شاہد (1991ء)، پورن، لاہور: عزیز بک ڈپو

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- شریف کنجاہی (1994ء)، جہاتیاں، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 2- اسلم رانا (1990ء)، رنگ سنگ، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 3- سعید بھٹا، مرتب (1997ء)، سانجھ سُرَت، لاہور: اے ایچ پبلشرز

غزل دی صنف پنجابی وچ نویں اے پر ایس وچ بہت شاعر اپنے کمال دکھا رہے نیں۔ شاعراں دی زیادہ تعداد پاروں ایس کورس نوں دو حصیاں وچ ونڈیا گیا اے۔ اک حصہ تیجے تے دوجا چوتھے سمسٹر وچ شامل کیتا گیا اے۔ ایس کورس وچ پنجابی غزل دے تن شاعراں، مولا بخش کشتہ، پیر فضل گجراتی تے رؤف شیخ دا کلام شامل اے۔ غزل بھاریں ایران چوں آئی پر اپنے رومانی موضوعاں پاروں پنجاب وچ وی مقبول ہوئی۔ پنجابی وچ سبھ توں پہلے شاہ شمس سبزواری دے غزل لکھن دی دس پیندی اے پنجابی مزاج نال میل کھاون پاروں ایہہ پنجابی وچ دوجیاں صنفیاں جنی ترقی نہ کر سکی پر اجوکے دور وچ جدوں غزل دے شاعراں جدوں حیاتی دے عام موضوعاں نوں وی ایس وچ شامل کیتا اے تاں بن ایہہ پنجابی ادب وچ اپنی تھان بنا رہی اے۔ ایس کورس وچ شامل شاعراں دے اسلوب نوں خاص طور تے موضوع بنایا گیا اے۔ ایہہ کورس پڑھن والے پڑھیار غزل دی رنگا رنگی تے غزل وچ موضوعاتی کھلار دے جانو ہون گے۔ غزل دے کورس نوں وی دو حصیاں وچ ونڈیا گیا اے۔ ایہہ پہلا حصہ اے تے ایس وچ پنجابی غزل دے مڈھلے شاعراں نوں شامل کیتا گیا اے۔ ایس دے مطالعے نال پڑھیار پنجابی غزل دے کلاسیکی دور دی جانکاری حاصل کرن گے۔

مندرجات

Contents

- 1- پنجابی غزل دی ٹور
- 2- مولا بخش کشتہ دیاں غزلاں وچ اپنے زمانے دی ترجمانی
- 3- پیر فضل گجراتی دیاں غزلاں وچ اپنے زمانے دی ترجمانی
- 4- رؤف شیخ دیاں غزلاں وچ اپنے زمانے دی ترجمانی
- 5- مولا بخش کشتہ دا اسلوب
- 6- پیر فضل گجراتی دا اسلوب
- 7- رؤف شیخ دا اسلوب
- 8- پنجابی غزل وچ روایت تے جدت
- 9- مولا بخش کشتہ دیاں پنج چونویاں غزلاں دی تشریح
- 9- پیر فضل گجراتی دیاں پنج چونویاں غزلاں دی تشریح
- 10- رؤف شیخ دیاں پنج چونویاں غزلاں دی تشریح

مصادر

Recommended Texts

- 1- کشتہ، مولا بخش (س ن)، دیوان کشتہ، لاہور: مولا بخش کشتہ اینڈ سنز
- 2- فضل گجراتی، پیر (1965ء)، ڈوبنگے پینڈے، لاہور: پیپلز پبلشنگ ہاؤس

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- رؤف شیخ (1986ء)، بلدا شہر، لاہور: ادارہ پنجاب رنگ
- 2- سرشار، عبدالحمید (2000ء)، غزل تے پنجابی غزل، لاہور: بزم فقیر
- 3- قدر آفاقی (1972ء)، پنج رنگ، لاہور: عزیز بک ڈپو

ایس کورس وچ جدید پنجابی نظم دے چار مہان شاعران شریف کنجاہی، باقی صدیقی، امرتا پریتم تے موہن سنگھ نوں شامل کیتا گیا اے۔ ایہ سبہ پنجابی نظم دے مہاڑ بنھ شاعر نیں۔ مثال دے طور تے شریح کنجاہی ہوران پنجابی ادب وچ جدید نظم دے مہاڑ نوں پکیائی دتی باقی صدیقی نے بہت ہی تھوڑے اکھراں وچ معنیاں تے رمزاں دے دریا وگائے نیں۔ موہن سنگھ ہوران دی شاعری وچ بے مثال روانی اے تے امرتا پریتم ہوریں اجوکے جی دے اندر چلدے گھول تے پوسٹ ماٹرن روپاں نوں انج بیان کیتا اے کہ اوہناں دی تلنا کسے وی بین الاقوامی شاعرناں کیتی جاسکدی اے۔ ایس کورس دے پڑھاؤن دا مقصد پڑھیاراں نوں شاعری وچ پرچلت اجوکے رجحاناں بارے پڑھن دا ذوق پیدا کرنا تے انسانی روپاں اندر نت واپردیاں تبدیلیاں بارے کھوج کرن دی راہ دکھانا اے۔ کورس وچ شامل امرتا پریتم تے موہن راہیں چڑھدے پنجاب دی نمائندگی دے نال نال پڑھیاراں نوں پنجابی نظم دے دو مہان شاعران دی شاعری نوں سمجھن دا موقع ملے گا۔

مندرجات

Contents

- 1- جدید نظم دا ارتقاء
- 2- جدید پنجابی نظم دی اساری (ارتقاء)
- 3- نویں پنجابی نظم دے مہاڑ
- 4- نویں پنجابی نظم وچ اجوکے جی دے اندر دی چتر کاری
- 5- نویں نظم دے شاعران دا اسلوب
- 6- نویں پنجابی نظم وچ فنی تجربے
- 7- نویں پنجابی نظم دے شاعران دی شاعری وچ اپنے عہد دی سیاسی، سماجی، معاشی تے ثقافتی حوالے نال عکاسی۔
- 8- باقی صدیقی دی شاعری وچ پوٹھوہار دے خطے دی عکاسی
- 9- امرتا پریتم دی شاعری وچ عالمگیریت
- 10- موہن سنگھ دی شاعری وچ روانی تے عوامی پن

مصادر

Recommended Texts

- 1- شریف کنجاہی (1986ء)، جگراتے، لاہور: عزیز پبلشرز
- 2- باقی صدیقی (1994ء)، کچے گھڑے، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- امرتا پریتم (2006ء)، کاغذتے کینوس، لاہور: سانجھ پبلی کیشنز لاہور
- 2- موہن سنگھ (1988ء)، ساوے پتر، لاہور: عزیز بک ڈپو لاہور
- 3- سرفراز حسین قاضی (1976ء)، نویں نظم، لاہور: ظفر بک ایجنسی
- 4- سعید بھٹا، مرتب (1997ء)، سانجھ وچار، لاہور: اے۔ ایچ۔ پبلشرز

کسے وی زبان نوں لکھن پڑھن لئی رسم الخط بنیادی اہمیت رکھدا اے۔ اسلام تے عربی فارسی دے اثر بیٹھ مسلمانان نے فارسی رسم الخط نوں اپنایا جد کہ چڑھدے پنجاب دے پنجابیوں نے گورمکھی نوں ذریعہ تعلیم تے تحریر بنایا۔ ایس دا نتیجہ ایہہ ہویا کہ چڑھدے پنجاب وچ ہوون والے بہت زیادہ عملی تے تحقیقی کم تک ساڈے ول دے پنجاب دی پہنچ ای نہیں، جے کوئی کتاب یا تحریر لیہ وی جاوے تاں رسم الخط دی وجہ توں پڑھن دا مسئلہ ہوندا اے۔ ایہہ گل خاص طور تے پنجابی تحقیق دے پڑھیاران لئی بہت وڈا مسئلہ اے کہ رسم الخط نہ پڑھ سکن دی وجہ توں اوہ بہت وڈے علمی تے ادبی خزانے توں فائدہ حاصل نہیں کر سکدے۔ بولن دی حد تائیں تاں دوہاں پنجابیاں وچ سانجھ بے پر لکھن پڑھن وچ بہت وڈا پاڑ ہے۔ پنجابی زبان وادب دے حوالے نال چڑھدے پنجاب تے مغربی دیساں وچ وسدے سکھ سوجھواناں ولوں بہت کم کیتا گیا اے۔ لگ بھگ ایہہ سارے دا سارا کم گورمکھی رسم الخط وچ ای چھپیا اے۔ ایہہ کورس پڑھن والے پڑھیار پنجابی علم و ادب دے ایس خزانے توں فائدہ چکن دے قابل ہو سکن گے۔

مندرجات

Contents

- 1- شاہ مکھی پٹی (حروف تہجی) گورمکھی وچ
- 2- گورمکھی پٹی
- 3- وینجن تے سور
- 4- گورمکھی توں شاہ مکھی وچ عبارتوں لکھو ان دی مشق
- 5- شاہ مکھی تے گورمکھی لپی وچ وکھریواں
- 6- زبان دی ابتداء بارے نظریات
- 7- علم لسانیات دی تاریخ
- 8- زبان وچ تبدیلی دے عمل دی وجہ
- 9- پنجابی زبان دے لہجے۔

مصادر

Recommended Texts

- 1- سینا رام باہری، ڈاکٹر (1998ء)، گورمکھی پڑھائی لکھائی، لاہور: ملک بک ڈپو
- 3- محمد آصف خاں (1996ء)، پنجابی بولی دا پچھو کڑ، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- شہباز ملک (1996ء)، پنجابی لسانیات، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 2- عین الحق فرید کوٹی (1972ء)، اردو زبان کی قدیم تاریخ، لاہور: ارسلان پبلی کیشنز
- 3- خلیل صدیقی (1977ء)، زبان کا ارتقاء، کوئٹہ: قلات پبلشرز
- 4- سعید بھٹا، مرتب (1997ء)، سانجھ سرت، لاہور: اے۔ ایچ پبلشرز

ساری دنیا دے ادب وچ جذبیایں دی سانجھ ملدی اے یعنی انسان بہاویں جس مرضی رنگ، نسل، مذہب، عقیدے یاں تھان دا ہووے اوہدیاں بنیادی جبلتان اکو جیہپایا ہوندیاں نیں جس دے نتیجے وچ ساری دنیا وچ رچیا جان والا ادب وی بنیادی موضوعان دے حوالے نال سانجھ رکھدا اے۔ ایہو ادب دا بنیادی مقصد وی اے کہ انساناں وچکار سانجھان لبھیاں جان، کیوں جے سانجھان نال ای چنگے معاشرے دا قیام ممکن اے۔ ایس کورس وچ ادے دے عالمی شہرت یافتہ لکھاریاں دیاں لکھتاں تے حیاتیات دا تعارفی مطالعہ کیتا جائے گا۔ ایس کورس دے لکھاریاں وچ نوبل انعام یافتہ لکھاری وی شامل نیں جیہناں بارے جانکاری حاصل کرکے پڑھیاں ایس قابل ہوسکن گے کہ عالمی سطح تے رچے گئے ادب تے دیسی زبانان وچ رچے گئے ادب دا ٹکراواں تول کر سکن یا پھیر دیسی زبانان دے ادب وچوں نت نویں معنے اگھاڑ سکن۔ ایس کورس دے پڑھیاں دیسی لکھتاں نوں عالمی موضوعان تے ادبی مہاڑاں دے پچھوگڑ وچ ویکھن دے قابل ہو سکن گے۔

مندرجات

Contents

- 1- گیریئل گارشیا مارکیز دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 2- "اک پہلاں توں دس دتی گئی موت دا روزنامچہ" دا تنقیدی مطالعہ
- 3- ہرمن بیسے دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 4- "سدھارتھ" دا تنقیدی مطالعہ
- 5- ہومر دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 6- "جہاں گرد کی واپسی" دا تنقیدی مطالعہ
- 7- شیکسپیئر دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 8- مولانا روم دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 9- مویساں دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 10- "محبت کا ایک دور اور دوسری کہانیاں" دا تعارفی مطالعہ
- 11- فیودور دستوفسکی دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان

مصادر

Recommended Texts

- 1- مارکیز، گیریئل گارشیا (1995ء)، اک پہلاں دس دتی گئی موت دا روزنامچہ، مترجم شفقت تنویر مرزا، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- ہومر (2006ء)، جہاں گرد کی واپسی، مترجم محمد سلیم الرحمن، لاہور: نگارشات

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- شیکسپیئر (1976ء)، بیلٹ، مترجم فراق گورکھ پوری، نئی دلی، ساہتیہ اکادمی
- 2- مویساں (2014ء)، محبت کا ایک دور اور دوسری کہانیاں، مترجم لیاقت رضا جعفری، سرگودھا: شعبہ اردو یونیورسٹی آف سرگودھا
- 3- منیر گجر، مترجم (2006ء)، انسانیکلو پیڈیا آف انٹین لٹریچر وچوں پنجابی حصے دا ترجمہ، لاہور: سانجھ پبلی کیشنز

The course introduces students to information and communication technologies and their current applications in their respective areas. Objectives include basic understanding of computer software, hardware, and associated technologies. They can make use of technology to get maximum benefit related to their study domain. Students can learn how the Information and Communications systems can improve their work ability and productivity. How Internet technologies, E-Commerce applications and Mobile Computing can influence the businesses and workplace. At the end of semester students will get basic understanding of Computer Systems, Storage Devices, Operating systems, E-commerce, Data Networks, Databases, and associated technologies. They will also learn Microsoft Office tools that includes Word, Power Point, Excel. They will also learn Open office being used on other operating systems and platforms. Specific software's related to specialization areas are also part of course.. Course will also cover Computer Ethics and related Social media norms and cyber laws.

Contents

1. Introduction, Overview and its types.
2. Hardware: Computer Systems & Components, Storage Devices and Cloud Computing.
3. Software: Operating Systems, Programming and Application Software,
4. Introduction to Programming Language
5. Databases and Information Systems Networks
6. The Hierarchy of Data and Maintaining Data,
7. File Processing Versus Database Management Systems
8. Data Communication and Networks.
9. Physical Transmission Media & Wireless Transmission Media
10. Applications of smart phone and usage
11. The Internet, Browsers and Search Engines.
12. Websites Concepts, Mobile Computing and their applications.
13. Collaborative Computing and Social Networking
14. E-Commerce & Applications.
15. IT Security and other issues
16. Cyber Laws and Ethics of using Social media
17. Use of Microsoft Office tools (Word, Power Point, Excel), mobile apps or other similar tools depending on the operating system.
18. Other IT tools/software specific to field of study of the students if any

Recommended Texts

1. Vermaat, M. E. (2018). *Discovering computers: digital technology, data and devices*. Boston: Course Technology Press.
2. Schneider, G. M., & Gersting, J. (2018). *Invitation to computer science*. Boston: Cengage Learning.

Suggested Readings

1. Timothy J. O'Leary & Linda I. (2017). *Computing essentials*, (26th ed.). San Francisco: McGraw Hill Higher Education.

ایہہ اختیاری کورس اے تے چوتھے سمسٹر وچ تحقیقی مقالہ نہ لکھن والے پڑھیار ایہہ کورس چن سکدے نیں۔ ایس کورس وچ سرگودھا تے آل دوالے دے ضلعیاں نال تعلق رکھن والے شاعران دی حیاتی تے شاعری بارے جانکاری شامل اے۔ ادب دے کھیتر وچ بہت سارے اجیہے لکھاری تے شاعر ہوندے نیں جیہڑے قومی یا عالمی سطح تے متعارف نہیں ہوندے پر مقامی سطح تے اوبناں دی مضبوط پچھان ہندی اے۔ ایس کورس وچ سرگودھا، جھنگ، چنیوٹ، منڈی بہاوالدین، چکوال، میانوالی تے بھکر ضلعیاں نال سانگا رکھن والے شاعران وچوں چونیویں شاعران نوں شامل کیتا گیا اے۔ مقامی لکھاریاں وچوں اکثر دیاں لکھتاں چھاپے نہیں چڑھیاں ہوندیاں۔ ایس کورس نوں پڑھن والے پڑھیار مقامی پدھر تے لکھے گئے ادب نال واقفی حاصل کرن گے جیہڑی آگے چل کے اوبناں نوں عملی تحقیق ول پریرے گی۔ ایہہ شاعر خاص طور تے چوتھے سمسٹر وچ تحقیقی مقالہ لکھ والے پڑھیاراں دی کھوج لئی مواد دی کھیپ دا کم دین گے۔

مندرجات

Contents

- 1- ہمی شاہ دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 2- مولوی اظہر دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 3- مولوی دلپذیر دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 4- زاہد نواز دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 5- حنیف باوا دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 6- فاروق لودھی دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 7- سلیم احسن دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 8- فاروق روکھڑی دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 9- دائم اقبال دائم دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 10- شاہ مراد دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان
- 11- ظفر شاہ دا تعارف تے لکھتاں دی جان پچھان

مصادر

Recommended Texts

- 1- ہمی شاہ (سرگودھا) 2- مولوی دلپذیر (بھیرہ)
- 3- زاہد نواز (چنیوٹ) 4- حنیف باوا (جھنگ)
- 5- فاروق لودھی (خوشاب) 6- سلیم احسن (میانوالی)
- 7- فاروق روکھڑی (میانوالی) 8- دائم اقبال دائم (منڈی بہاوالدین)
- 9- شاہ مراد (چکوال) 10- ظفر شاہ (بھکر)
- 11- مولوی اظہر (بھیرہ)

نوٹ: پڑھاؤں والا استاد ایہناں شاعران دی حیاتی تے لکھتاں بارے مواد اکٹھا کر کے پڑھیاراں نال سانجھا کرے گا۔

ایہہ اختیاری کورس اے تے چوتھے سمسٹر وچ تحقیقی مقالہ نہ لکھن والے پڑھیار ایہہ کورس چُن سکدے نیں۔ ایس کورس دے پڑھیار پاکستان دے دوجے صوبیاں دے ادب بارے جانکاری حاصل کرن گے۔ ایس کورس وچ سندھی، بلوچی تے پشتو ادب دی چون شامل اے۔ ایس کورس نوں چُنن والے پڑھیار ایہناں زبانان دے ادب بارے بنیادی معلومات دے نال نال ایہناں زبانان دے ادب وچ پیدا ہون والے وڈے وڈے ناواں دے کلام بارے لکھے گئے مضمون تے مقالے پڑھ کے اوتھوں دے ادبی رجحاناں دی واقفی حاصل کرن گے جس نال بین الصوبائی ہم آہنگی ورگے قومی مقصد حاصل کرنے سوکھے ہون گے۔ ایہناں زبانان دے ادب دا مطالعہ پڑھیاران نوں دوجیاں زبانان دے ادب دا پنجابی ادب نال ٹکراواں تول کرن دے قابل بنائے گا۔ ایس کورس وچ پڑھیار سندھی دے وڈے شاعر شاہ عبداللطیف بھٹائی، شیخ ایاز، بلوچی زبان دے مہان شاعر مست توکلی تے جام درک تے پشتو دے عظیم شاعر خوشحال خاں خٹک تے رحمان بابا دے کلام بارے جانکاری حاصل کرن گے۔

Contents

مندرجات

- 1- سندھی ادب دا تعارفی مطالعہ
- 2- شاہ عبداللطیف بھٹائی دی حیاتی بارے مڈھلی جانکاری
- 3- شاہ عبداللطیف دی شاعری وچ عشق دا تصور
- 4- شیخ ایاز دی حیاتی بارے مڈھلی جانکاری
- 5- شیخ ایاز دی شاعری وچ مقامی رنگ
- 6- بلوچی ادب دا تعارفی مطالعہ
- 7- مست توکلی دی شاعری وچ اہم موضوعات
- 8- جام درک دی شاعری وچ اہم موضوعات
- 9- پشتو ادب دا تعارفی مطالعہ
- 10- خوشحال خاں خٹک دی شاعری وچ شاہین دا تصور
- 11- رحمان بابا دی شاعری وچ پشتو وسیب دی عکاسی

Recommended Texts

مصادر

- 1- محمد آصف خاں (1991ء)، سندھی ادب، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- رضا ہمدانی (1986ء)، پشتو ادب، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- عبدالرزاق صابر، ڈاکٹر (1996ء)، بلوچی ادب، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- حنیف خلیل (2009ء)، مختصر تاریخ زبان و ادب پشتو، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 3- شاہ محمد مری، ڈاکٹر (2009ء)، مختصر تاریخ زبان و ادب بلوچی، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 4- حیدر سندھی (1999ء)، سندھی زبان و ادب کی تاریخ، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

ایہہ اختیاری کورس اے تے چوتھے سمسٹر وچ تحقیقی مقالہ رکھن لئی ایہہ پڑھنا لازمی اے۔ ایہہ 02 Credit Hours دا نان کریڈٹ کورس اے۔ ایہہ کورس پڑھن والے پڑھیاراں دے کریڈٹ آورز چوتھے سمسٹر وچ PUNJ-6128 نال پورے ہون گے جیہڑا چہے کریڈٹ آورز دے تحقیقی مقالے تے مشتمل اے۔ ایس کورس وچ پڑھیاراں نوں تحقیق دے فن بارے جانکاری دتی جائے گی جیہڑی مقالہ لکھن سمے اوبناں لئی لایہ وند بوئے گی۔ لائبریری وچوں کتاب بھالنا اک عام پڑھیار لئی چنگا بھلا اوکھا کم اے۔ ایس کورس وچ لائبریری دے عالمی اصولاں موجب مضموناں نوں الاٹ کیتے گئے کوڈز دے حوالے نال خصوصی جانکاری شامل اے۔ ایس دی مدد نال تحقیق کرن والے پڑھیار لوڑیندیاں کتاباں آسانی نال لبھ سکن گے۔ ایس کورس وچ شعری تے نثری کھوج دیاں لوڑاں نوں وی نتار کے بیان کیتا جائے گا جیس نال تحقیقی سفر سوکھا بوئے گا تے پڑھیاراں نوں متن دی سودھ کاری دے اصول سمجھن وچ آسانی ہووے گی۔ حوالہ نگاری دا فن کھوج دی راہ وچ بہت اہمیت رکھدا اے تے ایس نال نویں کھوج دیاں راہواں وی کھلدیاں نیں۔

Contents

مندرجات

- 1- کھوج دا بنیادی تصور
- 2- کھوج دی اہمیت تے لوڑ
- 3- محقق دیاں خوبیاں
- 4- کھوج دے وکھو وکھ ڈھنگ
- 5- نثری کھوج دیاں لوڑاں
- 6- شعری کھوج دیاں لوڑاں
- 7- متن دی سودھ کاری دے اصول
- 8- مسودے توں مقالے تیکر دا سفر
- 9- پنجابی ادبی کھوج دے رستے دیاں اوکڑاں
- 10- حوالہ نگاری تے جدید ڈھنگ
- 11- لائبریری وچ کتاب دے کال نمبر دی جانکاری

Recommended Texts

مصادر

- 1- گیان چند، ڈاکٹر (2007ء)، تحقیق کا فن، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان
- 2- خلیق انجم (2006ء)، متنی تنقید، نیو دہلی: انجمن ترقی اردو (بند)

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- عبدالرزاق قریشی (2014ء)، مبادیاتِ تحقیق، ممبئی: انجمن اسلام اردو ریسرچ انسٹی ٹیوٹ
- 2- عبدالقادر، قاضی، ڈاکٹر (1992ء)، تصنیق و تحقیق کے اصول، اسلام آباد: مقتدرہ قومی زبان

In recent years, community engagement has become a central dimension of governance as well as policy development and service delivery. However, efforts to directly involve citizens in policy processes have been bedeviled by crude understandings of the issues involved, and by poor selection of techniques for engaging citizens. This course will provide a critical interrogation of the central conceptual issues as well as an examination of how to design a program of effective community engagement. This course begins by asking: Why involve citizens in planning and policymaking? This leads to an examination of the politics of planning, conceptualizations of "community" and, to the tension between local and professional knowledge in policy making. This course will also analyze different types of citizen engagement and examine how to design a program of public participation for policy making. Approaches to evaluating community engagement programs will also be a component of the course.

Contents

1. Introduction to Citizenship Education and Community Engagement: Orientation
2. Introduction to Active Citizenship: Overview of the ideas, Concepts, Philosophy and Skills
3. Identity, Culture and Social Harmony: Concepts and Development of Identity
4. Components of Culture and Social Harmony, Cultural & Religious Diversity
5. Multi-cultural society and inter-cultural dialogue: bridging the differences, promoting harmony
6. Significance of diversity and its impact, Importance and domains of inter-cultural harmony
7. Active Citizen: Locally active, Globally connected
8. Importance of active citizenship at national and global level
9. Understanding community, Identification of resources (human, natural and others)
10. Human rights, Constitutionalism & citizens' responsibilities: Introduction to human rights
11. Universalism vs relativism, Human rights in constitution of Pakistan
12. Public duties and responsibilities
13. Social Issues in Pakistan: Introduction to the concept of social problem, Causes and solutions
14. Social Issues in Pakistan (Poverty, Equal & Equitable access of resources, unemployment)
15. Social Issues in Pakistan (Agricultural problems, terrorism & militancy, governance issues)
16. Social action and project: Introduction and planning of social action project
17. Identification of problem, Ethical considerations related to project
18. Assessment of existing resources

Recommended Texts

1. Kennedy, J. K., & Brunold, A. (2016). *Regional context and citizenship education in Asia and Europe*. New York: Routledge Falmer.
2. Macionis, J. J., & Gerber, M. L. (2010). *Sociology*. New York: Pearson Education.

Suggested Readings

1. British Council. (2017). *Active citizen's social action projects guide*. Scotland: British Council.
2. Larsen, K. A., Sewpaul, V., & Hole, G. O. (Eds.). (2013). *Participation in community work: International perspectives*. New York: Routledge.

ایہہ کورس تیجے سمسٹر دے کورس نمبر 6113 دا تسلسل اے۔ شاعراں دی زیادہ تعداد پاروں ایس نوں دو حصیاں وچ ونٹیا گیا اے۔ ایس کورس وچ پنجابی غزل دے تن شاعراں، ریاض احمد شاد، اکرام مجید تے آصف راز دا کلام شامل اے۔ غزل بھاریں ایران چوں آئی پر اپنے رومانی موضوعاں پاروں پنجاب وچ وی مقبول ہوئی۔ پنجابی وچ سبھ توں پہلے شاہ شمس سبزواری دے غزل لکھن دی دس پیندی اے پنجابی مزاج نال میل کھاون پاروں ایہہ پنجابی وچ دوجیاں صنفان جنی ترقی نہ کر سکی پر اجوکے دور وچ جدوں غزل دے شاعراں جدوں حیاتی دے عام موضوعاں نوں وی ایس وچ شامل کیتا اے تاں ہن ایہہ پنجابی ادب وچ اپنی تھان بنا رہی اے پنجابی ادب وچ عام طور تے ایہہ وچار پایا جاندا اے کہ غزل اوپری صنف اے تے ایس وچ مہارت شاید پنجابی شاعراں دے وس وچ نہیں۔ ایہہ کورس پڑھن توں بعد پڑھیار ایس نظریے نوں دلیلاں نال رد کرن جوگے ہون گے۔ ایس کورس وچ شامل اکرام مجید ہوران نوں فنی تجربیاں پاروں ای اپنی کتاب دا ناں "نویں زمیناں" رکھیا اے۔ ریاض احمد شاد ہوران وی اجوکے جی دے اندر دی گل کیتی اے۔

مندرجات

Contents

- 1- غزل دی جانکاری
- 2- ریاض احمد شاد دی حیاتی
- 3- ریاض شاد دیاں غزلاں وچ اپنے زمانے دی ترجمانی
- 4- ریاض احمد شاد دی غزل گوئی دا فنی تے فکری جائزہ
- 5- ریاض احمد شاد دی غزل وچ جدت
- 6- اکرام مجید دی حیاتی بارے جانکاری
- 7- اکرام مجید دیاں غزلاں وچ اپنے زمانے دی ترجمانی
- 8- اکرام مجید دی غزل گوئی دا فنی تے فکری جائزہ
- 9- اکرام مجید دی غزل گوئی وچ جدت
- 10- آصف راز دی حیاتی بارے جانکاری
- 11- آصف راز دیاں غزلاں وچ اپنے زمانے دی ترجمانی
- 12- آصف راز دی غزل گوئی دا فنی تے فکری جائزہ

مصادر

Recommended Texts

- 1- اکرام مجید، (1988ء)، نویاں زمیناں، فیصل آباد: قرطاس پبلشرز
- 2- شاد، ریاض احمد، (20210ء)، کھلارا، لاہور: سانجھ پبلی کیشنز

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- اسلم رانا، (1989ء)، سرمد سوچاں، لاہور: عزیز پبلشرز، لاہور
- 2- سعید بھٹا، (1997ء)، سانجھ وچار، لاہور: اے۔ ایچ پبلشرز
- 3- آصف راز، (1999ء)، تلیاں ہیٹھ انگارے، لاہور: انسٹی ٹیوٹ آف پنجابی لینگویج اینڈ کلچر

ایہہ کورس تیجے سمسٹر دے کورس نمبر 6114 "نویں پنجابی نظم" دا دوجا حصہ اے۔ شاعراں دی گنتی زیادہ ہون پاروں ایس نوں دو حصیاں وچ ونڈیا گیا اے۔ ایس کورس وچ جدید پنجابی نظم دے چار مہان شاعراں منیر نیازی، شو کمار بٹالوی، نجم حسین سید تے احمد راہی نوں شامل کیتا گیا اے۔ ایہہ سبھ پنجابی نظم دے مہاڑ بنھ شاعر نیں۔ مثال دے طور تے شو کمار بٹالوی دی ٹلنا دنیا دے کسے وی چوٹی دے رومانی شاعر نال کیتی جا سکدی اے۔ منیر نیازی نے بہت ہی تھوڑے اکھراں وچ معنیاں تے رمزاں دے دریا وگائے نیں۔ احمد راہی ہوراں دی شاعری وچ بے مثال روانی اے تے نجم حسین سید ہوریں اجوکے جی دے اندر چلدے گھول تے پوسٹ ماٹرن رویاں دے شاعر نیں۔ ایس کورس دے پڑھاؤن دا مقصد پڑھیاراں نوں شاعری وچ پرچلت اجوکے رجحاناں بارے پڑھن دا ذوق پیدا کرنا تے انسانی رویاں اندر نت واپردیاں تبدیلیاں بارے کھوج کرن دی راہ دکھانا اے۔

مندرجات

Contents

- 1- نویں پنجابی نظم وچ فنی تجربے
- 2- نویں پنجابی نظم دے شاعراں دا اسلوب
- 3- نویں پنجابی نظم وچ اپنے عہد دی سیاسی حالت دی عکاسی
- 4- نویں پنجابی نظم وچ اپنے عہد دی سماجی حالت دی عکاسی
- 5- نویں پنجابی نظم وچ اپنے عہد دی معاشی حالت دی عکاسی
- 6- نویں پنجابی نظم وچ اپنے عہد دی ثقافت دی عکاسی

نوٹ: ایس کورس وچ شامل ہر شاعر دیاں پنج چونویاں نظماں پڑھائیاں جاوون گیاں۔ نظماں دی چون پڑھاؤن والا کرے گا۔ متن دی تشریح دا اک سوال لازمی ہووے گا۔

مصادر

Recommended Texts

- 1- احمد راہی، (2007ء)، ترنجن، لاہور: الحمد پبلی کیشنز
- 2- منیر نیازی، (1986ء)، سفر دی رات، لاہور: مکتبہ میری لائبریری

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- نجم حسین سید، (2007ء)، عام دنوں دے ناں، لاہور: سچیت کتاب گھر
- 2- شو کمار بٹالوی، (1995ء)، کلیات شو کمار بٹالوی، لاہور: فیکشن ہاؤس
- 3- سرفراز قاضی، (1976ء)، نویں نظم، لاہور: ظفر بک ایجنسی
- 4- اسلم رانا، (1978ء)، رنگ سنگ، لاہور: نیلی بار اکیڈمی

لوک ادب کسے وی دھرتی دا سچا نمائندہ ہوندا اے۔ ایسے توں ای کسے قوم دا نک نقشہ متھیا جاندا اے۔ پنجابی ادب ایس معاملے وچ بہت بھرواں اے۔ پنجاب دیاں زیادہ مشہور لوک کہانیاں وچ پیر رانجھا، سسی پنوں، سوہنی مہینوال تے سیف الملوک شامل نیں۔ ایہناں قصیاں نوں تاں وڈے شاعر نصیب ہو گئے تے ایہہ باقاعدہ لکھیجن توں بعد کسے نا کسے شاعر دے ناویں لگ گئے پر پنجاب دے پنڈاں تھواں وچ الہڑ مٹیاراں، چھیڑوواں تے کھیتاں وچ کم کردے واپی واناں ہتھوں ہوند وچ آون والا ادب وی نال نال چلدا رہیا اے۔ ایس کورس وچ پنجابی ادب دیاں ایہناں صنفناں دا مطالعہ کیتا جائے گا۔ لوک ادب دیاں مشہور صنفناں وچ لوری، بولی، ماہیا، ٹپا، گدھا، ککلی، تھال، جُگنی، دوہڑا تے ویاہ دی گاؤں شامل نیں۔ ایہناں گیتاں وچوں سائوں اپنی دھرتی دے ریت رواج، لوک سیانف تے اپنے وڈکیاں دے رجھیویاں بارے جانکاری ملدی اے۔

مندرجات

Contents

- 1- لوک گیت کیہ ہوندے نیں
- 2- لوک گیتاں دا تاریخی، فکری تے فنی ویروا
- 3- لوک گیتاں وچ انسانی رشتیاں دے گوڑھے رنگ
- 4- پنجابی لوک گیت، اک تاریخی شیشہ (سیاسی، سماجی، معاشی، تاریخی تے مذہبی حوالے نال مطالعہ)
- 5- لوک گیتاں وچ گہنیاں دا ذکر
- 6- لوک گیتاں وچ واپی بیجی
- 7- لوک گیتاں وچ باس رس
- 8- لوک گیتاں وچ مذہبی برداشت
- 9- سرانیکی لوک گیتاں دا لسانی جائزہ
- 10- پوٹھوہاری لوک گیتاں وچ سمکالی تاریخ
- 11- لوک صنف ڈھولا دا خصوصی مطالعہ

مصادر

Recommended Texts

- 1- مقصود ناصر چودھری، مرتب (1995ء)، پنجاب دے لوک گیت، لاہور: تاج بک ڈپو
- 2- کرم حیدری، مرتب (1971ء)، پوٹھوہاری لوک گیت، لاہور: آئینہ

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- اعجاز، اے۔ ڈی، مرتب (1982ء)، چانجے چھتے، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- ڈار، سیف الرحمان، مرتب (1989ء)، رکھتاں ہرے بھرے، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 3- شارب انصاری، پروفیسر، مرتب (1984ء)، کنیں بُندے، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 4- شارب انصاری، پروفیسر، مرتب (1985ء)، بار دے ڈھولے، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

واراں دی صنف پنجابی ادب دی نویکلی پچھان اے۔ پنجابی ادب نوں ایہہ مان حاصل اے کہ ایس وچ کسے بادشاہ دا قصیدہ لبھیاں و ی نہیں لبھدا جد کہ سورمیاں تے درویشاں نوں ہمیشہ وڈیا یا گیا اے۔ پنجاب صدیاں توں ای دھاڑویاں دیاں ہلبیاں دا شکار رہیا اے۔ ایہناں دھاڑویاں دا مقابلہ کرن لئی جد کوئی سورما میدان وچ نتردا تاں اوہدی جدی میراٹی اوہدی بہادری دے سوبلے گاوندے۔ ایہناں رزمیاں گیتاں نوں پنجابی وچ وار آکھیا جاندا اے۔ ایس کورس وچ "نادر شاہ دی وار" وی شامل اے جس وچ نادر شاہ درانی دے ہندوستان اُتے حملے دا پورا احوال درج اے۔ وار اں وچ اسمکالی تاریخ سچے تے سچے رنگ وچ وکھالی دیندی اے کیوں جے ایہناں دے لکھن والے درباری مورخ نہیں ہوندے سگوں عوام اندر وسدے عام جی ہوندے نیں جیہناں دا سچ جھوٹ سبھ دے ساہمنے ہوندا اے۔ واراں نوں پڑھن دا مطلب اسمکالی تاریخ دا لوک درشن اے۔ ایس کورس نال پڑھیاراں وچ اپنی دھرتی تے ریت تے مان دے جذبے پیدا ہون گے تے نالے اوہ ویکھ سکے گے جو پنجابی وچ رزمیہ ادب دے کئے ودھیا نمونے ملدے نیں۔

Contents

مندرجات

- 1- وار دی ریت، پنجابی شاعری وچ وار دا مقام
- 2- "نادر شاہ دی وار" دا تاریخی پس منظر
- 3- "نادر شاہ دی وار" دی علمی و ادبی حیثیت
- 4- کل تے نادر بارے بحث
- 5- نجابت دی کردار نگاری (محمد شاہ، نادر شاہ، نظام الملک، خان دوراں)
- 6- "چٹھیاں دی وار" دا تاریخی پس منظر
- 7- "چٹھیاں دی وار" دا فنی تے فکری جائزہ
- 8- "چٹھیاں دی وار" دے دومرکزی کردار، میہاں سنگھ تے غلام محمد
- 9- واقعاتی حوالے نال حافظ برخوردار دے جنگ نامے دا فنی تجزیہ
- 10- حافظ برخوردار دا اسلوب

Recommended Texts

مصادر

- 1- نجابت (1989ء)، نادر شاہ دی وار، مرتبہ نواب سیال، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- پیر محمد (1969ء)، چٹھیاں دی وار، مرتبہ فقیر محمد فقیر، ڈاکٹر، لاہور: پنجابی ادبی اکیڈمی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- برخوردار رانجھا، حافظ (1995ء)، جنگ نامہ امام حسین، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- سعید بھٹا، مرتب (1997ء)، سانجھ وچار، لاہور: اے۔ایچ پبلشرز
- 3- منیر گجر، مترجم (2006ء)، انسائیکلو پیڈیا آف انڈین لٹریچر وچوں پنجابی حصے دا ترجمہ، لاہور: سانجھ پبلی کیشنز
- 4- قریشی، عبدالغفور (1987ء)، پنجابی ادب دی کہانی، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ

ایہہ اختیاری کورس اے تے تحقیقی مقالہ نہ رکھن والے پڑھیار ایہدی چون کر سگدے نیں۔ موجودہ دور نوں میڈیا دا دور وی اکھیا جاندا اے۔ کسے وی ترقی یافتہ ملک دی ترقی وچ میڈیا دا بہت اہم کردار ہوندا اے۔ ایس کورس وچ پڑھیاراں نوں صحافت بارے مڈھلی جانکری دتی جائے گی جس وچ صحافت دی تاریخ تے پنجابی صحافت ول اچیچا دھیان دتا جائے گا۔ موجودہ دور وچ میڈیا دی بنائی ہوئی راء نال ہی ملکاں دیاں تقدیراں دے فیصلے ہوندے نیں۔ ایس کورس دے پڑھیار ایہہ جان سکن گے کہ کس طرح کسے خبر نوں عوامی رنگ دے کے اہمیت دیوائی جاندی اے۔ ایس کورس وچ خصوصی طور تے پنجابی وچ چھپن والے رسالیاں تے اخباراں نوں شامل کیتا گیا اے۔ ایہناں وچ پنجابی دربار، پنجم، تمابی پنجابی، لہراں، لکھاری، پنچ دریا، ترنجن، سرائیکی ادب، سنیہا، پڑچول تے سنگت ورگے اہم رسالے شامل نیں جیہناں راہیں پنجابی ادب وچ نویں مہاڑاں دا راہ کھلیا۔

Contents

مندرجات

- 1- صحافت دی تاریخ تے ارتقاء
- 2- پنجابی صحافت دا ارتقاء
- 3- صحافتی قدران
- 4- صحافتی تے ادبی زبان دا فرق
- 5- خبر تے اوہدے ذریعے
- 6- کالم نگاری
- 7- فیچر تے ادارہ
- 8- پنجابی اخبار
- 9- پنجابی رسالے
- 10- (پنجابی دربار، پنجم، تمابی پنجابی، لہراں، لکھاری، پنچ دریا، ترنجن، سرائیکی ادب، سنیہا، پڑچول، سنگت، مان بولی)
- 9- ریڈیو تے نشر ہون والے پنجابی پروگرام
- 10- ٹیلی ویژن دے پنجابی پروگرام

Recommended Texts

مصادر

- 1- عبدالسلام خورشید (2008ء)، فن صحافت لاہور: مکتبہ کارواں
- 2- عبدالقیوم قریشی (1998ء)، پنجابی صحافت، مرتبہ فقیر محمد فقیر، ڈاکٹر، لاہور: پنجابی ادبی اکیڈمی

Suggested Readings

مجوزہ کتب

- 1- مسکین علی حجازی، ڈاکٹر (1986ء)، ادارہ نویسی، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 2- وزیر آغا، ڈاکٹر (1990ء)، انشائیہ کے خدو خال، لاہور: مکتبہ فکر و خیال
- 3- منیر گجر، مترجم (2006ء)، انسائیکلو پیڈیا آف انڈین لٹریچر وچوں پنجابی حصے دا ترجمہ، لاہور: سانجھ پبلی کیشنز

قومی جذبے سے اوبناں تے مان کسے وی قوم دی شان ہوندی اے۔ پنجابی ادب دی جھولی ایس پکھوں بھری ہوئی اے کہ ایس وچ دیس پیار دے جذبے بھرپور ملدے نیں۔ ساڈے کول لکھیا جان والا قومی ادب بابلا تاں ہندوستان تے پاکستان وچکار لڑیاں گنیاں دو جنگاں سمے رچیا گیا۔ خاص طور تے 1965ء دی جنگ وچ تاں جوش جذبے دے اظہار وچ قومی سطح دے ادیبیاں دے نال نال پنجابی ادیبیاں وی چنگا چوکھا حصہ رلایا۔ زمانی حوالے نال ایس کورس نوں تن حصیاں وچ ونڈیا گیا اے، 1929ء تیکر دی قومی شاعری، 1930ء توں 1940ء دی قومی شاعری تے 1940ء توں بعد دی قومی شاعری۔ ایس کورس دے پڑھن نال پڑھیار سمکالی تاریخ دے وی جانو ہون گے۔ ایس وچ 1965ء تے 1971ء دیاں پاک ہند جنگاں بارے اچھا مطالعہ کیتا جائے گا جس نال پڑھیاراں نوں اپنی قومی تاریخ بارے جانن وچ مدد ملے گی۔ ایہناں جنگاں وچ پنجابی شاعراں دی ادبی سانجھ دے نال نال تحریک پاکستان وچ پنجابی شاعراں دے حصے بارے وی بھرویں گل بات کیتی جائے جس نال پڑھیاراں نوں دیس پیار دیاں تحریکاں وچ ادب دے کردار نوں سمجھن وچ مدد ملے گی۔

مندرجات

Contents

- 1- 1929ء تیکر پنجابی قومی شاعری
- 2- 1930ء توں 1940ء تیکر پنجابی قومی شاعری دی ٹور
- 3- پنجابی شاعراں دا تحریک پاکستان وچ قلمی حصہ
- 4- پنجابی شاعراں دا تحریک پاکستان وچ عملی حصہ
- 5- 1940ء توں 1947ء تیکر قومی شاعری دی ٹور
- 6- آزادی توں بعد پنجابی قومی شاعری دی ٹور، 1964ء تیکر
- 7- "گلاں خون خمیر دیاں" دا خصوصی مطالعہ 1965ء دی جنگ دے حوالے نال
- 8- "ستاراں دن" دا فنی، فکری تے موضوعاتی جائزہ
- 9- پنجاب دا جغرافیائی جائزہ

مصادر

Recommended Texts

- 1- شہباز ملک (1980ء)، پنجابی ادب تے منزل پاکستان، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 2- فقیر محمد فقیر، ڈاکٹر (2008ء)، ستاراں دن، لاہور: بزم فقیر

مجوزہ کتب

Suggested Readings

- 1- راجا رسالو، مرتب (1966ء)، گلاں خون خمیر دیاں، لاہور: پاکستان رائٹرز گلڈ
- 2- شفقت تنویر مرزا (1993ء)، تحریک آزادی تے پاکستان وچ پنجاب دا حصہ، لاہور: پاکستان پنجابی ادبی بورڈ
- 3- قدر آفاقی (1972ء)، پنج رنگ، لاہور: عزیز بک ڈپو
- 4- بوٹے شاہ (2000ء)، پنجاب دی جغرافیائی تاریخ، لاہور: پنجابی تواریخ بورڈ